

Ez a kötet állományvédelmi okok miatt
csak részben digitalizálható.

További információért keresse munkatársunkat!

MAJER ISTVÁN

PÜSPÖK ÉS ESZTERGOMI KANONOK

GYÜJTEMÉNYE.

1892

VEGYES NYOMTATVÁNYOK.

Nagyretű XVII-dik kötet.

Tartalom: Vallás- és egyházi tárgyak, tanügyek.

1. Román'kepek a Biharidák tulajdona. Pénygő 1885.
2. Nemzeti Múzeumbeli 12 régi kerepek Pénygő 1885.
3. " 5 régi " " " " " " " " " " " "
4. Igloi románkorotó ereklyekerep a 14. dik századból (Pénygő).
5. Olthásképek a 15. és 16. századból. Békéscsaba város tulajdona. (Pénygő)
6. Nemzeti Múzeumbeli 6 régi kerepek Pénygő.
7. Ezüst olthásképek, gotik, 16. és 17. századból, a békéscsabai péter és egyház tulajdona. (Pénygő)
8. Nemzeti Múzeumbeli 14 ókerpek Pénygő.
9. Szentivő a Vulgata szerint magyarrá fordítva. Dicsőadás, képei Doré Juntáskor. Előfűzet.
Pest 1871.
10. Treves Anke et post Missam. An Esztergomi Basilica és a Magyar Szentek Ekével.
Pest 1861.
11. Diario Romano per l' Anno 1884. (Directorium Romanum pro sacerdotibus)
12. Bildliche Darstellung der Stiftung und Verbreitung des Christenthums. F. L. Weid. 1820.
13. Emlékirás. A győri sz. Orsolyarendi leányiskoláról 1891/2. Dr. Nemeth Antal.
14. Győri járásijegyzék tanfolyamára földhivás. 1891.
15. Tanterv a budapesti I. kerületbeli elemiiskola részére. 1888/9.
16. 17. Katholisches Vereinsblatt. Wien 1891. No 20. 10.

133.

c.

A praxis társulatának
román kéreft.

Magyar praxis társulatának 1885-ben.
román kéreft (Könyvtár Magyarországon)

A m. n. Múzeum Kerekszei

A Magyar Nemzeti Múzeum

Kerekszei 1888. évi

A m. n. múzeum kecskéjé

A Magyar Kézcs. Múzeum
kecskéjé: 1885. évi.

Iglói román írók és szerzők képe
a XIV században, ki tűnt rajta a Kivi be-
ntán lakóiban „am kam” falazza.
Tám olvas ható „nova villa Iglo.”

Iglói román írók és szerzők képe.
a XIV-dik században.

Oldár kerék, faalrukkal, építő
megaranyozva, fémcsíplessel,
a 15, 16 fázattól. Beftreze
város tulajdona

Oldárkerék a 15-16 dís púrdóal,
Beftreze város tulajdona 1885-ben

6

46.

A. m. n. museum Kerekyei.

A Magyar Nemzeti Museum
Kerekyei 1885. ben.

115.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 cm

Altárkereszt, ezüstből megmaranyozva
góth. XVI A. mű. A bepterecska-
nyai Péter egyházi Kulajdona
Enüst altárkereszt, góth H. is ráadásul
a bepterecskái Péter egyházi Kulajdona
1888. ben.

A m. n. museum keriptei

A magyar nemzeti merumban lévő
o keriptei 1885.

9
AZ Ó ÉS ÚJ SZÖVETSÉGI

SZENTIRÁS

A VULGATA SZERÉNT,

FIGYELEMMEL AZ EREDETI SZÖVEGRE.

KÁLDI GYÖRGY FORDÍTÁSA NYOMÁN,

JEGYZETEKKEL ÁTDOLGOZVA

AZ

APOSTOLI SZENT SZÉK JÓVÁHAGYÁSÁVAL.

DÍSZKIADÁS

KÉTSZÁZ HARMINCZ NAGY KÜLÖN KÉPPEL S SZÁMOS A SZÖVEG KÖZÉ IKTATOTT DISZRAJZOKKAL

DORÉ GUSZTÁVTÓL.

Ó-szövetségi szentírás
I. füzet.

A Doré-féle képekkel ellátott magyar szövegű szentírás kiadó hivatala
(Pest, lövész-utca 12. szám).

Egy füzetnek ára
1 frt 20 kr.

FŐMÉLTÓSÁGU ÉS FŐTISZTELENDŐ

DR. SIMOR JÁNOS

URNAK

ESZTERGOMI ÉRSEKNEK, A RÓMAI APOSTOLI SZENT SZÉK SZÜLETETT KÖVETÉNEK,

MAGYARORSZÁG HERCZEGPRIMÁSÁNAK,

FŐ- ÉS TITKOS-CANCELLÁRNAK, Ő CS. ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGE VALÓSÁGOS BELSŐ TITKOS
TANÁCSOSÁNAK, SZENT ISTVÁN JELES RENDJE PRAELATUSÁNAK ÉS NAGYKERESZTESÉNEK, TEKIN-
TETES ESZTERGOM VÁRMEGYE ÖRÖKÖS FŐISPÁNJÁNAK, A KIR. HÉTSZEMÉLYES TÁBLA KÖZBIRÁJÁNAK,
SZENT JANUARIUS REND NAGYKERESZTESÉNEK, A MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG IGAZGATÓ, A KATH.
AKADEMIA TÁRSTAGJÁNAK, RÓMAI NEMESNEK

AJÁNLVA.

EGYHÁZI ENGEDÉLY.

Krisztusban kedvelt fiaink Dr. Hatala Péter és Dr. Riedl Szende m. kir. egyetemi tanárok által az iránt megkeresve, hogy nekik a Szentírás magyar fordításának újbóli kiadására, s e kiadásnak Doré Gusztáv művészi becsü rajzaival leendő ellátására egyházi engedélyt adjunk:

miután a folyamodók által használt szöveg, s a hozzácsatolt magyarázó jegyzetek ugyanazok lennének, melyek a nmélt. Bartakovics Adalbert egri érsek ur pártfogása mellett, a Szent-István-társulat által közzé tett, és így már egyházilag helyeselt sz.-írási fordításban olvashatók;

a kívánt engedélyt, minden, a fordítás és előbbi kiadások körül bárki által szerzett jogok sértetlenül tartásával, a római kath. egyház szabványainak értelmében, s a nekünk engedett főpásztori hatalomhoz képest, annál örömebb megadjuk, mivel alapos okunk van hinni, hogy e díszkiadás, vallásos érzést gerjesztő ábrázolásaival még inkább elő fogja az Isten sz. igéjének olvasása utáni vágyat mozdítani, s a köz-épületességet nevelendi. Mihez Istennek szent áldását buzgón kívánjuk.

Kelt Esztergomban, sz. Klára napján 1868.

Simor János, s. k.

Magyarország hg. primása, esztergomi érsek.

Mózes első könyve.

GENESIS.

Az egész szentírásnak első és hihetőleg legrégibb könyve, a gör. fordítás szerint, melyet a latin is követett, „Genesis”-nek azaz „Teremtés”-nek nevezetik, mivel abban a világnak és minden dolgoknak teremtése adatik elé. Mózes, az izraeliták Istentől választott és megvilágosított törvényhozója, valószínűleg még Egyiptomból történt kijövele előtt szerző azt, hogy az isteni törvényhozásnak alapul szolgáljon, és népénél emlékeztetbe hozza ama nagy irgalmat és jótéteményeket, melyeket Isten Izrael őseihez mutatott, minden népek közül őket választván ki, hogy közvetlen kijelentés által tanítsa, és közöttük a megváltás nagy munkájának utat készítsen. — Az e könyvben eladott történet a világ teremtésétől kezdve, Józsefnek, Jákob fiának haláláig terjed, és időszámításunk szerint 2369 évet foglal magában.

1. RÉSZ.

A világ és ember teremtése.

1. Kezdetben¹ teremté Isten a mennyet és földet.² Zsolt. 32, 6. 135, 5. Sirák 18, 1. Ap. cs. 14, 14. 17, 24.

2. A föld pedig pusztaság és üres vala,³ és sötétség vala a mélység színén, és az Isten lelke lebeg vala a vizek fölött.

3. És mondá Isten:⁴ Legyen világosság. És lön világosság.⁵ Zsid. 11, 3.

4. És látá Isten a világosságot, hogy jó,⁶ és elválasztá a világosságot a sötétségtől.

5. És nevezé a világosságot napnak, és a sötétséget éjnek; és lön este és reggel, egy nap.

¹ Az idő kezdetében, mielőtt valami teremtetett (sz. Ágoston IV. later. zsinat.). Tehát a világ nem öröktől vagon. Némely sz. atyák szerint e kifejezés: „Kezdet” itt az Isten Fiát jelenti, mivel ez magát (Ján. 8, 25.) Kezdetnek nevezi.

² semmiből (IV. later. zsinat.) azaz mindenható akaratja által.

³ idomtalan; a dolgok elemei még elválasztatlanul, rendetlenül és összevissza voltak zavarva. A föld nem volt egyéb, mint leendő dolgok örvénye, üres, pusztaság, minden fa, növény és élő lények nélkül.

⁴ a dolgok elemei, ősanysága fölött, hogy minden abból alakuljon (sz. Jeromos, Ambrus.). Lásd Zsolt. 32, 6.

⁵ Az Isten Igéje által lett minden. Zsolt. 32, 6. Sirák 18, 1. Ján. 1, 1. 2. 3. Ime a Szentháromság, az Atya, Fiú és Szentlélek mint működék a teremtésnél! Némely sz. atyák szerint erre mutat a héber szó „Elohim (Istenek)” is, mely e részben „Isten” helyett többes számban fordul elő, s egyes számba tett igével kapcsolatik össze.

⁶ Isten az őselemekről elválasztá a világosság anyagát.

⁷ hogy tökéletes, és céljának egészen megfelel.

⁸ A világosságot sötétség, a napot éj előzte meg; azért számítják vala a zsidók, valamint később az anyaszentegyház is ünnepeinél, a napot gyík estétől a másikkig.

6. Mondá még az Isten: Legyen erősség⁹ a vizek között, és válaszsza el a vizeket a vizektől.

7. És erősséget alkotta Isten, és elválasztá a vizeket, melyek az erősség alatt valának, azoktól, melyek az erősség fölött valának. És úgy lön. Zsolt. 135, 5. Jer. 51, 15.

8. És nevezé Isten az erősséget égnek; és lön este és reggel, második nap.

9. Mondá pedig Isten: Gyűljenek egybe a vizek, melyek az ég alatt vannak, egy helyre, és tűnjék ki a száraz. És úgy lön.

10. És nevezé Isten a szárazat földnek, és a vizek gyűleményét nevezé tengernek. És látá Isten, hogy jó. Jób 38, 4. Zsolt. 32, 7. 88, 12.

11. És mondá: Teremjen a föld zöldellő és maghozó füvet és gyümölcsöző fát, mely gyümölcsöt hozzon neve szerint, melynek magva önmagában legyen a földön. És úgy lön.

12. És terme a föld zöldellő és maghozó füvet neve szerint, és gyümölcsöző fát, mindeniknek magva lévén faja szerint. És látá Isten, hogy jó.

13. És lön este és reggel, harmadik nap.

14. Mondá pedig Isten: Legyenek világítók az ég erősségén, és válaszsza el a napot és éjszakát, és legyenek jelöl az időkre és napokra és esztendőkre;¹⁰ Zsolt. 135, 7.

⁹ a földet környező lég. Isten úgy rendelé, hogy a vizelemek a légkör fölé emelkedjenek.

¹⁰ azaz: szolgáljanak jelöl, mértékül az időkre, napokra és évekre.

15. hogy világítsanak az ég erősségén, és világosítsák meg a földet. És úgy lön.

16. És alkota Isten két nagy világítót, — a nagyobbik világítót, hogy uralkodjék nappal, és a kisebbik világítót, hogy uralkodjék éjjel, — és csillagokat.

17. És helyezé azokat az ég erősségébe, hogy világítsanak a földre,

18. és uralkodjanak nappal és éjjel, és válaszzák el a világosságot és sötétséget. És látá Isten, hogy jó.

19. És lön este és reggel, negyedik nap.

20. Mondá még az Isten: Hozzanak elé a vizek¹¹ csúszómászó élő lényeket és szárnyasokat a föld felett, az ég erőssége alatt.

21. És teremte Isten nagy czethalakat és minden élő és mozgó lényt, melyeket a vizek előhoztanak fajaik szerint, és minden szárnyas állatot neme szerint. És látá Isten, hogy jó.

22. És megáldá azokat, mondván: Növekedjete és sokasodjatok, és töltsétek be a a tenger vizeit; és a madarak sokasodjanak a földön.

23. És lön este és reggel, ötödik nap.

24. Mondá még az Isten: Hozzon elé¹² a föld élő lényeket nemeik szerint, barmokat és csúszómászó állatokat és földi vadakat fajaik szerint. És úgy lön.

25. És alkota Isten földi vadakat fajaik szerint, és barmokat és a földnek minden csúszómászó állatát neme szerint. És látá Isten, hogy jó,

26. és mondá: Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra,¹³ ki uralkodjék a tenger halain és az égi madarakon és vadakon és az egész földön és minden csúszómászó állaton, mely mozog a földön. Mózes I. 5, 1. 9, 6. Kor. I. 11, 7. Kol. 3, 10.

27. És teremte Isten az embert az ő képére; Isten képére teremte őt, férfiúvá és asszonynyá teremte őket. Sirák 17, 1. Máté 19, 4.

28. És megáldá őket Isten, és mondá: Növekedjete és sokasodjatok, és töltsétek be a földet, és hajtátok azt birodalmatok alá, és uralkodjatok a tenger halain, és az égi madarakon és minden állatokon, melyek mozognak a földön. Mózes I. 8, 17. 9, 1.

¹¹ Lásd 21. v.

¹² Lásd 25. v.

¹³ Az ember lelke — szabad akarat, halhatatlanság és szellemi tehetőség által, különösen pedig az igazság és szentség által hasonlít Isten képéhez, Efez. 4, 24. Kol. 3, 10. Ez utóbbi két tulajdon elveszett a bűn által, de Krisztusban ismét visszanyerjük azt, ha az ő parancsait és anyaszentegyházának rendelkezéseit követjük. Csak az igaz és szent ember uralkodik igazán a földön és teremtményeken; a bűnös emberek rabszolgája. — Mondá Isten: Alkossunk. Vesd össze e többes számról az 5. jegyz.

29. És mondá Isten: Ime nektek adtam minden maghozó fűvet a földön, és minden fákát, melyeknek nemők szerint magvok vagy onmagokban, hogy legyenek eledelül nektek. Mózes I. 9, 3.

30. és a föld minden állatainak és az ég minden madarainak és mindennek, a mi mozog a földön, és miben élő lélek van, hogy legyen eledelökre. És úgy lön.

31. És látá Isten mindent, a mit alkotott vala, és igen jók valának. És lön este és reggel, hatodik nap. Sirák 39, 21. Márk 7, 37.

2. RÉSZ.

A nyugalomnap. A paradicsom. Éva. A házasság szerzése.

1. Elvégeztetének tehát az egek és a föld, és azoknak minden ékessége.

2. És befejezé Isten a hetedik napon munkáját, melyet alkotott vala; és megnyugovék a hetedik napon minden munkájától, melyet véghez vitt vala.

3. És megáldá a hetedik napot, és megszentelé azt: mert azon szűnt vala meg minden munkájától, melyet teremtett Isten, hogy elvégezze.¹ Mózes II. 20, 11. 31, 17. V. 5, 14. Zsid. 4, 4.

4. Ez az ég és föld eredete, mikor azok teremtettek, az napon, melyen alkotta az Úr Isten az eget és földet,

5. és a mezőnek minden vesszejét, mielőtt kijött a földből, és a tartománynak minden fűvét, mielőtt kiesirázott, mert még nem bocsátott vala az Úr Isten esőt a földre, és nem volt ember, ki művelje a földet:

6. hanem forrás² jó vala fel a földből, megöntözvén a föld egész szinét.

7. Alkotta tehát az Úr Isten embert a föld agyagából, és orcájára lehelle az élet lehelletét, s így lön az ember élő lény. Kor. I. 15, 45.

8. Plántálta vala pedig az Úr Isten a gyönyörűség paradicsomát kezdettől,³ melybe helyezé az embert, a kit alkotott vala.

¹ A héber szerint: azoknak egész serege, vagyis az égen és földön létező teremtmények összesége.

² Az Isten megnyugován vagyis megszűnővén teremteni, megszentelé a nyugalomnapot, hogy azt az ember is szent nyugalomban töltsé, miután hat napig munkálkodott.

³ melyet Isten gondolatában teremtett, és igéje által valószínű.

⁴ A héber szerint: sűrű köd és gőz, mely eső hiányában a földet termékenyíti vala.

⁵ Isten az ember testét földből alkotta, és életet adott annak az Istenhez hasonló halhatatlan lélek által (Ar. sz. János.).

⁶ harmadik nap. Mózes I. 1, 9—13. A héber szerint: Plántálta az Isten napkelet felé egy kertet Éden vidékén.

9. És nevele az Úr Isten a földből mindenféle, tekintetre szép, és életre kellemes fát; az élet fáját is a paradicsom közepén, s a jó és gonosz tudásának fáját.

10. És folyóvíz megyen vala ki a gyönyörűség helyéről a paradicsom megöntözésére, mely onnan négy főágra oszol.

11. Az egyiknek neve Fizon; ez az, mely körül folyja Hevilátnak minden földét, a hol arany terem, Sir. 24, 35.

12. és azon földnek aranya legjobb; ott találtatik adellium⁷ és ónix-kő.

13. És a második folyóvíz neve Gehon; ez az, mely megkerüli Szerecsenországnak egész földét.⁸

14. A harmadik folyóvíznek pedig neve Tigris; ez foly az asszirusok felé. A negyedik folyóvíz pedig Eufrates.

15. Vivé tehát az Úr Isten az embert, és helyezé őt a gyönyörűség paradicsomába, hogy művelje⁹ és őrizze azt.

16. És parancsolá neki, mondván: A paradicsomnak minden fájáról egyél;

17. de a jó és gonosz tudásának fájáról ne egyél; mert a mely nap arról eszel, halállal halsz meg.¹⁰

18. Mondá még az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lennie; teremtsünk neki hozzá hasonló segítő.¹¹

19. Földből megalkotván tehát az Úr Isten a föld minden élő állatait és minden égi madarakat, vivé azokat Ádámmal, hogy lássa, minek nevezze azokat; mert minden élő lénynek az a neve, minek Ádám nevezte.¹²

20. És nevökön nevezte Ádám minden állatot és minden madarat és minden földi vadat. De Ádámnak nem találtaték hozzá hasonló segítő.¹³

⁷ A héber szerint: Éden tartományából.

⁸ A paradicsom négy folyója közül csak a két utóbbi, a Tigris és Eufrates mutatható meg a mostani földterületen. Fizon alatt némelyek Fazist értik, az aranydús Kolehís közelében, Gehon alatt Oxust. Egyébiránt a sz. atyák tanítása szerint a földi paradicsom helyét az emberek fel nem fűdözhetik.

⁹ nemes, jóillatú földműzga.

¹⁰ A héber szerint: Kús-földe; némelyek szerint ez valamely bizonytalan déli tartomány; mások szerint Scythia.

¹¹ még nem orcája veritékével, hanem jókedvűl és mulatsággal.

¹² Itt a halandóság által a véteknek egyéb szomorú következményeit is kell értenünk.

¹³ A héber szerint: ki mellelte (hozzávaló) legyen.

¹⁴ Kiténik ebből, mily alaptalan azok véleménye, kik azt tartják, hogy kezdetben az ember nem volt képes gondolatait rendes élőszóval kifejezni.

¹⁵ Látá, hogy minden állat neme szerint páros, csak ő nem találá magához hasonló segítő.

21. Bocsáta azért az Úr Isten mély álmot Ádámmal; és mikor elaludt vala, vón egyet az ő oldalcsontjaiból, és húst tőn helyébe.

22. És az Úr Isten az oldalcsontot, melyet Ádámból vett vala, asszonynyá alkotá, és vivé őt Ádámmal.

23. És mondá Ádám: Ez mostan csont az én csontaimból, és hús az én húsemből; ez férfiúnak hívatik, mert férfiúból vétetett. Kor. I. 11, 9.

24. Annakokáért elhagyja ember atyját és anyját, és feleségéhez ragaszkodik, és lesznek ketten egy testben.¹⁶ Máté 19, 5. Márk 10, 7. Efez. 5, 31. Kor. I. 6, 16.

25. Mind a kettő pedig mezítelen vala, Ádám tudniillik és felesége, és nem szégyenlik vala.¹⁷

3. RÉSZ.

A bűn és annak büntetése.

1. De a kígyó ravaszabb vala a föld minden állatainál, melyeket az Úr Isten alkotott vala. Mely¹⁸ mondá az asszonynak: Miért parancsolta nektek Isten, hogy ne egyetek a paradicsom minden fájáról?

2. Felelé neki az asszony: A fák gyümölcséből, melyek a paradicsomban vannak, eszünk;

3. azon fának gyümölcséből pedig, mely a paradicsom közepén vagy, megparancsolta nekünk Isten, hogy ne együnk, se ne illeszük azt, netalán meghaljunk.

4. Mondá pedig a kígyó az asszonynak: Semmiképen nem haltok meg halállal. Kor. II. 11, 3.

5. Mert tudja az Isten, hogy a mely nap esztek arról, megnyílnak szemeitek, és leszte, mint az istenek, jót és gonoszt tudók.

6. Látá tehát az asszony, hogy a fa evésre jó, és szemre szép, és tekintetre gyönyörű; és vón annak gyümölcséből, és megevé, és ada férjének, ki szintén megevé. Sirák 25, 33. Tim. I. 2, 14.

7. És mind a kettőnek megnyílnak szemei; és mikor észrevehék, hogy mezítelenek, fügefaleveleket aggatának egybe, és magoknak körülköteket csinálnak.

8. És mikor hallák az Úr Isten szavát, ki a paradicsomban jár vala a szellőn délután, elrejté magát Ádám és felesége az Úr Isten színe elől a paradicsom fái között.

¹⁶ Több sz. atyák szerint: elragadtatást, melyben Ádám látá, mi történt vele. Lásd Jel. I. r. 25-ik jegyz.

¹⁷ valamint szeretet által már lélekben egyggyé lettek.

¹⁸ mert az ártatlanság ruhája fűdöket (sz. Agoston.)

¹⁹ miután a sátán által eszközöl használatot az asszony elcsábítására. Bölcs 2, 24. Ján. 8, 44. Jel. 12, 9.

²⁰ A héber szerint: Az Isten mondá-e valóban?

9. És szólíta az Úr Isten Ádámot és mondá neki: Hol vagy?

10. Ki mondá: A te szódat hallám a paradicsomban, és megijedék, mivelhogy mezítelen vagyok, és elrejtém magamat.

11. Kinek mondá: És ki jelentette neked, hogy mezítelen vagy, hanem hogy ettél a fáról, melyről parancsoltam vala neked, hogy ne egyél?

12. És mondá Ádám: Az asszony, kit társul adtál nekem, adott nekem a fáról, és ettem.

13. És mondá az Úr Isten az asszonynak: Miért cselekedted ezt? Ki felelé: A kígyó esalt meg engem, és ettem.

14. És mondá az Úr Isten a kígyónak: Mivelhogy ezt cselekedted, átkozott vagy a földnek minden állatai és vadai között: melleden fogsz járni, és földet enni³ életed minden napjain.

15. Ellenkezést vetek közötted és az asszony között, a te ivadékod és az ő ivadéka között; ő⁴ megrontja fejedet, és te sarka után leselkedel.⁵ Jel. 12, 1.

16. Az asszonynak is mondá: Megsokasítom gyötrelmeidet és foganásaidat; fájdalommal szülsz gyermekeket, és a férjnek hatalma alatt leszel,⁶ és ő uralkodni fog rajtad. Kor. I. 14, 34.

17. Ádámnak pedig mondá: Mivelhogy hallgattál feleséged szavára, és ettél a fáról, melyről megparancsoltam vala neked, hogy ne egyél: átkozott a föld, a te munkádban; fáradsággal eszel abból életed minden napjain.

18. Töviseket és bojtorványokat terem neked, és a föld veteményeit eszed.

19. Orczád verítékével eszed a kenyeret, mígnen visszatérsz a földbe, melyből vétettél; mert por vagy, és porrá leszel. Móz. I. 18, 27. Zsolt. 102, 14. Sirák 12, 7.

20. És hívá Ádám az ő felesége nevét Hévának, azért, hogy anyja minden élőknek.

21. Készíte pedig az Úr Isten Ádámnak és feleségének bőrköntösöket, és felöltözteté őket,⁸

³ A kígyó által jelképezett sátánnak aljas, undok eledele mindazon bűn és tisztátalanság, melyekre az embereket különféle ármányai által csábítja.

⁴ Ő, az Űdvözítő anyja; vagy: ő, az asszony magzata, vagy pedig a héber szerint: maga az Űdvözítő (Theod. Agoston stb.).

⁵ Ő a sátánnak és pártjának hatalmát egykor egészen megtöri, míg ez neki csak némi károkat tehet.

⁶ A héber szerint: férjed után lesz kívánságod.

⁷ A héber szerint: tomiattad. Ezentűl csak fáradoalmas munka által fog gyümölcsöt teremni.

⁸ Isten, ki előtt semmi sem kicsiny, mert semmi sem nagy az ő végtelen szeretetében.

22. és mondá: Ime Ádám olyan lett, mint egyik közölünk, jót és gonoszt tudó; most tehát netalán kinyújtja kezét, és az élet fájáról is vegyen, és egyék, és örökké éljen.¹⁰

23. És kiküldé őt az Úr Isten a gyönyörűség paradicsomából,¹¹ hogy művelje a földet, melyből vétetett vala.

24. És kitűzé Ádámot; és helyezte a gyönyörűség paradicsoma elé kerubokat¹² tüzes kétélű karddal, az élet fája útjának őrzésére.

4. RÉSZ.

Kain és Ábel. Kainnak testvér-gyilkossága és maradékai. Szet. Énosz.

1. Ádám pedig megismeré feleségét Hévat, ki fogana, és szülé Kaint, mondván: Embert nyertem Isten által.

2. És ismét szülé annak öcsését, Ábelt. Ábel pedig juhásztor vala, és Kain földműves.

3. Lőn pedig sok nap múlva, hogy Kain a föld gyümöleséből ajándékot vive az Úrnak.

4. Ábel is vive az ő nyájának első fajzaiból és azok kövérségéből. És tekinté az Úr Ábelre és az ő ajándékaira; Zsid. 11, 4.

5. Kainra pedig és az ő ajándékaira nem tekinté. És Kain fölötté megharaguvék, és beesék az ő orczája.

6. És mondá az Úr neki: Miért haragudtál meg, és orczád miért esett be?

7. Nemde, ha jól cselekszel, jutalmát veszed? ha pedig gonoszúl, mindjárt ajtódban lesz a bűn?⁹ de alattad lesz annak kívánsága, és te uralkodjál rajta.⁹

8. És mondá Kain öcsésének, Ábelnek: Menjünk ki. És mikor a szántóföldön valának, megtámadá Kain öcsését, Ábelt, és megölte őt. Bölcs. 10, 3. Máté 23, 35. Ján. I. 3, 12. Júdás 11.

⁹ Isten ez által megszegyeníté az ember kevélységét, ki Istenhez hasonló akart lenni (sz. Agoston, Theod.).

¹⁰ Ily inséges állapotban.

¹¹ Csak igazság és szentség által nyerhetjük azt lelki képen ismét vissza. Őrizkedjünk a sátán kígyói ravasz-ságától, ki a test és szemek kívánsága és a nagyraívgyó kevélység által mindenkor törbe igyekszik ejteni: akkor lesz részünk igaz hit és bűnbánat által az élet fájában, Krisztusban. Jel. 2, 7.

¹² azaz: erőöket és hatalmasokat (angyalokat) (Ar. sz. Ján. Agost.). — A kerubok, egyebeken kívül, jelképei voltak a törvénynek is. Móz. II. 25, 18—22. Csak ha legyőzzük az önmegtágadás fájalmát, mely a törvény hű követésével jár, akkor juthatunk lelki képen ismét a paradicsomba, az élet fájához.

¹ Isten égi tűz által emészté meg Ábel áldozatát, de nem Kainét (sz. Jerom.).

² A bűnnek büntetése.

³ A bűnös kívánságokat győzd le. A héber szerint: Nemde, ha jót cselekszel, akkor fölfelé tekintesz? és ha nem jót cselekszel, ajtó előtt fekszik a bűn, és kívánsága van hozzád, de te uralkodjál rajta.

9. És mondá az Úr Kainnak: Hol van öcséd, Ábel? Ki felelé: Nem tudom. Vajjon őrzője vagyok-e én öcsémnek?

10. És mondá neki: Mit cselekedtél? öcséd vérének szava felkiált hozzám a földről.

11. Most azért átkozott leszel a földön, mely megnyitotta száját, és bevette öcséd véré a te kezedből.

12. Mikor azt műveled, nem adja meg neked gyümölesét, bujdosó és szökevény leszel a földön.

13. És mondá Kain az Úrnak: Nagyobb az én gonoszságom, hogysem bocsánatot érdemeljek.

14. Ime kivetsz ma engem a föld színéről, és színed elől elrejtetem, s bujdosó és szökevény leszek a földön, azért a ki rám talál, megöl engemet.

15. És mondá neki az Úr: Korántsem lesz úgy; sőt a ki megöli Kaint, hétszerte büntettetik meg. És jelet tőn az Úr Kainra, hogy senki őt meg ne ölje, a ki rátalál.

16. És elmenvén Kain az Úr színe elől, mint bujdosó lakék a földön,⁴ Éden napkeleti részében.

17. Kain pedig megismeré feleségét, ki fogana, és szülé Hénokot; és várost építe, s azt fia nevével Hénoknak nevezé.

18. Továbbá, Hénok nemzé Iradot, és Irad nemzé Mavielt, és Maviel nemzé Matuzael, és Matuzael nemzé Lámecket.

19. Ki két feleséget vőn, egyiknek neve Áda, és másiknak neve Szella.

20. És Áda szülé Jábelt, ki atyjok⁵ volt a sátorokban lakóknak és pásztoroknak.

21. S az ő testvérének neve Jubal, ez atyjok volt a ezitarán és hárfán játszóknak.

22. Szella is szülé Tubalkaint, ki porölylyel verő kovács volt minden réz- és vasmívekben. Tubalkainnak pedig húga, Noéma.

23. És mondá Lámeck az ő feleségeinek, Ádának és Szellának: Halljátok szómat, Lámeck feleségei, figyelmezzetek beszédemre: mivel férfiat öltem sebesítettésemmel, fiatal embert kékítettésemmel.⁶

24. Hétszeres boszúállás adatik Kainért, Lámeckért pedig hetvenhétszeres.⁷ Máté 18, 22.

25. Ádám is megismeré még feleségét, és fiat szüle, és hívá annak nevét Szetnek, mondván: Más magzatot adott⁸ nekem Isten Ábelért, kit megölt vala Kain.

⁴ A héber szerint: lakék Nód (a számkivetés) földén. Így nevezeték utóbb azon tájék, hova Kain futott vala.

⁵ alapítója, kezdője volt a vándor pásztor-életnek.

⁶ azaz: megöltem, s a közben sebet és kékségeket kaptam.

⁷ Ha Kain gyilkosa annyira megbüntettetik, mennyivel inkább fog Lámecké, ki nem volt testvér-gyilkos, mint Kain!

⁸ Szet annyit jelent, mint rendelt vagy adatott.

26. De Szetnek is fia születék, kit Énosznak neveze; ez kezdé segítségül híni az Úr nevét.⁹

5. RÉSZ.

Nemzedék-sor Ádámól Noéig.

1. Ez Ádám nemzetségének könyve. Az nap, melyen teremté Isten az embert, Isten hasonlatosságára alkotá őt. Bölcs. 2, 23. Sirák 17, 1. Móz. I. 1, 27. 9, 6.

2. Férfivá és asszonynyá teremté őket; és megáldá őket, és hívá nevöket Ádámnak, az nap, melyen teremtetének.

3. Ele pedig Ádám százharmincz esztendeig; és fiat nemze maga képére és hasonlatosságára,¹ és hívá annak nevét Szetnek.

4. És Ádám napjai, miután nemzette volt Szetet, még nyolczszáz esztendőök valának; és nemze fiakat és leányokat. Krón. I. 1, 1.

5. És lőn az egész idő, melyben Ádám élt, kilencszáz harmincz esztendő, és meghala.

6. Szet százöt esztendőös vala, és nemzé Énoszt.

7. És éle Szet, miután nemzette volt Énoszt, nyolczszáz hét esztendeig, és nemze fiakat és leányokat.

8. És lőnek Szet minden napjai kilencszáz tizenkét esztendőök, és meghala.

9. Énosz kilenczven esztendőös vala, és nemzé Kainánt.

10. Kinek születése után, éle nyolczszáz tizenöt esztendeig, és nemze fiakat és leányokat.

11. És lőnek Énosz minden napjai kilencszáz öt esztendőök, és meghala.

12. Kainán is hetven esztendőös vala, és nemzé Maláleelt.

13. És éle Kainán, miután nemzette volt Maláleelt, nyolczszáz negyven esztendeig, és nemze fiakat és leányokat.

14. És lőnek Kainán minden napjai kilencszáz tíz esztendőök, és meghala.

15. Maláleel hatvanöt esztendőös vala, és nemzé Járedet.

16. És éle Maláleel, miután nemzette volt Járedet, nyolczszáz harmincz esztendeig, és nemze fiakat és leányokat.

17. És lőnek Maláleel minden napjai nyolczszáz kilenczvenöt esztendőök, és meghala.

⁹ Az elfajult Kain maradékai csak a földi javak után törekedtek, s mindinkább eltávoloztak az Istentől; a jámbor Szet utódai pedig lelkek üdvéről gondoskodván, Istennek híven szolgáltak. Ime már ekkor is gyülekeztek közistenistiszteletr.

¹ mely a bűnbeesett Ádámnak képmása volt.

18. Járed száz hatvankét esztendő s vala, és nemzé Hénokot.

19. És éle Járed, miután nemzette volt Hénokot, nyolczszáz esztendeig, és nemze fiaikat és leányokat.

20. És lőnek Járed minden napjai kilencszáz hatvankét esztendő, és meghala.

21. Továbbá Hénok hatvanöt esztendő s vala, és nemzé Matuzalát.

22. És Hénok az Istennel jára, és éle, miután nemzette volt Matuzalát, háromszáz esztendeig, és nemze fiaikat és leányokat.

23. És lőnek Hénok minden napjai háromszáz hatvanöt esztendő.

24. És az Istennel jára, és többé nem láttaték, mert az Isten őt elvevé.² Zsid. 11, 5,

25. Matuzala száz nyolczvanhét esztendő s vala, és nemzé Lámeket.

26. És éle Matuzala, miután nemzette volt Lámeket, hétszáz nyolczvankét esztendeig, és nemze fiaikat és leányokat.

27. És lőnek Matuzala minden napjai kilencszáz hatvankilenc esztendő, és meghala.

28. Lámek száz nyolczvankét esztendő s vala, és fiat nemze.

29. És hívá annak nevét Noénak,³ mondván: Ez vigasztal meg minket kezeink munkáiban és fáradságaiban a földön, melyet az Úr megátkozott.

30. És éle Lámek, miután nemzette volt Noét, ötszáz kilencvenöt esztendeig, és nemze fiaikat és leányokat.⁴

31. És lőnek Lámek minden napjai hétszáz hetvenhét esztendő, és meghala. Noé pedig, mikor ötszáz esztendő s vala, nemzé Szemet, Kámot és Jáfetet.

6. RÉSZ.

Az emberek szaporodása és megromlása. Vízözön által eltörlésük megjelentetik. A bárkaépítés.

1. És mikor az emberek sokasodni kezdettek a földön, és leányokat nemzettek,

² Őt más helyre téván át, melynek meghatározásában az írásmagyarázók különféleképen vélekednek. Lásd Sirák 44, 16.

³ Noé nyugalmat jelent.

⁴ Ezen egész névsorban csak azon fiúk említettek, kik a Krisztus nemzetség-tábláján elősoroltatnak. Luk. 3, 23—38. Ime a sz. írásban minden Krisztusra vonatkozik.

⁵ A vízözön előtt sokáig éltek az emberek, mivel az egész természet és különösen az embereké nem volt annyira elgyengülve, mint ezt a vízözön utáni korszakban találjuk. Egyébiránt az emberek hosszú élete igen alkalmas volt arra, hogy a szent tanítványok és történetek szóbeli hagyomány által tisztán és hamisítatlanul megőriztessenek mindaddig, míg az írás-jelek föl nem találtattak; mert az atyák késő unokáikat is látván, fölgyelhetek arra, nehogy ezek az igaz őshagyományokat meghamisítsák.

2. látván az Isten fiai¹ az emberek leányait,² hogy szépek, feleségeket vőnek magoknak mindazok közül, kiket választottanak vala.

3. És mondá az Isten: Nem marad meg az én lelkem az emberben mindörökké,³ mivel ő test;⁴ és lesznek az ő napjai százhusz esztendő.

4. Óriások valának pedig a földön ama napokban. Mert miután az Isten fiai bementek az emberek leányaihoz, s azok szültek vala, ezek lőnek ama hatalmas és kezdettől nevezetes férfiak. Baruk 3, 26. Bölcs 14, 6. Sirák 16, 8.

5. Látván pedig Isten, hogy nagy az emberek gonoszsága a földön, és a szívnek minden gondolata gonoszra figyel minden időben, Móz. I. 8, 21. Máté 15, 19.

6. megbáná, hogy embert teremtett a földön, és benső szívbéli fájdalommal illetetvén...⁵

7. Eltörlöm, úgymond, az embert, kit teremtettem, a föld színéről, az embertől az állatokig, a férgektől az égi madarakig; mert bánom, hogy alkottam őket.

8. De Noé kegyelmet talála az Úr előtt.

9. Ez Noé nemzetsége: Noé igaz és tökéletes férfiú vala nemzetsége között, Istennel jára. Sirák 44, 17.

10. És nemze három fiat: Szemet, Kámot és Jáfetet.

11. Megromlott vala pedig a föld Isten előtt, és megtelék gonoszsággal.

12. És mikor látta Isten, hogy a föld megromlott (mert minden test megvesztegette vala útját a földön),

13. mondá Noénak: Elérkezett vége minden testnek előttem; betelt a föld gonoszsággal színök előtt, és én elvesztem őket a földdel együtt. Péter I. 3, 20. II. 2, 5.

14. Készíts magadnak bárkát simított fából, rekesztékeket csinálj a bárkában, és kend be enyvvvel belül és kívül.

15. És ekképen készítsd el azt: Háromszáz könyöknyi legyen a bárkának hossza, ötven könyöknyi szélessége, és harmincz könyöknyi annak magassága.

¹ a jámbor Szet maradékai (Ar. sz. Ján. Cyrill. Theod.).

² Kainnak romlott utódjai (sz. Agoston).

³ már sokáig nem marad.

⁴ testiségben elmerült, testi érzésű (Ar. sz. Ján. Ambr.).

⁵ még százhusz évet nyer a bűnös emberi nem, hogy megtérhessen, mielőtt a büntetés bekövetkezik (sz. Agost. Jerom.).

⁶ Isten emberileg szól az emberekhez.

⁷ Az Isten ránk, emberekre nézve, látszólag változtatja ugyan bánásmódját, a mint érdemlünk, de önmagát soha sem, és minden változás az ő megmásíthatlan gondviselésén alapszik (sz. Agoston).

⁸ A héber szerint: fenyő- vagy czedrusfából, vagy általában enyves, szurkos fából.

16. Ablakot csinálj a bárkán,⁹ és ennek legfelsőbb részét egy könyöknyin végezzed; a bárka ajtaját pedig oldalúl helyezd; alsó, közép és harmad emeletet csinálj abban.

17. Mert íme én vízözönt hozok a földre, hogy megöljek minden testet, melyben életnek lélekzete van az ég alatt. Minden, mi a földön vagyon, megemésztetik.

18. De veled szövetséget kötök;¹⁰ és bemégy a bárkába, te és fiaid, feleséged és fiad feleségei veled.¹¹

19. És minden testbeli valamennyi állatból kettőt-kettőt végy be a bárkába, hogy éljenek veled, hímet és nőtényt;

20. a madarak közül fajaik szerint, és a barmok közül fajaik szerint, és a földnek minden csúszómászó állataiból fajaik szerint; mindenikből ketten menjenek be veled, hogy élhessenek.

21. Végy azért minden eledelből, melyek megehetők, és hordd be magadhoz, hogy mind neked, mind azoknak legyenek táplálékul.

22. Megeselekvé tehát Noé mind, a miket Isten neki parancsolt vala.

7. RÉSZ.

A vízözön.

1. És mondá neki az Úr: Menj be te és egész háznéped a bárkába; mert téged láttalak igaznak előttem e nemzedékben. Zsid. 11, 7. Péter II. 2, 5.

2. Minden tiszta állatokból¹ vígybe a hetet-het, hímet és nőt nyit; be a tisztátalan állatokból pedig kettőt-kettőt, hímet és nőtényt.

3. Az égi madarakból is hetet-het, hímet és nőtényt, hogy fajuk megtartassék az egész föld színén.

4. Mert íme még hét nap, s azután esőt árasztok a földre negyven nap és negyven éjjel, s eltörlök a föld színéről minden állatot, melyeket teremtettem.

5. Mind megeselekvé azért Noé, miket az Úr neki parancsolt vala.

6. És hatszáz esztendő s vala, mikor a vízözön eláradta a földön.

7. És beméne Noé és vele fiai, az ő felesége és fiainak feleségei a bárkába a vízözön miatt. Máté 24, 37. Luk. 17, 26. Péter I. 3, 20.

⁹ annak felső részén.

¹⁰ téged meg akarlak menteni tieddel együtt.

¹¹ Vegyünk példát Noé jámborságáról; és ha Istennek élvén, Jézusnál, az ő anyaszentegyházában, mely az üdvösség bárkája, keresünk menedéket, akkor mint Noé, mi is elkerüljük az Isten büntető igazságát.

¹² A tiszta állatok azok valának, melyeket áldozatra használni megengedtetek. Lásd Móz. I. 8, 20.

8. A tiszta és tisztátalan állatok közül is, és a madarak közül, és mindabból, mi mozog a földön,

9. ketten-ketten menének Noéhoz a bárkába, hímet és nőtényt, mint az Úr Noénak megparancsolt vala.

10. És midőn elmúlt a hét nap, a vízözön eláradta a földön.

11. Noé életének hatszázadik esztendejében, a második hónapban,² a hónap tizenhetedik napján megszakadának a nagy mélység minden forrásai, és az ég esatornáit megnyitának.³

12. És lőn eső a földre negyven nap és negyven éjjel.

13. Az nap kezdetén beméne Noé és fiai, Szem és Kám és Jáfet; az ő felesége és fiainak három felesége velök a bárkába;

14. ök és minden állat neme szerint, és minden barmok fajaik szerint, és minden, mi mozog a földön, faja szerint, és minden repülő állat faja szerint, és minden madarak, és minden szárnyas állatok

15. bemenének Noéhoz a bárkába, ketten-ketten minden testből, melyben életnek lélekzete vala

16. És a melyek bementenek, hímet és nőtényt ment be minden testből, a mint parancsolt vala neki az Isten, és kívülről bezárá őt az Úr.

17. És lőn vízözön negyven napig a földön; és megsokasodának a vizek, és a bárkát magasán emelék fel a földtől.

18. Mert rohanva megáradának, és mindeneket betöltének a föld színén; a bárka pedig a vizek fölött lebeg vala.

19. És a vizek igen elhatalmazának a földön, s az egész ég alatt minden magas hegyeket elborítának.

20. Tizenöt könyöknyivel vala a víz magasabb, mint a hegyek, melyeket elborított vala.

21. És megemésztették minden test, mely a földön mozog vala, madarak, barmok, vadak, minden csúszómászó állatok, melyek a földön mászkálnak, minden emberek, Bölcs. 10, 4. Sirák 39, 28. Péter I. 3, 20.

22. és mindenek, mikben életnek lélekzete vala a földön, meghalának.

² vagyis: novemberben; mivel akkor a gazdászati év szerint számítottak a hónapok; ez pedig októberben kezdődött a vetéssel.

³ A föld mélységében levő vizek egyesültek a tengerekkel s az ég záporával, hogy a földet eláraszták.

23. És eltörle minden állatot, mely a földön vala, embertől baromig; mind a csúszómászó állatok, mind az égi madarak eltöröltetének a földről; egyedül Noé marada meg, és a kik vele a bárkában valának.

24. És a vizek százötven napig boríták a földet.

8. RÉSZ.

A vízözön lepad. Noé kijő a bárkából, és áldozatot mutat be az Istennek.

1. Megemlékeztvén pedig az Isten Noéről és minden állatokról és minden barmokról, melyek vele a bárkában valának, szelet támaszta a földön, és a vizek megapadának.

2. És bezáródának a mélység forrásai s az ég szakadásai, és az égből hulló eső fel tartóztataték.

3. És a vizek visszatérének a földről, ide s tova elfolyván; és százötven nap múlva apadni kezének.

4. És hetedik hónapban, a hónap huszonhetedik napján megállapodék a bárka Örmenyország hegyein.

5. A vizek pedig elfolyának és apadának a tizedik hónapig; mert tizedik hónapban, a hónap első napján kitűnének a hegyek ormái.

6. És midőn negyven nap elmúlt, megnyitván Noé a bárka ablakát, melyet készített vala, kibocsáta egy hollót;

7. mely kirepülvén, nem tért vissza, míg a víz fel nem szárada a földön.

8. Kibocsáta utána egy galambot is hogymeglássa, ha megszűntek-e már a vizek a föld színén.

9. Mely nem találván, a hol lába megnyugodjék, visszatért hozzá a bárkába, mert vizek valának még az egész földön; és kinyujtá kezét, és megfogván azt, bevéte a bárkába.

10. Várván pedig még más hét napot, ismét galambot bocsáta ki a bárkából.

11. Mely visszajöve hozzá estére, zöld levelű olajfa-ágat hozván szájában. Ekkor megérté Noé, hogy a vizek megszűntek a földön.

12. Mindazáltal vára még más hét napot, és galambot bocsáta ki, mely többé nem tért vissza hozzája.

13. E szerint hatszáz egyedik esztendejében, az első hónap első napján elapadának a vizek a földön; és megnyitván Noé a bárka födelét, kitekinté, és látá, hogy a föld színe megszikkadt.

¹ A héber szerint: tizenhetedik napján.

² A héber szerint: Ararát hegységén.

³ t. i. Noé életének.

⁴ a mi októberünk kezdetén. Lásd Móz. II. 12, 2. mert a választott nép Egyiptomból történt kijövele előtt az esztendőszámítást ősszel kezdette vala.

⁵ A héber szerint: főlzáradának.

⁶ ámbár még iszapos vala.

14. Második hónapban, a hónap huszonhetedik napjáig a föld egész en megszáradá.

15. Szóla pedig az Isten Noénak, mondván:

16. Menj ki a bárkából te és feleséged, fiaid és fiaid feleségei veled.

17. Minden állatokat, melyek nálad vannak minden testből, mind a szárnyasokból, mind a barmokból és mind a csúszómászók-ból, melyek mászkálnak a földön, vidd ki magaddal, és járjatok a földön; növekedjete és sokasodjatok azon. Móz. I. 1, 28. 9, 1.

18. Kiszállá tehát Noé és fiai, az ő felesége és fiainak feleségei vele;

19. úgy szinte minden állatok, barmok és csúszómászók, melyek mászkálnak a földön, fajaik szerint kimenének a bárkából.

20. Noé pedig oltárt építe az Úrnak; és vevén minden tiszta barmokból és madarakból, égő áldozatokat tőn az oltáron.

21. És az Úr megérzé a gyönyörűség illatát, és mondá: Soha többé nem átkozom meg a földet az emberek miatt; mert az emberi szív érzései és gondolatai hajlandók ugyan a gonoszra ifjúságától; azonban többé nem verek meg minden élő teremtményt, a mint cselekedtem. Móz. I. 6, 5. Máté 15, 19.

22. A föld minden napjaiban a vetés és aratás, hideg és meleg, nyár és tél, éj és nap meg nem szűnnek.¹⁰

9. RÉSZ.

Isten szövetséget köt az új emberi nemzedekkel. Kán és Kanaán atyjoktól megátkoztatnak. Szem és Jáfet megáldatnak.

1. És megáldá Isten Noét és fiait, és mondá nekik: Növekedjete és sokasodjatok, és töltsétek be a földet. Móz. I. 1, 22. 8, 17.

2. És töletek félelem és rettegés legyen a föld minden állatain és minden égi madarakon, mindazokkal együtt, mik a földön mozognak; a tenger minden halai kezetekbe adattak.

3. És minden, a mi mozog és él, legyen nektek eledelül; mint a zöld veteményeket, úgy adom nektek mindezeket. Móz. I. 1, 29.

4. Kivévén azt, hogy a húst vérével ne egyétek; Ap. cs. 15, 29.

⁷ kedvesen fogadá az áldozatot.

⁸ A héber szerint: önmagában.

⁹ Ily ígéretet tőn Isten Noénak kedvesen fogadott áldozatánál, melynek azért vala oly áldásos sikere, mert az az ő szövetség egyéb áldozataival együtt előképe volt Krisztus Jézus keresztaáldozatának; mint ezt a sz. atyák tanítják. L. Móz. III. 1. r. 1-ső jegyz.

¹⁰ és többé nem jönnek oly rendetlenségbe, mint a vízözön idejében.

¹ nektek jelül, hogy én vagyok minden élet Ura, és azért óvakodjatok az állatok kinsásától és az embervér ontásától. (Ar. sz. Ján. Tamás).

Legyen világosság.

Móz. I. 1, 3.

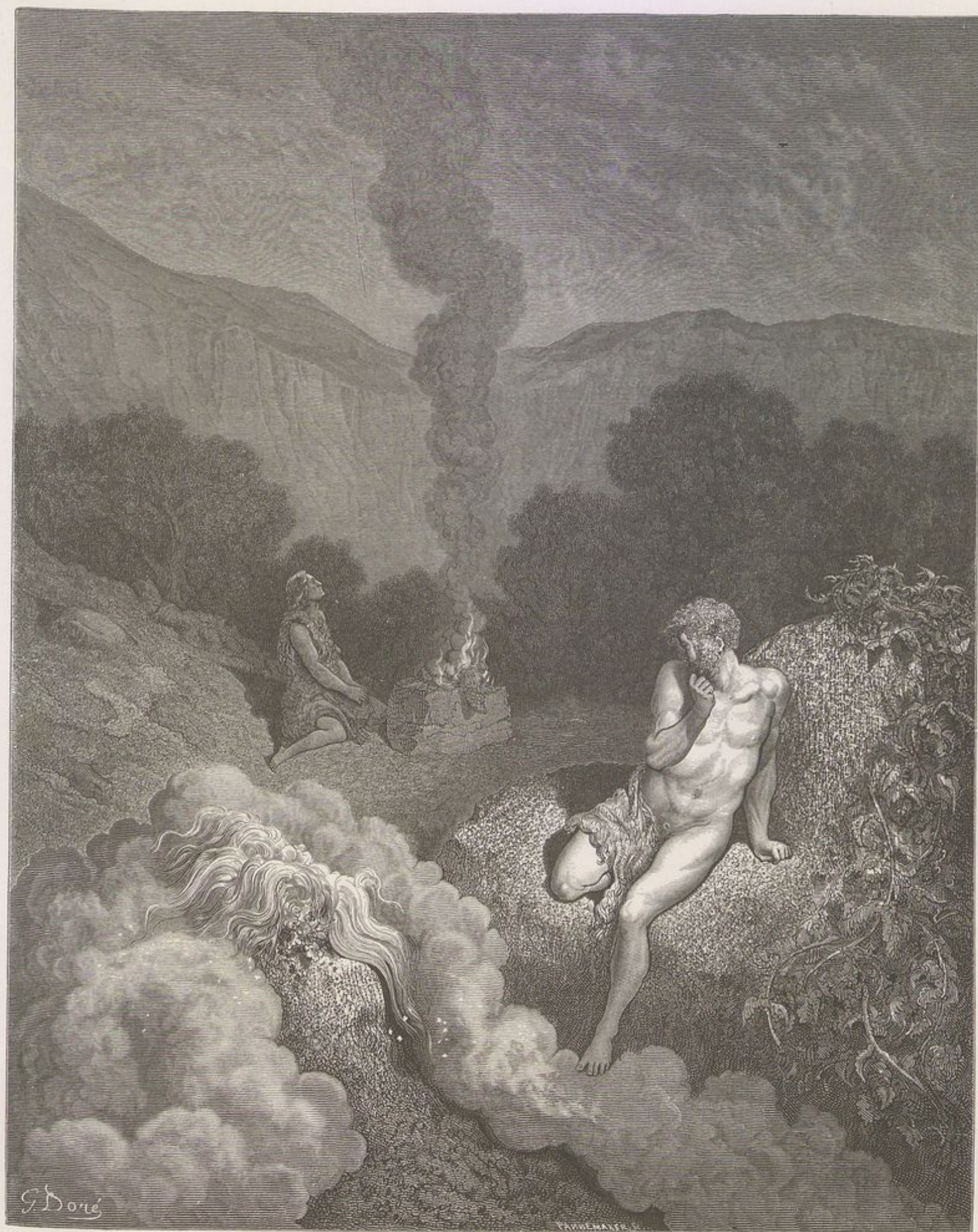
Eva teremtetése.

Móz. 1. 2, 21.

Kiűzetés a paradicsomból.

Móz. I. 3, 24.

Ábel áldozása.
Móz. I. 4, 4.

5. mert lelketek vérét követelni fogom minden oktalan állatok kezéből² és az ember kezéből; a férfiúnak és atyjafiának kezéből követelem az ember lelkét. Móz. II. 21, 28.

6. A ki embervért ont, ontassék annak vére; mert az ember Isten képére alkottatott. Máté 26, 52. Jel. 13, 10.

7. Ti pedig növekedjete és sokasodjatok, és járjatok a földön, és töltsétek be azt. Móz. I. 1, 28. 8, 17.

8. Ezeket is mondá az Isten Noénak és vele fiainak:

9. Ime én szövetséget kötök veletek és utánaatok ivadéktokkal,

10. és minden élő lényvel, mely veletek vagyon, mind a madarakból, mind a marhákból, és a föld minden barmaiból, melyek kijöttek a bárkából, — a földnek minden állataira nézve.

11. Szövetséget kötök veletek, és soha többé nem öletik meg minc test vízözönnel; nem is lesz többé vízözön, mely a földet elvesztse.³ Izai. 54, 9.

12. És mondá az Isten: Jele a szövetségnek, melyet teszek közöttünk és közöttetek és minden élő lény között, mely veletek vagyon, örök nemzedékekre.

13. Szivárványomat a felhőbe helyezem, és ez lesz jele a szövetségnek közöttünk és a föld között.⁴

14. És mikor beborítom felhőkkel az eget, feltűnik szivárványom a felhőkben; Sirák f. 43, 12.

15. és megemlékezem szövetségemről ti veletek és minden élő lélekkel, mely a testet élteni, és nem lesz többé vízözön minden test eltörlésére.

16. És szivárvány lesz a felhőkben, és meglátom azt, és megemlékezem az örök szövetségről, mely kötöttet az Isten között és a földön levő valamennyi testnek minden élő lelke között.

17. És mondá az Isten Noénak: Ez lesz jele a szövetségnek, melyet megállapítottam közöttünk és minden test között a földön.

18. Noé fiai pedig, kik a bárkából kijöttek, Szem, Kám és Jáfet valának; Kám pedig atyja Kanaánnak.

19. Ezek Noé három fiai, és ezektől terjedett el az összes emberi nem az egész földön.

20. És Noé földművelő ember lévén, kezdé a földet munkálni, és szőlőt ültete.

21. És bort iván, megrészegedek, és megleltelenülve fekvék sátorában.⁵

22. A mit meglátván Kanaán atyja, Kám, hogy tudniillik atyja szemérme meztelen, megjelenté azt kívül két testvérének.

23. De Szem és Jáfet palástot vetének vállaikra, és háttal fordúlva menvén, befödék atyjok szemérmét, és orcájok el vala fordítva, és nem láták atyjok férfiúságát.

24. Fölbredvén pedig Noé a borosságból, midőn megtudta, mit cselekedett volt vele kisebbik fia,

25. mondá: Átkozott Kanaán,⁶ az ő atyjafiai szolgálóinak szolgálója lesz.

26. És mondá: Áldott Szem Ura Istene, az ő szolgálója legyen Kanaán.

27. Terjeszsze ki az Isten Jáfetet, s ez lakjék Szem sátoraiban, és Kanaán az ő szolgálója legyen.⁷

28. Ele pedig Noé a vízözön után háromszáz ötven esztendeig.

29. És betöltte összes napjaiban kilencszáz ötven esztendőt, és meghala.

10. RÉSZ.

Noé utódainak nemzetség-táblája.

1. Ezek Noé fiainak, Szem-, Kám- és Jáfetnek nemzetségei, kiknek a vízözön után fiak születének. Krón. I. 1.

2. Jáfet fiai: Gomer és Magog, Madai és Jáván, Tubál és Mószok és Tirás.

3. Gomer fiai pedig: Ascenes és Rifát és Togorma.

4. Jáván fiai pedig: Eliza és Tarzis, Cetim és Dodanim.

5. Ezek oszlának föl a nemzetek szigeteire tartományaikban, kiki az ő nyelve és családai szerint nemzetségeikben.

² Noé a bornak részegítő erejét még valószínűleg nem ismeré.

³ Kámnak fia. Legérzékenyebb büntetése a szülőknek, ha gyermekeikben büntetnek.

⁴ Noé áldása és átka beteljesedett; mivel Szemtől származott a választott nép, mely minden népek között egyedül ismerte Urának az igaz Istent, és tisztelte méltóképen. Jáfet nagyszámú utódokkal áldatott meg, és később csakugyan Szem sátoraiban lakott, a mennyiben utódainak először lett az üdv hirdetője, mely a zsidóktól származott. Kám maradékai pedig az előbbieknél szolgálóknak, mert az izraeliták őket legyőzvé, kiveték Kanaán földéről. — Átalán Ázsiában Szemnek, Afrikában Kámnak, Európában Jáfetnek utódai terjedtek el; a föld többi lakói ezekből egyik vagy másik törzshöz tartoznak. Egyéb-iránt, hogy csak az menekedett meg, ki a bárkában volt, ez a sz. atyák tanítása szerint, előképül szolgált arra, hogy az igaz anyaszentegyházon kívül nincs üdvözülés. Lásd Pét. I. 3, 21.

⁵ és az ő utódai.

6. Kám fiai pedig: Kusz és Meszraim, Fut és Kanaán.

7. Kusz fiai: Szába és Hevila, Szabata és Regma és Szabatáka. Regma fiai: Szába és Dadán.

8. Kusz pedig nemzé Nemrodot, ő kezdte hatalmas lenni a földön.

9. És erős vadász vala az Úr előtt.² Azért lön közmondássá: Mint Nemrod, erős vadász az Úr előtt.

10. Az ő országának kezdete pedig Babilon vala és Arak és Akad és Kalanne, Szennár földén.

11. Azon földről jöve ki Asszur³ és építé Ninivét és a város utzáit⁴ és Kálét.

12. Rezent is Ninive és Kále között; ez nagy város.

13. Meszraim pedig nemzé Ludimot és Ananimot és Laabimot, Neftuimot,

14. és Fetruszimot és Kaszluimot; kiktől származának a filiszteusok és kaftorimok.

15. Kanaán pedig nemzé Szidont, első szülöttjét, Heteust,

16. és Jebuzeust és Amorreust, Gergezeust,

17. Heveust és Araceust, Szineust,

18. és Aradiust, Szamareust és Amateust; és ezek után terjedének el a kananeusok népei.

19. És Kanaán határai lőnek Szidonból jöven, Gerarába, Gázáig, míg beérkezel Sodomába és Gomorrába, Adamába és Seboim-ba, Leszáig.

20. Ezek Kám fiai, az ő rokonságaik és nyelveik, nemzetségeik és földaik és népeik szerint.

21. Szemtől is, Héber minden fiainak atyjától, Jáfet bátyjától születének.

22. Szem fiai: Elám és Asszur, Arfaxád és Lud és Áram. Krón. I. 1, 17.

23. Áram fiai: Usz és Hul, Geter és Mesz.

24. Arfaxád pedig nemzé Szálét, kitől származék Héber.

25. És Hébernek két fia születék; egyiknek neve Fáleg, azért, hogy az ő napjaiban osztatott fel a föld; és testvérének neve Jektán.

26. Ez a Jektán nemzé Elmodádót és Szálefet és Aszarnótót, Jánét,

27. és Aduramot és Uzalt és Deklát,

² sokakat hódított hatalma alá.

³ Mások szerint: Ezen földről méne ki (Nemrod) Aszsziriába.

⁴ A héber tulajdonnév: Rehobot-Ír, mely a Vulgata szerint város utzáinak fordított.

28. és Ebalt és Abimaelt, Szabát, 29. és Ofirt és Hevilát és Jóbábot; ezek mind Jektán fiai.

30. És lön azok lakása Messzától menvén Széfarig, a napkeleti hegyig.

31. Ezek Szem fiai rokonságaik és nyelveik, tartományaik és nemzetségeik szerint.

32. Ezek Noé családai, népeik és nemzetségeik szerint. Ezekből oszlának el a nemzettek a földön a vízözön után.

11. RÉSZ.

A bábéli torony. A nyelvzavar. Szem utódai.

1. A földön pedig csak egy nyelv és egyféle beszéd vala. Bóles. 10, 5.

2. És midőn napkeletről elmentek,¹ Sennár földén térséget találának, és ott lakának.

3. És mondá egyik a másiknak: Jertek, csináljunk téglákat, és égessük ki azokat tűzzel. És a téglák kövek gyanánt valának, a gyantár mész gyanánt.

4. És mondák: Jertek, építsünk magunknak várost és tornyot, melynek teteje az eget érje; és tegyük híressé nevünket, mielőtt eloszoljunk minden tartományokra.²

5. Leszálla pedig az Úr, hogy lássa³ a várost és tornyot, melyet építenek vala Ádám fiai,

6. és mondá: Ime egy a nép, és egy nyelvek van mindnyájoknak; és elkezdtek azt csinálni, meg sem szűnnek gondolataiktól, míglen azokat cselekedettel nem teljesítik.

7. Jertek tehát, szálljunk alá, és ott zavarjuk össze nyelveket, hogy egyik a másik szavát ne értse.

8. És ekképen széleszté el őket az Úr azon helyről minden tartományokra, és megszűnének építeni a várost.

9. És azért hívaték annak neve Bábelenek,⁴ mert ott zavarodott össze az egész föld nyelve, és onnan szélesztette el őket az Úr minden tartományokra.⁵

¹ Örményország keleti részéről, déli Babilonba.

² A héber szerint: hogy el ne szóródjunk az egész földön, (hanem messziről látván a tornyot, ismét könnyen összejöhessünk).

³ Istennek nem szükség valamely helyre mennie, mert ő mindenütt jelen van; de midőn valahol rendkívüli dolgot tesz, mondani szoktuk, hogy megjelent. Ugy Istennek nem szükség valamit megnéznie, mert ő mindent lát; de a hol gondviselése különösen működik, mondani szoktuk, hogy oda tekintett (sz. Agoston).

⁴ a mi „zavart“ jelent.

⁵ Így bünteti Isten a kevélységet nyelv-, értelem- és hit-zavar által. Bárcsak egy hitben, egy nyelven szólhatnánk!

10. Ezek Szem nemzetségei: Szem száz esztendő vala, mikor nemzé Arfaxádot, két esztendővel a vízözön után. Krón. I. 1, 17.

11. És éle Szem, miután nemzette volt Arfaxádot, ötszáz esztendeig, és nemze fiakat és leányokat.

12. Arfaxád pedig harminczöt esztendő vala, és nemzé Szálét.

13. És éle Arfaxád, miután nemzette volt Szálét, háromszáz három esztendeig, és nemze fiakat és leányokat.

14. És Szále harmincz esztendő vala, és nemzé Hébert.

15. És éle Szále, miután nemzette volt Hébert, négyszáz három esztendeig, és nemze fiakat és leányokat.

16. Héber pedig harmincznégy esztendő vala, és nemzé Fáleget.

17. És éle Héber, miután nemzette volt Fáleget, négyszáz harmincz esztendeig, és nemze fiakat és leányokat.

18. És Fáleg harmincz esztendő vala, és nemzé Reut.

19. És éle Fáleg, miután nemzette volt Reut, kétszáz kilencz esztendeig, és nemze fiakat és leányokat. Krón. I. 1, 19.

20. Reu pedig harminczkét esztendő vala, és nemzé Sárugot.

21. És éle Reu, miután nemzette volt Sárugot, kétszáz hét esztendeig, és nemze fiakat és leányokat.

22. Sárug pedig harmincz esztendő vala, és nemzé Nákort.

23. És éle Sárug, miután nemzette volt Nákort, kétszáz esztendeig, és nemze fiakat és leányokat.

24. Nákor pedig huszonkilencz esztendő vala, és nemzé Tárét.

25. És éle Nákor, miután nemzette volt Tárét, száz tizenkilencz esztendeig, és nemze fiakat és leányokat.

26. És Täre hetven esztendő vala, és nemzé Ábrámot és Nákort és Áránt. Krón. I. 1, 26. Józ. 24, 2.

27. Ezek pedig Täre nemzetségei: Täre nemzé Ábrámot, Nákort és Áránt. Árán pedig nemzé Lótót.

28. És meghala Árán, az ő atyja, Täre előtt, szülőföldjén a kaldeusok Urában.

29. Ábrám pedig és Nákor feleségeket vőnek; Ábrám feleségének neve Sári, és Nákor feleségének neve Melka, Árának, Melka és Jeszka atyjának leánya.

30. Sári pedig magtalan vala, és nem valának gyermekei.

31. Täre tehát vevé fiát, Ábrámot, és unokáját, Lótót, Árán fiát, és menyét, Sárait, fiának feleségét, és kivivé őket a kaldeusok Urából, hogy Kanaán földére menjenek, és Háránig jutának, és ott lakának. Józ. 24, 2. Ezdr. II. 9, 7. Judit 5, 6. Ap. cs. 7, 2.

32. És lőnek Täre napjai kétszáz öt esztendő, és meghala Háránban.

12. RÉSZ.

Ábrám hívása, a neki tett ígéret, Egyiptomba történt kiköltözése.

1. Mondá pedig az Ur Ábrámnak:¹ Menj ki földedről és rokonságod közül és atyád házából,² és jöj ama földre, melyet mutatok neked. Ap. cs. 7, 3.

2. És nagy nemzetté teszek téged, és megáldalak, és felmagasztalom nevedet, és áldott leszesz.

3. Megáldom a téged áldókat, és megátkozom a téged átkozókat, és tebenned³ megáldatnak a föld minden nemzetségei. Móz. I. 18, 18. 22, 18. 26, 4. Gal. 3, 8.

4. Kiköltözzék tehát Ábrám, a mint parancsolta vala neki az Úr, és Lót vele méne; hetvenöt esztendő vala Ábrám, mikor Háránból kiköltözött. Zsid. 11, 8.

5. És elvivé feleségét, Sárait, és testvére fiát, Lótót, és minden vagyonukat, melylyel bírnak vala, és a lelkeket, melyeket Háránban szerettek volt; és kiköltözének, hogy Kanaán földére menjenek. És midőn oda jutottak,

6. átméne Ábrám a tartományon Szikemhelyig, a híres völgyig; akkor pedig e földön kananeusok valának.

7. Megjelene pedig az Ur Ábrámnak, és mondá neki: A te ivadóknak adom e földet. Ki oltárt építe ott az Úrnak, ki megjelent vala neki. Móz. I. 13, 14. 15, 18. 26, 3. Móz. V. 34, 4.

8. És onnan átmenvén a hegyre, mely Bétel átellenében vala napkelet felől, felvóna ott sátorát, napnyugatra lévén Bétel és napkeletre Hái; oltárt is építe ott az Úrnak, és segítségül hívá az ő nevét.

9. És menten-méne Ábrám, és mindinkább délfelé tarta.

¹ még atyja halála előtt.

² melybe a bálványozás beférkezett. Józ. 24, 2. 3. Hasonlóképen váljunk el mi is, ha testiképen nem lehet, legalább lelkiképen, Krisztusért, oly rokoninktól, kik lelki üdvösségünkre nézve veszélyesek. Máté 19, 29.

³ tebenned, mint a Messiás törzsatyjában. Gal. 3, 8. 16.

⁴ A héber szerint: Móre terebinteig, terebintfás mezéig.

10. Azonban éhség lőn a földön, és Ábrám leméne Egyiptomba, hogy ott zarándokul legyen; mert az éhség elhatalmazott vala a földön.

11. És mikor közel vala, hogy bemenjen Egyiptomba, mondá feleségének, Sárainak: Tudom, hogy szép asszony vagy,

12. és hogy az egyiptomiak, mikor meglátnak téged, azt fogják mondani: Ez ennek felesége; és engem megölnek, és téged megtartanak.

13. Mondjad azért, kérlek, hogy húgom vagy; hogy jó dolgom legyen miattad, és lelkem éljen kedvedért.

14. Midőn tehát Ábrám bement Egyiptomba, az egyiptomiak láták az asszonyt, hogy igen szép.

15. És a fejedelmek hírül adák Fáraónak, és dícsérik őt előtte, és az asszony fölvetették Fáraó házába.

16. Ábrámmal pedig jól bánának miatta. És valának neki juhái és ökrei és szamarai, szolgálói és szolgálói, nőstény-szamarai és tevéi.

17. De az Úr igen súlyos csapásokkal ostromozá meg Fáraót és házat Ábrám felesége, Sárái miatt.

18. És Fáraó hívá Ábrámot, és mondá neki: Mi dolog ez, a mit nekem cselekedtél? miért nem jelentetted meg, hogy ő feleséged?

19. Mi okra nézve mondottad húgodnak, hogy feleségül vevém őt? Most tehát ime itt a feleséged, vidd őt, és menj el.⁶

20. És parancsot ada Fáraó Ábrám iránt embereinek, és elkísérik őt és feleségét és mindent, a mije vala.

13. RESZ.

Ábrám elváltása Lóttól. Ábrámnak tett ígért Kanaán bírása felől.

1. Fölméne tehát Ábrám Egyiptomból, ő és felesége, és mindene, a mije vala, és Lót vele a déli tartományba.¹

2. Igen gazdag vala pedig, aranyat és ezüstöt bírván.

3. És azon úton tére vissza, melyen jött vala délfelől Bételbe, azon helyig, hol azelőtt sátorát felvonta vala Bétel és Hái között,

⁶ Ez nem volt hazugság; mert Sárái vagyis Sára Ábrám mostoha-testvéreinek leánya volt. Móz. I. 20, 12.

¹ Sárái Fáraó által nem illetett, mert régi szokás volt, a nőket több hónapig is előkészíteni, míg a király lakásába bevezették. L. Eszther 2, 12. (sz. Jeromos). Ábrám nem is bocsátá áruba feleségét, hanem bizott Istenben, hogy Sárát kimentí a nagy veszélyből, melynek őt kitenni kénytelen volt, hogy a nagyobb veszélyt elkerülje (sz. Agoston, Ar. sz. János).

² azaz: déli Kanaánba.

4. az oltár helyéig, melyet azelőtt épített vala, és segítségül hívá ott az Úr nevét. Móz. I. 12, 7.

5. De Lótnak is, ki Ábrámmal vala, nyájai és csordái és sátorai valának.

6. És nem bírta meg őket ama föld, hogy együtt lakjanak; mert sok jószáguk vala, és nem lakhatának együtt. Móz. I. 36, 7.

7. Innét versengés is lőn Ábrám és Lót csordapásztorai között. Az időben pedig a kananeusok és ferezeusok laknak vala azon földön.

8. Mondá azért Ábrám Lótnak: Kérlek, ne legyen versengés közöttem és közötted, pásztoraim és pásztoraid között; hiszen atyafiak vagyunk.²

9. Ime az egész föld előtted vagy, kérlek, távozzál el tőlem; ha balra mégy, én jobbra tartok; ha te a jobbot választod, én balra megyek.³

10. Lót tehát fölemelvén szemeit, látá, hogy Jordán körül az egész tartomány, — mely vízzel mindenütt bír vala, mielőtt felforgatta az Úr Sodomát és Gomorrát, — olyan, mint az Úr paradicsoma, és mint Egyiptom a Szégorba jövőeknek.

11. És Lót a Jordán körüli tartományt választá magának, és eltérek napkelet felé, s az atyafiak egymástól elválnak.

12. Ábrám Kanaán földén telepedék meg; Lót pedig a Jordán melletti városokban tartózkodék, és Sodomában lakék.⁴

13. A sodomai emberek pedig fölötte gonoszak valának és nagy bűnösök az Úr előtt.

14. És mondá az Úr Ábrámnak, miután Lót elvált vala tőle: Emeld föl szemeidet, és azon helyről, melyen most vagy, tekints éjszakra és délre, napkeletre és napnyugatra. Móz. I. 12, 7. 15, 18. 26, 4. Móz. V. 34, 4.

15. Az egész földet, melyet látsz, neked adom és ivadékoknak mindörökre.⁵

16. És a te ivadékokat annyivá teszem, mint a föld porát; ha valamely ember számba veheti a föld porát, ivadékokat is megszámlálhatja.

² L. Móz. I. 11, 27. V. 8. Máté I. r. 24-ik jegyz.

³ Boldogok a békeszeretők; békeség okáért inkább engedjünk mi is, mintsem az atyafiúi szeretet közöttünk felbomoljon.

⁴ A héber szerint: és Sodomáig állítá fel sátorait. — Lóttal mi is gyakorta jobb helyzetet keresünk, és sokszor vétkez Sodomába jutunk. Azért elégedjünk meg azzal, a mink van, nehogy lelkünknek kárát valljuk.

⁵ mindörökre, ha t. i. utódaid is oly engedelmesek lesznek, mint te. — Ábrámnak valódi lelki utódai mindörökre Kanaánban laknak, a mennyiben ez előképe Isten országának és a mennynek, mint ezt a sz. atyák tanítják.

17. Kelj föl, és járd el a földet hosszában és széltében, mert neked adom azt.

18. Ábrám tehát fölszedvén sátorát, elméne, és lakék Mambre völgye mellett, mely Hebronban vagy; és ott oltárt építe az Urnak.

14. RESZ.

Ábrám megszabadítja Lótot, megvervén ennek ellenségeit. Melkizedek áldása.

1. Lőn pedig azon időben, hogy Amrafel, a szennári király, és Ariok, a pontusi király, és Kodorlahomor, az elamítai király, és Tadal, a nemzetek királya,

2. hadat indítának Bára, a sodamai király ellen, és Bersza, a gomorrai király ellen, és Szennaab, az adamai király ellen, és Szemeber, a szeboimi király ellen, és Bála király ellen, mely Szegor.

3. Mindezek összegyűlének az erdős völgyben, mely most a sós tenger.¹ Móz. I. 19, 24.

4. Mert tizenkét esztendeig szolgáltak vala Kodorlahomornak, és a tizenharmadik esztendőben elpártolának tőle.

5. A tizennegyedik esztendőben tehát eljőve Kodorlahomor és a királyok, kik vele valának; és megverék Rafaimot Asztarotkarnaimban, és Zúzimot vele, és Emimet Száve-kariatimban,

6. és a korreusokat a szeiri hegyekben Farán mezőségeig, mely a pusztában vagy.

7. És visszafordulának, és jövének Miszfát kútához, ez Kádesz; és elpusztíták az amalecíták egész tartományát, és az amorreusokat, kik Aszaszontamárban laknak vala.²

8. És kimenének a sodomai király s a gomorrai király, az adamai király s a szeboimi király, valamint Bála király, mely Szegor; és a sereget ellenök rendelék az erdős völgyben,

9. tudniillik: az elamítai király, Kodorlahomor, s a nemzetek királya, Tadal, s a szennári király, Amrafel, és a pontusi király, Ariok ellen; négy király öt ellen.

10. Az erdős völgynek pedig sok gyanús kutai³ valának; a sodomai és gomorrai királyok tehát megfutamodván, oda hullának, és a kik megmaradtak vala, a hegyre szaladának.

¹ A héber szerint: Elaszar királya. Elaszar egy kis tartomány volt Mezopotamiában.

² a perzsák királya.

³ A héber szerint: Siddim völgyében.

⁴ Lásd alább Móz. I. 19, 24.

⁵ tehát az egész tartományt elpusztították keletre, Palesztinától az Eufratesig.

⁶ gyanús vernei.

⁷ a gyanús verneke.

11. Elvivék pedig⁸ Sodoma és Gomorra minden vagyonát és minden eleségét, és elmenének.

12. Nem különben vagyonával együtt Lótot is, Ábrám testvérenek fiát, ki Sodomában lakik vala.

13. És ime egy, a ki megmenekedett vala, hírül vivé ezt a héber Ábrámnak, ki az amorreus Mambrénak, Eszkol és Aner testvérenek völgyében lakik vala; mert ezek szövetséget kötöttek volt Ábrámmal.

14. Mit midőn meghallott Ábrám, tudniillik, hogy atyjafia Lót fogságba esett, számba vőn⁹ házában született, hármszáz tizenhatszáz serény szolgát, és utánok méne egész Dánig.

15. és elosztván társait, rájuk rohana éjjel; és megveré őket, és kergeté Hóbaig, mely Damaskustól balra¹⁰) fekszik.

16. És visszahozá az egész vagyont és atyjafiát, Lótot, vagyonával együtt, az aszszonyokat is és a népet.

17. És miután visszatért Kodorlahomor és a vele volt királyok megveréséből, kimené eléje Sodoma királya Száve völgyébe, mely a király völgye.

18. Melkizedek pedig Sálemt¹¹) királya, kenyeret és bort hozván elé, mert a fölséges Isten papja vala,¹²

19. megáldá őt, és mondá: Áldott legyen Ábrám a fölséges Istentől, ki az eget és földet teremtette.

20. És áldott a fölséges Isten, kinek oltalma által az ellenségek kezeidben vannak. És¹³ tizedet ada neki mindenekből.

21. Mondá pedig a sodomai király Ábrámnak: Add nekem az embereket, a többit vedd magadnak.

22. Ki felelé neki: Kezemet emelem a fölséges Úr Istenhez, ki a mennyet és földet bírja:

23. hogy egy szál fonaltól a sarukötőig semmit el nem veszek tieidből: nehogy azt mondjad: én gazdagítottam meg Ábrámot;

⁸ az ellenséges királyok.

⁹ A héber szerint: fölfegyverze.

¹⁰ éjszakra.

¹¹ Jerusalemben.

¹² Istennek áldozá azokat, s a mi feimaradt, áldozati vendégségre használá. Melkizedek (igazság királya), ki egyszersmind Sálemt királyának (béke királyának) is nevezeték, előképe vala Jézus Krisztusnak, az igazság és béke örökkévaló királyának. Az ő áldozata példája a sz. misét. Lásd zsid. 5. és 7. r. — Vajha mi is küzdenénk és győznénk, hogy örök béke-királyunktól mi is tápláltatnánk és megáldatnánk!

¹³ Ábrám.

24. kivén azokat, miket a legények megettek, és azon férfiak részét, kik velem jöttek: Aner, Eszkol és Mambre; ezek vegyék el részeiket.

15. RÉSZ.

Az Ábrámnak tett isteni ígéretek.

1. Ezek tehát így történvén, lön az Úr beszéde Ábrámhoz látomás által, mondván: Ne félj, Ábrám! én vagyok oltalmad és a te igen nagy jutalmad.

2. És mondá Ábrám: Uram Isten; mit adsz nekem? én elköltözöm magzatok nélkül; és házam gondviselőjének fia ez a damaskusi Eliezer.

3. És tévé hozzá Ábrám: Nekem pedig nem adtál magzatot, és ime házamban született szolgálóm lesz örökösöm.

4. És legottan lön az Úr beszéde hozzája, mondván: Nem ez lesz a te örökösöd; hanem a ki ágyékdoból származik, az lesz örökösöd.

5. És kivivé őt,¹ és monda neki: Tekints föl az égre, és ha lehet, számláld meg a csillagokat. És monda neki: Így leszen a te ivadékod. Rom 4, 18.

6. Hűn Ábrám az Istennek, és igazságot tulajdonított neki.²

7. És mondá neki: Én vagyok az Úr, ki téged kihoztalak a kaldeusok Urából, hogy neked adjam e földet, és birjad azt.

8. Ő pedig mondá: Uram Isten! honnan tudhatom meg, hogy bírn fogom azt?³

9. És felelvén az Úr: Végy nekem,⁴ úgymond, három esztendő üszöt, és három esztendő kecskét, és három esztendő kost, gerliczét is és galambot.

10. Ki mindezeket vévén, középen ketté vágá, és a két-két részt egymás ellenébe tévé; de a madarakat nem osztá el.⁵

11. És madarak szállának a feltagolt testekre, és Ábrám elűzé azokat.

12. És midőn a nap elnyugodott, mély álom jöve Ábrámra, s nagy rettegés és sötétség lepé meg őt.

¹ csak ezen szolgálóm van, s nincs magzatom, ki örökösöm lehetne; mi szerezhette tehát nekem örömet?

² éjjel.

³ Ábrám az Isten ígéreiteiben való erős hit által, mely cselekedetekben is nyilvánult (Móz. I. 22, 10.), lön igaz az Isten előtt. Lásd Rom. 4, 2. Jak. 2, 23. A hit jó cselekedetek nélkül holt.

⁴ Hiszem, de mondd meg nekem azt is, mikép fog az megtörténni? (Ar. sz. Ján., Theod., Ágost.).

⁵ áldozatul.

⁶ Így áldozának azon időben, kik egymás között szövetséget kötöttek. Lásd Jerem. 34, 18.

13. És mondaték neki: Tudd meg előre, hogy zarándok lesz ivadékod oly földön, mely nem övé, és szolgálat alá hajtják őket, és nyomorgatják négyszáz esztendeig. Ap. cs. 7, 6.

14. Mindazáltal a nemzetet, melynek szolgálni fognak, én megitélem; és azután kijönek nagy gazdagsággal.

15. Te pedig elmegy atyáidhoz béke-ségben, eltemettetvén jó vénségben.

16. A negyedik nemzedékben pedig viszszernek ide, mert az amorreusok¹ gonosz-ságai még be nem teltek a jelen időig.

17. Mikor tehát a nap elnyugodott, sűrű sötétség lön, és füstölő kemence jelenék meg és tüzes láng, átmenvén amaz osztások² között.

18. Az napon szövetséget tön az Úr Ábrámmal, mondván: A te ivadékodnak adom e földet, Egyiptom folyóvizétől egész az Eufratesig, a nagy folyóig; Móz. I. 12, 7. 13, 15. 26, 4. Móz. V. 34, 4. Krón. II. 9, 23. Kir. III. 4, 21.

19. a cineusokat és cenezeusokat, ced-moneusokat,

20. és heteusokat és ferezeusokat, a rafaimokat is,

21. és az amorreusokat és kananeusokat, gergezeusokat és jebuzeusokat.

16. RÉSZ.

Ágár szüli Izmaelt.

1. De Sárái, Ábrám felesége nem szült vala magzatokat; hanem Ágár nevű egyiptomi szolgálója lévén,

2. mondá férjének: Ime megrekesztett engem az Úr, hogy ne szüljek; menj be szolgálómhoz,¹ ha talán tőle nyerhetnék magzatokat.² És miután kérésének engedett,

3. vevé Ágárt, egyiptomi szolgálóját, tíz esztendővel azután, hogy Kanaán földén kezdettek volt lakni, és feleségül adá őt férjének.

4. Ki beméne hozzája. Amaz pedig látván, hogy fogant, megveté asszonyát.

5. És mondá Sárái Ábrámnak: Igaztalanul cselekszel ellenem;³ én adtam kebeledbe szolgálómat, ki látván, hogy teherbe esett,

¹ s a többi, ezen tartományban lakó kananeusok.

² Itt Isten jelképe volt a láng, mely az áldozat részei közt áment, valamint azok átmennének, kik szövetséget kötnek.

³ vedd feleségül. Az ósatýáknak Isten elnézte, hogy több feleséget vegyenek. Lásd: Krón. I. 1. r. 7-ik jegyzet (Ar. sz. Ján. Ágost. Ambr.).

⁴ A nők szolgálók gyermekeit, mint sajátjokat szokták volt akkor tekinteni.

⁵ A héber szerint: Sérelmet szenvedek miattad. Én adtam őt neked nőül, de midőn láttad merészségét, gátnod kellett volna. (Ar. sz. Ján.).

megvet engem; az Úr tegyen ítéletet közötttem és közötted.

6. Kinek felelvén Ábrám: Ime, úgymond, szolgálód kezében vagyok, úgy bánjál vele, a mint tetszik. Ez tehát sanyargattatván Sárától, elfuta.

7. És midőn az Úr angyala a pusztában találta őt a vízforrásnál, mely Szúr útján a kietlenben van,

8. mondá neki: Ágár, Sárái szolgálója! honnan jössz, és hová mégy? Ki felelé: Sárái asszonyom színe elől futok.

9. És monda neki az Úr angyala: Térj vissza asszonyodhoz, és alázd meg magadat az ő keze alatt.

10. És ismét mondá: Megsokasítván megsokasítom ivadékodat, hogy a sokaság miatt meg nem számláltatik.

11. És azután: Ime, úgymond, fogantál, és fiat szülsz; annak nevét Izmaelnek¹ híjad, mivelhogy az Úr meghallgatta nyomorúságotat.

12. Ez szilaj ember leszen,² az ő keze minden k ellen, és mindenek kezei ő ellene,³ és valamennyi atyjafiainak ellenében vonja fel sátorait.⁴

13. Nevezé pedig⁵ az Úr nevét, ki vele szól vala: Te Isten! ki láttál engem. Mert ezt mondá: Bizonyára itt láttam hátát az engem látónak.⁶

14. Annakokáért nevezé azon kútat, az élő⁷ kútjának, ki engem látott. Ez Kádesz és Barad között van.

15. És Ágár fiat szüle Ábrámnak, ki annak nevét Izmaelnek hívá.

16. Nyolczvanhat esztendő vala Ábrám, mikor Ágár neki Izmaelt szülé.

17. RÉSZ.

Az Úr szövetséget köt Ábrámmal. Izsák megigértetik. A körülmetélés.

1. Miután pedig kilenczvenkilenczedik esztendejébe lépett, megjelenék neki az Úr, és mondá: Én vagyok a mindenható Isten, járj elöttem, és légy tökéletes.

¹ azaz: Isten meghallgat, ránk tekint a tévelygésben és nyomorúságban; azért legyünk jövőre háladosabbak, és ne távozzunk el tőle. — Némely sz. atyák véleménye szerint ezen angyal képében az Isten Fia jelent meg.

² A héber szerint: olyan lesz, mint a vad szamar, — mely, mint embertől tutó állat, leghívebb képe a féktelen arab népnek, mely Izmaeltől származik.

³ ő és utódai mindig villongásban fognak élni szomszédaikkal.

⁴ keletre tőlők az arab pusztában.

⁵ Ágár.

⁶ szemléltetm látható alakját, midőn elment. Lásd Móz. II. 53, 20, 23.

⁷ az élő Isten kútjának.

2. Én szövetségemet állítom fel közötttem és közötted, és fölötte megsokasítlak tégedet.

3. És Ábrám arcra borúla.

4. És mondá neki az Isten: Én vagyok, és az én szövetségem teveled, és sok nemzetek atyja leszesz. Sirák 44, 20. Rom. 4, 17.

5. És többé nem is lesz a te neved Ábrám, hanem Ábrahámnak nevezetel: mert sok nemzet atyjává rendeltelek téged.¹

6. És fölötte megsaporítalak, és népekké teszek téged, és királyok származnak tőled.

7. És megállapítom szövetségemet közötttem és közötted és ivadékod között utánad az ő nemzedékeiben, az örök szövetséget: hogy a te Istened legyek és ivadékodé utánad.

8. S neked és ivadékodnak adom zarándokságod földét, egész Kanaán földét örök-kevaló birtokul, és az ő Istenök leszek.

9. Mondá ismét az Isten Ábrahámnak: Te is tartsd meg tehát szövetségemet, és ivadékod utánad nemzedékeiben. Ap. cs. 7, 8.

10. Ez az én szövetségem, melyet meg kell tartanotok közötttem és közöttetek, ivadékokkal együtt utánad: hogy közöletek minden férfi körülmetéltessék.

11. Férfiúságtok előbörét metéltétek körül, hogy az jeleül legyen a közötttem és közöttetek való szövetségnek. Rom 4, 11. Móz. III. 12, 3. Luk. 2, 21.

12. A nyolczadnapos gyermek metéltessék körül köztetek, minden férfi, nemzet-ségeitekben; metéltessék körül, akár házatokban született, akár pénzen vett szolgál, és a ki nem a ti ágatokból leszen is.

13. És az én kötésem testeteken lesz örök szövetségül.²

14. A férfi, kinek férfiúsága előöre körülmetélve nem leszen, az a lélek ki fog töröltetni népem közül; mert kötésemet felbon-totta.³

15. Mondá még az Isten Ábrahámnak: Sárái feleségedet ne nevezd Sárainak, hanem Sárának.⁴

¹ Ábrám annyit tesz, mint magas vagy fönséges atya. Ábrahám pedig sokaság atyja.

² mely ha a jelre nézve nem örök is, de örök a dolgra tekintve, mely ezen jel által példázott. — Példázott pedig ez által az eredeti büntől leendő megtisztulás, és az Isten malasztja által megszenteltetés (sz. Tamás). A körülmetélés egyszersmind jele a szív belső körülmetéltetésének, s a rossz indulatok és kívánságok fékezésének.

³ mert nem használta azon eszközt, melyet én egykor üdvözülésére rendeltem (sz. Ágost.).

⁴ Sárái annyit tesz, mint az én fejedelmöm, vagyis egyes család fejedelme. Sára pedig általában fejedelmőt jelent, azaz: ki nem egyes háznép, hanem sok és nagy nemzetek anyja leszen.

16. És megáldom őt, és tőle adok neked fiat, kit megáldok, és ő nemzetekké leszen, és népek királyai származnak tőle.

17. Ekkor Ábrahám orcájára borúla, és neve, mondván szívében: Vajjon százesztendősnak születik-e fia? s a kilenczven esztendő Sára fog-e szülni? Rom. 4, 19. s követk.

18. És mondá az Istennek: Bárcsak Izmael éljen előtted!

19. És mondá az Isten Ábrahámnak: Sára feleséged fiat szül neked, és az ő nevét Izsáknak híjad, és kötésemet megállapítom vele örök szövetségül, és ivadékával utána. Móz. I. 18, 10, 21, 2.

20. Izmael felől is meghallgattalak; ime megáldom őt, és fölnevelem, és igen megsokasítom őt, tizenkét fejedelmet fog nemzeni, és nagy nemzetté teszem őt.

21. Kötésemet pedig megállapítom Izsákkal, kit Sára szülni fog neked ilyenkor esztendőre.

22. És mikor elvégződött a vele szólónak¹ beszéde, fölme né az Isten Ábrahámtól.

23. Vevé pedig Ábrahám fiát, Izmaelt, és házánál született valamennyi szolgáit, és mind a kiket pénzen vett vala, minden férfiakat házának valamennyi legényei közül, és mindjárt azon nap körülmetélé férfiuságuk előbörét, a mint Isten parancsolta vala neki.

24. Ábrahám kilenczvenkilencz esztendő vala, mikor körülmetélé férfiusága előbörét.

25. És fia, Izmael, tizenharmadik esztendejét töltötte vala be körülmetéltetésekor.

26. Ugyanazon nap metélteték körül Ábrahám és fia, Izmael.

27. És az ő házának valamennyi férfiai, mind a házánál született szolgák, mind a pénzen vettek és idegenek együtt körülmetéltetének.

18. RÉSZ.

Három angyal jelen meg Ábrahámnak Izsák megigértetik. Sodoma büntetése megjelentetik.

1. Megjelené pedig neki az Úr Mambre völgyében, mikor sátora ajtajában ül vala a nap hőségében.

2. És mikor fölemelte szemeit, három férfi jelen meg neki, közel állván hozzája; kiket mikor meglátott, eljők futamék sátora ajtajából, és magát egész a földig meghajítá. Zsid. 13, 2.

¹ örömben és csodálkozásában (sz. Ágost.). Lásd Rom. 4, 19. stb.

² az Isten megjelenő személyének.

3 És mondá: Uram! ha kegyelmet találtam szemeid előtt, nem mellőzd el szolgádat;¹

4. hanem egy kevés vizet hozok, és mosásotok meg lábaitok, és pihenjete meg a fa alatt.

5. És egy falat kenyeret teszék föl, hogy megerősítsétek szíveteket; azután tovább mehettek; mert azért tértetek be szolgátokhoz. Kik mondanak: Cselekedjél, a mint szóltál.

6. Ábrahám a sátorba sieté Sárahoz, és mondá neki: Siess, gyúrj három mérték liszt-lángot, és készíts hamuban sült pogácsákat.

7. Maga pedig elfuta a csordához, és onnan a legjobb gyenge borjút elhozá, s adá szolgálának, ki sieté azt elkészíteni.

8. Vajat is hozá és tejet a borjúval, melyet elkészíte, és eléjök tévé; maga pedig megállá mellettök a fa alatt.

9. És mikor ettek,² mondanak neki: Hol vagyon Sára, feleséged? Ő felelé: Ime a sátorban vagyon.

10. Kinek mondá:³ Visszatérvén, hozzád jövök ilyen tájban, éltetek idején,⁴ és Sára feleségednek fia leszen. A mit hallván Sára a sátor ajtaja mögött, elmosolyodék. Móz. I, 17, 21, 1. Rom. 9, 9.

11. Mindketten pedig vének valának és korosak, és megszünt vala Sárában az aszszonyok szokott folyása.

12. Ki alattomban mosolyga, mondván: Miután megaggottam, és uram vén, a gyönyörüséget tűzzem-e? Pét. I. 3, 6.

13. Mondá pedig az Úr Ábrahámnak: Miért nevette Sára, mondván: Vajjon igazán szülök-e vén koromban?

14. Vajjon nehéz-e valami az Istennek? a mint megmondottam, visszatérek hozzád ilyen tájban, éltetek idején, és Sárának fia leszen.

15. Tagadá Sára, mondván: Nem nevettem; félelmében megrettenvén. Az Úr pedig: Nem úgy van, mondá, mert neveltél.⁵

16. Mikor pedig fölkeltek onnét a férfiak, Sodomára fordíták szemeiket, és Ábrahám velök méne, kísérvén őket.

17. És mondá az Úr: Eltitkolhatom-e Ábrahámtól, a miket cselekedendő vagyok:

¹ Hogy Ábrahám vendégeinek egyikében ráismert a két angyaltól kísért Istenre, több sz. atyák tanítják.

² csak látszottak enni. L. Tób. 12, 19.

³ egyik a vendégek közül, az Úr.

⁴ ha életben maradtok. Ez természetesen oly kevéssé vétethetik itt kétkedő kifejezésül, mint Kir. IV. 4, 16. miután benne isteni ígéret adatik.

⁵ Sára, nevetése miatt megdorgáltatik, mert kételkedett.

Ábel halála.

Móz. I. 4, 8.

A vízözön : A vizek emelkedése.

Móz. I. 7, 19.

A galamb kiküldése.
Móz. I. 8, 8.

A vízözön : Minden testek elenyészése
Móz. I 7, 21.

A könyvek könyve — **a Szentírás** — azon magasztos irat, melynek soraiban a mennyei szellem emberi kezek által nyilatkozik az emberiségnek. Ez az Isten és ember közti szövetség, a tulvilág s földi lét közti kapcsolat könyve, a keresztény művelődés, a bölcsesség és szeretet örök forrása.

E kiapadhatlan forrásból merít minden idő, kor, és állapot erőt, reményt, mérséket és vigasztalást; a gyermek az élet jövő viszontagságaihoz, a férfiú küzdelmeihez, az agg sirontuli reményeihez, kinek életalkonyát mint leáldozó nap a fellegetek arany-szegélyével a hit malasztjaiban besugározza.

E könyvet nyújtjuk mi a magyar közönségnek; azonban a mai cultura egyik követelménye az is, hogy a gondolat szépsége ne csak holt bötükben szóljon hozzánk, hanem a szellem alkotásai a művészet által érzékitve szemünk előtt álljanak s az eszme benyomásait a látásnak nyújtott megragadó képek tegyék mélyebbé s eltörölhetlenné.

A művészet remekével párosult szent könyvet a kultúra példátlan elterjedésben bírja.

Mily helyet foglal el e mű a világirodalomban, ezt illetőleg csak néhány tételt idézünk a külföldi sajtó ítéleteiből:

„E biblia képein oly magasztos jelenetek vannak feltüntetve és a csodáskor költészete oly mérvben van érzékitve (Augsb. Allg. Zeitung) hogy ember emlékezet óta ilyen mű még nem volt a világon. (Ros. Zeitung)

„A csodaszerű épületeket az ő mesés pompájokkal, a hadi szereket, a viseleteket s egyéb eszközöket a legritkább lüszéggel varázsolja szemünk elé, mi által az ó-testamentomi világ helyes felfogását eszközli.“

„Minden valamire való élő nyelv iparkodik ezt eléállítani, mi által e mű a világ könyve lett.“ (Wiener Presse.)

„Ez van hivatva, hogy minden egyes ház és család kincse legyen.“ (Trier'sche Volks-Zeitung.)

„Ehez hasonlót még ember nem látott.“ (Reform, a német.)

„Ilyen mű még kezünkben nem volt.“ (Schlesische Zeitung.)

A külföldi journalistika alig lel magasztalásul szavakat, miért is a magyar irodalomnak e művet nélkülözni a közmíveltségen ejtett csorba volna, kiállítása csak úgy kivihető, ha annak létesítéséhez mindenki járul, kit hazájának irodalma érdekel.

Hogy a megszerzés lehetővé tétessék, havi füzetekben jelenik meg.

A magyar diszkiadásban a képek s ékitmények Franciaországból eredetiek, a szöveg kiállítása diszesebb a külföldinél.

Az egész mű 60 füzetben jelenik meg és pedig 3—4 heti időközben. Egy füzetnek előfizetési ára 1 frt 20 kr., mely csak minden egyes füzet átvételénél fizetendő.

Pesten, 1871.

Megrendelhető a Doré-féle képekkel ellátott Szentírás kiadó hivatalában

Pest, lövész-utca 12. szám, II. em.

Preces ante Missam.

Veni Sancte Spiritus, et emitte coelitus lucis tuae radium! Domine, audi hanc vocem tuam: „Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.“ O Salvator benignissime! ecce Tu inclinas Te ad me; Tu vis esse mecum; Tu invitas me ad convivium tuum; Tu mihi dare vis coelestem cibum et potum, non alium sane, quam Te ipsum, panem vivum, qui de coelo descendisti, et das vitam mundo. Sed quomodo Te introducā in domum meam, qui saepius offendi benignissimam faciem tuam? et qui iudicium mihi manducabo et bibam, si indignus introiero ad Altare tuum? Dimitte itaque Pater Misericordiarum! peccata mea propter Nomen Sanctum tuum, dele universas maculas eorum, conscientiam meam ab omni delicto emunda, et restitue gratiam, quam peccando amisi.

In hac misericordia tua confisus volo celebrare et conficere Corpus et Sangvinem D. N. J. C. juxta ritum S. R. Ecclesiae ad laudem Omnipotentis DEI et honorem Sanctorum, ad utilitatem meam et omnium fidelium, pro quibus vis Sancte DEUS, ut orem Te. Accedam itaque ad Altare tuum Domine; tantum adjuva me DEUS meus! Tuque o Sanctissima DEI Mater! assiste mihi nunc, et Filium tuum JESUM, quem oblaturus sum, una mecum aeterno Patri offer. Sed et Vos, o Sancti Angeli! qui hanc aram tremantes circumstatis, seraphicis vestris laudibus et adorationibus teporem meum accendite, attentionem conservate, veramque devotionem mihi impetrate. Denique Vos, dilecti Patroni mei et omnes Sancti, Sanctae DEI, imprimis, quorum hodie memoriam in terris celebramus, ego miser et indignus peccator de vestris meritis confidens, intendo hoc mane offerre Sanctissimum Sacrificium Corporis et Sangvinis D. N. J. C. pro vestro honore et gloria; precor ergo Vos humiliter et devote, ut pro me hodie intercedere dignemini, quatenus tantum Sacrificium digne et acceptabiliter offerre valeam, et DEUM vobiscum ac cum omnibus Electis ejus in aeternum laudare merear! Amen.

Post Missam.

Ecce Domine, jam habeo Te, qui habet omnia; possideo Te, qui potes et possides omnia! Pater benignissime! respice me, famulum tuum, ante Majestatem tuam prostratum, et Sacrificium, quod in honorem nominis tui pro me et salute fidelium vivorum et defunctorum obtuli, benigne suscipe; quidquid in Sacrificio hoc proprio commisi reatu, clementer indulge, et sic in praeceptis tuis vita hac durante fac me perseverare, ut dignus Electorum gregi condam copulari merear.

Sanctissime Pater! en ego misera creatura tua, suscepi dilectissimum Filium tuum, eumque tamquam rem meam mihi conjunctam in pectore meo possideo, illum ergo ad exemplum justi Simeonis in ulnas meas suscipiens, tali intentione et fervore, quali Is semetipsum Tibi obtulit pendens in cruce, offero Majestati tuae ad laudem et gloriam tuam, in gratiarum actionem omnium beneficiorum mihi, ad me pertinentibus et toti Ecclesiae concessorum; offero illum in augmentum gaudii Sanctissimae et immaculae Virginis Matris ejus, omniumque Angelorum et Sanctorum, maxime illorum, quorum hodie memoriam agimus.

Et quia, o Domine! suscipiendo Filium tuum, factus sum particeps omnium meritorum, audeo rogare, ut gratia tua adjutus, perficere possim sanctissimam ejus voluntatem; ad hoc enim me tanti Sacramenti consortem fecit, ut deinceps tibi vivam, mihi moriar, ut sim pius, humilis, obediens, patiens, charitate plenus, castus, perfectus. Exorna ergo me his virtutibus, omnibusque gratis, quas scis mihi necessarias, ut in omnibus tibi placeam, fideliter serviam et in perfectione sacerdotali proficiam.

Tibi autem benignissime JESU, gratias ago quam maximas, qui me vilissimum peccatorem admittere dignatus es ad convivium Sacrae mensae tuae convivium. O JESU, aeternum bonum meum! dulcedo cordis mei! uni me tibi intime ad gloriam nominis tui. Adesto quoque nobis omnibus in necessitate aliqua vel tribulatione positus; adesto propingvis et benefactoribus nostris vivis ac defunctis. Miserere omnium, pro quibus orare obligas, et rogari vis; da vivis veniam et gratiam, defunctis requiem lucemque perpetuam. Tibi laus Christe JESU in secula seculorum, Amen.

Oratio ante collationem Baptismi.

Domine JESU Christe, qui mandasti Apostolis tuis: „Euntes, docete omnes gentes, baptisantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti“, me indignum servum tuum benignus aspira, et parvulum istum natura filium irae, ad ineffabilem baptismi gratiam vocatum, in filium adoptionis regenera ex aqua, quae fiat in eo fons saliens in vitam aeternam. Tribue quoque, ut cum parvulo isto ego etiam abrenunciem satanae et operibus ejus, ut per tuam misericordiam ad regnum innocentium perveniam. Per te Christe JESU, qui vivis et regnas in secula seculorum. Amen.

Oratio ante Confessionem poenitentium.

Domine JESU Christe, qui non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, suscipe preces meas, quas fundo pro famulis tuis, sacramentali Confessione semet a peccatis purgare volentibus, ut des illis spiritum verae contritionis, integritatem sinceræ confessionis et studium condignae satisfactionis. Reple quoque cor meum charitate, ut nullum culpa mea perdam, sed quemlibet poenitentium, quae recta sunt, doceam, et ad animae salutem dirigam. Cor mundum crea in me DEUS, ut doceam iniquos vias tuas, et impii ad te convertantur. Amen.

Oratio ante benedictionem nubentium.

Domine DEUS, qui primum hominum par benedixisti, ut mutuo sibi essent auxilio, et ex iis filii Dei nascerentur, concede propitius, ut quos ego in facie Ecclesiae conjungere intendo, Tu corda eorum, ad Te super omnia diligendum, et Ecclesiae tuae praeceptis obsequendum, inflamma, quo propter Te adversa patienter sustineant, et prospera de manu tua cum gratiarum actione suscipiant. Per Christum Dominum Nostrum. Amen.

Oratio Oratoris Sacri.

Magister bone Christe JESU, qui veritates, de coelo allatas in salutem omnium annuntiaveras, respice super me, indignum servum tuum, ad munus praedicandi destinatum, et largire mihi spiritum sapientiae, qui mentem meam illustret, pios affectus excitet, et lingvam moderetur, ut quae ad nominis tui gloriam et salutem auditorum prolaturus sum, cor penetrent et optatum fructum afferant. Neve cum aliis praedicavero, ipse reprobus efficiar, benigne fac, ut cum aliis locutus fuero, etiam mihi loquar, et dicta docili mente excipiam ac opere compleam. Per Te Christe JESU! Amen.

Oratio Catechetae.

Domine JESU Christe, qui dixisti apostolis tuis: „Sinite parvulos ad me venire,“ da quaeso, ut igne tui amoris accensus, verbo et opere parvulis lac coelestis doctrinae fideliter praebeam. et progressive in via mandatorum tuorum procedentes ad Te deducam. Fac Domine, ut ego quoque efficiar, sicut parvulus, et gregi tuo pusillo adgregatus, nil quaeram, nisi Te, nil amem, nisi Te, ac cum parvulis condam videam Te ibi, ubi cum Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas in secula seculorum. Amen.

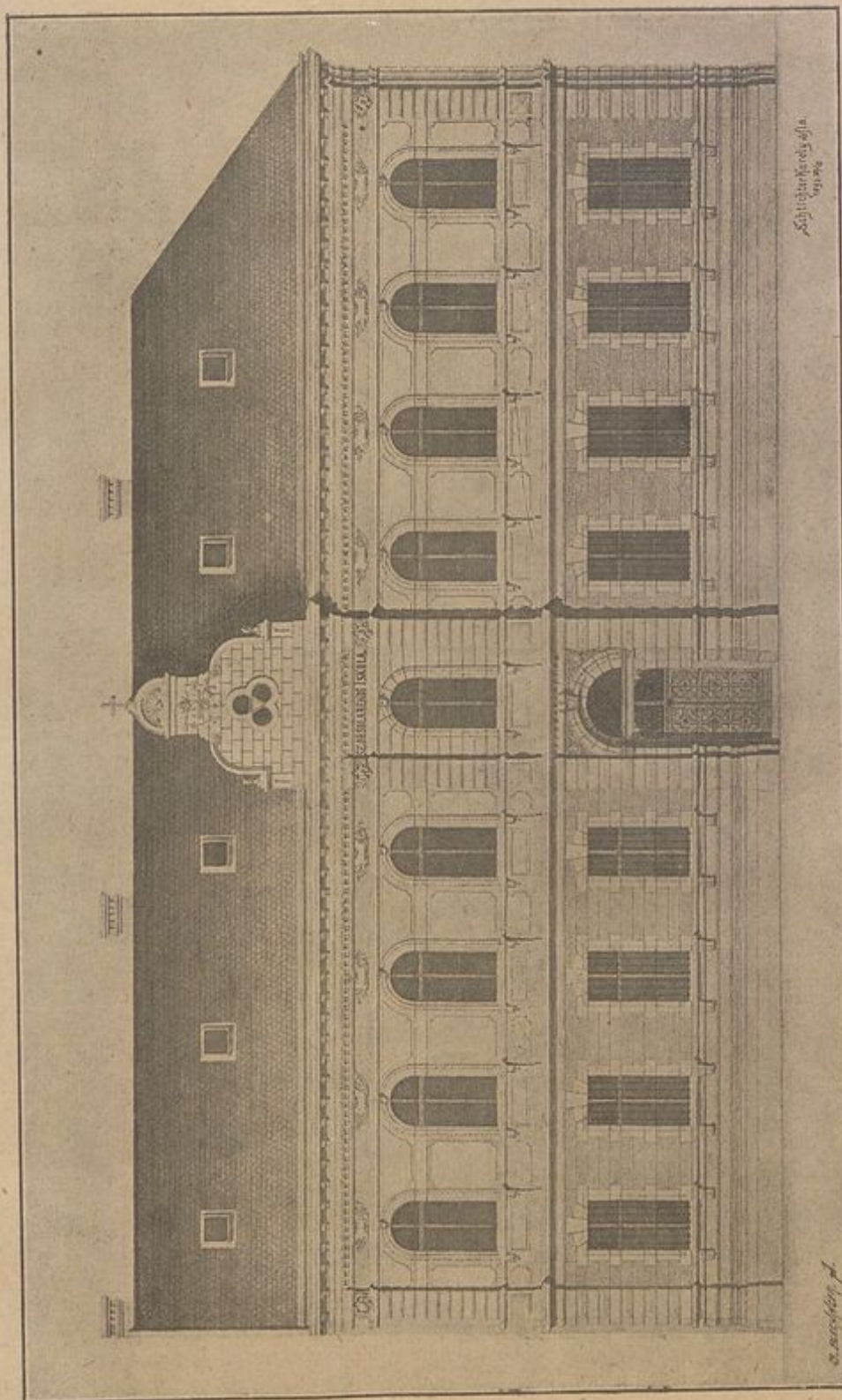
Emlékkönyv

A Györi szl. Orsolyarendi
uj Leányiskola
1891-92.

Szerkesztette:

Dr Mémeth Antal.

SZENT ORSOLYA-RENDI ISKOLA.

NAGYMÉLTÓSÁGU ÉS FŐTISZTELENDŐ
GOMBAI ÉS MARCSA-MAGYARI
ZALKA EV. JÁNOS

URNAK

ISTEN IRGALMÁBÓL S AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KEGYELMÉBŐL
A GYŐRI SZENTEGYHÁZ PÜSPÖKE, Ő SZENTSÉGÉNEK A RÓMAI PÁPÁNAK
TRÓNÁLLÓ UDVARI FŐPAPJA, Ő CSÁSZ. S AP. KIR. FELSEGE VALÓSÁGOS
BELSŐ TITKOS TANÁCSOSA, RÓMAI GRÓF, A SZ. HITTAN TUDORA, A KATH.
VALLÁSRÓL S A BOLD. SZÜZ SZEPLŐTELEN FOGANTATÁSÁRÓL NEVEZETT
RÓMAI AKADEMIÁKNAK, A RÓMAI JOGTUDÓSOK SZ. PÉTERRŐL NEVEZETT
EGYLETÉNEK S A BUDAPESTI M. K. TUDOMÁNY-EGYETEM HITTANI KARA
TAGJÁNAK, A MAGY. PÜSPÖKI KAR E. I. NESTORÁNAK STB. STB.

MINT

A KER. NEVELÉS ÉS OKTATÁS NAGYLELKŰ APOSTOLÁNAK

PÜSPÖKI KORMÁNYZÁSA

HUSZONÖTÖDIK ÉVFORDULÓJÁRA

HÓDOLÓ TISZTELETTEL ADÓZIK

A GYŐRBELVÁROSI APÁCZÁK ISKOLÁJÁT KÖZADAKOZÁSBÓL ÉPÍTŐ BIZOTTSÁG

NEVÉBEN

D^R. NÉMETH ANTAL.

Nagyméltóságu Püspök!

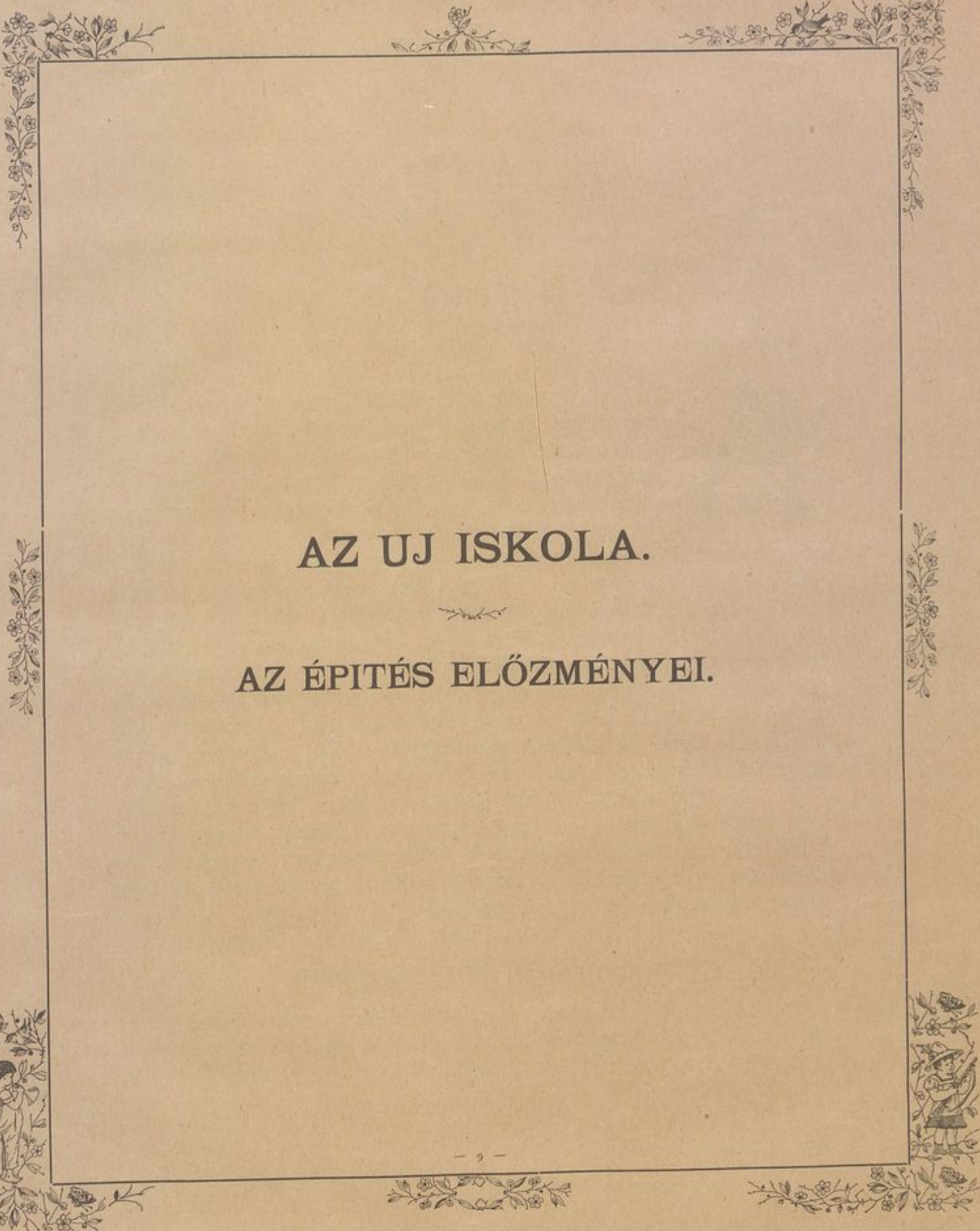
Kegyelmes Főpásztorunk!

Kegyess főpásztori engedélyt ezen iskola építéséhez, nagylelkű segélyt annak létesítésére, atyai áldást a terv kivitelére Tőled nyertünk!

Mindezért fogadd tőlünk kegyesen ezen szerény emlékkönyvet, melyet hódoló tiszteletünk igénytelen jeleül nyújtani bátorkodunk!

GYŐR, 1892. május hó 1-jén.

AZ ÉPÍTŐ-BIZOTTSÁG.

AZ UJ ISKOLA.

AZ ÉPÍTÉS ELŐZMÉNYEI.

I. FEJEZET.

Visszapillantás.

AZ idő vasfoga semmit sem kimél meg e földön. Tempus edax rerum. Emberi alkotás ki nem kerülheti annak pusztító, romboló hatását. — Ezt hirdette a győri Orsolya-szüzek iskolája is. — Ámde az iskolai intézményt sem vallás-erkölcsi, sem művelődési érdeke az emberiségnek nem nélkülözheti, tehát végpusztulásra jutni nem is engedheti, nem szabad engednie. Országos törvény kívánja, követeli czélszerű iskolák építését és berendezését ott, ahol hiányok és fogyatkozások vannak. Ez elől megtorlás nélkül még a közöny sem térhet ki. S mert a győri belvárosi apácák elemi iskolája nem városi, nem is (autonomiai) hitközségi intézmény, hanem egyedül az Orsolya-zárdának magán tulajdona, annak korszerű átalakítására a zárda volna köteles. Csakhogy a zárda anyagi körülményei ily átalakítást nem bírtak el! Tehát ki tegye, ki eszközölje azt? A ker. társadalom, mely azt igénybe vette, s igénybe veszi ma is, midőn gyermekeit százával küldi ezen iskolába a jámbor szüzek vezető keze alá!

Igy fogván fel a helyzetet, 1890. évi november közepén néhány férfiú gyült össze Mohl Antal apát-kanonok ur lakásán s ott aggodalmak és hullámozó reménykedések között azt határozták el, hogy ezen iskola érdekében mozgalmat kezdenek a társadalomban. Ezen mozgalom megindítására szolgált a következő nyílt sorok kibocsátása:

Az Orsolya-rendi győri apácák iskolája.

A kopott, régi épület homlokzatára illesztett márványlap hirdeti a zárda keletkezését. Nagy betűkkel van abba az alapítónő neve bevésve. Nem győri, hanem bécsi nő volt, kinek e zárdaiskola keletkezését köszöni még 1726-ból.

A zárda keletkezési érdekes történetének rövid leírását máskorra halasztva, ezuttal főképpen azt emeljük ki, hogy ezen iskola mintegy másfél század óta neveli és oktatja városunk leánykájának tetemes számát.

A zárda és vele az iskola a lezajlott idők alatt sok csapást és szomorú napokat volt kénytelen kiállani. Csak egyet nem bírt az idők mostohasága megtörni: a tanító-apácáknak bámulatot gerjesztő önfeláldozását, melylyel a vezetésökre bízott leányiskolát gondozták és magukat, hogy másokat oktathassanak, képezték.

Nem csüggedtek jobb és könnyebb napok reményében. Ámde e napok még mindig messze-messze késnek a borongós éji homályban.

Mióta a rájuk nehezedő súlyos idők romboló ereje megfosztotta őket az ugynevezett internatustól: azóta a mi gyermekeinket gondosan nevelő és tanító apácák elűtve vannak minden biztosabb anyagi forrástól, melyből nem annyira a saját testi életük tengetésére, mint inkább iskolájuk kellő anyagi gondozására és korszerű fejlesztésére merithetnének segílyt!

A rég-múltban szórványosan befolyt egyes hozományokat vagy fejedelmi adományokat, valamint Dresmitzer József néhai győri kanonok áldozatát felemésztette az iskolának már akkor szükségessé vált kibővítése.

Mintegy ötven év óta a jó lelkek csak mindennapi gondot, szükségletet és nélkülözést látnak és ismernek. — Imájuk mellett aggodalommal hajtják le fejüket éjjeli nyugalomra, aggodalmak közt és aggodalmakra ébrednek fel s vigasztalást csak azon boldogító tudatban keresnek, hogy szent hivatásuknak élve, hasznosabb szolgálatot sem a hazának, sem a családnak nem tehetnek, mint ha a leánygyermekeket vallásosságban jó erkölcsökre nevelik és hasznos ismeretekre oktatják. Körülbelül ötven éve annak, hogy az internatust elvesztették.

Ámde másfél század nagy idő! E nagy időnek vasfoga nem kimélte meg sem a zárdát, sem az iskolát. A haladó korszak pedig nagy átalakulásokat vitt véghez és követel az iskolák külső-belső berendezésében. Innen van az, hogy az illetékes világi hatóságok folyton ostromolják ezen zárdaiskolát, kifogásolják annak butorzatát, térfogatát, világosságát s egyéb anyagi árnyoldalait. Nem is csoda. A zárda semminemű vagyonnal sem bírván, nem bír iskoláival a követelményeknek megfelelni! Azért majd az állam hivatott közege, majd meg a közrendőri hatóság kopogtat ajtaikon. S mit kívánnak ezek? Csak azt, amit a törvény parancsol. Az iskolának törvényszabta berendezését kívánják!

S a jámbor apácák tehetetlenségökben, a kath. autonomiai testület

pedig anyagi nyomorúságában csak fűhöz-fához kapkodnak, sopánkodnak, tépelődnek! Pedig ha bukni nem akarunk, más módokhoz kell nyulni.

A jámbor apácák, hogy a közérdeklődést felkeltsék, s hogy a nevelésnek annál nagyobb szolgálatot tegyenek: elemi iskolájok mellett a mult évben még kisdédóvodát is nyitottak, meg sem gondolván, hogy ezzel is új terheket raktak saját magukra s most nem találják a kibontakozáshoz vezető utat s módot.

S mi katolikusok, mindezt tudván, nézhetjük-e tovább is közöny-nyel a most is 360—370 leánygyermekünk nevelőinek vergődését?

Nálunk katolikusoknál ne találna segélyre, áldozatra a közerkölcsiséget és hasznos ismereteket gyermeinkbe ültető jámbor tanítónők ezen egyesülete?

Avagy kihalt volna a győri katolikusokból a részvét és pártfogás szent érzelme oly intézmény iránt, amelynek célja a mi polgártársaink gyermekeinek nevelése?!

Mi győri katolikusok a haladás és felvilágosodás jelen századában ne tudnók azt föntartani és tovább fejleszteni, amit a mult században egyetlenegy bécsi asszony a mi számunkra alapított?

Gondolkodjunk e felett s kövessük lelkiismeretünk szózatát, mely nem hangozhatik másképpen: «Fel, fel az áldozathozásra a legszentebb cél érdekében!» Ki-kij adjon tehetsége szerint. Akinek a jó Isten többet adott, az áldozzon többet e szent oltárra; az egyik a szükségesből nyújtson valamit, a másik a feleslegesből adjon sokkal többet! Krajczárokból lesznek a forintok, forintokból a századok, ezresek!

Serkenjen fel álmaiból a közszellem s tudom, ha felébredt, nagyokat, csodákat alkothat!

Neupauer Anna szelleme szól városunk hölgyeihez is, szól, hangosan beszél onnan a szellemvilágból azokhoz, akiknek szívjósága már oly sokak szeméről letörölte a nyomor- és fájdalomsgajtolt könnyeket! Ti, városunk nemesszívű hölgyei, vegyétek fontolóra a másfél század óta közünk hasznos munkában, a nevelésnek fárasztó munkájában csüggedni nem tudó lélekkel fáradozó Orsolya-rend iskolájának sorsát! Kövessétek a néhai Neupauerné magasztos példáját, áldozatok ti is, fejleszszétek tovább ezen iskolát. Neveitek tul élend időt, enyészetet!

Voltak idők, midőn a magyar nők, a magyar asszonyok még vért is ontottak a nemzetért, a hazáért: most itt az idő, hogy városunknak egykor annyira féltett kincsét, az Orsolyita-zárdai iskolát békés fegyverrel,

a szív sugallatát követve, mentsétek meg a jövőnek! Tettekben nyilvánuljon a ragaszkodás és lelkesedés!

Áldani fognak benneteket, neveiteket hiven őrizni fogják nemcsak a zárda komor falai között, hanem mindazok szívében, akik itt e zárda-iskolában nyerik kiképeztetésüket!

Avagy csak addig tudnánk lelkesülni és szent célokat hangoztatni, míg azért áldoznunk nem kell?!

Egy dolog elvitázhatlanul áll előttünk s ez az, hogy a belvárosi apáczaikolák a jelen állapotukban s a mostani helyzetökben sem a közegészségügyi, sem a népoktatási törvény értelmében sokáig fenn nem állhatnak! Mit tevék leszünk tehát akkor, ha az iskola beszüntetésének ránk háramló szégyenét megérjük?

DR. NÉMETH ANTAL.

Ezen soroknak nyilvánossághozatala után egyesek többször magánbeszélgetéseket folytattak, majd meg 1890. évi december 6-án délután 5 órakor a győri szent-benedek-rendi főgymnasium tanári szobájában gyűltek össze többen a meghívottak közül. Meghivattak e gyűlésre a székeskáptalan összes tagjai és számos világi katolikus és több egyházi férfiú. Megjelentek: Mester István prépost-kanonok, Steiner Márton apát-kanonok, Mohl Antal apát-kanonok, Mladonitzky Ignác cz. k., Francsics Norbert főgymn. igazgató, Eitner K., Schannen, Zittritsch, Prettenhoffer (fűszerker.), Kárpáti Endre, Bordás, Szücs J., Schadl, dr. Németh Antal világiak és Weninger képezd. igazgató. — Az egybegyűltek hosszabb és beható tanácskozás után — miután dr. Németh előadta a helybeli kath. iskoláknak, főképpen pedig a belvárosi apácák elemi iskolájának szánalmas helyzetét — abban állapodtak meg, hogy legelső sorban az apácák iskolájának javára házról-házra menve kell segélyadományokat gyűjteni. Hogy azonban a nagy közönség e szándék- és elhatározásról értesüljön: felhívást kell a helyi lapokban a szent karácsoni ünnepekre közzétenni, melyben az adományok gyűjtésének célja és módja legyen ismertetve; s miután Steiner Márton apát-kanonok ur lakásán néhányan értekezve, a gyűjtőket és a gyűjtőpárok territoriumát megállapították, a helyi lapokban 1890. évi Karácson ünnepén a következő sorok láttak napvilágot (megjegyezvén, hogy Mohl Antal városplebános Sylvester-esti szent beszédében a székes-egyház szószékéről hathatós szavakkal buzdította a hívőket adakozásra, élénk színekben ecsetelvén a helybeli kath. elemi iskolák sanyaru viszonyait):

Felhívás a győri katolikusokhoz!

Csak nemrégiben hangzott el a szózat az Orsolya-rendi győri apácák elemi iskolájáról. A kép, melyet láttunk, szomoru és lehangoló.

S a szózat nem hangzott el észrevétlenül a pusztában.

A kép sokakat megdöbbentett.

Akadtak többen társadalmi jeleseink közül, akik e hó 6-án, 8-án, és 13-án magánmegbeszélés tárgyává tették ezen leányiskola sorsát, azon leányiskoláét, melyben 150 éven át száz meg száz győri családanya nyerte első alapnevelését és képeztetését.

S az egybegyültek mindannyian — áthatva azon magasztos gondolattól, hogy ott kell legelőször segíteni, ahol a szükség legnagyobb — abban állapodtak meg, hogy ezen fontos nevelési ügyet, melynek hivatalos gazdája nincsen, de melyre a társadalom ma is rászorul: az erők egyesítésével kell felkarolni.

Ámde könnyű ezt kívánni s még könnyebb kimondani, csak hogy a kimondott eszme megtestesítéséhez a jóakarathoz még több más valami is kell. E más valami: pénz először, pénz másodsor és pénz harmadszor.

De hát hol vegyük a pénzt? Hol-e? Mindenekelőtt a győri kath. társadalomtól. Igen, a győri kath. hivektől; mert nem lehetséges, hogy a győri kath. családok háladatlanok legyenek azon egyetlen belvárosi elemi leányiskola iránt, mely 150 év óta oly önzetlenül fáradozik — anélkül, hogy eddig akár egyeseknek, akár a társadalomnak anyagi támogatását még nehéz napok alatt is kérte volna.

S most, midőn 150 év után a hajó szuette árbocjai recsegnek, bordái pedig nyögnek: a hajó megmentése és kijavítása csak a kath. társadalomtól várható.

Fizesse vissza e társadalom az iskolának az attól nyert erkölcsi szellemi tőke kamatainak legalább egy részét.

Uj templomot a nevelésnek, vagyis új iskolát kíván leánygyermekünk kiképzésére a mostani czélszerűtlen, sok tekintetben kifogásolt épület helyett.

És a győri kath. társadalom közös erővel bizonyára meg is teremti azt, mit másfél század előtt egyetlen egy bécsi nő és egy győri kanonok létesíteni tudtak.

Áldoznunk kell s így létrejő az, ami ma még csak eszme.

Gyűjtsünk kegyes adományokat a nevelés szent oltárára. Ez lesz a felebaráti szeretetnek egyik legszebb nyilvánulása.

Gyűjtsünk iskoláink számára!

A jótékonyosság az emberi szív egyik főkéssége. Annak legméltóbb helye pedig ott található, ahol embernevelésről van szó.

Adjunk szeretetből, mert igazi szeretetet csak az hordoz szívében, aki azt tényekkel igazolja. Egy jó példa többet ér száz szép szónál.

Áldozzunk örömet; aki kedvetlenül adja az alamizsnát, azt árulja el, hogy szívében erősebb az anyagiak utáni vágy, mint a felebaráti szeretet.

Adjon ki-ki tehetsége szerint; a gazdag, a jómódu, a magánálló adjon többet, a szerényebb viszonyok között élő adjon kevesebbet, de adjon mindenki.

Nem is fog akadni, aki tehetetlenségének ürügye alatt akarná magát az alamizsnaadás kötelessége alól kivonni — tudván, hogy az Ur egy pohár vizért is jutalmat ígért. Azokat pedig, akik adományok gyűjtésére vállalkoztak, itt, e lapok hasábjain is szeretettel üdvözljük e szent napon, és kérjük, ne sajnáljanak fáradságot, időt e magasztos cél érdekében! És kérjük őket, mihelyest átléptük az újév küszöbét, induljanak a nagy utra, legyen emlékeztetőbe idézve az írás: «Zörgessetek, nyitattik; kérjetek és adatik.» Mi pedig szívünkben kívánjuk, hogy a legszebb siker koronázza nemes törekvésüket!

MOHL ANTAL,
apát-kanonok, város-plebános.

DR. NÉMETH ANTAL,
tan. kir. főigazgató.

A gyűjtés.

A decemberi határozat szerint házankénti segélygyűjtés eszközöltetett. Gyűjtőtársakul a következők vállalkoztak a megjelölt városrészekben:

- I. Dr. NÉMETH és MLADONITZKY IGNÁCZ. Káptalándomb, Bástyás és Apácza-utcza, Kármelita-tér, a közbeeső közök és utcák.
- II. ZITTRITSCH M. és HANENKAMP GY. Városház-, Megyeház-, Király- és Kazinczy-utcák, Széchenyi-tér.
- III. FRANCICS NORBERT és KÁRPÁTI ENDRE. Alsó-Duna-, Fehérvári-, Deák- és Gyár-utcza, Kármelita- és Korona-köz, Rábaszer, Baromfipiacz.

- IV. MOHL ANTAL és FÁBIÁN SÁNDOR. Szücs-, Varga-, Ujvilág-, Teleky-utca (a Megyeház-utca sarkától a vásártérig), Kaszárnya-köz.
V. VENINGER ERNŐ, később KAPUY ELEK és HORVÁTH ANTAL. Az újvárosi Főutcában, a Rábcza oldalán és az így határolt területben.
VI. NÉMETH GYULA és DOMONKOS FERENCZ. Az újvárosi Fő utcában, a Rába felőli oldalon és az így határolt területen.
VII. TÓTH ANTAL és SCHADL JÓZSEF. A Nádorvárosban Ujlak, Kálvária- és Zöldfa-utcában és a Békavárban.
VIII. CSÓKA JÓZSEF és OSZWALD SZILÁRD. Vasut sor, Hosszu-utca és az ezen tul eső nádorvárosi részben.

Egyuttal kimondatott, hogy azon segély, mely Nádorváros területén gyűl be, kizárólagosan a nádorvárosi iskola javára szolgáljon, a többi pedig legelső sorban a belvárosi apácák iskoláéra.

Minthogy pedig könyöradományok gyűjtéséhez hatósági engedély kívántatik, 1890. deczemcer 23-án 549. szám alatt annak kieszközlése végett a városhoz fordultunk.

A városi hatóság ugyanazon évi 1276. szám alatt a gyűjtésre 60 napi engedélyt volt szives adni.

E végzésre, midőn egyrészt minden gyűjtőpár számára könyvecske szerez tetett be, melyekbe a gyűjtők személyleírása hatóságilag eszközöltetett s a könyvecskek hatósági pecséttel elláttattak, másrészt e helyen kell fel említeni, hogy a gyűjtést eszközölő mozgalom nem a győri róm. kath. iskolai önkormányzati testületből indult ki, hanem kizárólagosan egyesektől, hangsúlyoztatván, hogy e mozgalom a kath. autonómiával semminemű kapcsolatba ne hozassék. Illetéktelen és jogtalan beavatkozás lett volna ez a kath. autonómiai testület munkakörébe!

A gyűjtők 1891. évi januárban s a rákövetkező hónapokban meg kezdték és folytatták lépéseiket s jóllehet az igen is kivételesen nagyon zord téli hónapok éppen nem voltak kedvezők a járás- kelésre, miközben az engedélyezett 60 napi időszak is lejárt, melynek meghosszabbításaért lépés té tetett, már 1891. évi ápril 15-én számot adhattunk a gyűjtés eredményéről.

A gyűjtési idő meghosszabbítása iránt ujra kérvénnyel fordultunk a városhoz 1891. évi márczius 25-én.

E kérvényre 1891. évi 235. és 307. sz. a. a polgármesteri hivatal a gyűjtési határidőt kijelölni szives volt, mely április 10-től június 10-ig terjedett.

E közben 1891. ápr. 15-én az apácza-iskola érdekében gyűlés tartatott a főgymnasiumi épületben, melynek tanári szobáját főtiszt. Francsics N. igazgató ur teljes készséggel engedte át. E gyűlésen megjelentek: Trichtl, Mester és Mohl kanonokok, Hahnekamp Gy., dr. Sikor J., Odor I., Oszwald Sz., Mocsári Gerő, Kapuy E., Magyary J., Zittritsch M., dr. Deáky Zs., Lozics L., Karvassy K., Németh Gy., Domonkos F., Francsiss N., Jakab I., Tóth A., dr. Kautz G., dr. Petz L., Stumpf D., Horváth újvárosi tanító és dr. Németh.

Dr. Németh elfoglalván az elnöki széket, előadta az eddig felmerült mozzanatok, bemutatván az apáczaiskolára történt gyűjtés eredményét, u. m. 5079 frt 44 krt készpénzben és 7020 frtot positiv ígér tben. E meglepő eredmény újabb lelkesedésre buzditotta a jelenlevőket, mindazonáltal abban történt megállapodás, hogy a gyűjtésre nyert hatósági engedélylyel nem élve, más módon fognak e szent ügy előmozdítására támogatókat szerezni; egyuttal pedig egy szűkebb bizottság választott, mely az építési tervzet és kivitel fölött tanácskozzék és a körülményekhez képest intézkedjék. Határoztatott továbbá, hogy az adományozók névsora hirdapilag közzétéssék. Ezek után a városhoz május 23-án bejelentettük, hogy a további gyűjtésre nyert engedélyt igénybe nem vesszük. Bejelentettük egyuttal a gyűjtés eredményét is, mit a polgármesteri hivatal 1891. évi augusztus 5-én 522. szám alatt tudomásul is vett.

Az április 15-én kiküldött kisebb bizottság u. a. hó 17-én Mohl ur elnöklete alatt tanácskozott. Jelen voltak: dr. Petz, dr. Deáky, Schlichter L., és dr. Németh. Beható megbeszélés után az építész meghivatott arra, hogy a Sauerwein-féle ház helyére építhető iskolaházra tervrajzot és költségvetést készítsen. A tervrajz elkészülvén, azt a bizottság május hó 18-án elfogadhatónak találta s abban állapodott meg, hogy ugy a tervet, mint a költségvetést egy nagyobb számú küldöttség a megyés püspöknek bemutatni fogja s az építéshez főpásztori engedélyét fogja kérni. Minthogy azonban Ő nagyméltósága akkortáiban folyton betegeskedett, jobbnak talál tatott, hogy egy háromtagu küldöttség járuljon Ő excellentiája elé.

1891. május 21-én délelőtt 11-kor volt kegyes Ő nagyméltósága Trichtl, Mohl kanonokokat és Dr. Némethet fogadni, ki is előadván az indokokat, mik őket főpásztorukhoz vezették, Ő nagyméltósága a legnagyobb érdeklődéssel hallgatta meg az előadót és a legmelegebb elismeréssel szólott a nemes célról. Azt azonban kijelentette, hogy az apáczaárdát adós sággal megterhelni nem engedhetné meg!

A tervbe vett épület azonban annyi költséggel járt volna, hogy nagyobb adósság nélkül azt létesíteni nem mutatkozott lehetőségre; miért is egy kisebbszerű, és a régi iskola folytatását képező épületre új terv és költségvetés készült, azon alapelvből kiindulva: «quantum potes, tantum aude.» E terv is elejtetett, mert a) a régi iskolát az újjal nem lehetett volna összhangba hozni, b) mert az új épület a kolostornak amugy sem tágas udvarából vett volna el tetemes részt, c) mert az akkori utcái viszonyok is merő ellentétben állottak a nevelésnek fogalmával és céljával. A két terv közé tehát egy harmadikat volt szives tek. Schlichter ur készíteni, visszatérve a Sauerwein-féle háztelekre. E terv a Sauerwein-féle ház frontját foglalja le új frontjával, míg az első terv szerint az iskola benyult volna a «Vérhalomközbe» is négy nagy osztálylyal, hogy ezáltal, egy csetleg szükséges terjeszkedésnek már helyet készíthettünk volna!

Az első terv csak úgy vált volna adósságcsinálás nélkül realizálhatóvá, ha az alább következő, minden egyes kanonok urhoz — kettőnek kivételével — intézett esedező levél a káptalani ülésen egy góczpontba birta volna az érzelmeket gyűjteni. Egyszerre két fontos ügy forgott ezuttal szőnyegen. Ezért ágaztak el a káptalani ülésen a vélemények, amint ez a Nagyprépost urnak a káptalani ülésen tett előterjesztéséből kitűnik, melynek bevezető szavai ezek: Agitur hic et nunc una ex parte de exoptabili bono singulari Parochiae cuidam per Capellaniae foundationem procurando; altera ex parte vero de salvanda schola puellari catholica unica amplae civitatis Jaurinensis... etc. Az egyik vidékre kérte a segílyt, a másik itt helyben esedett támogatásért. Elvben az utóbbi sem ejtetett el. Bizunk tehát Istenben és Isten után a jó emberekben.

A székeskáptalan nagyérdemű tagjaihoz a következő levél intéztetett:

Nagyságos és Főtisztelendő ur!

Bizonyára ismeretes Nagyságod előtt a helybeli apácák elemi iskolájának a belvárosban, ezen egyetlen rom. kath. leánynevelő-intézetnek gyászos sorsa, amely iskolaépületnek törvény szerinti bezárása már-már küszöbünkön van. E gyászos napra való ébredéstől minden áron meg kell óvni hitéletünket. Ezért fordultunk többen összeállva hitsorsosainkhoz, hogy sajátos helyzetünkben jótékony adományok által hárítsuk el a fenyegető szégyent.

Új iskolaépületet tervezünk, mely megfelelően a törvény és nevelés

követelte igényeknek. Ezen iskolát óhajtanók egyuttal kegyelmes Főpásztorunk 25-éves atyai kormányzásának évfordulóján, vagyis 1892. évi május 5-én a valláserkölcsei nevelés céljának felszentelve fiúi hódolattal átadni, mely legszebben és legkegyesebben lenne maradó emléke a nagynevű püspöknek, dr. ZALKA JÁNOS Ó excellenciájának!

Ezen kegyeletes cél azonban csak úgy érhetjük el, ha Nagyságod kegyes támogatását tőlünk ezentul sem vonja meg. Kérve kérjük tehát Nagyságodat, méltóztassék ezen eszmét, hogy püspök ur Ó nagyméltóságának 25-éves jubileumára a belvárosi apácák elemi iskolája mint új épület hirdethesse az igazi lelki örömet és áldozatkészséget, felkarolni és egyénileg úgy, mint testületileg megvalósítani segíteni!

Szerény véleményem szerint méltóbb, a hivatásnak megfelelőbb emléket nem állíthatnánk e jubileumra, mintha a püspökség és káptalan székvárosában a szent alapítónak, szent István első magyar királynak dicső példájára fennállásunk IX. századában Győrött egy kath. elemi leányiskolát adhatnánk át Isten dicsőségére, szentegyházunk örömére, a kath. hitélet emelésére! Mert csak erős kath. szellemben nevelt anyák nevelhetnek lelkes kath. nemzedéket és csak jól berendezett nőnevelő-intézetek képesek ilyen családanyákat nevelni!

Szent hitünk s a hazaszeretet egyesült lángjának világítása mellett szent István égi pártfogónk buzgalmára tekintve, kérem Nagyságodat, hallgassa meg kérelmünket!

A gyűjtő-bizottság nevében:
DR. NÉMETH ANTAL.

A harmadik tervvel június 18-án megyés püspökünk elé járulván, Ó excellenciája nemcsak helyeselte törekvésünket, hanem egyuttal tervünk megvalósításának elősegítéséhez kétezer (2000 forint) forintot is adott át Trichtl kanonok urnak. Ezen kegyes adomány által a költségvetési összegnek körülbelül kétharmada biztosítva lévén, elhatároztuk, hogy az építkezést megkezdjük, mert különben a kir. tanfelügyelőségnek adott szavunkat, hogy 1892-ben új elemi iskolájok lesz az apácáknak, be nem válthatjuk. Ezen elhatározásunknál újból számítottunk hitsorsosaink nagylelkűségére, hogy t. i. a még hátralevő jó egyharmad költséghiányt kegyes adományaikkal 2—3 év leforgása alatt enyhíteni segítik, egyuttal kísérletet tettünk az egyházmegyei papságnál is kegyes adományok kérésével s egyesekhez a következő megkereséssel fordultunk:

Mélyen tisztelt Uram!

A tisztelettel ide mellékelt ismertetése a győrbelvárosi apácák elemi leányiskolájának eléggé indokolja jelen kérő sorainkat! Ezen kath. iskola ujjaépítését tüztük ki célul magunk elé többen, világiak és egyháziak, hogy a már-már közelgő törvényszerinti bezárását a mostani épületnek megérnünk ne kelljen. Hitsorsosainkhoz fordultunk kegyes támogatásért és kérelmünk nem hangzott el a pusztában minden eredmény nélkül. Mindazonáltal most még csak a kezdet van biztosítva, pedig törekvésünk, hogy dr. Zalka János kegyes főpásztorunk 25-éves püspökségének emlékére 1892. évi május 5-dikére egy szent hajlékot emelhessünk a keresztény vallás-erkölcsi nevelés előmozdítására, Isten dicsőségére, szentegyházunk örömére és a kath. hitélet emelésére! Hitünk és meggyőződésünk, hogy szebben és maradandóbban nem ünnepelhetnők meg Ő nagyméltóságának 25-éves püspöki jubileumát, mintha szent hitünk és hazaszeretetünkől ösztönöztenne, az elhagyott és segélyre szoruló győrbelvárosi apácák elemi iskolájának felépítésére a leánynevelés érdekében rakjuk le a nevelés szent oltárára áldozatainkat azon szilárd meggyőződéssel, hogy csak erős kath. szellemben nevelt anyák nevelhetnek lelkes kath. nemzedéket és csak jól berendezett nőnevelő-intézetek képesek ilyen családanyákat nevelni.

Ily szent meggyőződésben fordulunk nagylelkűségéhez, kérve és esedezve, kegyeskedjék néhány fillér feláldozásával célunkat elősegíteni, mely esedezésünk kegyes meghallgatását boldogító reménynyel várva, azt is bátorkodunk tudomására hozni, hogy az áldozatok Mohl Antal győrbelvárosi plebános, apát-kanonok urhoz küldendők, s hogy ha Isten is úgy akarja, a most még csak tervbe vett iskola felszentelésekor a püspöki jubileumi ünnepélyre kiadandó album örökre hirdetni fogja a kegyes adakozók neveit! — Kérésünket megújítva, tiszteletteljesen maradunk

Győr, 1891. május 28.

a gyűjtő-bizottság nevében:

DR. NÉMETH ANTAL,
világi katolikus.

JEGYZET. Az áprilisi határozathoz képest az orsolyiták templomában szent Anna-napra Kirchhofer bádigos által ingyen készített pörsöly függesztetett fel kegyes adományok gyűjtésére. Szent Anna napján pedig a délutáni isteni tisztelet alkalmával főtiszt. Ruschek Antal ur meglepő ügyes szónoki beszédben fejtegette a nevelés célját és szükségességét és valóban szívekig ható szavakban hívta fel különösen az anyákat, hogy a tervbe vett iskola építését áldozataikkal elősegíteni ker. kötelességüknek ismerjék!

Visszapillantás 1891-diki Karácson napján.

Ma, a szeretet ezen magasztos ünnepén, van első évfordulója azon «Felhívásnak», melyet a helybeli apácák leányiskolája érdekében a helyi lapok hasábjain közzétettünk. Ama «Felhívás»-ban segélyt, könyöradományokat kértünk hitsorsosainktól.

Felhívásunk nem hangzott el eredmény nélkül a pusztában. Egyháziak és világiak közül sokan nemes szívök sugallatát követve, megkönyörültek ezen másfél század óta árván tengődő, végre is roskadozó leányiskolának gyászos sorsán.

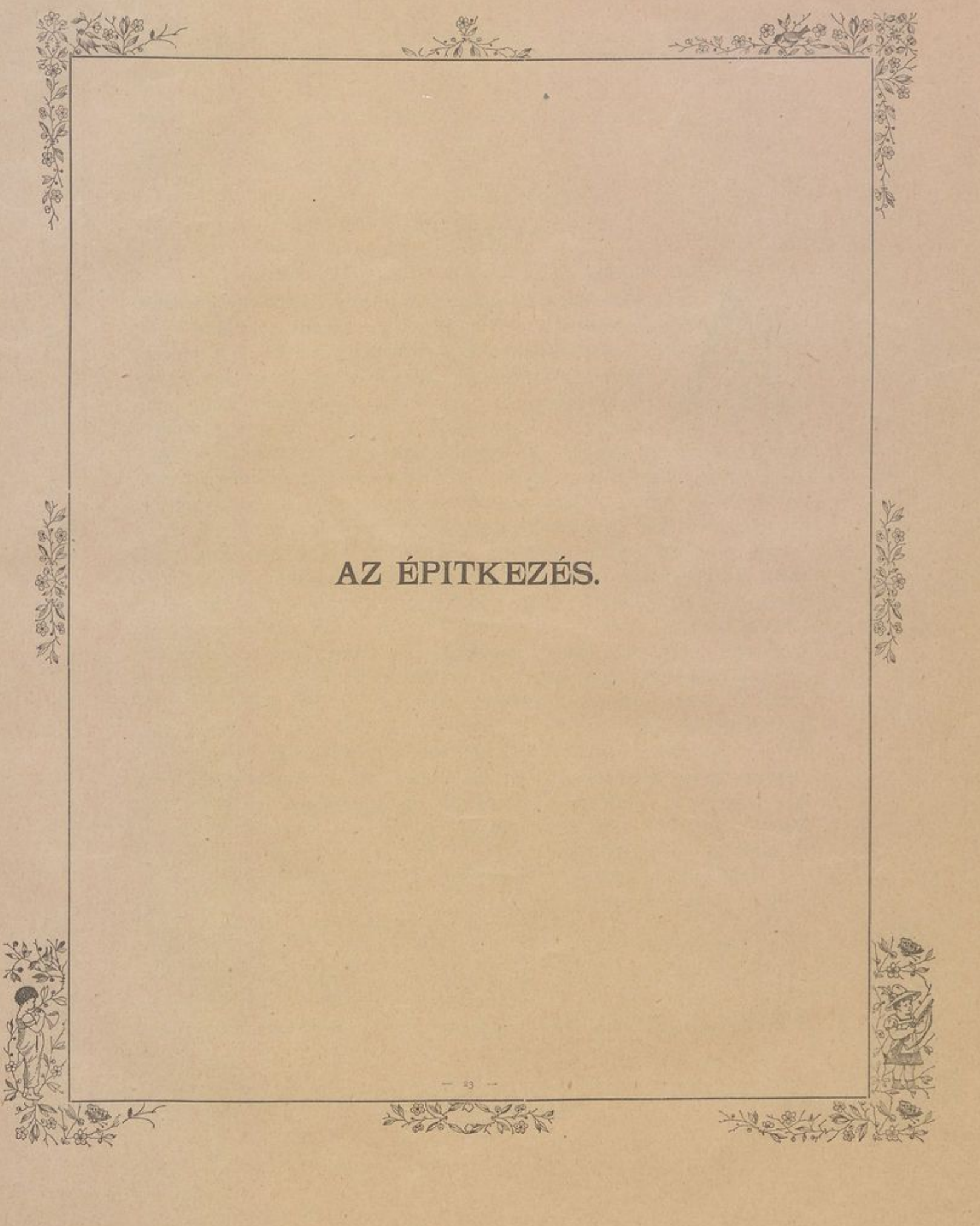
A befolyt adományokból im új iskola emeltetett. Az építési költségek egy része fedezve van, a még fennlevő tartozás miatt pedig nem szabad szerfelett aggódni, mert erős azon hitünk és reményünk, hogy kath. hitfeleink nem engedik az építő-bizottságot sokáig bizonytalanságban tépelődni afelett: vajjon gyűl-e annyi össze, hogy ezen iskola-épület költségei teljesen kiegyenlíthetők legyenek?

A mai szent napon, az Istenfia születésének e világgraszoló örvendetes eseménynek emlékünnepe alkalmával, elodázhatlan erkölcsi kötelességet vélünk teljesíteni, midőn a nyújtott kegyes adományokért hálás köszönetet mondunk.

Az adományokról a «Győri Közlöny» hasábjain pontosan beszámoltunk és örömmel jeleztük úgy a készpénzt, mint az évekre tett ígéretek, azaz: az ígért összegeket. Minthogy azonban egyes hallomásokból azt kell következtetnünk, hogy a «beígért összegek» egynémelyikére vonatkozólag téves a felajánlási föltevés, vagyis vannak (a nyilvánosan közlött névsorban) olyan nevek, amelyek tulajdonosai azt mondják, hogy ők adtak ugyan most az egyszer, de ígérni bizony nem ígértek.

Ha bárkinek neve, mint ígérőnek, tévesen került volna a nyilvánosság elé, azért ünnepélyesen bocsánatot kérek, kijelentvén, hogy a névsor közlésekor engem semmiféle «pia fraus» nem vezérelt. Minthogy azonban nekünk positive tudnunk kell, hogy kinél mire számíthatunk, vagyis határozottan látnunk kell, mink van és lesz, hogy pénzbeli kötelezettségünknek eleget tehessünk; azért teljes tisztelettel felkérjük azon nemes-szívű jó urakat, kik a «Győri Közlöny»-ben jelzett pénzsegélybeli ígéret-tevést el nem ismerik: szíveskedjenek egy hónap leforgása alatt alulirotta akár szó, akár írásbelileg, akár pedig e lapok hasábjain elhatározásukat közleni. Egyebekben boldog ünnepeket kívánunk mindenkinek.

A segélygyűjtő-bizottság nevében: Dr. NÉMETH ANTAL.

A decorative border of small flowers and leaves surrounds the central text area.

AZ ÉPITKEZÉS.

Az építkezés.

A harmadik terv és költségvetés meg- és felülbírlására tek. Szametz A. kir. főmérnök és építész urat kértük fel Szombathelyen, ki is a beosztást lehetőleg a legcélszerűbbnek nyilvánította, a költségvetésnél pedig egyes észrevételeket tett. Ezek alapján az épület teljes elkészítésére nézve tek. Schlichter Lajos építész urral megegyezésre és az építési költségek fizetésére vonatkozólag is írásbeli megállapodásra jutván, július 1-jén reggeli 6 órakor az apáczaemplomban tartott csendes mise után — melyen 38 munkás is jelen volt — a Sauerwein-féle ház lebontását elkezdték. Mellesleg megjegyzésre méltó, hogy e házat az apácza a káptalannál 5-ös kamatra felvett 6500 frt kölcsönpénzen vették 1889. évi február hó 11-én a Sauerwein-örökösöktől (Viktor, Magdolna és Mária) és az 1255. sz. tdk. B. tulajdonlapon az «Orsolya-rendi szüzek győri székháza javára» iratott. — Méltányos és jogos óhajlás tehát, hogy a kath. autonomia az új épület után használatáért bért fizessen, melyből az apácza legalább a fundus árának kamatait fedezhessék. A régi ház lebontásán, az újnak építésén a munkálat serényen folyván, 1891. évi július 27-én az alapkö ünnepélyesen letétetett. Ezen csöndes ünnepélyen a meghívottak közül megjelentek: Trichtl, Mohl, Mladoniczky kanonokok, Hahnekamp Gy. kisszem. rector, Zittritsch Mátyás és dr. Németh. Az alapzatba letétetett egy henger alakú rézdozsa a következő emléktárgyakkal: szent ereklje, három darab szent tárgy ezüstérem, rózsafüzér, öt darab szent kép, az 1891-ben a győri zárdában élő apácza névsora, dr. Zalka János megyéspüspöknek, Mohl Antal és dr. Németh arczképe (fényképe), az iskola-építésre addig adakozók névsora, az 1891. évi egyházi névtár (Schematismus); 1 drb arany és 1 drb ezüstforint Trichtl kanonok urtól, különféle pénznemek Mladonitzky és Hahnekamp uraktól. Az első kalapácsütést és malterozást végezte Isten nevében Trichtl kanonok ur, utána a többi jelen voltak.

Ezután több héten keresztül a rendes munkálatok folytak minden megszakítás nélkül, míg 1891. szeptember 3-án a kőmívesek megünnepel-

hették a szokásos bokrétaünnepet. Már kora reggel nemzeti zászlók lobogtak az állványokon s egy diszes rajzolatral keretezett óriási fehér lapon ezen üdvözlőszavak voltak olvashatók:

«Éljen Zalka János megyéspüspök!

Éljen a Székeskáptalan!

Éljenek a kegyes adakozók!»

A munkások nevében pedig az akkor Rákoson üdülést kereső megyéspüspök urhoz a következő üdvözlő szöveg sűrűn szövegeztetett:

«Bokréta-ünnepünk alkalmából hódoló tisztelettel hangoztatjuk:

Éljen kegyes Főpásztorunk!»

Időközben (július 13-án délután) Mohl Antal és dr. Németh kirándultak Szent-Ivánra, hogy az ottani apácza-iskola berendezését, melynek építéséhez és berendezéséhez a pannonhalmi főapátság csak készpénzben 52,000 forinttal járult, megtekintsék. Ezen zárdai iskola berendezése (padjai, asztalai, íróasztalai stb.) valódi mintául szolgálhat minden elemi iskolának bebutorításánál és méltó a megtekintésre.

A különféle munkálatok szakadatlanul folyván, 1891. szeptember 19-én délelőtt 10 órakor tüzetett fel a homlokzat fölé vallásunk szent jelvénye: a kereszt, melyet Mohl Antal apát-kanonok s városplebános a fel-tüzés előtt fél órával előbb a zárdai bejáratjánál, több apácza jelenlétében, benediktált!

JEGYZET. Miután az építkezés annyira haladt, hogy arra a tetőzet felállítható volt, dr. Németh megtette a szükséges lépéseket, hogy ezen iskola, mint az apácza-iskola tulajdona, a telek-könyvbe bevezetessék. Az erre vonatkozó végzés a következő:

7998.

tk.

Az Orsolya-szüzek zárdája főnökének kérelme a 43. sz. telekre épült ujháznak bevezetése iránt.

Végzés

Győr sz. kir. város tanácsának 1891. aug. 25-én kelt 5607./1891. sz. a. kelt bizonyítványa alapján, tekintettel Győrött 1891. aug. 26-án kelt vázrajzra, a győri 1255. sz. tdkönyvben kitüntetendő, hogy az ott felvett és az Orsolya-rendi szüzek győri székháza tulajdonát képező 359. hsz. ingatlan a 332. régi számú ház helyre egy iskola épített és az 43. ujházszámot nyert.

Győri kir. törvényszék, mint tkkvi hatóság 1891. aug. 28.

GEREBÉNYI, kir. törvényszéki bíró.

1891. évi szeptember 23-án délután 4 órakor az építkezés ügyében ismét ülés tartatott. Meghivatott az értekezletre: a) minden kanonok és nyolcz más állású egyházi, — b) tizennyolcz világi férfi. A meghívottak közül megjelentek: Mohl Antal, Mladonitzky Ignác, dr. Surányi kanonok, Hahnekamp György, Kapuy Elek, dr. Balits Antal, Kozits László, Stumpf Dózsa, dr. Petz Lajos, Mayr Gyula, Kárpáti Endre, Csizmadia János és dr. Németh Antal, ki is előadta mindazon mozzanatok, melyek folyó évi április 15-től kezdve egész ezen napig a kezdeményezett ügyben felmerültek. Az értekezlet az összes intézkedéseket helyeslő tudomásul vette. Közölve lett az épületre már kifizetett összeg, feltüntetve lett a szükséglet, mely akkor 10,000 frtra rugott. — Ezen összeg fedezésére újabb gyűjtési mód felett folyt a lelkesült eszmecsere és abban történt megállapodás, hogy a győri katolikusok levélben kerestetnek és kéretnek fel újabb adományozásokra.

Időközben dr. Németh a méltóságos és főtiszt. káptalanhoz a következő kérelemmel járult:

Méltóságos és Főtisztelendő Káptalan!

Bármerre tekintünk hazánkban, mindenütt azt látjuk, hogy a ker. felekezetek hitéletök megerősítésére és törvényes fennállásuk 100-ik évének emlékére főképpen leányiskolákat iparkodnak emelni, tudván, hogy a vallásos buzgalmat és a hitfelekezethez való ragaszkodást első sorban az anyák csepegtetik gyermekeik szívébe! Így, csak legközelebb Lőcsén az evangélikusok közgyűlése II. Lipót emlékére egy leányiskola építését határozta el, melyre közadakozásból rövid idő alatt 30,000 frt gyűlt be; Aszódon szintén az evangélikusok folyó évi szeptemberben nyitották meg közadakozásból épült leányiskolájukat; Pápa-n Tisza Kálmán buzditására (szept. 14.) a jövő hónapban teszik le egy új leányiskola alapköveit; Győrött elkészült a terv, mely szerint az evangélikusok iskolájukkal kapcsolatban tanítónői lakásokkal is bíró bérházat fognak legközelebb építeni stb.

Mindezeket csak mint az idők jeleit bátorkodom felhozni, de egyuttal arra ösztönöznek és bátorítanak, hogy vallásérdekeinknek lehetőleg sikeres előmozdítására szolgálendő, most már épülőben levő, Győrött ezuttal egyetlen rom. kath. leányiskola tetemes költségeinek fedezhetése céljából a mélt. és főtisztelendő káptalanhoz azon alázatos kérelemmel forduljak, kegyeskedjék bennünket szent célunk elősegítésében anyagilag támogatni,

hogy az építési és butorzási költségek fedezhetésének terhes gondjai lehetőleg csökkenjenek!

Méltóságos Káptalan! Az iskola, melynek létesítéséhez kegyes segílyt kérünk, nem városi, nem is hitközségi iskola, hanem kizárólagosan az igen-igen szerény anyagi viszonyok közt élő győri Orsolya-szüzek tulajdonát képező épület, mely a zárdának birtoka gyanánt lett folyó évi aug. 28-án 7998. sz. alatt a telekkönyvbe bevezetve, s melynek emeltetését csakis azon boldogító hitben kezdtük meg, hogy a már begyűlt adományokhoz még ezentul is hozzájárulni fognak hitsorsosaink, kik nem engedhetik, hogy gyermekeink közül többen helyszüke és a kath. iskolai helyiségek hitványsága miatt más vallású iskolákba meneküljenek, mint ezt most is aggódva és fájdalommal látni és tűnni vagyunk kénytelenek; nem engedhetik, hogy a tetemesen kisebb számú keresztény felekezetek, minők az evangélikusok és az ev. reformátusok minket katolikusokat oly meglepő módon tulszárnyaljanak!

A magas Káptalan nemes gondolkozásába és nagylelkűségébe vetett hittel és reménnyel megújítván kérelmünket, tiszteletteljesen maradtunk a méltóságos Káptalannak alázatos szolgái

Győr, 1891. évi szeptember 21-én.

a gyűjtő-bizottság nevében:
DR. NÉMETH ANTAL.

E kérelmező sorok a káptalani teljes ülésben 1891. évi szeptember 28-án délelőtt felolvastatván, a méltóságos Káptalan a közös jövedelemből 500 frtot kegyes volt nagylelkűen megszavazni. Azonfelül egyesek, mint Nogáll K. Ő méltósága 200 frtot, Mayerhoffer, Trichtl és Jordán kanonok urak sajátjukból személyenként még 100—100 frtot ajánlottak fel.

Ezen kegyes adományokért, melyeket nagyságos Mester és Steiner kanonok urak személyesen kézbesítettek, 1891. szeptember 7-én hálás köszönetet nyilvánított (külön levélben) a gyűjtő-bizottság nevében dr. N. A.

*

A győri székes-káptalan, az 1891. évi szeptember 28-án kegyesen megszavazott 500 frtot ugyanazon évi október 10-én dr. Némethnek — nagyságos dr. Szely L. apát-kanonok ur utján — kézbesítette s a kézbesítésről legmélyebb köszönettel elismerő sorok állítottak ki.

A szeptemberi határozat folytán a győri kath. társaink nagy részéhez a következő sorokkal fordultunk:

Mélyen tisztelt Hitsorsosunk!

Köztudomásu dolog, hogy a belvárosi apácák elemi iskolája ujjáépítésének ügyében egyesek magán, illetve társadalmi uton mozgalmat indítottak, minthogy a régi épület sem egészségi, sem tanítási szempontból a méltán támasztható igényeknek meg nem felel. A mozgalom eredménye az lett, hogy 439-en már is adakoztak új iskola építésének céljából s az így begyűlt kegyes adományokból az építést el is lehetett kezdeni. Ámde az új épület teljessé tételére és czélszerű bebutorozására még legalább 10,000 frt igényeltetik. S minthogy ezen iskola nem városi és nem is kath. autonómiai iskola, hanem annak tulajdonosa az igen szerény viszonyok között létező zárda, de amely iskolában a mi kath. leánygyermekünk nyerik alapoktatásukat és nevelésüket: azért újra meg újra azon kérelemmel fordulunk drága hitsorsosainkhoz, kegyeskedjenek ezen iskolára néhány fillért áldozni, hogy mi katolikusok is tiszta önérzettel mutathassunk legalább egy oly épületre, melyet saját gyermekeink nevelésére, illetve a közművelődés előmozdítására mi magunk emeltünk. Mi katolikusok Győrött eddig egyetlen egy iskolát sem létesítettünk saját erőnkéből.

Kérve kérjük tehát igen tisztelt hitsorsos társunkat, ha az eddigi adakozók közt nem volna, még ezen évben kegyeskedjék egy-két fillért áldozni; ha pedig már nyújtott volna segílyt, ne tagadja meg áldozatát jövőben sem ezen szent ügytől s 1892. évi márczius végeig méltóztassék gondjainkat enyhíteni.

Kegyes adományok kézbesíthetők: Mohl Antal város-plebánosnak, Mladonitzky Ignác kanonoknak, Zittritsch Mátyás, Hanekamp György, Kárpáti Endre, Fábián Sándor, Kapuy Elek, dr. Németh Antal, dr. Deáky Zsigmond, Máxa Ferencz (könyvkereskedő), Mayr Gyula (órás), Horváth Antal, Domonkos Ferencz és Németh Gyula uraknak.

Határidőt az áldozatok benyújtására azért bátorkodunk emliteni, hogy az új iskolának 1892. évi május hó első napjaiban tervezett felavatására kiadandó emlékkönyvben az adakozók teljes névsora közölhető legyen.

Kelt Győrött, 1891. évi szeptember 23-án tartott értekezletünk alkalmával.

Az értekezlet megbízásából:
DR. NÉMETH ANTAL.

E kérelmünknek azonban eddig alig volt számbavehető eredménye.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszterium 1891. évi 47,616. sz. kegyes intézményével Oroszkövy Mater Angela a szt. Orsolya-zárda fejedelemasszonyának 1891. évi október hó 9-én kelt és a kir. tanfelügyelőség részéről melegen pártolt folyamodványára ezen iskola számára 1 drb Gönczy fali olv. táblát, a szemléleti képek I—IV. szállitmányát, 1 drb Gönczy «Osztr.-magyar monarchia fali térképét» méltóztatott ajándékozni.

Dr. Németh pedig a Szt. István-társulat igazgatóságához a következő kérelemmel fordult:

Nagytekintetű Igazgatóság!

A győri szt. Orsolya-rendi apácák rozoga iskolája helyett közadakozásból új épület emeltetvén, azt 1892. évi május hóban ohajtjuk a köznevelés céljára berendezve átadni. A zárda-szüzek anyagi helyzete olyan, hogy maguk erejéből az új osztályokat új tanszerekkel ellátni absolute nem bírják. Ezen okból azon alázatos kérelemmel fordulok a nagytekintetű Igazgatósághoz, kegyeskedjék ezen iskolát Bárány fali olvasótáblákkal vászonra huzva, számológéppel és egyéb taneszközökkel megajándékozni. Mely kérelem kegyes meghallgatását remélve, tisztelettel maradtam, stb. Kelt Győrött, 1891. november 27-én.

A fennczimzett Igazgatóság kegyes volt az iskola fölszerelését többféle taneszközökkel elősegíteni, s ezért a folyamodó a Társulatnak legmélyebb köszönetet nyilvánított.

1891. évi október 24-én szintén dr. Németh Stampfel Károly pozsonyi könyvkereskedő és könyvkiadó urhoz fordult kérő magánlevélben. A megkeresett az ő általa kiadott szemléltető taneszközökből értékes gyűjteményt adományozott az iskolának.

Hálátlansággal vádoltathatnánk, ha főtiszt. Nagy Ignác ur kegyes áldozatkészségét fel nem emlitenők, aki nemes és istenes érzülettel az iskola-helyiségek épületes disztítéséül saját költségén egy gyönyörű Mária-szobrot ajánlott fel; nemkülönben tek. Schlichter Lajos ur egy szintén diszes és drága kereszttel örvendeztette meg a tanodát; de nemcsak azért kötelességünk tek. Schlichter ur nevét fölemliteni, hanem, és pedig főképpen azért, hogy az ő humánus föltételei, mint építészéi, bátorították az építőbizottságot arra, hogy már az építési költségek teljes összeszerzése előtt

megkezdje a munkát. Hálás köszönettel kell fölemlítenem, hogy Erhardt Imre ny. lelkész hitünk szent jelvényét, a keresztet, diszes faragványban az osztályok számára beszerezni kegyeskedett.

*

1891. évi december 20-án dr. Németh a megyéspüspök ur Ő excellentiáját arra kérte, hogy, miután az iskola emberi számítás szerint 1892. évi május 1-ig teljesen elkészül és felszereltetik, e napon kegyeskednék a kath. hitélet és nevelés előmozdítására emelt ezen új épületet benedikálni. Ő méltósága kegyes volt e kérelem teljesítését a legnagyobb készséggel megígérni, bárha, mint atyailag megjegyzé, a kérelem még korai.

*

Ugyancsak kegyes főpásztorunk, dr. ZALKA JÁNOS Ő nagyméltósága, 1891. évi december hó 22-én a következő sorok kíséretében: «A szent Orsolyáról nevezett győri apácák új iskolájának fölszerelésére 500 forintot küld Zalka János püspök» — az itt kitett összeggel örvendeztette meg az építő-bizottságot, mely összeget dr. Németh még aznapon átadta Mohl Antal Ő nagyságának!

A SZ. ORSOLYARENDI ZÁRDA.

TÖRTÉNETI VÁZLAT.

II. FEJEZET.

A szent Orsolya-rendi apácák győri székházának rövid története.

A szent Orsolya-rendi apácák győri székházát özv. Neupauer Ignácné, szül. Pichler Mária Anna bécsi háztulajdonosnő alapította, illetve építtette 1726-ban. E nemes-szívű, jámbor nő az ő gyóntatójának, a Jézus-társasági Vinter atyának a bordeauxi orsolyita-congregáció 100-éves jubileuma alkalmából Bécsben 1718-ban tartott szent beszédének hatása alatt határozta el magát arra, hogy Bécsben vagy annak környékén a nőnevelés érdekében állandó tanyát teremtsen a szent Orsolya-rend számára.

Az első terv szerint a kolostor Bécs-Ujhelyen volt létesítendő, hol a püspök beleegyezésével az apácák és iskoláik számára kellő helyiséget szereztek s azt a szükségesekkel már fel is szerelték. Hogy pedig a házhoz megfelelő kápolna is csatoltathassék, Goës Jozefin gr. kisasszony e végett bátyja közvetítésével névtelenül 20,000, mások szerint 40,000 forintot adott át, nem kívánván balkezével sem tudatni, amit jobbkeze tesz. Az egész tervet az azidótti püspök, Korvina, nagy lelkesedéssel fogadta. Közvetlen utóda, Rovara gróf, nem kevésbé buzgott e magasztos ügyért; de az ennek váratlan halála után következett püspök, gr. Blankenheimb, nem látta célszerűnek székvárosában a nőszervezetek számát még szaporítani, miért is a további intézkedéseket beszüntette.

Neupauerné és M. Alexia, a főnöknő, e közben súlyosan megbetegedtek, Goës J. gr. kisasszony pedig jobb létre szenderült. A császár, nem akarván a püspökkel ellenkezésbe jönni, nem adta meg az engedélyt az alapításra, minek következtében az ügynek eddigi támogatói visszaléptek a további cselekvéstől.

A beteg és csüggeteg Neupauernét azonban P. Wagner Jézus-társasági tag és semináriumi igazgató vigasztaló és bátorító szavaival lelkesítette és buzdította, hogy fogadását teljesíteni ne késlekedjék; nemkülönben a korán elhalálozott Goës gr. kisasszonynak fennemlített bátyja még fenyegetéssel is sürgette őt.

Neupauerné a kápolnára adományozott összeget, hogy az a huzavona idejé alatt hasztalan ne heverjen, egy ismerősének odakölcsönözte, ki az egész összeget üzletébe fektette. Az üzlet azonban tönkre ment s így ezen kegyeletes adomány is odaveszett.

Bécs-Ujhelyen nem létesülhetvén a zárda, most különféle helyek hozattak javaslatba. Brunn, Igló (stb.) kerültek szóba, de ezeket távolságuk miatt elejtették s P. Wagner Győrt ajánlotta az érdekeltek figyelmébe. Az eszme visszhangra talált. E tervre tek. Lángon győrvármegyei pénztáros, a győri Jézus-társaságiak házi barátja, szívesen kieszközlötte a helybeli egyházi és világi lakosság beleegyezését; P. Wagner pedig az akkori magyar főkancellár, gr. Eszterházy Imre primásnál és Koller referendariusnál kedveltette meg a tervet s így könnyű volt III. Károly magyar király legmagasb jóváhagyását is kinyerni.

Említettük Neupauerné szerencsétlen pénzvesztését; volt azonban neki Bécsben a Nagler-utcában egy 20,000 frtra becsült háza, ezt ajánlotta fel az elveszett kegyeletes adomány kárpótlásul. El is fogadtattott; az azonban, hogy ezen házat 10,000 forint adósság is terheli, csak 1748-ban a tulajdonosnő halálakor derült ki.

A Győrött létesítendő zárda ügyében P. Winter és Wagner urak 1725-ben ideérkeztek, hova az alapítónő T. Lángon ur társaságában házvétel céljából már előbb eljött. A fennevezettek Lángon urat szent Erzsébet napján (nov. 19.) a káptalan előtt teljhatalmu megbízottnak vallották be a kiszemelt házak megvételére. S már december 13-án három, a mostani kolostor helyén álló kőház vétetett meg; névszerint: ns. Némay Magdolna, néhai Pozsonyi Ferencz özvegyétől 1700 forint és 12 drb aranyon; ns. Pázmán Ilonától, néhai Pálffy János özvegyétől 620 forint és 5 drb aranyon; s ns. Jékey Andrástól 1100 forint és 12 drb aranyon. Egy régi napló 18-ik lapján fel van jegyezve, hogy egyik értékes ház megvételéhez Nádasdy László csanádi püspök, győri nagyprépost († 1729-ben) s a győri káptalan tetemes összeggel járult. 1730. évi április 12-én Balogh Katalin, néhai Oroszlány Ferencz özvegyének háza 250 forint és 2 drb aranyon vétetett meg.

Az így összevásárolt telepre 1726. évi július 12-én három orsolyita

indult Bécsből, az alapítónőtől kísérve, P. Winter tanár és P. Wagner F. társaságában. Győrbe július 13-án esti $\frac{1}{2}$ 8 órakor érkeztek meg. A várparancsnok értesülvén jövetelükről, kedvükért a kaput mindaddig nyitva tartatta, míg bevonultak. Legelőször is Langon urnőnél tisztelegtek, ki érdekükben sokat fáradozott, azután az apácák és az alapító a kielégítően felszerelt ideiglenes kolostorba, a jezsuiták pedig saját kollegiumukba szálltak. Midőn másnap (vasárnap, július 14-én) a püspöki helynöknél, Kontor István cz. püspöknél, a jezsuiták tisztelegni s a kolostor ügyében értekezni kívántak, őt már otthon nem találták, mert szent Bonaventura ünnepe miatt már a Ferenczesek zárdájában volt elfoglalva, s így 15-ére halasztották a tisztelegést, amely napon a püspök az ideiglenes zárda kápolnájában misézett, egyuttal elrendelte a klauzurát, mely szerint az apácák a falakat el nem hagyhaták s idegeneknek, az alapító kivételével, a belépés megtiltatott.

Ideiglenes kolostorul a május 5-én kegyelmesen kinevezett, de megerősítést Romában még nem nyert gr. Sizendorf Fülöp Lajos püspök ur rezidenciája szolgált, melyben 60 tanítvánnyal augusztus 12-én iskolát is nyitottak.

A kolostor 1729-ben készült el, melybe október első vasárnapján (győzedelmi Boldogasszony napján) a legnagyobb ünnepséggel körmenetileg vonultak be. Első gyóntatójuk a köztisztelőben álló Szodich kanonok lett, ki őket anyagilag is támogatta, gyámolította. Ily gyámolításra nagyon is rászorultak, mert az alapító nekik semmi alapítványt sem adott, — sőt még azon hozományokat is, melyekkel a többnyire Bécsből származó rendi apródok rendelkeztek, az építkezési költségek fejében magánál tartotta, pedig az akkori viszonyok szerint a zárdai életre pályázóktól 500—2000 frtnyi hozomány is követeltetett. Csodálkozhatunk-e tehát azon, hogy az Orsolyarendiek már első letelepedésük idejében nagy szükségét láttak, és hogy csakis a 60—70-re felszaporodó bennlakó növendékek után fizetett évi díjak tették nekik a megélhetést lehetségessé!

Az 1746-ig jelentkező pályázóknak mintegy 9000 frtra rugó hozományát a második építkezésre fordították.

Az épület további kibővítésére néhai Mária Terézia királyné 6000 frtot adott. Végre Dresmitzer győri kanonok az iskolák egy részét emelettel látta el.

Ezen iskolák váltak az idők hosszú folyamán át végre czélszerűt-

lenekké, s ezek kifogásolt állapota indította meg a jelen emlékkönyv I. részében vázolt mozgalmat.

A zárda első fejedelemasszonya, M. Alexia, rendtársnőinek nagy fájdalmára élte 68-ik, rendi pályafutásának 49-ik és főnöki tisztjének 17-ik évében vett búcsút ez árnyékvilágtól 1743. évi május 7-én. Rendtársnői külön életrajzban örökölték meg példás erényeit, magasztalják csudálatos béketűrését a megpróbáltatásokban és szenvedésekben. Hétnapi gyengélkedés előzte meg halálát. Halála előtt három órával nyugodt lélekkel adta át a hivatalos okiratokat helyettesének; rendtársait kölcsönös szeretetre s a rendszabályok hű megőrzésére intette; aztán szobájába hozatta szent Anna szobrát s előtte így imádkozott: «A bold. szűz Máriának édesanyja, szent Anna! ezen szobrod előtt vettem Krisztus szent testét szent áldozatként Győrről elsőben, ez előtt akarom most azt venni, mint utiköltséget.» «Te, oh jószágos anya! a te és a te szeplő nélkül fogantatott szűz magzatod ötal-mába ajánlom e házat és e lelki családot; légy édesanyjuk, hisz a te tiszteletedre van e hajlék fölszentelve.» Majd meg zokogó rendtársnőit szeretetteljesen így vigasztalta: «Ne szomorkodjatok gyermekeim, Isten akarja, hogy elköltözzem, nyugodjatok meg rajta.» Erre kirázta őt a hideg verejték és minden küzdelem nélkül elszenderült az Urban. Elhunytát gümőkór okozta.

1748. márczius havában halálozott el Neupauerné is, és kevésel halála előtt jelentette ki, hogy a bécsi házra 10,000 frttal adós. Mivel holt kezekben birtokot hagyni a törvény nem engedte, a bécsi tanács azonnal elrendelte a ház eladását világi kézre. Minthogy azonban akkor a házért csak 16,000 frtot ígértek, Vásonkeői Zichy Ferencz püspök ur halasztást eszközölt ki nekik Ő cs. kir. apost. Felségénél. Ekkor kezdték az emberek tőkepénzeiket ingatlanokba fektetni, minthogy a tőke csak 4% kamatot hozott s így nemsokára a ház 30,500 váltó forinton elkelt s a költségek s adósságok levonása után még 20,000 frt maradt az apácák javára; de könnyű elképzelni, mily súlyos volt ezen tőkének kamatjából 21 apácának megélni.

A győri apácák mint nevelőnők már 1747-ben oly jó hírnévnek örvendettek, hogy őket a szomszéd tájak is birni kívánták. Azért Mater Marianna, a helybeli fejedelemasszony, Xaveria, Mater Ignatiát mint főnöknőt és Mater Emericát mint házi praefectát és egy laika nővért Sopronba küldött egy új rendház megalapítására. Később Mater Orsolya is elküldetett Sopronba, hol — miután a Konventbe bekebeleztetett — 1773-ban főnöknővé választott.

A rendház hiven őrzi Mater Marianna Stanislaa főnöknő emlékét közel 100 év óta. Erényeiről beszélnek az éltesebb apácák a fiatalabbaknak, mintaképül állítván őt fel nekik. Ő, ki az «erények tükre» czimet méltán megérdemli, különösen az alázatosság, a szelidség és türelem oly magas fokát érte el, hogy számtalan baj, betegség és megpróbáltatásban is mindig gyermeki megadással, teljesen nyugodt lélekkel vetette magát alá Isten szent akaratának. Legkedvesebb áhitat gyakorlata volt Jézus szenvedéséről elmélkedni, emellett a boldogságos Szűznek kiváló tisztelője lévén, övéit is buzdította, hogy minden baj és szükségben e szent Szűzhöz mint védanyjukhoz folyamodjanak. 46 évig viselte a főnöki hivatalt, és dacára világtalan állapotának, teendőit a legnagyobb pontossággal és lelkiismeretességgel végezte. Élte 79. évében példás megadással adta át Istennek tiszta és érdemekkel tündöklő lelkét. Alatta lett fölszentelve 1762-ben a szép kis zárdai templom szent Anna tiszteletére, melyet a nagymélt. püspök, a káptalan s hivek hozzájárulásával, főleg Richter Ádám győri polgár áldozata hozott létre.

Marianna Stanislaa után Mater Marianna Ludovika választott meg, ki erényeinek alapját szent Klára szerzetében nyerte, mely rendnek öltönyét ő néhány évig tényleg viselte is. E szerzet eltörlése után az isteni gondviselés a győri rendházba vezette őt. Kiváló erényei következtében a főnöknői tiszttel bízott meg, melyben csak Isten dicsőségét és lelki leányai üdvét hordozta szíven. Ez időben szüksége is volt a rendháznak egy erős lelkű, Isten szíve szerinti főnöknőre, mert kormányzati idején foglalták el a francziák Győr városát; az ostrom-állapot alatt mind a város, mind a kolostor sokat szenvedett. A zárda naplójában följegyeztetett, hogy 1809-ben június hó 13-án Győr mellett csata vívatott, 15-én már az egész várost körülfogta az ellenség; reggeli fél 8 órakor kezdődött a város falainak lövöldöztetése, mely alkalommal a zárda falai és tetőzete is megsértetett. A miséző papnak el kellett hagynia az oltárt anélkül, hogy a szentmisét elvégezhetne volna; az apácák pedig a pinczébe menekültek és itt tartózkodtak az ostrom ideje alatt. A szükségét, melyet akkor szenvedtek, leírni lehetetlen. Minden lelki és testi segély nélkül voltak. A szentmise hallgatása vagy a szentségekhez való járulás e napok alatt a lehetlenségek közé tartozott. Étel nélkül, még a szükséges víztől is meg voltak fosztva, folytonos ima között, lassan multak e reájuk nézve kínos órák. A lövöldözés alatt a zárda tetőzete tizenegyszer gyuladt ki, de a tűz Isten csodálatos segítsége által megint magától elaludt.

Június 24-én végre meghódolt a város, az ellenség bevonult falai közé. Az apácák rettegés és aggodalmak között leginkább attól tartottak, hogy zárdájokból ki kell vonulniok. Isten azonban buzgó imájukat kegyesen meghallgatta s e szomorúságtól megmentette jegyeseit.

November 12-én a francziák a bástyákat kezdték szétrobbantani és 17-én kivonultak a városból. E kínos napok emlékét a zárda lakói még mai napig is megülik; június 13-tól 24-ig bizonyos hálaadási ájtatosságot végeznek, hogy az Isten akkor oly csodálatosan megvédte és megtartotta számukra a rendházat.

E kínos napokban sok vigaszt nyújtott az apácáknak hősies főnöknőjük és anyjuk példája. Mély áhitata, Istenbe vetett rendithetlen bizodalmán kívül még szívetnyerő nyájasságával is kitűnt, egyiktől a másikhoz ment, buzdított, vigasztalt, segített erejéhez képest. 1819-ben január 2-án, kormányzata 12. évében, szélhűdés érte, minek következtében gyengélkedő lett és június hóban példás jámborság és méltó előkészülettel szenderült el az Urban lelki leányai mély fájdalmára. Emlékét hiven őrzik utódai.

A kolostor kegyelettel ünnepelte meg 1826-ban a székház alapításának százados, 1837-ben a rendnek három százados, 1862-ben a templom felszentelésének százados és újra 1876-ban a székház létesítésének másfél-százados ünnepét; majd még 1882-ben tartotta a városszerte tisztelt s manapságig jó egészségnek örvendő, azidótti iskola-praefecta a kedves M. Gabriela, kit a királyi kegy a tanügy terén fáradhatlan buzgóságáért arany érdemkereszttel tüntetett ki, szerzetesi fogadalmainak aranyjubiléumát is megünnepelte ezen alkalomból, melyet azon ünnepség is emelt, hogy egyik kedvelt tanítványa (M. Xaveria) szerzetesi ünnepélyes fogadalmát tette le. Ily ünnepek minél ritkábbak, annál kedvesebbek s emlékezetesebbek, lelkesítőek.

Nagyságos Bernáthfy József nagyváradi órkanonok 1833-ban Jézus legszentebb szíve tiszteletére alapítványt tett a helybeli orsolyitáknál, melynek értelme szerint Jézus szíve ünnepe infulás misével, szónoklattal s nyolczaddal ületik meg mai napig.

1839-ben június 19-én Ő Felsége a királyné, Marianna, látogatta meg a Mogyorósy Pál, később pápóczi prépost, azidótti vicerektor gondozása által feldiszitett Orsolyita-kolostort. A felséges asszony egész két órán át maradt a zárdaszüzek között s utóbb 300 frtot küldött nekik, melyet az igazgató a ház tatarozására kívánt fordítani.

1844-ben M. Alojzia főnöknő folyamodására Marianna királyné megint 500 frtot küldött a zárdának, melynek kamataiból szegény gyer-

mekeknek női munkákra anyag vásároltatik. E zárdai leányiskola lehetne a női kézimunka tanításának valódi tanyájává.

Az 1848-ki év sok nyugtalanságot szerzett a csendes zárdalakóknak. Október 2-án Jelasich bán vezérlete alatt 40,000 horvát szállta meg a várost, mint ellenség; némely helyen még raboltak is; azért az apácák is, bemálházva holmijokat, utikészen állottak. Novemberben Lukács m. kormánybiztos jött kíséretével a zárdába. Mint farkas lépett be, de megszeliidülve, bárányként távozott. Deczember 27-én a császáriak foglalták el a magyarok helyét. 1849-ben ápril 29-én megint a magyarok jöttek, de június 28-án félnapi ágyuzás után a császáriak mint győztesek vonultak a városba be. Pöltenberg Ernő magyar tábornok ugyanis csak 12,000 katonával rendelkezvén, nem volt képes a 6—7-szerre nagyobb erőnek ellentállani. Ugyanakkor a zárda közelében tűz ütött ki, melyet a magyarok elvonulásáig oltani sem volt megengedve. El lehet gondolni az apácák nagy zavarát!

Julius 13-án a cs. kir. biztos gr. Apponyi György két városi tanácsost küldött a zárdába, elrendelvén, hogy az iskolák és a zárda nélkülözhető részei katonai kórháznak engedtesse át. Másnap kőművesek jöttek s a zárdát öt helyen elfalazták úgy, hogy még a kut is a kórház cseljaira foglaltatott le. Így ez idő alatt a város szállított vizet az apácáknak.

Az iskolák 9 hóig zárva voltak, 3000 beteg talált e falak között ideiglenesen menedéket, 500-an közülök a ragálynak estek áldozatul. Ezen idő óta megszűnt az egykori jó hírnévnek örvendő belső iskola, miáltal az apácák ugyszólva egyedüli jövedelemforrásuktól fosztattak meg. Működésük csakis a külső iskolára szorítkozik. Fáradozásukért, önzetlen munkájokért alig említésre méltó pénzbeli segélyt kapnak. A tanításban kifáradt és elaggott apácák után semmi nyugdíjat sem élvez a zárda. Csodálkozhatunk-e tehát azon, hogy úgy a zárda, mint az iskola falai és berendezései fennen hirdetik a nélkülözést?! Igen, csodálnunk kell az apácáknak a szűk viszonyok által eddig meg nem tört munkásságát és önfeláldozását gyermekeink nevelésében és oktatásában!

A zárdának jelenlegi egyházi igazgatója:

Nagyságos TRICHTL JÓZSEF, kanonok.

Főnöknő:

OROSZKÖVY ANGELA.

Rendtagok:

Chorales:

PORPÁCZY ANTONIA, Praefecta.
FLIGELY GABRIELA, meritorum
cruce aurea decorata.
HARTMANN ALEXIA.
BELLO PAULA.
GIGL JOHANNA.
MAJER ROSA.
POLIÁNY LADISLAA.
ARANYOSSY KAROLINA.
SCHWARZ PROTÁZIA.
KODÁL FERDÍNANDA.
KODÁL XAVERIA.
IVÁN JOSEFA.
HERCSELICH BENEDIKTA.
HANDLER GERTRUDIS.
HORVÁTH ALOJZIA.
KAPUY ORSOLYA.
CSIZMADIA SALEZIA.
BREITFELDNER AUGUSTINA.
LUKÁCSY MARGIT.

Sorores Laicae:

MÜLLER TERÉZIA.
VARGA MARCZELLA.
HORVÁTH MONICA.
JÁRFÁS MAGDOLNA.
NAGY FRANCZISKA.
DUGOVITS ÁGNES.
NÉMETH TEKLA.

Novitiae Laicae:

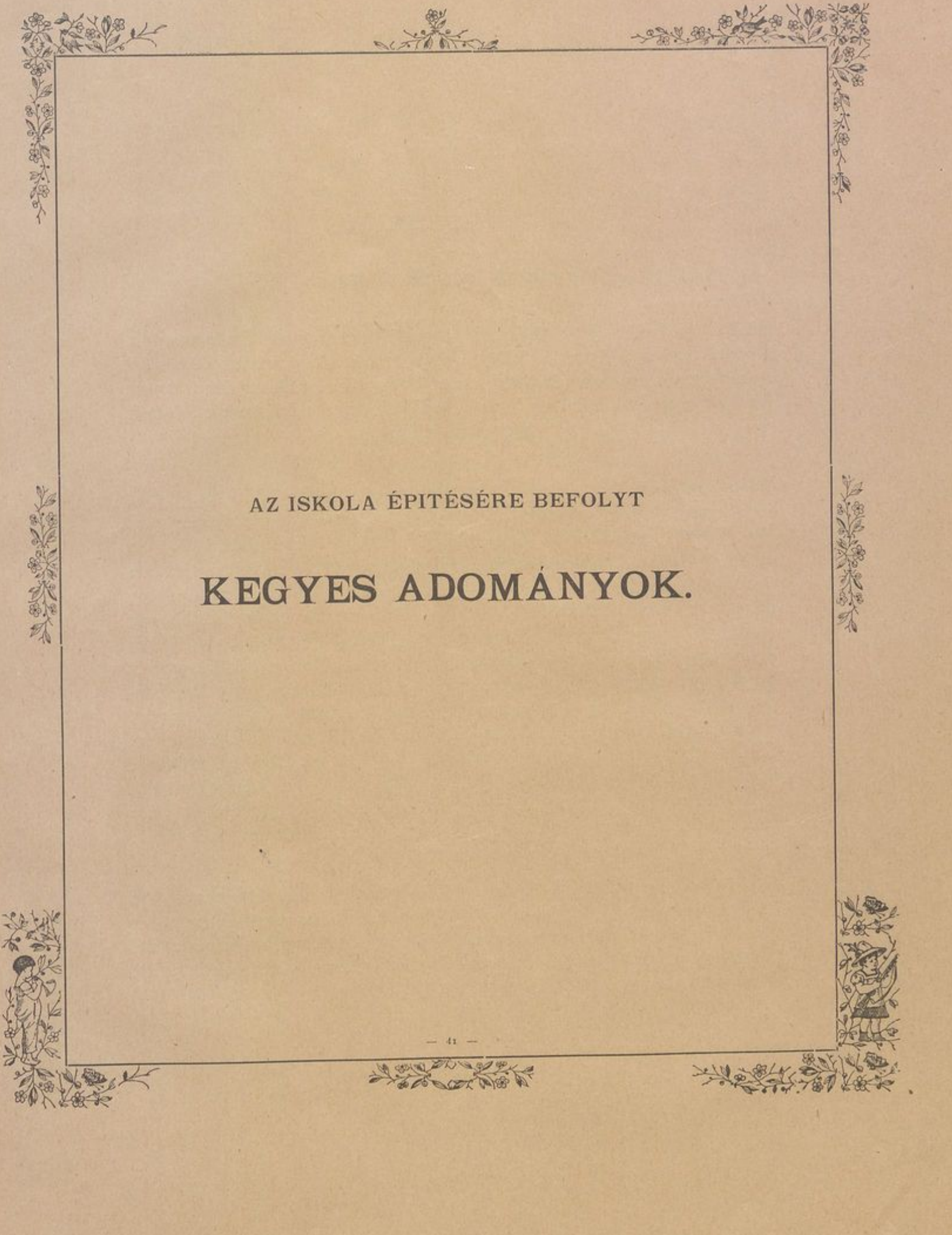
BARANYAI ÁGOTHA.
LAKNER ARMELLA.
LEBEWOHL KRISZTINA.

Candidatae Chorales:

TÓTH MÁRIA.
BRANDT RÓZA.
HANZ MÁRIA.
MOLNÁR ANNA.
VARGA ZSÓFIA.

Candidata Laica:

KOVÁTS MARGIT.

A decorative border with floral and vine motifs surrounds the central text. The motifs are placed at the corners and midpoints of the page's inner frame.

AZ ISKOLA ÉPÍTÉSÉRE BEFOLYT

KEGYES ADOMÁNYOK.

III. FEJEZET.

Az eddigi kegyes adakozók.

Abdai József pleb. 5 frt. Albrecht főhg. **100** frt. Angyal Ármádné 3 frt. Apácák 20 frt. Apácák belső iskolája 20 frt. Apáczaiskola V. és VI. oszt. 5 frt. Aranyos Jozefa 3 frt. Aszner János 3 frt. Dr. Argay István 25 frt. Anonymus 2 drb cs. és kir. arany. Aranyos József 1 drb kerevet, 6 szék, 1 asztal, 4 kép.

Baán Jenő 3 frt. Baán János 2 frt. Börzsönyi Arnold 5 frt. Özv. Balogh Kálmánné 10 frt. Batthyány Zsigmond gróf 10 frt. Bauer Lajosné 1 frt. Özv. Bayné 24 frt. Beidl Alajos kanonok **150** frt. (kijelentvén folyó évi április 16-án kelt magán levelében, hogy megelőző ígéretet nem tett, sem további kötelezettséget nem vállal, hanem tisztán Isten nevében a jó ügy iránt való őszinte érdeklődésből küld ez alkalommal is 100 frtot, előbb már adván 50 frtot.) Benovich Mária 20 frt. Beöthy Károlyné 1 frt. Berky Zoltán 10 frt., ig. 40 frt. Berlicza Ferencz 10 frt. Dr. Bertha Gy. prépost **50** frt., ig. 200 frt. Biró Lajosné 2 frt. Bisztricz Istvánné 1 frt. Bonaventura perjel 5 frt. Borsody Péter 6 frt. Borsos Sándorné 1 frt. Bourry 1 frt. Böcskey József pleb. 2 frt. Barbay Alajos 2 frt. Brückner Ferencz 2 frt. Bordás Antal 10 frt. Berky György 5 frt., ig. 20 frt. Baky István **50** frt. Dr. Balics Lajos 5 frt. Dr. Balits Antal **100** frt. Bauer Lénárd piarista 1 frt. Benczik Ferencz piar. 2 frt. Berghofer István 3 frt. Bánóczy János tanár 1 frt. Bertényiné szül. Benovich Anna **50** frt. Bierbauer Lipót **50** frt.

Csaby Sándor 20 kr. Dr. Csukássy Károlyné 3 frt. Czechmeister 20 kr. Czeloth János 2 frt. Csizmadia Miklós 1 frt. Csizmadia Anna 2 frt. Csizmadia János 25 frt. Csontos Imre 30 kr. Csindeg Ferenczné 2 frt. Csukovini 50 kr. Czigly Vincze pleb. 5 frt. Csenár János pleb. 3 frt. Czingel Lipót 2 frt.

Darvas Orbán b. tanár 1 frt. Özv. Dachauer Ferenczné 10 frt. Dachauer Mari 5 frt. Dauscher K. 2 frt. Domonkos Ferencz 2 frt., ig. 8 frt. Dorner Antal 3 frt. Drobni Antal 3 frt. Dulánszky N. püspök 15 frt. Deák Pál plebános 1 frt. Dorner Béláné 2 frt. Devics József 5 frt. Degen Titusz pleb. 2 frt.

Eitner Károly **250** frt. Özv. Edl Adolfné 5 frt. Id. Ehler Antalné 2 frt., ig. 8 frt. Eszterházy Miklós gr. **100** frt. Erdős Gusztáv 1 frt. Etele K. piarista 1 frt. Epölyi Mainrad pleb. 5 frt. Egyed János 10 frt, ig. 40 frt. Eibel Lajos 5 frt.

Fábián Sándor keresk. 20 frt. Falk Ignáczné 1 frt. Farnady Flóris 25 kr. Faszl István b. tanár 5 frt. Fekete Antal 30 kr. Fillinger 1 frt. Földes Elek 2 frt. Francsics Norbert **50** frt. Fritz Ferencz 10 frt. Fügi Károly 5 frt. Füredy János 20 kr. Füssy Tamás 5 frt. Futó Kálmán 40 kr. M. Ferdinanda 10 frt. Fetty 1 frt. Frey János 30 kr. Fandl Károly 3 frt. Fillinger K. 25 frt. Földvály Elemér 20 frt. Fürst Gy. esperes 3 frt. Faeth Al. piar. 1 frt. Fenyű Gy. 5 frt. Fenesz János 1 frt. Fets m. kir. honvédszázados gyűjtése 29 frt. Fleischhammer Károly 1 frt.

Gál János 1 frt., ig. 4 frt. Özv. Gál Jánosné 50 kr., ig. 2 frt. Garbay József 50 kr. Gedey Rezső 10 frt., ig. 40 frt. Giffing M. 5 frt. G. M. 5 frt. Gotthardt István 3 frt. Grätz Ede 50 kr. Özv. Gruberné és Dobrovichné 5 frt. Győrfyné 1 frt 20 kr. Gyurasits Sándor 1 frt. Gyurman Teréz 2 frt. Grosz Gusztáv 1 frt és 26 kötet ifjúsági olvasmány. Günther Nina 1 frt. Gömbrné 1 frt. Gaszner Ede 10 frt. Grosz Jón. 1 frt., ig. 4 frt. Dr. Giesswein Sándor **50** frt. Gladitsch Pál 10 frt., ig. 40 frt. Győri székes-káptalan **500** frt. Grácia Anna 1 frt. Georgievie György 5 frt.

Háczy Alojzia 1 frt. Hahnekamp György **80** frt. Hahnekamp Sándor 10 frt. Hainzl Nándor 5 frt. Hilbert Ferencz 5 frt. Hilbert Károly 2 frt. Özv. Hilbert Mihályné 1 frt. Hirschl Béni 5 frt. Holdházy apát **100** frt. Holényi János 4 frt. Hollósy Jusztinián 10 frt. Horváth Anna 2 frt. Horváth Ilona 50 kr. Horváth Josefa 1 frt. Horváth Rob. b. tanár 1 frt. Horváth Kristóf b. igazg. 2 frt. Horváth Lajos 5 frt., ig. 20 frt. Hupka Alajos 10 frt.

Hg. Hohenlohe Kl. **50** frt. Hujber János pleb. 5 frt. Halbritter Ferencz 50 kr. Hofbauer Károly 2 frt. Hauzer György 3 frt. Horváth István 40 kr. Hegedüs Gáspár 5 frt. Horváth A. káplán 2 frt. Horváth Ferencz apát-plebános 2 frt. Hennel Gyuláné (Tata) 2 frt. Haimerl János pleb. 1 frt. Holy Venczelné 1 frt.

Jonesch Anna 2 frt. Jakab Ferencz 1 frt. Jedlik Ányos 5 frt. Jordán Tamás kanonok **200** frt. M. Julianna **50** frt. Jung Emma 2 frt. Jalovetzky Vilmosné 2 frt. Illényi József pleb. 2 frt. József főhg Ő Fensége **50** frt. Özv. Jankó Istvánné 50 kr. Jakatics Imre 1 frt., ig. 2 frt. Jansovszky 30 kr. (Az) Internatus növendékei 20 frt. Jilg J. Ede tan. 1 frt.

Kajdacsyné 50 kr. Kálóczy Lajos 24 frt. Kapuy Elek 35 frt, ig. 90 frt. Karvasy K. **50** frt. Kassai Orsolyiták 10 frt. Kaute Ferencz 2 frt. Dr. Kautz Gyula és neje 20 frt. Kemenes Ferencz 10 frt. Kindermann Ferencz 5 frt., ig. 20 frt. Özv. Kindermann Jánosné 5 frt. Kinpurger Ferencz 20 kr. Dr. Kisfaludy Árpád 10 frt. Klausz István 2 frt. Kletzár Ágostné 5 frt. Kokas József kanonok **100** frt., ig. 400 frt. Kohn Ignác 10 frt. Komesz ny. pleb. 5 frt. Körner korcsmáros 50 kr. Kőszegi benzés székház 6 frt. Kovarczik József 1 frt. Kroller Miksa b. igazg. 6 frt. Kuncz Jenőné 2 frt. Kutrovác Ernő 3 frt. Fens. Klotild es. és kir. főhgnő **50** frt. Kálóczy Mária 1 frt. Dr. Katona Mór 5 frt. Dr. Korn János 1 frt. Kara Lujza 50 kr. Karáll Lőrincz 2 frt. Kapronczay piarista 1 frt. Kundli fuvaros 3 frt 24 kr. Krah J. pleb. 2 frt. Dr. Kautz Gusztáv 10 frt. Kisfaludi Tóbiás 5 frt. Özv. Koller Jánosné 2 frt. Keserű József 3 frt. Kozics testvérek 3 frt., ig. 12 frt. Dr. Karácson Imre 10 frt. Kőfalvi Vidor igazg. 5 frt. Dr. Kautz Gyula ifj. 1 frt. K. G. 1 frt. Kábik József káplán 1 frt. Kis-szemináriumi növendékek 3 frt 90 kr. Kertész József 10 frt. Kuszák József 1 frt. Koppendorfer Pál 1 frt.

Lacza Ferencz 1 drb arany. Lacza-nővérek 1 drb arany. Lagmár Pálné 30 kr. Leeb Mihályné 2 frt. Lelóczky Gy. 5 frt. Lendvay Józsefné 40 kr. Lengyel Elek 5 frt. Lengyel Sándor 10 frt. Lingl V. b. tanár 1 frt. Littomeritzky J. 2 frt., ig. 8 frt. Logauer János 10 frt. Lőrincz F. pleb. **50** frt. Lóskay Fidel b. házfőnök 3 frt. Lukovics 30 kr. Luncz A. b

tanár 1 frt. Lasz Samu tanár 1 frt. László Antal pleb. 1 frt. Limbeck Ferencz 5 frt. Legény Lajos 2 frt. Lengerer J. 5 frt. Lerner Mártonné 5 frt. Leitner 1 frt. Lászlófi Imre 2 frt. Leitner István 5 frt. László Boldizsár pleb. 2 frt. Lászlófy Kamill tanár 5 frt. Lévy Henrik 20 frt. Lukárdy Ferencz 5 frt.

Magyary József 2 frt, ig. 12 frt. Máxa Ferencz 5 frt. Mayer A. 30 kr. Mayerhofer nagyprépost **220** frt, ig. 180 frt. Mayerhofer Gy. 2 frt. Mayr Gyula órás 15 frt. Mayr Gyula 1 frt. Mencs Ignác 1 frt, ig. 4 frt. Menyhárt 1 frt, ig. 4 frt. Mester Éva 5 frt. Mester István kanonok **500** frt. Mester Vera 5 frt. Michelbauer 10 kr. Mihákovits T. 2 frt, ig. 8 frt. Mihályfy Dénesné 5 frt. Mohl Antal kanonok **6000** frt. Mohl Bódog 10 frt. Molnár Rezső 60 kr. Milvius József 2 frt. Özv. Mészáros Józsefné 2 frt. Mladoniczky Ignác 40 frt, ig. 60 frt. Mehrheim K. 40 kr. Maar J. pleb. 3 frt. Dr. Mersich János 10 frt. Moháry Gyula pleb. 3 frt. Mayrhofer Mariska 10 frt. Dr. Molnár Ignác 40 frt, ig. 160 frt. Majthényi Ferencz 2 frt. Markovics Sándor 1 frt. Mórocz Emilián b. tanár 5 frt.

Nagy Ignác **100** frt. Nagy Ignác utján 1 frt 94 kr. N. N. 5 frt. Nagyszombati orsolyiták 20 frt. Navratil N. 20 kr. Nedeczky S. 5 frt. Nemes Kálmán 1 frt. Németh Gyula 10 frt, ig. 40 frt. Németh József pleb. **100** frt. Németh József 50 kr. Németh Regináld b. tanár 4 frt. Özv. Némethyné 1 frt. N. N. 10 frt. N. N. 1 frt. N. N. 1 frt. Dr. Németh Antal 35 frt (többféle költségre). Nágel Arnoldné 2 frt. Nogáll K. püspök **700** frt. Nuszbaum Vendelné 50 kr. Nyőgér Antal 1 drb arany. Nehringerné 1 frt. Novák József plebános 2 frt. Dr. N. N. 1 frt. Nomkre Angela 50 kr. Nagy Gizella 1 frt. Németh Vendel 3 frt 30 kr. N. N. 50 kr. Novák Ödön b. pleb. 5 frt. Dr. Németh Károly 2 frt. Noisser testvérek 5 frt. Nagy György pleb. 5 frt. Nagy Sándor dr. 10 frt. Nedvárdy Ágost szervita 2 frt.

Ocsovszky K. b. igazg. 1 frt. Öveges József 40 kr. Osztovics Gell. b. tanár 4 frt, ig. 6 frt.

Pachingerné 1 frt. Pammer István 25 kr. Pénzes Domonkos 1 frt. Patzel Julia 10 frt. Perstl Ferenczné 40 frt, ig. 60 frt. Pesti József 10 frt. Pethő

Ignáczné 60 kr. Pethő Menyhért b. t. 5 frt. Petronella nagyváradi ors. főnöknő 25 frt. Pfeiffer Felix 10 frt. Pócza Ágnes 20 kr. Póder Gy. 50 kr. Polgár Bert. 2 frt. Potfay József 1 frt. Prágay K. **100** frt. Pozsonyi orsolyiták **100** frt. Prettenhoffer Imre 10 frt. Prettenhoffer József 3 frt. M. Protasia 5 frt. Puntigám Rezső 30 frt. Puntigám Sándorné 1 frt. Putz A. pleb. 1 frt. Pető F. kőmives 2 frt. Pammer Mihály esp. 3 frt. Panz K. 2 frt. Pingitzer Ignác 20 kr. Pakrócz N. 5 frt. Pápay A. 20 kr, ig. 1 frt. Pongrácz J. 50 kr, ig. 2 frt. Ikvai Pfeiffer László 25 frt. Polák J. piarista 5 frt. Pintér Elek piarista 1 frt. Pader Rezső pleb. 1 frt. Puly György kanonok 10 frt. Polgár D. pleb. 3 frt. Perényi Ottmár tanár 2 frt. Pór Antal kanonok 10 frt. Prehlentner Friderika 20 frt. Ikvai Pfeiffer Mátyás 10 frt. Püspöky Emil 5 frt. Pataky Irma 3 frt.

Rábl Antal 1 frt. Rác Endre b. tanár 5 frt. Rác István 1 frt. Réffy Endre pleb. 5 frt. Réthy Ferencz 5 frt. Rimely dr. apát-kanonok 5 frt. Özv. Róka Károlyné 1 frt. Özv. Róka Lajosné 1 frt, ig. 4 frt. Romanek ígért 10 koesi homokot. Romanek Ferencz 1 frt. Rudits (Fabrici) Anna 2 frt. Roskoványi nyitrai püspök 5 frt. Romszauer Kálmán 2 frt. Rősch 2 frt. Ruschek Antal 15 frt. Ruppensberger V. piarista 2 frt. Rutrich László cist. pl. 5 frt. Ruby Miroszláv 1 frt.

Stadel Károly 3 frt. Dr. Sikor József 5 frt. Samu Ferencz b. tanár 2 frt, ig. 8 frt. Simon Ferencz 3 frt. Salamin Leó igazg. 1 frt. Salzmann Antal 1 frt, ig. 4 frt. Schedl K. 10 kr. Schermann Bertha 10 frt, ig. 40 frt. Schirhuber 25 kr. Schlegel P. esp. 3 frt. Özv. Schmidt Istvánné 5 frt. Schön Antal 3 frt. Schöpf Gyuláné 5 frt. Schurmann b. tanár 2 frt. Simon Zsig. b. apát 20 frt. Dr. Sinkó István **200** frt. Sipos István 1 frt. Sisska Magdolna 5 frt. Soproni ors. zárda **50** frt. Staab Lénárdné 5 frt. Stáhly György 40 frt, ig. 10 frt. Stanitz 1 frt, ig. 4 frt. Simon Tádé 1 drb arany. Stefkovics M. 1 frt, ig. 4 frt. Steiner M. apát **200** frt, ig. 300 frt. Steinmacher Mari 3 frt. Stirling K. 2 frt. Stirling T. és fia 10 frt. Streicher József 5 frt. Dr. Surányi J. kanonok **131** frt, ig. 129 frt. Szabó Gyuláné 2 frt. Szabó Józsefné 1 frt. Szabó József korcsmáros 30 kr. Szabó József molnár 1 frt. Özv. Szalay Pálné 2 frt, ig. 8 frt. Szandtner Jánosné 2 frt. Szeiler Mihály 50 kr. Szeinevan Ág. 50 kr. Szele Gábor püspök 10 frt. Dr. Szely L. kanonok **50** frt, ig. 200 frt. Sziklay Antalné 3 frt.

Szodtfriedt Józsefné 5 frt. Szombáthelyi egyházm. hivatal 10 frt. Szüts A. plebános 5 frt. Schadl József 5 frt. Szeiler Katalin 1 frt. Szabó István 1 frt. Stech György 1 frt. Streicher Tamás 3 frt. Sándori 2 frt. Stumpf Istvánné 1 frt. Soós Vincze 1 frt. Simon és Schöpf 1 frt. Simon Ferencz 1 frt. Szily Zoltán 5 frt. Özv. Szücsné 2 frt. Simon Gyula főispán 5 frt. Szabó Ferencz 40 kr, ig. 2 frt. Stefkovics Jánosné 20 kr. Szabó Antal 1 frt, ig. 4 frt. Svecény Mariska 5 frt. Surányi János nyomdász 10 frt. Salánky István 1 frt. Stotz K. 3 frt. Schannen Alajos 15 frt. Stadler Károly 5 frt. Santhó Károly kanonok 10 frt. Sziklay Mária 3 frt. Szvoboda Gusztávné 3 frt. Szauer Jakab 50 kr. Schönauer Eugenia 5 frt. Szalay György 1 frt. Szabó Károly (Szombathely) 2 frt. Stumpf Dózsa 4 frt. Schäffer Jakabné 8 frt. Schreiber Ignác (Bécs) **50** frt. Stelbinger 6 frt. Dr. Serényi Imre 1 frt. Schey Lipót 1 frt. Schults Wendel b. tanár 5 frt. Szabó Károly tanfelügyelő ig. 5 frt. Szöcs Árpád 1 frt.

Taar J. plebános 5 frt. Takáts Ignác 10 frt. Tamaskó Illés b. áld. 10 frt. Teodorovich Mil. 5 frt. Tertiarius testvér 1 frt. Özv. Tosch Nándorné 1 frt. Tóth F. városi képv. 20 frt. Trichtl apát-kanonok **600** frt. Turner F.-né 1 frt. Toscano Ferencz 10 frt. Trampisch Bert. 5 frt. Tassy Pálné 3 frt. Tóth Balázs 5 frt. Tell Anasztáz 5 frt. Trefilik Ferencz 1 frt, ig. 4 frt. Tóth István kanonok **50** frt. Többen 5 frt. Tóth István pleb. 5 frt. Tarsay János pleb. 30 frt. Trojko György 1 frt. Tata-tóvárosi takarékpénztár 5 frt. Tinagl János 1 frt. T.-pénztár I. (győri) **200** frt. Többen (Sopronban) 1 frt 80 kr.

Urfi Pál 1 frt. Urfi Sándor 2 frt, ig. 8 frt. Unger Károly 1 frt.

Valker István 2 frt. Valzer Antal 1 frt. Vaszary főapát **100** frt. Véberné 10 kr. Vennesz Jánosné 25 kr. Veszely Jánosné 50 kr, ig. 2 frt. Vida Sándor 30 kr. Vincze Anna 20 kr. Viola Gáspár 2 frt. Veninger Antal 5 frt. Varga Miklós 2 frt. Vlaszaty János 5 frt. Viszólajszky piarista 1 frt. Virágh A. pleb. 5 frt. Vajda Ödön zirczi apát **50** frt. Varga Pál pleb. 10 frt. Varga János vicer. 10 frt. Varga Istvánné szül. Simon Mária **100** frt. Valkovszky Miklós 2 frt.

Wachsenbender Erzsi 4 frt. Wohlmuth F. 3 drb. «Jósziv». Wolf Lajos 5 frt. Wrana testvérek 1 frt. Gr. Wallis 20 frt. Warter Anna 2 frt. Weber Antal 2 frt. Wallner Ignác dr. tanár 2 frt. Wakswänder Mátyás 2 frt. Wottitz Károly 5 frt.

Zanathy B. b. tanár 4 frt 20 kr. Zink János 10 frt. Dr. Ziskay Antal 10 frt. Zöld Mihály 30 kr. Zink Jánosné 3 frt. Zechmeister Karolin 5 frt. Zalka János m. püspök **2500** frt. Z. M. 1 drb 20-frankos arany. M. Xaveria 2 frt. X. Y. 1 frt.

*

A jó Isten áldja meg mindazokat, kiknek fillérei ezen iskola építésének megkezdését lehetővé tették. A segélygyűjtő-bizottság nevében alulírott legmélyebb köszönetét fejezi ki a nyújtott kegyes adományokért s e helyen ünnepélyesen bocsánatot kér mindazoktól, egyháziak- és világiaktól, akik a folytonos kérelmezésben netalán zaklatást láttak volna. «Zörgessetek és nyittatik, kérjete és adatik» volt ösztönző és bátorító elvünk, tudván, hogy «regnum celorum vim patitur». E hajlék is hirdesse a késő nemzedéknek, hogyan kell és lehet a Gondviselés kegyelméből nyert egyházi vagy világi vagyonból a vallásos érzület és a szellemi műveltség ápolására egy kis részt szentelni.

Az ezután befolyó adományokat, illetve az adományozók neveit azon füzetben fogjuk közzétéve megörökíteni, amelyet az iskola felszentelési ünnepélyéről teszünk közzé!

Kérjük tehát jószívű embertársainkat, ne hagyják el ezen iskolát, mely ma még nem bírta összes költségeit fedezni; de bizunk a jóságos és irgalmas mennyei Atyában, bizunk a keresztény hűvek további áldozatkészségében.

GYŐRÖTT, 1892. évi május hó 1-én.

A segélygyűjtő- és építő-bizottság nevében:

Dr. Németh Antal.

FELHIVÁS!

A nm. vallás- és közoktatásügyi minister ur f. évi november hó 1-én 49781. sz. a. kelt rendeletével kegyelmesen elhatározta, hogy az

iparossegédek javára Győrött szakrajztanfolyamot nyit

s ez iskola szervezésével a győri kath. legény-egylet elnökét bizta meg.

A kir. tanfelügyelő urnak, az I. foku iparhatóságnak s a kereskedelmi- és iparkamara kiküldött képviselőjének jelenlétében megtartott szervező gyűlés, a szervezés munkájára s az iskola állandó felügyeletére alulirottakat kérte fel.

A tanfolyam egyelőre két szakaszra oszlik:

1. Az építő-iparosok tanfolyamára, a kőművesek és ácsok részére.
2. A fa-, fém- és egyéb iparosok tanfolyamára, melyben az asztalosok, esztergályosok, kocsigyártók és kádárok, építő- és műlakatosok, bádgosok és rézművesek, gépészek, vas- és rézüntők, arany- és ezüstművesek, kárpitosok és könyvkötők, diszművesek és szobafestők — s mivel a rajztanulás minden iparosnak csak hasznára lehet, — minden egyéb iparosok nyernek szakrajzoktatást.

A jelentkezők számától függ, hogy az utóbbi szakasz két szakaszra osztassék.

A szakrajzoktatás **teljesen tandíjmentes**. Az iparossegédek csakis a saját rajzszerkeik beszerzési árát térítik meg.

Az iskolát lehetőleg még e hó folyamán a nm. minister ur képviselője nyitja meg. A megnyitás idejéről alkalmas módon értesítést nyernek az érdekeltek.

Az építő-iparosok tanfolyama heti 6 órával márczius végéig tart. Az órák ideje egyelőre hétfőn, szerdán és pénteken esti 6—8 óráig van megállapítva. A többi iparosok tanfolyama heti 6 órával június végeig tart. A tanórák pedig vasárnap d. e. 10—12-ig, kedden és csütörtökön esti fél 8-tól fél 10-ig vannak megállapítva. A tapasztalás mutatná meg, mely idő a legalkalmasabb.

A szakrajzoktatást: **Kelemen Márton** műfaragó, **Öveges Kálmán** képesített iparosszakrajztanító és **Szoukal József** építész-rajzoló vezetik.

A szakrajztanfolyam szorgalmasabb látogatói jutalmakban részesülnek.

A szakrajztanfolyamot látogathatja **kivétel nélkül minden győri és győr-szigeti iparossegéd**, ki a tanfolyamra kellő időben jelentkezik.

Az iskola czime: „**Iparossegédek szakrajziskolája**“.

A szakrajztanfolyamnak minden más egyleti helyiségtől elkülönzött s e célra berendezett helyisége: **Korona-köz 15. szám II. emelet**, — a hol november 15-től fogva vasárnaponként d. e. 10—12 óra között, hétköznapokon pedig esti fél 8-tól fél 9-ig lehet beiratkozás végett jelentkezni. Beiratkozni lehet ezenkívül az említett tanár uraknál.

Miért is jóakaratu készséggel felhívjuk a t. iparossegédeket, hogy a saját jól felfogott érdekekben e szakrajztanfolyamot minél nagyobb számmal látogassák; — felkérjük egyuttal a t. iparos urakat is, hogy segédeiket a tanfolyamban való részvételre buzdítani sziveskedjenek.

Győr, 1891. november hó 12-én

Az iparossegédek szakrajziskolájának felügyelő bizottsága:

Dr. Angyal Armand,

Győr város főkapitánya, mint I. foku iparhatóság.

Ruschek Antal,

plebános,
a győri kath. legény-egylet elnöke.

Schlichter Lajos,

p. építész,

a győri keresk. és iparkamara alelnöke.

Szávay Gyula,

a győri kereskedelmi- és iparkamara titkára.

Pakrócz Nándor,

iparosmester,
a győri kath. legény-egylet pénztárosa

Örömmel értesül a kamara, hogy Győr városában ismét szaporodott egygyel azon intézmények száma, melyek az iparos-osztály fiatal tagjainak, a közvetlen jövő iparosainak, képzettségi színvonalát vannak hivatva emelni.

Készségesen tesz ennél fogva eleget az iparossegédek szakrajztanfolyamára felügyelő bizottság abbeli kérelmének, hogy ezen tanfolyamra az érdekelt iparosközönség figyelmét felhívja s annak saját jól tudott és jól fel-fogott érdekekben való igénybevételét nekik a legmelegebben ajánlja.

Az önálló iparosok, gyár- és vállalat-vezetők szíves közreműködését kéri e czélból a kamara oly irányban, hogy ők, akik segéd-munkásaikkal közvetlen és bizalmas segítségű összeköttetésben vannak s a tapasztalással tanító élet és iparuk egész kiterjedésének ismerete által teljes mértékben fel tudják fogni és meg tudják magyarázni azon előnyöket, melyeket megfelelő szakokon a rajzolásban való képesség nyújt, — szíveskedjenek hatni segédeikre, hogy a magas tanügyi kormány s a szervező kath. legény-egylet egyesült áldozatkészsége és jóakarata által létesített ezen tanfolyam gyakorlati eredményeket mutathasson fel.

Ajánlja e czélból a kamara a felügyelő-bizottság tuloldalán közölt felhívását a győri és győrszigeti iparvállalatok és iparos közönség szíves figyelmébe.

Győr, 1891. nov. 13-án.

A kerületi kereskedelmi- és iparkamara nevében:

Jerfy Antal s. k.,
elnök.

Szávay Gyula s. k.,
titkár.

TANREN

a Budapest fővárosi I. kerületbeli iskola-téri elemi fi- és leányiskola részére 1888/9. tanév tartamára.

Fi-iskola.

I. osztály.

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
Délelőtt						
8-9	Számтан	Számтан	Számтан		Számтан	Számтан
9-10	Magy. írv. olv.	Magy. írv. olv.	Magy. írv. olv.		Hittan	Magy. írv. olv.
10-11	—	—	—		Magy. írv. olv.	—
11-12	—	—	—	Szünet	—	—
Délután						
2-3	Besz. ért. gyak.	Irv. olv.	Magy. írv. olv.		Besz. ért. gyak.	1/2 óra B. ért. gy. Ének
3-4	Magy. írv. olv.	Hittan	1/2 óra B. ért. gy. Ének		Magy. írv. olv.	Magy. írv. olv.

II. osztály.

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
Délelőtt						
8-9	Számтан	Számтан	Számтан		Hittan	Számтан
9-10	Magy. olv. ir.	Magy. olv. ir.	Magy. olv. ir.		Számтан	Magy. olv. ir.
10-11	Nyelvtan	—	—		Magy. olv. ir.	—
11-12	—	—	—	Szünet	—	—
Délután						
2-3	Besz. ért. gyak.	Hittan	Besz. ért. gyak.		Besz. ért. gyak.	Nyelvtan
3-4	Magy. olv. ir.	Nyelvtan	Magy. olv. ir.		Magy. olv. ir.	Ének

III. osztály.

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
Délelőtt						
8-9	Számтан	Hittan	Számтан		Számтан	Hittan
9-10	Földrajz	Számтан	Magy. olv. ir.		Földrajz	Számтан
10-11	Történelem és alk. olvasás	—	Rajz		Történelem és alk. olvasás	—
11-12	—	—	—	Szünet	—	—
Délután						
2-3	Magy. nyelvt.	Magy. nyelvt.	Magy. olv. ir.		Magy. nyelvt.	Magy. nyelvt.
3-4	Ném. olv. ir.	Magy. olv. ir.	Ném. olv. ir.		Ném. olv. ir.	Ének
4-5	—	—	Torna		—	Torna

IV. osztály.

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
Délelőtt						
8-9	Számтан	Számтан	Számтан		Számтан	Számтан
9-10	Ném. olv. irás	Hittan	Földrajz		Földrajz	Hittan
10-11	—	—	Német olv. irás		Német olv. irás	Rajz
11-12	—	—	—	Szünet	—	—
Délután						
2-3	Nyelvtan	Nyelvtan	Nyelvtan		Nyelvtan	Magy. helyesírás
3-4	Magy. tört. és alk. olvasás	Magyar írás	Magy. olv.		Magy. tört. és alk. olvasás	Ének
4-5	—	Torna	—		Torna	—

Leány-iskola.

I. osztály.

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
Délelőtt						
8-9	Számтан	Számтан	Számтан		Számтан	Számтан
9-10	Irv. olv.	Magy. írv. olv.	Magy. írv. olv.		Irv. olv.	Magy. írv. olv.
10-11	—	Besz. ért. gyak.	—		Besz. ért. gyak.	—
Délután				Szünet		
2-3	Besz. ért. gyak.	Magy. írv. olv.	Magy. írv. olv.		Magy. írv. olv.	Hittan
3-4	Számтан	Besz. ért. gyak.	Hittan		Ének	Magy. írv. olv.

II. osztály.

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
Délelőtt						
8-9	Számтан	Számтан	Számтан		Számтан	Hittan
9-10	Irv. olv.	Irv. olv.	Nyelvtan		Nyelvtan	Számтан
10-11	—	Hittan	—		Olv. irás	—
11-12	—	—	—	Szünet	—	—
Délután						
2-3	Besz. ért. gyak.	Nyelvtan	Besz. ért. gyak.		Besz. ért. gyak.	Magy. olv. ir.
3-4	Irv. olv.	Irv. olvasás	Olv. irás		Irv. olv.	Ének

III. osztály.

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
Délelőtt						
8-9	Számтан	Hittan	Számтан		Ném. ir. olv.	Számтан
9-10	Földrajz	Kézi munka	Német írv. olv.		Földrajz	Hittan
10-11	Magyar írás	Kézi munka	Magy. írás		Magy. nyelvtan	—
11-12	—	—	—	Szünet	—	—
Délután						
2-3	Magyar nyelvt.	Számтан	Magy. nyelvtan		Számтан	Magy. nyelvtan
3-4	Magyar olv.	Magyar olv.	Ének		Magyar olv.	Német írv. olv.

IV. osztály.

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
Délelőtt						
8-9	Számтан	Számтан	Számтан		Számтан	Számтан
9-10	Kézi munka	Hittan	Földrajz		Nyelvtan	Földrajz
10-11	Kézi munka	Magyar írás	Nyelvtan		Kézi munka	Hittan
11-12	—	—	—	Szünet	—	—
Délután						
2-3	Magy. nyelvt.	Magyar nyelvt.	Magy. írás		Német írás	Német olvasás
3-4	Magyar olv.	Magyar olv.	Német olv.		Magyar olv.	Ének

Leány-ismétlő iskola.

Órák	Vasárnap	Csütörtök
Délelőtt		
8-9	Számтан	Hittan Magyar olv.
9-10	Magyar írásbeli gyakorlatok	Földrajz Történelem

Katholisches Vereinsblatt.

Motto: „In unserm Lager ist Oesterreich!“

Redigirt von Joh. Ev. Mittendorfer, Pfarrer in S. J. Werthberg (Ob.-Oest.).

Herausgeber: Johann Seindl in Wien

Mitglied des päpstlichen St. Gregorius-Ordens und des Ordens vom heiligen Grabe.
Besitzer des päpstlichen Verdienstkreuzes „pro Ecclesia et Pontifice“.

Reclamationen

und Inseraten-Aufträge sind zu richten an die Administration des „Katholischen Vereinsblattes“, Wien, I. Stefansplatz 7.

Abonnementspreis

pro Jahr inclusive Franco-Zustellung ö. W. fl. 1. — = Mark 2.50.

Mittheilungen,

welche die Redaction betreffen, sind zu richten an den Chef-Redacteur J. E. Mittendorfer, Pfarrer in S. J. Werthberg, Ob.-Oest.

Vereinsberichte

werden bis zum 10. resp. 25. eines Monates erbeten.

Das katholische Vereinsblatt erscheint am 1. und 15. eines jeden Monats. — An die sämtlichen katholischen Vereine, Pfarrämter und Klöster Oesterreichs wird das Vereinsblatt jeden 15. übersendet. — Offene Reclamationen sind portofrei.

Nr. 20.

Wien, 15. October 1891.

V. Jahrgang.

Zum Nachdenken.

Nur Parteien oder Einzelmenschen, die wegen Mangel an Verständnis bereits das Recht und noch mehr jede Hoffnung auf Existenz verloren haben, gehen blindlings ihren Weg. Katholische Christen, auch clericale Christen genannt, gehören nicht zu jenen, denen das Verhängnis das Zeichen des Hippokrates auf die Stirne geschrieben hat. Sie mögen Fehler begangen haben oder begehen, sie bleiben der Umkehr stets zugänglich. Sie lernen aus der Geschichte der Vergangenheit und den Geschehnissen der Gegenwart. Um zu lernen, muß man jedoch offene Augen haben. Weiters muß die Publicistik ihre Pflicht erfüllen, indem sie die Geschehnisse in die richtige Beleuchtung setzt. Würde sie Schön- oder Schwarzfärberei treiben, beide Extreme find, als nicht auf die Wahrheit gestellt, vom Bösen, müßte man sie verurtheilen. Der Fluch eines irregeleiteten Volkes würde auf ihr lasten.

Wir dürfen es darum unseren Lesern nicht verheimlichen, daß jetzt gegen Ende des 19. Jahrhunderts das alte Wort des Herrn: odio eritis cunctis gentibus ihr werdet den Völkern verhaßt sein, eine verschärfte Neuauflage gefunden zu haben scheint. Gerade in der letzten Zeit sind Dinge vorgekommen, welche beweisen, daß die Katholiken in Wahrheit sagen können: Feinde ringsum! Sie haben keine Freunde! So lange kein besonderer Anlaß da ist, mag alles in der Ordnung scheinen, mag man sich der Beruhigung hingeben, daß die Welt auch uns gegenüber tolerant und gerecht sei, daß sie uns ertrage, wie sie tausend andere verschiedene ConfeSSIONS- und Racen-Fractionen verträgt. Es ist das jedoch bloßer Schein. Tiefinnerst glüht in einem Großtheile der Menschen ein unauslöschlicher Haß der — Clericalen, welcher nur der Gelegenheit, des Anlasses bedarf, um loszubrechen. Einige mögen nur die Clericalen hassen, andere fassen alle Katholiken unter diesem Namen zusammen. Oder habe ich Unrecht? Die Leser mögen urtheilen.

Das Königreich Italien glaubt seit Bestehen auf dem Qui vive-Standpunkt beharren zu sollen. Es weiß, daß die gewaltsam entthronten Fürsten noch vorhanden sind, der Heil. Vater sagt es ihm in periodischen Wiederholungen, daß er auf das Patrimonium S. Petri nicht verzichten könne. Die Anhänger des heil. Stuhles schließen sich natürlich dieser Auffassung an. Die große Mehrzahl der Italiener kümmert sich anscheinend um die Sache gar nicht, der herrschende Theil aber ist entschlossen, keinen Fuß breit Land vom Reiche abbrechen zu lassen. Daß die Gegensätze bei diesem Stande der Dinge früher oder später aufeinanderplatzen müssen, ist selbstverständlich. Allein heute ist eigentlich dazu kein Anlaß. Das Königreich Italien ist im Besitze der Macht; kein auswärtiger Fürst ist bereit, dem Papste mit dem Schwerte zu Hilfe

zu kommen, der Heil. Vater selbst hat keinen Menschen aufgefordert, zur Rebellion zu schreiten, ja er selbst ist es, der den parlamentarischen Kampf verhindert, indem er Wahlenthaltung bis heute anempfiehlt. Nicht Wähler, nicht Gewählte!

Man muß gestehen, daß das moderne Italien sich eigentlich keinen besseren Stand der Dinge wünschen kann; man sollte jedoch auch weiter meinen, daß dasselbe Italien die so rücksichtsvollen Anhänger des Papstes innerlich achten und lieben werde. Doch hier gerade spottet der Thatbestand jeder Voraussicht.

In der vorletzten Woche brach die tiefinnerste Gesinnung der Italiener, das unter der Asche nur mühsam bedeckte Feuer des Hasses bei einem Anlasse hervor, der in gar keinem Verhältnisse dazu stand. Von den Tausenden französischer Pilger, die gerade in der ewigen Stadt weilten, ließ sich ein achtzehnjähriges Bürschen, ein Student, wie es heißt, zu einem unüberlegten und dummen Streiche hinreißen. Im Pantheon ist die Grabstätte des Schöpfers Neu-Italiens; die Hüter derselben offeriren jedem Besucher das Gedenkbuch, um den Namen einzuschreiben. Viele thun es, manche lehnen es ab.

Der junge Franzose meinte in seinem päpstlichen Eifer etwas Ungewöhnliches thun zu sollen. Er schrieb in das Buch: Es lebe der Papst! Nieder mit dem Könige! Uebrigens ist letzteres gar nicht einmal sicher. Vive le Pape roi allein scheint hinreichend gewesen zu sein, die Stadt Rom in Aufruhr gegen sämtliche Pilger zu setzen. Einer unserer Landsleute, der österreichische Pilger herumführte, schrieb von diesem verhängnisvollen 2. October: Ich war an jenem bösen Tage der Führer der deutschen und österreichischen Pilger. Nichts Böses ahnend zogen wir aus nach Don Carlo al Corso. Als wir nach dem Portale der berühmten Kirche, wo Agostino da Montefeltro voriges Jahr gepredigt hatte, standen, da wälzte sich eine wilde Motte unter dem italienischen National-Banner den Corso entlang und wollte auf uns losstürmen. Wir mußten in das nächste Haus flüchten und hinter dessen Thüren uns verschanzen. Wildes Geschrei, schrillendes Pfeifen, höllisches Hohngelächter und Rufe des Fluchs und Verderbens schlugen grausig an unser Ohr.

Die Horde wuchs von Stunde zu Stunde, zog johlend und pfeifend durch die Stadt und schrie ohne Unterlaß: „Abbasso il Papa! abbasso il Vaticano! abbasso i pellegrini! abbasso i preti!“ „Nieder mit dem Papste, dem Vatican, den Pilgern, den Priestern!“ Alles was Priester, Fremder oder Pilger war, wurde mit Knütteln geschlagen, mißhandelt, ausgepiffen und verhöhnt. Wagen wurden umgeworfen und die Pferde ausgesetzt. Dem Vatican ward mit Feuer gedroht. Die Römer wurden mit Geschrei und Geheul gezwungen, die nationale Fahne aufzustecken und zu illuminiren. Denn es war der

2. October, der Jahrestag des Plebiscites. Der Lärm und die Unruhe dauerten die ganze Nacht hindurch.

Ähnliche Dinge berichteten die Zeitungen aus anderen Städten in den folgenden Tagen. Wo immer die Nachricht hinkam von der Unbesonnenheit des jungen Franzosen, da brach die Wuth — gegen die Clericalen im allgemeinen los.

Was bedeutet das? Das bedeutet, und bitte ich sämtliche Leser dies zu bedenken, daß tief im Herzen vieler, vieler Menschen der Haß gegen die Clericalen lebt und nur des Anlasses bedarf loszubrechen; bitte weiter nicht zu vergessen, daß dieser Haß auch einmal aus der Verborgenheit hervortreten kann, wenn gerade kein Militär vorhanden ist, oder das Militär nicht Lust hat für die Clericalen zu raufen. Dann? Dann geschieht, was 1789 und den folgenden Jahren in Frankreich geschehen ist, wo die persönlich unschuldigsten und lebenswürdigsten Menschen es mit dem Tode büßen mußten, daß man sie zu den Anhängern einer verhassten Partei rechnete.

Bei unseren gemüthlichen Deutschen ist es offenbar ganz anders, wird nun mancher Leser sagen. Wir österreichische und deutschländische Clericale haben auch die festen Hände der Bauern für uns, daß uns nie eine Brutalität auf den Hals kommen kann. Ja?! Ich möchte einige Symptome zum Nachdenken vorlegen. Vielleicht ist es gut, sich nicht zu sehr in lauterer Rosa zu kleiden.

In einem urgemüthlichen Orte Bayerns hielt sich vor kurzer Zeit der Ortspfarrer darüber auf, daß die Bauern Sonntags arbeiteten, ohne daß ihm die herrschende Witterung genügenden Grund dazu zu geben schien. Was geschah? Der Sturm brach los. Ein bayrisches Blatt berichtete folgendermaßen:

„Alle Dekonomen sind einig, sich an die Socialdemokraten anzuschließen (oho!) und in Zukunft keine Geistlichen und keinen Gesinnungsgegnen von Geistlichen mehr in Land- und Reichstag zu wählen, sondern nur Socialdemokraten, durch welche es unbedingt besser werden soll. Es wurde sogleich eine socialdemokratische Zeitung abonniert und besprochen, Herrn Grillenberger zu ersuchen, daß entweder er oder einer seiner Collegen hier einen Vortrag halte. Ein geeignetes Local hiefür ist ausersuchen und versprochen.“

Die sonst so gemüthlichen Bierbayern waren, wie zu sehen, geradezu in Ecstase. Wer erklärt uns das? Ich behaupte, daß wir Cleriker und Clericalen durchaus nicht so tief im Herzen des Volkes stehen, als es wünschenswerth wäre. Unsere Popularität ist oft Talmi-Popularität.

Die Clericalen sind in der Schweiz nicht populär. Obgleich im Canton Tessin im Jahre 1889 eine Revolution stattgefunden, wobei Menschen ermordet wurden, ist bis jetzt den Schuldigen nichts geschehen. Ja da nächstens die Sache vor

die Bundesassistenten endlich zur Aburtheilung kommen soll, geht der Bundesrath in seiner Verachtung der Clericalen, die ja bei der Rebellion der leidende Theil waren, so weit, daß er einfach Amnestie für die liberalen Mordsgesellen beantragt. Vergleichen wir damit z. B. unsere österreichische Rücksichtnahme für die Juden. Keiner ist seinerzeit getödtet, nicht einmal gehängt worden, aber Schönerer zur Begnadigung zu empfehlen, wagte bis heute niemand. In Teßin begnadigt und amnestirt man Mörder, wenn sie — bloß Clericale gemeinhalt haben. Wenn ich Zeit und Raum hätte, würde ich jetzt aus Frankreich, dem katholischen Frankreich, Berichte bringen, die erweisen, daß man dort auf die Clericalen nicht die mindeste Rücksicht nimmt. Dort durfte z. B. ein Jude beantragen, die Leichen erst aufgebauete Herz Jesu-Kirche einfach zu sperren; dort ist jeder Priester, jeder Ordensmann vogelfrei, wenigstens in Ehre und gutem Namen. Der eingewanderte Chinese kann auf mehr Rücksicht für seinen Jo-Cult rechnen als der römisch-katholische Bürger für seinen Glauben.

Auch aus Oesterreich ständen mir sehr lehrreiche Stücke zur Verfügung. Nur hinweisen will ich heute auf eine Broschüre eines Conservativen (Hochadeligen dem Vernehmen nach), der unter dem Titel schrieb: „Der Conservatismus und Oesterreichs Zukunft“ und nachweisen will, daß nur der Conservatismus das Vaterland retten könne. Zum Staunen findet man dabei, daß die Clericalen nicht Conservative sind, im Gegentheil nur eine Clique von Egoisten, die sich um den Clerus gruppieren, nachdem ihr Lebensschiff morsch geworden ist. Kurz die Clericalen gelten in den Augen des Conservativen als die Partei der — Banquerotten.

Und nun nur noch die Anwendung, die Empfehlung zum Nachdenken. Ich finde im Lager der sogenannten Clericalen den Haß, die Unduldsamkeit heute leider nicht ausgelöscht. Wenn jemand nur ein wenig anders den Tonfall formuliert, als es einem Parteihaupt gefällt, so wird der Unglückliche hingerichtet, d. h. man spricht ihm den Katholicismus ab. Und hinten stehen die Juden und lachen. Die Massen des Volkes, die ohnedies noch immer tiefinnerlich anticlerical sind, die stehen lachend da, denn es ist ja eine Heße, wenn man erfährt, daß die Clericalen einander nicht trauen, jetzt eine Zeitung, dann die andere, jetzt einen Laien, dann einen Priester dem

Teufel übergeben, bloß weil er sich möglicherweise einmal nicht tief genug verneigt hat. Der heilige Alphonsus hatte hoffentlich sehr katholische Anschauungen. Er entscheidet vielfach, daß man bei oft recht wichtigen Fällen, z. B. der Institution z., schweigen solle, wenn keine Aussicht vorhanden ist, daß sich der zu Belehrende fügen werde, um nicht aus einem materiellen einen formellen Sünder zu machen. Die Kirche selbst hat an ihren Kindern regelmäßig fluge Geduld und Nachsicht geübt. Heute kommt es vor, daß man zum Heiden erklärt wird, wenn man die Politik eines katholischen Abgeordneten nicht nützlich findet, ja selbst wenn man eine Messe von Mozart oder Haydn nicht verabscheut. Ich glaube, wir sollen in solchen und ähnlichen Fällen gegen einander mit Gründen kämpfen, wenn man verschiedener Meinung ist. Oeffentlich wirkende Personen müssen sich auch Kritik gefallen lassen. Wenn jemand z. B. für den Lloyd und dessen Unterstützung war, so ist er deswegen doch Katholik und bleibt ein ehrenwerther Mann. Aber auch der, der das Gegenheil für richtig hält und diese Meinung vertheidigt, ist deswegen kein schlechter Christ. So in tausend Fällen. Und darum schließe ich, selbst auf die Gefahr hin, nächstens als Neuliberaler auf irgend einem Zeitungsgalgen zu hängen: Verbessern wir unseren Ruf, ziehen wir alle an, die auf christlichem Boden stehen wollen. Wo es sich um Sein oder Nichtsein handelt, wo das Fundament wackelt, da wäre es sträflicher Leichtsinn über Detail zu streiten, das vielfach höchst unwichtig oder ganz gleichgültig ist.

Wie kann man die kath. Presse fördern?

Unmaßgebliche Vorschläge von P. Athanas Wolf, Cistercienser-Ordenspriester.

VII.

Unterstützung katholischer Blätter durch Inserate.

Motto: Inserate sind für Blätter, was die Nahrung für das Leben — Willst du sich ein lothbar Futter liberaler Presse geben?

H. Reiter (Literaturkalender).

Wir leben im Zeitalter des Annoncen-Königs Rudolf Mosse, also in der Blüthezeit des Inseratenschwindels. Nicht bloß Rudolf Mosse, sondern auch andere Söhne Israels, sind durch

geschickten Betrieb dieses einträglichen Geschäftszweiges steinreich geworden, was allerdings nur im Rahmen der Tarnopol Moral möglich sein konnte. Fast alle Annoncen-Bureau sind im Besitz der zehn Stämme Israels und helfen, namentlich den zehn Stämmen, das Simpelsanguek über die Köpfe des Publicums auszuwerfen. Wer wollte sich heute noch über Kleinigkeiten, wie „Migargers Barfsalbe“, „Universalheilmittel“ von Erfindern mit fremdländischen Namen zc. zc. aufhalten? Solche Inserate gehören zum eisernen Bestande aller judenliberalen Blätter und rufen selbst in harmlosen Gemüthern nur noch eine heitere Stimmung hervor; nur ganz harmlosen Seelen ist es vorbehalten, auf derartigen Leim hereinzufallen. Dazu sage ich auch nichts, als: Dummheit muß gestraft werden! Allein, wenn der jüdische Inseratenschwindel in den Dienst geriebener „Gründer“ tritt und, wie in der verflorenen Periode der Türkenlose, derart ins Große geht, daß Tausende wohlhabender Geschäftsleute und Bürger ruiniert und an den Bettelstab gebracht werden: — dann muß der Zorn gegen das feile, jüdische Preßpiratenhum losbrechen und eine staatliche Controle des Inseratenwesens energig gefordert werden! Wenn es ferner die Judenpresse nicht verschmäht, ihren Anzeiger-Teil mit Schmutz-Inseraten zu speisen und durch frivole Illustration der Inserate die Sinnlichkeit des Publicums zu reizen: dann müssen polizeiliche Maßnahmen getroffen werden.

Es ist klar, daß es einem Blatte bei solch judenfremder Behandlung des Anzeiger-Teils nicht schwer fallen kann, sich in eine materiell günstige Lage zu schwingen. So ein großer Gründungsprospect sieht gut aus und bringt der Administration eines Blattes mindestens eine 200 fl. ein — allein die „Gründer“ haben auch ihren eigenen Kopf und geben ihr Heidegeld nicht umsonst. Sie geben das Geld gern, aber sie fordern dafür, daß das „neue Unternehmen“ im — Redactions-Teile des Blattes als „besonders Gewinn verheißend“, „rentabel“ zc. dargestellt werde; und man wird in der That schwertlich ein Judenblatt finden, das auf die im Anzeige-Teil abgedruckten Börsen-Inserate im Redactions-Teile nicht rühmend Bezug nähme. Gott der Gerechte, was soll mir nix nehmen 200 Gulden, wenn mir se kann verdienen durch a paar Federstriche! Authentische Mittheilungen weisen es aus, daß Wiener Judenblätter zur Zeit der Türkenloos-

jah er den Papst als Oberhirt der christlichen Welt an, jetzt glaubt er an die Oberhoheit irgend eines protestantischen Consistoriums u. s. w. — Das ist die religiöse Logik des „berühmten“ Leipziger Professors. Wie gelehrt und wie glücklich mögen doch die Schüler dieses „Berühmten“ sein!

Endlich und leztlich aber sei noch eine „originelle“ Notiz erwähnt, welche das Schöpf-Blatt in seiner Abendnummer vom 30. September der famosen „Frankfurter Zeitung“ entlehnte, und welche nach offenbar gründlicher Uebersetzung die „Vorstadt-Jüdin“ in der Nummer vom 4. October nachdruckte. Die „originellste“ Stelle dieser „originellen“ Notiz lautet:

„Auf die Gefahr hin, sie und da Anstoß zu erregen, müssen wir noch der Flohplage gedenken, welche die Wallfahrt über unsere gute Stadt gebracht hat. So etwas ist überhaupt noch nie dagewesen! In den Droschken, den Pferdebahnen, vor allem aber in den Massenquartieren wimmelt es von Flöhen, worunter nach und nach ganz Trier zu leiden hat. Man mag sich jeden Tag zwölfmal untkleiden, so wird man doch abschließend Plagegeister doch nicht los. Die Trierische Damenwelt ist in Verzweiflung. Viele haben es trotz des ungünstigen Wetters vorgezogen, nochmals auf die Sommerfrische zu

Schwindelperiode bis 30.000 fl. für Anpreisen der großen Hirsch-Gründung eingenommen haben. Das Geld ist schön — allein es hängen die Flüche der Ausgebeuteten daran.

Auf diesem Tarnopoler Schmutzwege kann und darf die katholische Presse nicht wandeln und sie muß ihre Ehre darin setzen, nur Inserate, über deren Ehrlichkeit moralische Gewissheit vorliegt, in ihren Anzeigen-Teil aufzunehmen. Eben deshalb aber, weil die katholische Presse schon von vornherein den größten Theil der Inserenten abweisen muß, ist es Gewissenspflicht katholischer Geschäftsleute, möglichst nur, oder wenn es nicht anders sein kann, auch in katholischen Blättern zu inserieren. Die Inserate werden auch in katholischen Blättern einen großen Erfolg haben, da viele derselben weitest verbreitet sind. Wer ohne Nothwendigkeit selber in einem liberalen Blatte inseriert, fördert einseitig die gegnerische Presse und hilft dadurch sich selbst einen Feind heranzüchten; andererseits entzieht er der eigenen Presse die Nahrung und hilft sie indirect untergraben. Von diesem Gesichtspunkte lasse sich jeder katholische Geschäftsmann, der inserieren will, leiten; einen praktischen Behelf wird ihm dabei H. Reiter's „Literaturkalender“ (Selbstverlag, Regensburg) gewähren, da in demselben nicht nur die deutschen, sondern auch die österreichischen Blätter mit Angabe der Auflage und der Inserations-Gebühr verzeichnet sind.

Anmerkung der Redaction: Es ließe sich darüber noch vieles sagen; bemerkt muß nur noch werden, daß in den Zeitungskatalogen der jüdischen Annoncen-Expeditionen die katholischen Blätter zumeist fehlen und, wenn vorkommend, als „clerical“ stigmatisiert werden.

Original-Correspondenzen.

Oberösterreich.

(Maria Empfängnis Dombau-Verein.) Im Monate August 1891 wurden eingenommen: An Wertpapieren 126 fl. 34 fr., an Bargeld 6219 fl. 38 fr. und ausgegeben: An Wertpapieren 690 fl. 47 fr., an Bargeld 7466 fl. 22 fr.; Ueberschuß vom Juli 1891: An eingenommenen Wertpapieren 387.618 fl. 93 fr., an Bargeld 2.549.048 fl. 94 fr. und an ausgegebenem Bargelde 2.540.493 fl. nach Abzug von 690 fl. 47 fr. Wertpapieren und 2.547.959 fl. 22 fr. Bargeld

gehen, statt sich in Trier den letzten Blutstropfen abhangen zu lassen.“

Ueber diese Notiz, welche in drastischer Weise die Tarnopoler Geschmacksbildung verräth, läßt sich schwer etwas sagen, und ich begnüge mich daher mit der einfachen Bemerkung, daß in dem Falle, wenn eine Schaar von Wanderern aus Tarnopol nach Trier gekommen wäre, statt der hier erwähnten „blutausgessenen“ Insecten jedesfalls — andere nach Trier wären verpflanzt worden.

Mit diesem polnisch-jüdischen Hohne waren die Zeitungsberichte über die Ausstellung des heiligen Kodes abgeschlossen, und dieser Schluß erinnert lebendig an die alte Sage, daß der Teufel, wenn er aus einem Zimmer zur Thüre hinausfährt, immer einen Schwefelgestank hinter sich läßt.

Jch gehe somit weiter in meiner Rück- und Umschau über zu den Artikeln der Judenblätter, welche die Verletzung der Katholiken und die Verspottung ihrer Religion zum Zwecke haben, welche Mischau ich mit dem 15. Juli begimme, wo ich sie vormalig abgebrochen habe. An diesem Tage stand in der „Vorstadt-Jüdin“ Folgendes zu lesen:

„Mönchischen Blättern zufolge herrscht zwischen Leo XIII. und seinem General-Vicar, Cardinal

ergibt sich ein Obligationen-Stand und Barthschafts-Ueberschuß per 387.054 fl. 80 fr. Wertpapiere und 7309 fl. 10 fr. Bargeld.

Der Cassastand beträgt also an Wertpapieren 387.054 fl. 80 fr. und an Bargeld 7309 fl. 10 fr., zusammen 394.363 fl. 90 fr.

Werden von dieser Hauptsumme per 394.363 fl. 90 fr. abgezogen die aufgenommenen Darlehen im Restbetrage per 16.480 fl., so ergibt sich nach Ausschreibung der Stiftungs-Capitalien ein Vermögen per 377.883 fl. 90 fr. Nennwert, darunter sehr viele Capitalien mit vorbehaltenen Zinsen und zu besonderen Zwecken.

Besonderer Ausweis mit Bezug auf den Dombau-Ausweis pro Jänner 1886. Die Auslagen für Bauführung, Professionisten und Arbeitslöhne, Materialien und Kircheneinrichtungstücke von der Grundsteinlegung an bis Ende Juli 1891 betrugen 1.784.440 fl. 90 fr.; solche Auslagen im Monate August d. J. 6865 fl. 51 fr., somit Summa der eigentlichen Baukosten mit Einschluß der inneren Kircheneinrichtung von der Grundsteinlegung, 1. Mai 1862 an, bis Ende August 1891: 1.791.306 fl. 41 fr.

Tirol.

Bozen. An Stelle des leider so früh gestorbenen hochw. Mgr. Jordan wurde der hochw. Herr Professor Josef Innerhofer zum Präses des katholischen Gesellenvereines ernannt. Aus diesem Anlasse fand am 28. September zu Bozen im Gesellenvereine ein schönes Fest statt. Auch Se. Eminenz Cardinal Gruscha sandte ein Begrüßungstelegramm. Diese so schön verlaufene Feier wird gewiß dazu beitragen, den Gesellenverein weiter zu kräftigen.

Böhmen.

Prag. (Aus dem katholischen Gesellen-Vereine.) Am 4., 5. und 6. August wurde, wie wir in der vorigen Nummer berichteten, in Prag eine Conferenz der Präses und der Gönner der katholischen Gesellen-Vereine von Böhmen, Mähren und Schlesien abgehalten. Heute bringen wir die beschlossenen Resolutionen zum Abdruck.

1. Es sollen im Principe Vorträge religiösen und socialen Inhaltes an Sonn- und Feiertagen gehalten werden; es bleibt dem Präses anheimgestellt, den Ortsverhältnissen entsprechend die Zeit dieser Vorträge zu bestimmen.

2. Die östliche Communion ist als eine „Con-

ditio sine qua non“ zu betrachten. Es soll eine Controlle dabei stattfinden; die Art und Weise der Durchführung wird dem Präses anheimgestellt.

3. Die Tanzunterhaltungen, welche nach Art der Familienfeste behandelt und zu denen nur geladene Gäste eingeführt werden sollen, mögen auf das geringste Maß beschränkt bleiben.

4. Theatervorstellungen sind nicht ausgeschlossen, die Herren Präses einzelner Vereine sollen jedoch nach Ortsverhältnissen darauf sehen, damit in der Regel nur Männerrollen vorkommen. Besonders werden biblische Spiele — die Passionsspiele, wo Christus und Maria sprechend auftreten, ausgeschlossen — empfohlen.

5. Die Versammelten empfehlen allen wahren Katholiken, besonders den Seelsorgern, sie mögen eifrig St. Josef-Vereine für katholische Jünglinge und Männer gründen, da sie gewiß ein sehr ergiebiges Mittel zur Erlangung jenes erhabenen Zieles sind, zu welchem sie der liebe Heiland in Seinen Weinberg gesendet hat.

6. Die Versammelten legen dem hochwürdigsten böhmisch-mährischen Episkopate die dringende, demüthigte Bitte vor, Hochdieselben wollen ihre Geistlichkeit zur regen Gründung der katholischen Gesellen- und Jünglings-Vereine auffordern und die gegründeten durch ihren mächtigen Einfluß unterstützen. Insbesondere bitten die Versammelten, die hochwürdigsten Herren Bischöfe geruhen die Vicariats-, respective die Decanatsämter huldvoll aufzufordern, damit dieselben zur eifrigen Gründung genannter Vereine wirken.

7. Die Versammelten geloben mit allen Kräften sich zu bemühen, die Vereine allen ihren Bekannten bestens anzupfehlen und zu verbreiten.

8. Die katholischen Gesellen- und St. Josef-Vereine werden aufgefordert, alle ihre Sorgfalt der Vermehrung des Vereins-Vermögens zuzuwenden und daselbe zu guten Zwecken zu benützen. Es werden Beiträge-Sammlungen, die Veranstaltung von Unterhaltungen, Abenden, Concerten, Lotterien, Vorstellungen anempfohlen. Dabei soll die Eintönigkeit gemieden werden. Zur Vermehrung von Sammeldern soll besonders die Presse stark benützt werden.

9. Die Versammlung faßt den Beschluß, allen Gesellen- und Jünglings-Vereinen und allen Katholiken zeitgemäße katholische Broschüren und Flug-schriften anzupfehlen.

10. Die Versammelten empfehlen durch eine weitere Resolution die katholische Arbeiterpresse.

11. Was die Pflichten und die Rechte des Diöcesanpräses anbelangt, dabei wollen sich die Versammelten nach Möglichkeit nach den Grundsätzen der „Präseschule“ von Krönes richten.

12. Es ist wünschenswerth, daß in den einzelnen Diöcesen besondere Diöcesanfonds unter der

Jose Gedenkblätter

über gedankenlose und heillose Zeitungsblätter.

Von Dr. Albert Wiesinger.

22. Blatt.

Und noch einmal, aber auch zum letzten Male einige nothgedrungene Bemerkungen über die Ausstellung des heiligen Kodes in Trier, die am 4. October feierlich geschlossen wurde. Nahezu zwei Millionen Menschen hatten in der Zeit vom 18. August bis zum 4. October ihre Wallfahrt nach Trier gemacht und sogar die katholische Mannschaft der Garnison von Trier wurde zur Verehrung der heiligen Reliquie in den Dom geführt. Endlich haben sich auch zahlreiche Mitglieder des hohen und höchsten Adels aus Deutschland wie aus Oesterreich den Hunderttausenden von Wallfahrern aus den Volks- und Bürgerkreisen angeschlossen. Das scheint in den Kreisen jener jüdischen Federhelden, die fortwährend „Toleranz“ predigen und dabei alles Katholische verpöten und besudeln, nicht ohne Wirkung geblieben zu sein, denn die „Neue Freie Presse“ z. B. brachte seit 11. September über die Ausstellung des heiligen Kodes keine Silbe mehr, und am allerwenigsten fand sie es angezeigt, ihren Lesern die hohe Ziffer der Wallfahrer oder die Namen der hohen Persönlich-

keiten, die sich an den Schlußtagen der öffentlichen Verehrung des heiligen Kodes in Trier einfanden, ihren Lesern zu verrathen. Nur die beiden Steyrermühl-Blätter unterhielten am 24. und 25. September ihre Leser mit der „interessanten“ Nachricht, daß der „berühmte“ Leipziger Professor Windscheid „anlässlich der Ausstellung des heiligen Kodes zum Protestantismus übergetreten sei“, was um so größeres Aufsehen machte, als der „berühmte“ Professor „aus einer sehr streng katholischen rheinischen Familie stammt.“ — Wer nicht die Ehre hat, den „berühmten“ Professor näher zu kennen, der wird ohneweiters auf gut Glauben diese Nachricht über seine Abstammung aus einer „streng katholischen“ Familie hinnehmen, was ja endlich im Grunde gar nichts zu sagen und zu beweisen hat, denn der „berühmte“ Professor dürfte jedenfalls der Obhut seines väterlichen Hauses schon entwachsen sein. Aber die merkwürdige religiöse Logik des „berühmten“ Professors muß jeden nur etwas vernünftig denkenden Menschen, der zufällig kein „berühmter“ Professor ist, in Verwunderung setzen, denn dieser „Glaubenswechsel“ sagt: Vor der Ausstellung des heiligen Kodes glaubte der „berühmte“ Professor noch an sieben Sacramente, jetzt glaubt er höchstens noch an zwei; — vor der Ausstellung des heiligen Kodes

lah er den Papst als Oberhirt der christlichen Welt an, jetzt glaubt er an die Oberhoheit irgend eines protestantischen Consistoriums u. s. w. — Das ist die religiöse Logik des „berühmten“ Leipziger Professors. Wie gelehrt und wie glücklich mögen doch die Schüler dieses „Berühmten“ sein!

Endlich und leztlich aber sei noch eine „originelle“ Notiz erwähnt, welche das Schöpf-Blatt in seiner Abendnummer vom 30. September der famosen „Frankfurter Zeitung“ entlehnte, und welche nach offenbar gründlicher Uebersetzung die „Vorstadt-Jüdin“ in der Nummer vom 4. October nachdruckte. Die „originellste“ Stelle dieser „originellen“ Notiz lautet:

„Auf die Gefahr hin, sie und da Anstoß zu erregen, müssen wir noch der Flohplage gedenken, welche die Wallfahrt über unsere gute Stadt gebracht hat. So etwas ist überhaupt noch nie dagewesen! In den Droschken, den Pferdebahnen, vor allem aber in den Massenquartieren wimmelt es von Flöhen, worunter nach und nach ganz Trier zu leiden hat. Man mag sich jeden Tag zwölfmal untkleiden, so wird man doch abschließend Plagegeister doch nicht los. Die Trierische Damenwelt ist in Verzweiflung. Viele haben es trotz des ungünstigen Wetters vorgezogen, nochmals auf die Sommerfrische zu

Parochi, eine große Gejamtheit, weil dieser einem französischen Cavalier aus Toulouse, trotzdem er verheiratet war, eine päpstliche Dispens, natürlich gegen hohe Bezahlung (!) verschafft hatte, damit er seine Maitresse ehelichen könne. Andererseits verlautet jedoch, dem Cardinal-Vicar wären von dem Cavalier falsche Papiere vorgelegt worden, so daß er selbst getäuscht wurde.“

Ohne diese Notiz auf ihre Wahrheit prüfen zu wollen, verräth sie ohneweiters schon die ihr zu Grunde liegende Tendenz. „Nichts Gewisses weiß man nicht“, aber dem Cardinal muß doch irgend eine Verdächtigung angehängt werden. Warum ist er auch kein Rabbiner!

Gleich am nächsten Tage stand wieder in demselben Blatte die nachfolgende Mittheilung: „In Palermo hat sich die Nonne Anna Editta vom vierten Stockwerk des dortigen Rathhauses in den Hof hinabgestürzt, wo sie mit zerschmetterten Gliedern todt liegen blieb. Liebesgram soll die Unglückliche, die erst 25 Jahre zählte und sehr hübsch war, in den Tod getrieben haben.“

Palermo ist etwas weit und die gute „Nonne Anna Editta“ ist auch bei der Wiener Polizei nicht zu erfragen, und darum müssen es die Gläubigen der „Vorstadt-Jüdin“ einfach glauben,

was sie erzählt. Die Uebrigen können machen was sie wollen und sogar — der Staatsanwalt kann das.

Am 30. Juli stand in der „Deutschen Zeitung“, genannt die Posaune Israels, ein Feuilleton-artikel mit der Ueberschrift: „Die schwarze Maria“. Dieser Artikel enthält das confuseste Zeug über das Blut der Märtyrer, untermeint mit der alten schönen Sage vom „armen Heinrich“ der alt-deutschen Dichtung, die mit dem Blute doch gar nichts zu schaffen hat; dann kommt die tolle Behauptung, der heilige Franz von Assisi habe „Viele getödtet, um sie nachher wieder zum Leben erwecken zu können“, dem schließt sich eine Narren-geschichte über die „weißen Todesrollen“, welche man auf den Chorstühlen von Nonnen- und Mönchsklöstern soll gefunden haben, an u. s. w.

Das ganze Geschreibsel war zu dumm — um ganz ehrlich deutsch zu reden — als daß ein vernünftiger Mensch es versuchen sollte, diesen Unsinn zu widerlegen, aber es war ja fast dumm genug für die Gläubigen der Dummheit, und so kam es auch, daß der polnische Jude Bloch das ganze Zeug in seinem Blatte abdruckte, weil er damit zeigen wollte, daß die Christen Blut vergießen für religiöse Zwecke. Warscheinlich stellten sich die Juden von der „Deutschen Zeitung“, die von den Juden der „Neuen Freien Presse“ ein-

JOHANN HEINDL'S kirchliche Kunst- und Paramenten-Handlung, Wien, I. Stefansplatz Nr. 7.

MESSGL.

in allen Kirchenfarben, von einheitlicher

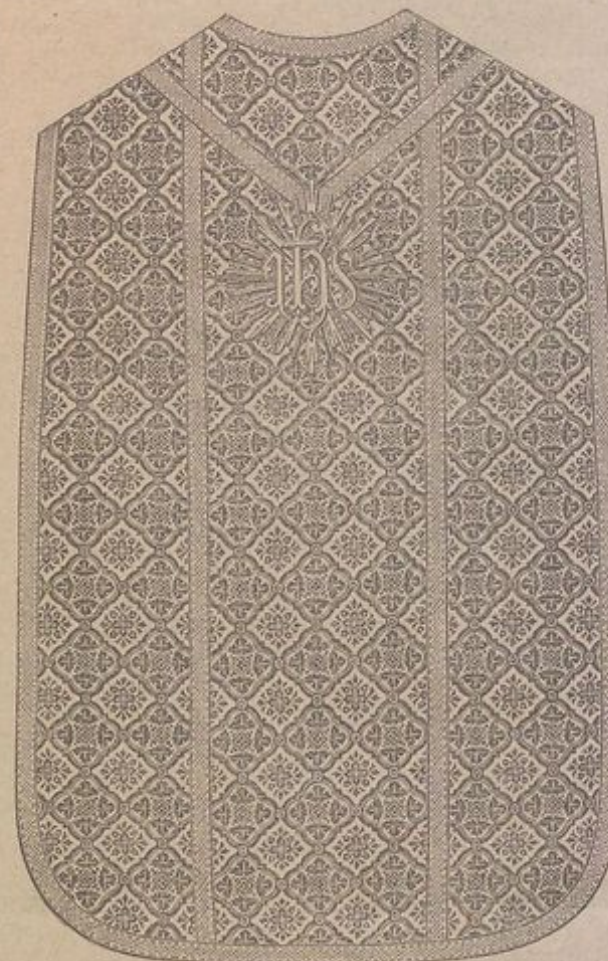

Fig. 1.

Fig. 1.

Aus Wollsammt, Halbseiden- oder Similé-Damast, unechten Gold-, Silber- oder Seidenborten, Satinfutter:

1 Casula mit 5 Zuthellen	fl. 18 20 22 24 28 30
1 Pluviale m. Stola, Quaste u. Schliesse „	28 32 36 42 48 55
2 Dalmatiken mit Stola, 2 Manipeln . . „	52 56 60 64 70 80
Der ganze Ornat zusammen fl.	98 108 118 130 146 165

Aus Seidendamast, Lampas, doppelfärbig, unechten Gold- oder Silberborten, Satinfutter:

1 Casula mit 5 Zuthellen	fl. 35 40 45 50 55 60
1 Pluviale m. Stola, Quaste u. Schliesse „	60 65 70 75 80 85
2 Dalmatiken mit Stola, 2 Manipeln . . „	90 98 108 118 128 138
Der ganze Ornat zusammen fl.	185 203 223 243 263 283

Mit echt Gold gestickten Emblemen in Mitte des Messkleides per Stück 7 Gulden mehr.

Fest-Ornat

bestehend aus: 1 Casula, 1 Pluviale, 2 Dalmatiken, garantirt ⁹⁹⁰/₁₀₀₀ Feingehalt, aus schwerem, echtem Gold- oder Silber-Brocattstoff mit echten Gold- oder Silberborten, reicher Gold- oder Silber-Stickerei, schweres Seidenfutter fl. 2000.—.

Derselbe mit einfacher Stickerei fl. 1500.— bis fl. 1800.—.

Derselbe ohne jede Stickerei fl. 1300.—.

Nr. 5.

Eichenholz.

Grösse I fl.	140.—
„ II fl.	210.—
„ III fl.	320.—

Nr. 6.

Grösse I fl.	280.—
„ II fl.	370.—
„ III fl.	430.—

Nr. 7.

Grösse I fl.	320.—
„ II fl.	420.—
„ III fl.	500.—

Die 14 Stationsbilder von Grösse I, I^a II, III, IV, V, sind stets complet lagernd und werden auf Wunsch franco zur Ansicht versandt. Von dem hier abgebildeten Rahmen versenden wir gleichfalls als Muster. Kreuzwege Grössen I—V können binnen 14 Tagen complet geliefert werden. Für künstlerische Ausführung bürgt der 23jährige Bestand der Firma, sowie die zur Einsicht aufliegenden Hunderte von Anerkennungsschreiben. Um ärmeren Kirchen die Anschaffung von Stationsbildern zu erleichtern, werden ohne Preisaufschlag Theilzahlungen zugestanden. Altarbilder, Oelgemälde übernehmen wir nach Vorlagen, aber auch nach von uns beizustellenden Entwürfen. Preise nebenstehend.

ALTAR-TEPPICHE

mit prachtvollen Dessins, Blumen, Ornamentik oder sonstigem Dessin, in lichten und dunklen Farben. Die Preise verstehen sich für fertige Teppiche. Es empfiehlt sich, I. Qualität anzuschaffen. Die mit * bezeichneten Gattungen Teppiche sind mit einer im Dessin zum Teppiche passenden Bordure eingefasst.

Grösse in Centimeter	Tapestrie II. Qualität	Tapestrie I. Qualität	Brüsseler I. Qualität	Velour I. Qualität	Altar-Teppiche einfacher Gattung und Qualität.
135x200	fl. 11.—	fl. 12.50	fl. 19.—	fl. 21.—	Grösse in Centimeter
175x250	„	*21.—	„ *31.—	„ *37.—	2 färbig fl. 6.50
175x300	„	*24.—	„ *38.—	„	3 färbig fl. 7.50
200x300	24.—	*32.—	„ *43.—	*47.—	130x200 „ 7.80
200x350	29.—	*36.—	„ *51.—	*57.—	130x250 „ 8.50
225x350	„	*40.—	„ *58.—	*62.—	195x250 „ 10.50
235x400	„	*46.—	„ *66.—	*72.—	195x300 „ 14.—
235x450	36.—	*49.—	„ *72.—	*79.—	195x350 „ 17.—
275x400	41.—	*62.—	„ *86.—	*94.—	260x350 „ 21.—
275x450	48.—	*60.—	„ *83.—	*90.—	260x400 „ 24.—
305x400	„	*64.—	„ *90.—	*100.—	325x400 „ 28.—
305x450	„	*69.—	„ *92.—	*103.—	325x450 „ 31.—
305x500	52.—	*65.—	„ *99.—	*115.—	325x500 „ 36.—
340x400	58.—	*69.—	„ *105.—	*118.—	390x500 „ 41.—
340x450	63.—	*76.—	„ *117.—	*120.—	
340x500	„	*83.—	„ *125.—	*136.—	
375x450	„	*94.—	„ *135.—	*154.—	
375x500	75.—	*98.—	„ *148.—	*165.—	
410x500	82.—				
410x550					

Tuchstoff, 115 cm breit, roth, schwarz zum Belegen und Behängen von Altarstufen, Betstühlen, per Meter fl. 4.— und fl. 5.50.

JOHANN HEINDL, kirchliche Kunst- und Patentenhandlung, Wien, I, Stefansplatz 5 u. 7.

Krippen-Darstellungen.

Krippe, plastische Gruppe.

Nr. 5. Hochrelief nach Correggio, Masse, Oelfarbe gefasst, mit Josef, Maria und Jesukind, zwei Hirten, ein Engel.

Höhe 63 Cm. Preis fl. 30.—, Verpackung fl. 3.—.

Zu weiterer Ergänzung können zu dieser Gruppe aus Nr. 1 einzelne Figuren entnommen werden. Diese Gruppe ist besonders zum Aufstellen auf Tabernakel oder kleinere Altäre bestens geeignet.

Dieselbe, klein, 20 Cm. hoch, willkommene Weihnachtsgabe für jedes christliche Haus, fl. 6.—.

Nr. 1. Bestehend aus Josef und Maria nebst Jesukind, sechs Hirten heil. 3 Könige, Gloria-Engel, einem Stern, Ochs, Esel, sechs Lämmern und Ziegen, sowie einer von Holz gefertigten Ruine als Stallgebäude samt dazu passender Beleuchtung. Höhe 125, Breite 150, Tiefe 85 Cm. Figurengröße 29 Cm. Preis complet fl. 130.—. **Nr. 2.** Zur weiteren Vervollständigung der heil. drei König-Gruppe dienen: 1 Kameel mit Führer, 1 Elefant mit Führer, 1 Maulthier mit Führer, Preis einer Gruppe fl. 45.—, Verpackung fl. 10.—. Einzelne Figuren, Terracotta, fl. 5.—.

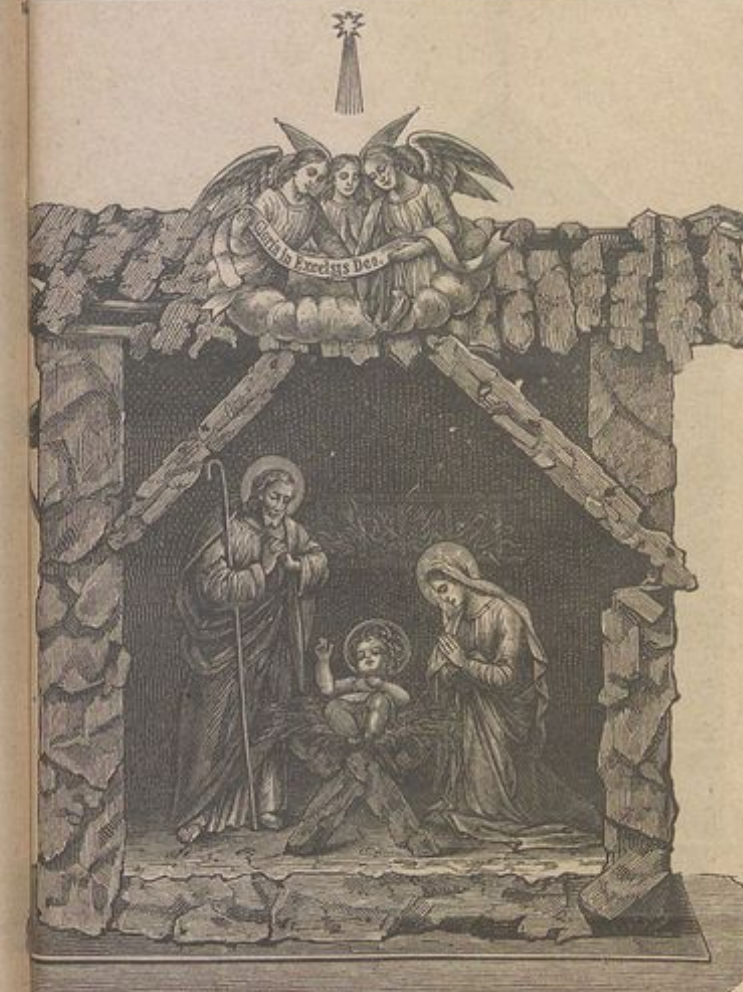
Nr. 2. Bestehend aus Josef und Maria nebst Jesukind, fünf Hirten, heil. drei Könige, Gloria-Engel, einem Stern, Ochs und Esel, sechs Lämmern, Stallgebäude, wie bei Nr. 1 mit Beleuchtung. Höhe 68 Cm., Breite 95 Cm., Tiefe 55 Cm. Figurengröße 17 Cm. Preis complet fl. 80.—. Figuren, Holz, einzeln fl. 3.50. Verpackung fl. 6.—. **Nr. 3.** Dieselbe sammt Stall, wie oben, ohne Beleuchtung. Höhe 52 Cm., Breite 82 Cm., Tiefe 50 Cm. Figurengröße 15 Cm. Preis complet fl. 48.—. Figuren, Holz, einzeln fl. 2.50. Verpackung fl. 5.—.

Krippen-Darstellung Nr. 4.

Bestehend aus Josef und Maria nebst Jesukind, 12 verschieden dargestellten Hirten, heil. drei Königen sammt Gefolge, letzteres bestehend aus zwölf Personen, 1 Kameel, 1 Elefant, 1 Maulthier in reicher orientalischer Ausstattung, Gloria mit 3 Engeln, 1 Engel, die schlafenden Hirten erweckend, 1 Stern, Ochs und Esel, 20 Lämmern und Ziegen, zusammen 34 Personen und 25 Thierfiguren, kunstvoll in Holz ausgeführt und reich gemalt. Figurengröße 20 Cm. Die übrige Decoration besteht aus einer zusammenlegbaren, prachtvoll wirkenden ölgemalten Rückwand, die Landschaft von Bethlehem zeigend, 180 Cm. lang, 100 Cm. hoch, Flächenraum

180 bis 250 Cm. Länge und 70 Cm. Tiefe, resp. Breite erforderlich. — Das Stallgebäude für die Hauptgruppe ist von Holz, in natürlicher Form, zu beiden Seiten mit zwei künstlichen Palmenbäumen. Die Bodenfläche mit Hügel und Felsen ist von einer unzerbrechlichen Masse und entsprechend gemalt. Das ganze Arrangement ist auf der Photographie ersichtlich, welche beigegeben wird. — Zur Beleuchtung werden 10 Blechhüllen als Kerzenhalter beigegeben. Preis der ganzen Krippe complet fl. 250.—. Verpackung fl. 12.—.

Krippendarstellung.

Stallgebäude von Holz, Maria, Josef und Gloria-Engel auf Blech gemalt geschnitten, Jesukind plastisch, Masse, fein polychromirt.

Heil. Josef 77 Cm. hoch, heil. Maria 60 Cm., Jesukind 45 Cm. Stallgebäude 150 Cm. breit, 140 Cm. hoch, 80 Cm. tief. Preis fl. 90.—.
Heil. Josef 55 Cm. hoch, heil. Maria 42 Cm., Jesukind 25 Cm. Stallgebäude entsprechend. Preis fl. 70.—.
Heil. Josef 46 Cm. hoch, heil. Maria 36 Cm., Jesukind 20 Cm. Stallgebäude entsprechend. Preis fl. 55.—.

Jesukind mit vergoldetem Strahlen-Nimbus.

Hoch, 40 Cm. breit, 20 Cm. tief. Jesukind 35 Cm. Preis fl. 18.—.

Jesukind sammt Krippe. Krippe von Korkholz.

Jesukind 45 Cm., Preis fl. 12.—.	Preis der Krippe fl. 10.—.
" 40 " " " 9.—.	" " " " 9.—.
" 24 " " " 6.—.	" " " " 6.—.
" 19 " " " 4.—.	" " " " 4.—.
" 12 " " " 2.50.	" " " " 2.50.

Jesukind stehend mit Weltkugel. Massa, fein gemalt.

90 Cm. hoch. Preis fl. 30.—.
70 " " " 20.—.
45 " " " 12.—.
30 " " " 4.—.

Stallgebäude von Holz.

70 Cm. hoch, 55 Cm. breit, 21 Cm. tief.
Figuren von Massa, knieend, 32 Cm. hoch, alles fein polychromirt.
Preis fl. 30.—. Packung fl. 3.—.

Krippendarstellung

mit Stallruine und gemaltem Hintergrund

65 Cm. Höhe, 142 Cm. Breite, 60 Cm. Tiefe

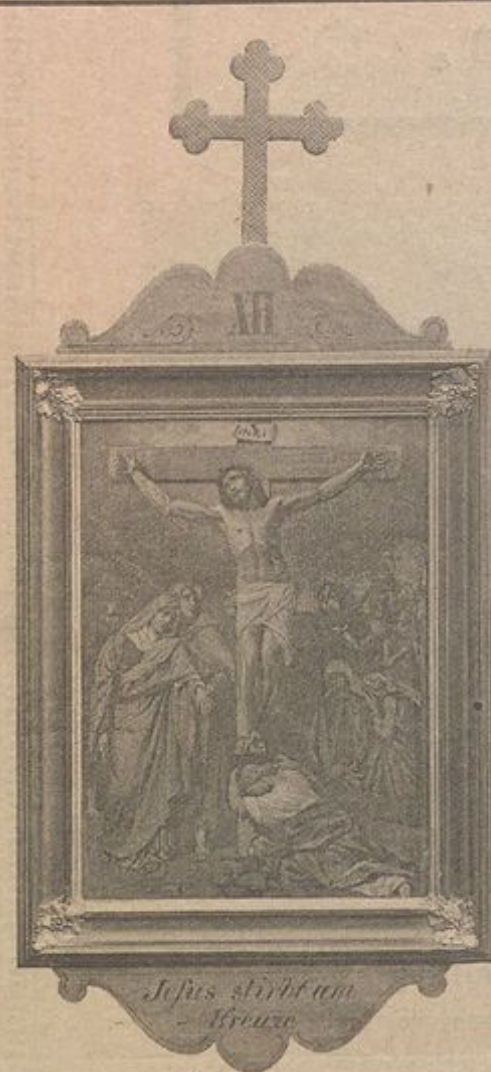
bestehend aus: Christkind, Maria, Josef, Gloria-Engel, Stern, den heil. drei Königen, sechs Hirten, 10 Schafen, Ochs, Esel, drei künstlichen Palmen. Höhe der Statuen 20 Cm. Sämtliche Figuren und Thiere sind von Holz und feinst polychromirt.

Preis der completen Krippe fl. 100.—. Packung fl. 7.—. Preis einzelner Figuren fl. 4.50.

Die künstlerische Ausführung bürgt der 23jährige Bestand der Firma, sowie die zur Einsicht aufliegenden Hunderte von Anerkennungs-schreiben.

Wir bitten, unseren illustrierten General-Katalog zu verlangen.

JOHANN HEINDL'S kirchliche Kunst

Rahmen Nr. 1.

Preise für 14 Rahmen ohne Bilder

Grösse I fl. 50.—
 " II fl. 65.—
 " III fl. 90.—

Nr. 2.

Grösse I fl. 70.—
 " II fl. 90.—
 " III fl. 110.—

Nr. 3.

Grösse I fl. 85.—
 " II fl. 110.—
 " III fl. 150.—

Nummer der Kreuzweg-Stationen	Grösse der Bilder ohne Rahmen		Preise der Bilder ohne Rahmen		Preise der Rahmen					
	Höhe in Ctm.	Breite in Ctm.	würdig ausgeführt	beste Ausführung	weiches Holz, beliebiger Farbe und Vergoldung, sammt Aufsatz und Unterschnitt					
					Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 6
14 Kreuzweg-Stationen, Oelgemälde nach Führich										
I	50	37	100	125	50	70	85	90	140	280
Ia	64	45	130	170	55	85	90	110	170	335
II	77	53	150	200	60	100	110	120	210	370
III	95	74	220	270	90	150	150	160	320	430
IV	110	80	350	430	130	200	—	—	—	—
V	126	95	400	500	160	260	—	—	—	—
VI	143	111	450	650	180	300	—	—	—	—
VII	158	120	550	700	240	380	—	—	—	—
VIII	174	125	650	850	280	450	—	—	—	—
IX	190	135	800	1000	360	600	—	—	—	—
14 Kreuzweg-Stationen, Oelfarbindruck nach Fortner, Keller u. s. w.										
VI	33	24	20	—	25	—	—	—	—	—
VIa	41	31	25	—	40	—	—	—	—	—
VIIb	50	37	30	—	50	—	—	—	—	—
VIIa	64	48	50	—	60	—	—	—	—	—
VIIIa	77	53	60	—	65	—	—	—	—	—
14 Kreuzweg-Stationen, auf Blech gemalt										
X	48	35	120	140	—	—	—	—	—	—
XI	58	43	140	170	—	—	—	—	—	—
XII	70	50	180	250	—	—	—	—	—	—
XIII	90	68	270	350	—	—	—	—	—	—
14 Kreuzweg-Stationen, Basrelief, Eisenguss										
XIV	66	55	350	490	—	—	—	—	—	—
XV	100	75	—	1550	—	—	—	—	—	—

Altarbilder

Oelgemälde, direct auf Leinwand gemalt

a) Bilder mit einzelnen Figuren, gediegener Ausführung.

Bilderhöhe	40	50	70	80	100	110	130	150	200	250
fl.	10.—	15.—	24.—	28.—	35.—	40.—	50.—	70.—	85.—	125.—

b) Bilder mit mehreren Figuren.

Bilderhöhe	50	70	80	100	110	130	150	200	250
fl.	20.—	28.—	33.—	45.—	50.—	60.—	80.—	100.—	150.—

Rahmen werden in jeder beliebigen Ausführung zu den billigsten Preisen gerechnet. Reichen Compositionen besondere Preisbestimmungen.

Wien, I. Stefansplatz Nr. 7, im fürsterzbischöflichen Palais.

WÄNDER

Stoff, mit gewebtem oder gesticktem Kreuz.

Fig. 2.

Aus Wollsammt, Halbseiden- oder Similé-Damast, unechten Gold-, Silber- oder Seidenborten, Satinfutter, Casel und Dalmatiken mit Kreuzmitteltheilen, das Pluviale mit separat gearbeitetem Spiegel und Cappa:

1 Casula mit 5 Zutheilen	fl.	26	28	30	32	35
1 Pluviale m. Stola, Quaste u. Schliesse „		36	41	45	50	55
2 Dalmatiken mit Stola, 2 Manipeln . . .		70	74	78	82	88
Der ganze Ornat zusammen fl.		132	143	153	164	178

Aus Ganz-Seidendamast, Lampasstoff, doppelfärbig, unechten Gold-, Silber- oder Seidenborten, Satinfutter, Casel und Dalmatiken mit separaten feinen Kreuzmitteltheilen, das Pluviale mit separatem, feinem Spiegel und Cappa:

1 Casula mit 5 Zutheilen	fl.	40	45	50
1 Pluviale mit Stola, Quaste und Schliesse „		65	70	85
2 Dalmatiken mit Stola, 2 Manipeln . . .		98	120	130
Der ganze Ornat zusammen fl.		203	235	265

Fig. 3.

Kreuz, mit echten Gold- oder Silberkunststickereien (Handarbeit) auf Seiden-Moiré, Seiden-Atlas, Seiden-Sammt, in allen kirchlichen Farben, echtem Gold- oder Silberstoff, mit echten Gold- oder Silberborten:

1 Casula mit 5 Zutheilen	fl.	120	160	200	250	300
1 Pluviale m. Stola, Quaste u. Schliesse „		250	300	360	450	550
2 Dalmatiken mit Stola und 2 Manipeln „		300	350	420	550	750
Der ganze Ornat zusammen fl.		670	810	980	1250	1600

Dieselben, Seitentheile ebenfalls echt Gold gestickt, je nach Ausführung 50—100 Percent mehr.

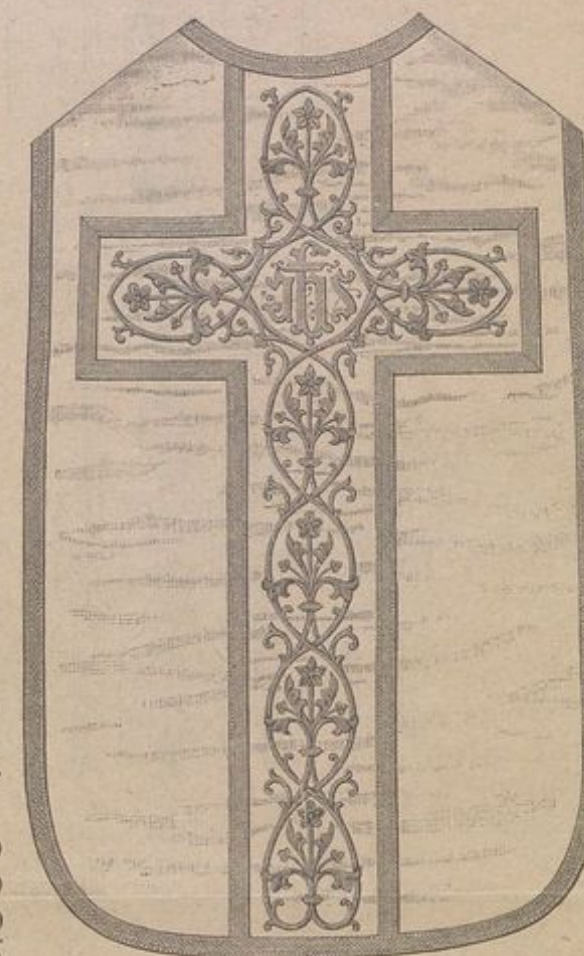

Fig. 3.

Aus diesem echten Stoffe gefertigte Caseln versenden wir franco zur Ansicht.

Dieselben Ornate, Stoff u. Stickerei halbecht, ⁵⁰⁰/₁₀₀₀ Feingehalt, um ¹/₃ billiger.

Wir warnen vor Betrug! Mit dieser Stoffgattung wurde viel Schwindel getrieben!

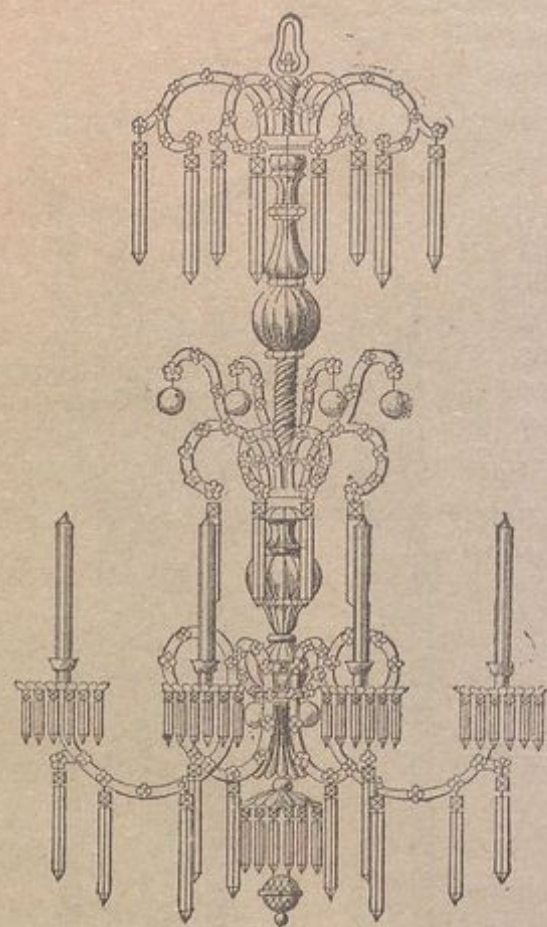
Paramente für den griechisch-katholischen Ritus auch zu allen Preisen.

Wir bitten, unseren illustrierten General-Katalog zu verlangen.

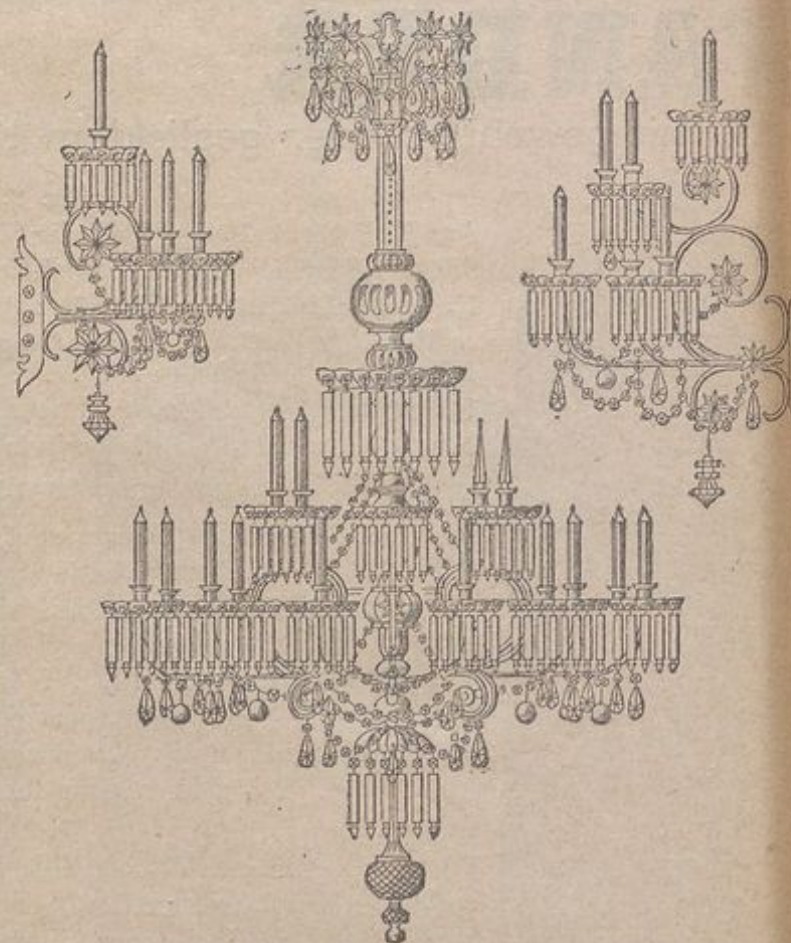

Johann Heindl's kirchl. Kunst- u. Paramenten-Handlung, Wien, I. St.

Kirchenluster mit 6

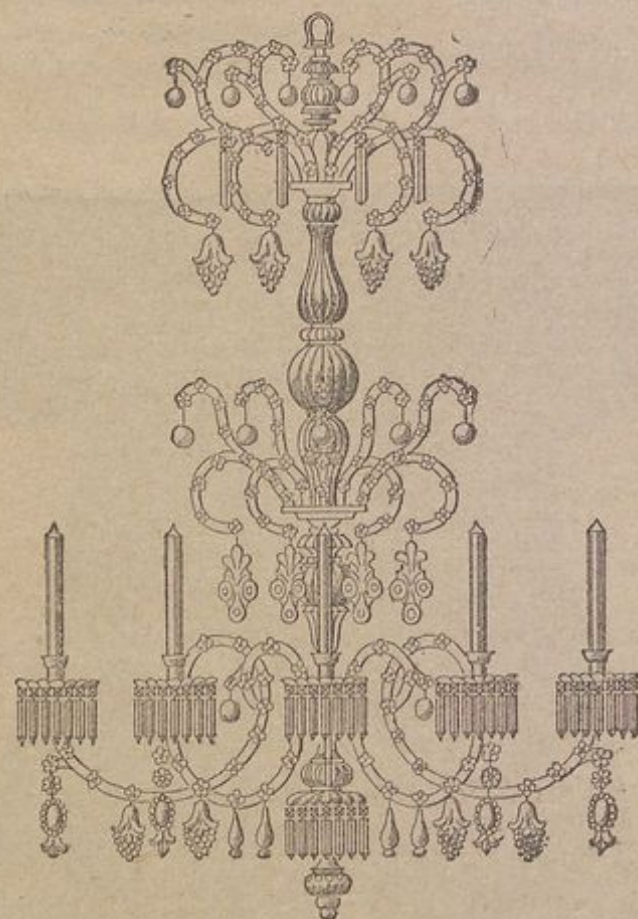

III. Lichter:	5	6	8
Preis:	fl. 30	36	60
Höhe:	cm. 90	100	125
Durchm.:	cm. 55	60	85

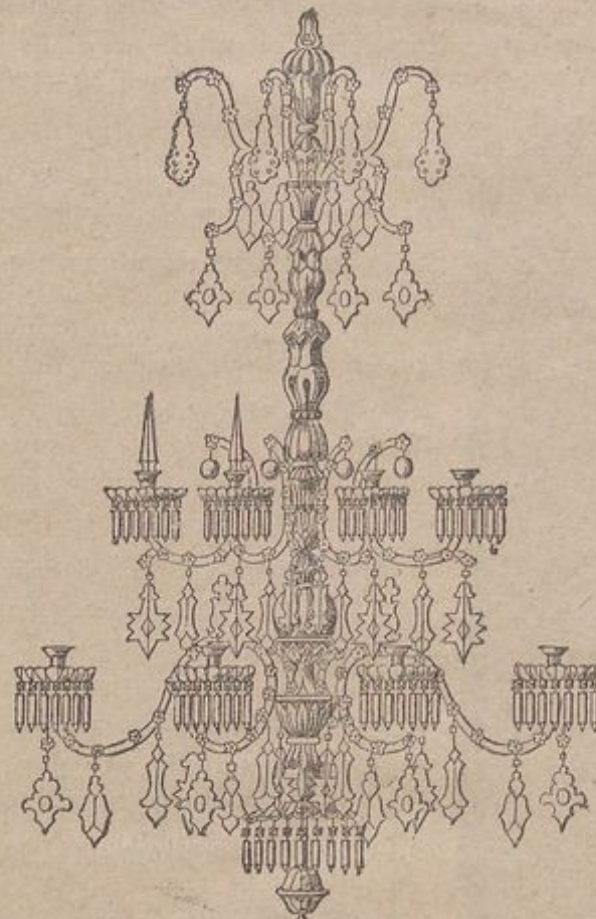
IX. Lichter:	12	15	18	24	32	36	48	60	72
Preis:	fl. 80	90	145	190	290	430	540	650	800
Höhe:	cm. 120	126	150	155	180	190	200	220	240
Durchm.:	cm. 80	85	95	100	110	125	135	150	160

Lichter in 2 Etagen Lichter in 3 u. d. d. grossen Sorten in mehr Etagen

V. Lichter:	6	8	10	12
Preis:	fl. 46	70	85	105
Höhe:	cm. 100	125	135	140
Durchm.:	cm. 60	85	90	90

WANDLUSTER per Stück: 3 Lichter fl. 16.—, 6 Lichter fl. 28.—, 4 " " 20.—

IV. Lichter:	6	8	10	12	16	18
Preis:	fl. 40	50	60	70	100	120
Höhe:	cm. 105	110	115	115	125	135
Durchm.:	cm. 60	65	68	70	80	90

Katholiken Oesterreichs!

Das katholische Lehrerseminar in Wien-Währing ist mit Beginn des heurigen Schuljahres eingeweiht und zur großen Freude des christlichen Volkes dem gegebenen Versprechen der Centralleitung gemäß aller Schwierigkeiten ungeachtet eröffnet worden. All' die hundertlei Bedenken wohlmeinender Freunde, sowie die von gegnerischer Seite erhobenen Einwürfe und Anfeindungen haben es nicht vermocht, das erhabene, ja heilige Werk des katholischen Schulvereines in seiner Entwicklung, in seinem Siegeslaufe zu hemmen. Wer immer Sinn und Begeisterung für echt christliches Wirken im Herzen trägt, wer sie schauen möchte, die wahre und edle christliche Opferliebe, und zwar in ihrer jüngsten Schöpfung, wer das geheimnisvolle Leben und Walten des katholischen Geistes anstaunen möchte, der säume nicht das katholische Lehrerseminar im 18. Wiener Bezirke, Michaelergasse 10, sobald wie möglich zu besuchen, das herrliche zweckmäßige Gebäude in allen seinen Räumen zu besichtigen, und dem munteren Leben einer ansehnlichen Schaar von braven Jünglingen zu lauschen, deren Aufgabe es ist, unter der Leitung auferkorener, vorzüglicher Professoren und unter der mustergiltigen Erziehung der ehrwürdigen Brüder Mariens zum Troste ihrer und aller christlichen Eltern dereinst wahrhaft katholische Lehrer zu werden und als solche an den öffentlichen Schulen Oesterreichs für Thron und Altar segensvoll zu wirken.

Ja fürwahr dies Werk hat wie selten ein anderes die vollen Sympathien, die ungetheilte Zustimmung aller Katholiken Oesterreichs gefunden, die guten Willens sind. Ist ja doch sein einziger und durch harte Prüfung geläuterter Entstehungsgrund die heilige Liebe zur christlichen Jugend der Gegenwart, in Betreff welcher sämtliche Erzbischöfe und Bischöfe Oesterreichs in dem gemeinsamen Hirtenschreiben vom 15. Februar d. J. folgende inhaltschwere und höchst traurige Erklärung abzugeben sich veranlaßt sahen: „Und somit können wir Euch nicht mehr die volle Gewähr geben, daß Eure Kinder in unseren Schulen katholisch erzogen werden und Ihr darüber vor Gott und Eurem Gewissen ruhig sein könnet.“

Seitdem selbst von den Führern der katholisch-konservativen Partei offen und rückhaltslos in den Versammlungen, wie in der Presse dem christlichen Volke gesagt wird, daß angesichts der durch die letzten Wahlen geschaffenen parlamentarischen Lage von einer gesetzlichen Lösung der Schulfrage im Sinne der Kirche, d. i. von der Einführung der öffentlichen Schulen in Oesterreich keine Rede sein könne, gibt es für das christliche Volk nur mehr die Alternative, entweder im dumpfen Hinbrüten die Hände müßig in den Schoß zu legen oder gleichwie die großmüthigen Katholiken Frankreichs und Belgiens mit eigener Opferkraft sich der Selbsthilfe zu bedienen.

Der katholische Schulverein für Oesterreich ist die seit fünf Jahren im erfreulichen Wachsen begriffene, gesetzlich erlaubte und bereits organisierte Selbsthilfe.

Das vornehmste Vereinswerk dieser Art ist das katholische Lehrerseminar in Währing, berufen Jahr für Jahr weltliche Lehrer heranzubilden, die, was geistige Bildung anlangt, auf der Höhe der Zeit unübertroffen dastehen, was christliche Lebensüberzeugung und moralischen Wandel betrifft, die volle Eignung besitzen, den obersten Zweck der Volksschule, die religiös-sittliche Erziehung, auch zur That und Wahrheit zu machen.

Der geradezu überwältigende Eindruck der überaus zahlreichen Anmeldungen für die Vorbereitungsclassen und den I. Jahrgang — es kamen 170 Candidaten ein, von denen 60 wegen Ueberfüllung leider abgewiesen werden mußten — die Thatsache, daß die Eltern, unter anderen sogar Oberlehrer öffentlicher Schulen, ihre Söhne, obschon sie an den Staatslehrerbildungsanstalten kein Schulgeld zu zahlen, ja alle Aussicht auf Erhalt von Landesstipendien gehabt hätten, lieber in das katholische Lehrerseminar gegeben haben, beweist zur Genüge, wie man bereits in den Massen des Volkes sich klar bewußt ist, weß' Geistes die Mehrzahl der Lehrer ist, die den staatlichen Anstalten alljährlich entströmen, gibt aber zugleich ein glänzendes Zeugniß ab für den katholischen Sinn und die wahre Elternliebe gar vieler, die in der Sorge für das Seelenheil ihrer Kinder sich freiwillig materieller Vortheile begeben.

Soll indeß dieses Institut mit allen Jahrgängen vollends ausgestattet, wohl eingerichtet und auf die Dauer erhalten werden, dann muß das christliche Volk das begonnene Werk mit immer neuem und lebendigem Opfergeist zu Ende führen. Es gilt vor allem, die bedeutenden Darlehen, die auf dem Hause ruhen, zurückzuerstatten, die Einrichtung der Lehranstalt und des Hauses, die so große Summen erheischt, dem Zwecke entsprechend herzustellen; es gilt, die Gehalte der Professoren und Erzieher aufzubringen und für die Dauer sicherzustellen, es handelt sich noch darum, die Perle des Hauses, die Capelle, in allem und jedem ihrer hohen Bestimmung gemäß würdig auszustatten.

Fürwahr! befeelt von unerschütterlicher Zuversicht senden wir diesen Aufruf in aller Herren Länder, wir klopfen an die Paläste der Reichen wie an die Hütte des Landmannes, der im Schweiße seines Angesichtes sich sein Brot verdient, fest überzeugt, daß überall, wo katholisches Fühlen und Denken die Herzen bewegt, die Bitte der Centralleitung um ein Scherlein, ob groß oder klein, zum Besten der heiligen Mission im eigenen Vaterlande nicht unerhört verhallen kann und wird. Wer bereits Mitglied unseres Vereines ist, er gebe gerne und mit freudigem Stolz noch einmal, und zwar Jahr für Jahr, bis das Lehrerseminar festbegründet dasteht, seinen Beitrag; wer nur vereinzelt einmal ein Opfer gebracht, der nütze für ewigen Lohn den passendsten Augenblick, um mit einer neuen Wohlthat das Werk zu fördern; wer endlich bisher abseits stand, der schließe sich uns brüderlich an. Der katholische Adel, wie immer voran, wem's gilt, große, erhabene Ideen vollführen zu helfen, er möge, wir bitten darum, seinen kostbaren Beistand diesem Werke mit verdoppeltem Eifer leihen, und der hochwürdige P. T. Clerus, ohne dessen maßgebendsten Einfluß und Schutz der katholische Schulverein nicht zustande gekommen wäre, er möge fernerhin mit gleich väterlichem Wohlwollen und Opfersinn die Centralleitung unterstützen, damit es bald keine Pfarre mehr gebe, in der nicht der katholische Schulverein durch die Einführung eines Zweigvereines feste Wurzel gefaßt hätte.

Gott der Allmächtige wird hier und jenseits unser überreicher Vergelter sein. An unseren Kindern, an unserer Zukunft wird der Segen unseres christlichen Culturwerkes sich offenbaren und die sturmbelegten Tage moralischen Niederganges und innerer Zerküftung werden unter Gottes Beistand durch einträchtiges, brüderliches Zusammenwirken abgekürzt werden. Das walle Gott! Und nun! wer immer eine Gabe an Geld oder an Naturalspenden fürs katholische Lehrerseminar opfern will, wer eine schriftliche Mittheilung oder Anfrage zu machen hat, der ist höflich gebeten, sich an die Adresse: Katholischer Schulverein I., Stefansplatz Nr. 6, zu wenden.

Wien, im October 1891.

Gott zum Grusse!

Für die Centralleitung des Katholischen Schulvereines für Oesterreich:

Die Direction:

A. Graf zu Lippe-Weissenfeld,
Donherr zu St. Stefan,
I. Dorgasse 6,
H. Obmannsstellvertreter.
Rudolf Otto,
I. I. Official der Staats-Central-Gasse,
V. Dorgasse 11,
Cassier.

Dr. Caspar Schwarz,
I. Stefansplatz 6,
Obmann.
Michael Seix,
Kassier,
I. Stefansplatz 3,
Schriftführer.

Dr. Josef Porzer,
Hof- und Gerichtsadvocat,
I. Schottenbaul 1,
I. Obmannsstellvertreter.
Monsignore Friedrich Sigt,
Secretär der k. k. Erz- und Bisthums-Consistorial-Konst.,
I. Stefansplatz 3,
Rechnungsführer.

Im Verlage der
J. Steinbrenner'schen katholischen Verlagsanstalt

in Winterberg

sind soeben nachstehend verzeichnete 1892er Kalender erschienen:

- Großer Marien-Kalender** für das katholische Volk. Preis 40 fr.
Kleiner Marien-Kalender für das katholische Volk. Preis 30 fr.
Großer Herz Jesu- und Maria-Kalender. Preis 40 fr.
Kleiner Herz Jesu- und Maria-Kalender. Preis 30 fr.
Katholischer Kalender für Zeit und Ewigkeit. Gebunden in steifen Deckeln, Preis 50 fr.
Katholischer Kalender für Zeit und Ewigkeit. Broschirt, Preis 45 fr.
Christlicher Neuenahrboten. Preis 30 fr.
Großer St. Josefs-Kalender. Preis 40 fr.
Kleiner St. Josefs-Kalender. Preis 30 fr.
Feierabend-Kalender. Mit großem Druck. Volksausgabe, broschirt, Preis 45 fr.
Feierabend-Kalender. Mit großem Druck. Große Ausgabe gebunden mit steifen Deckeln in Leinwandrücken. Preis 1 fl.
Großer illustrierter Haus- und Familien-Kalender. Gebunden in steifen Deckeln. Preis 50 fr.
Großer illustrierter Haus- und Familien-Kalender. Broschirt, Preis 45 fr.
Großer illustrierter Haus- und Familien-Kalender. Gebunden in festem Halbleinbande mit Goldtitel. Preis 60 fr.
Kleiner Haus- und Familien-Kalender. Preis 25 fr.
Allgemeiner Bauern-Kalender. Preis 45 fr.
Kleiner Wirtschaft- und Haus-Kalender. Preis 25 fr.
Bunte Welt-Kalender. Feine Ausstattung auf japanischem Papiere. Außerordentlich reichhaltig illustriert. Illustrationen in Farbendruck. Gebunden in steifen Deckeln. Preis 50 fr.
Bunte Welt-Kalender. Broschirt, Preis 45 fr.
Der Soldatenfreund. Kalender für alle Angehörigen der bewaffneten Macht, als: Active, Reservisten, Landwehrmänner, Landsturmänner, sowie für Veteranen und alle Freunde des Soldatenstandes. Gebunden mit steifen Deckeln. Preis 50 fr. 1362 2 2
Der Soldatenfreund. Broschirt, Preis 45 fr.
Illustrierter Universal-Kalender. I. Band steif gebunden in Leinwandrücken und Goldtitel. Preis 1 fl. 20 fr.
Illustrierter Universal-Kalender. II. Band, steif gebunden in Leinwandrücken und Goldtitel. Preis 1 fl. 20 fr.

Alle diese Kalender zeichnen sich durch gediegenes Ansehen und reichen Inhalt aus und erfreuen sich überall der größten Beliebtheit. Die Kalender können sowohl direct von der Verlagsanstalt, als auch durch jeden Buchhändler und Buchbinder bezogen werden.

Wichtig für den hochwürdigen Clerus!

Leo-Collare,

so genannt, weil sie der heilige Vater selbst zu tragen pflegt.

Wiener-Collare,

mit Canonicum, als der Vorchrift der Wiener Diöcese entsprechend anerkannt.

Benedictiner-Collare,

ungefüllte, vorne offen, daher ebenfalls der Vorchrift entsprechend.

Die Collare (mit Ausnahme der ersten) und die dazu gehörigen Chemisetten sind vom ergebendsten Gefertigten erfunden worden u. werden dieselben, sowie alle übrigen Wäscheartikel sorgfältig gearbeitet.

Alle drei Sorten sind zu 2 1/2, 3 und 3 1/2 cm hoch zu haben.

- Leo- und Benedictiner-Collare** à Duzend fl. 2.20
Wiener Collare à Duzend „ 2.40
 Chemisetten zu Leo- und Benedictiner-Collare aus Cloth, à Stück, kleine fl. —.20, große „ —.35
 Dieselben, aus schwarzem Seidenripps, à Stück, kleine „ —.40, große „ —.70
 Chemisetten zu Wiener Collare aus Cloth, mit Canonicum à Stück fl. —.45
 Dasselbe, aus Seidenripps, mit Canonicum „ —.75

In Kirchenfarben der Qualität und Größe angemessen theurer.

NB. Bei Bestellungen wird gebeten um gefällige Angabe der Halsweite u. der Höhe der Collare, was mittelst eines Papierstreifens am sichersten geschehen kann, wird aber nach einem dickeren (alten) Collare gemessen, so ist 1 bis 1 1/2 cm. weniger anzunehmen.

Die von Seite vieler hochwürdigen Herren mir zu Theil gewordene Anerkennung und Belobung meiner Collare und mehrere Anfragen bezüglich des Putzens derselben veranlaßten mich zur Einführung einer

erprobten Wiener Glanzpasta

als Zusatz zu der Stärke, und glaube, daß ich dadurch gar mancher Wäglarin die Arbeit erleichtere, den hochwürdigen P. T. Herren aber stets schön glänzende, steife Collare verschaffen können. Diese Glanzpasta ist, in Blechdosen gefüllt, bei mir zu haben, und zwar zu 1/10 Liter 30 fr., 2/10 Liter 60 fr., 3/10 Liter 90 fr.

In verehrender Hochachtung

1368 2 2

Stefan Wersan Wäsche-Erzeuger
 Wien, VIII. Lederergasse 32.

Kathol. Verlagsbuchhandlung „Austria“ Drefcher & Comp.
 Wien, I. Habsburgergasse Nr. 14, im Hause der PP. Barnabiten.

Soeben erschienen und in jeder Buchhandlung zu haben:

**Illustrierter österreichischer
 1892 Weckstimmenkalender 1892**

für das katholische Volk.

Vierzehnter Jahrgang.

156 Seiten Octav, mit einem Titelbilde, 8 Vollbildern, 125 Text-Illustrationen und vielen Biquetten.

Preis 36 kr., mit Postzusendung 41 kr.

Inhalt: Titelbild: Regina sacratissimi rosarii: Ora pro nobis! — Zeit- und Festrechnung. — Kalendarium mit rastrirten Vormerkblättern. — Die katholische Kirche. — Die österreichisch-ungarische Monarchie. — Genealogie des Allerhöchsten Kaiserhauses. — Landesfarben der österreichisch-ungarischen Monarchie. — Alphabetisches Verzeichniß sämtlicher Heiligennamen. — Österreich-ungarische Staatsverfassung. — Post- und Telegraphenwesen. — Die katholische Presse Österreich-Ungarns. — Stempel-Scalen für Österreich-Ungarn. — Münz-Tabellen. — Coupons-Werthe. — Ziehungen sämtlicher österr.-ungar. Lotterie-Effekten im Jahre 1892. — Ziehungen sämtlicher conc. ausländ. Lotterie-Effekten im Jahre 1892. — Verzeichniß der wichtigeren Jahrs-, Vieh- und Wochenmärkte. — Wichtige Märkte und Messen des Auslandes. — Die neunzehn Bezirke von Groß-Wien. — Hauptkirchenwürdigkeiten von Wien. — Lesefälle zur Belehrung und Unterhaltung: Regina sacratissimi rosarii: Ora pro nobis. Gedicht. — Ein christliches Familienbild in Freud und Leid. — Unser Kaiser Franz Josef I. und sein Wien. — Der Hufarientempel, von M. M. Rabenlehner. — Umkehr, von Hedwig Wolf. — Edelweiß, von M. M. Rabenlehner. — Der Criminaldoctor, von A. Trabert. — Die Letzte, von M. M. Rabenlehner. — Selbstzeitlose von M. M. Rabenlehner. — Aus den Wäldern Slavoniens, von Gräfin Anna Janovic. — Die schwarze Schlange, von Alexander Halla. — Bauernhub und Freiherr, von Josef Maurer. — Aus dem Leben unserer Kinder, von Gräfin Anna Janovic. — Preisrebus mit 400 Lösungspreisen. — Katholische Vereine. — Nach-Ede etc. 1373

In unterzeichneter Verlagsbuchhandlung ist erschienen und durch alle Buchhandlungen und solide Colporteurs zu beziehen:

**Maria-Lourdes-
 Kalender**

4. Jahrgang für 1892.

circa 114 Seiten illust. Text. Preis 50 Pfg.
 — 30 Kreuzer exclusive 6 fr. Stempel.

Mit einem doppelseitigen Einlagebild zum Aufschlagen „Ansicht von Lourdes und Umgegend“, in Farbendruck prachtvoll ausgeführt, gratis.

Der Lourdes-Kalender bildet nicht nur eine Lourdes-Chronik über alljährlich stattgefundene Heilungen, Pilgerzüge etc. etc., sondern bietet auch den besten Lesestoff zur Erbauung, Belehrung und Unterhaltung. Er enthält mehr wie 30 verschiedene Artikel! Die Ausstattung ist prachtvoll, der Preis billig. Bei Bezug von Partien liefern wir zu folgenden Preisen:

Von 1 bis 25 Exempl. à 40 Pfg. = 24 Kr.; von 26 bis 100 Exempl. à 35 Pfg. = 22 Kr.; von 101 bis 500 und mehr à 32 Pfg. = 20 Kr. Franco gegen baar und bitten um gefällige Aufträge. (1364 2 2)

Stuttgart.

Süddeutsche Verlagsbuchhandlung (D. Ohs).

Im Verlage der Vereinsbuchhandlung in Innsbruck sind erschienen und durch alle Buchhandlungen zu beziehen:

Kist Leopold, Studium und Studentenleben vor 40 bis 50 Jahren und eine schwere Prüfung nach absolvirtem Universitäts-Studium. Ein Beitrag zur Culturgeschichte des XIX. Jahrhunderts. 8°. 588 Seiten. Preis fl. 1.80, = M. 3.60.

Was sagt uns Platon vom Jenseits? Des Philosophen Lehre von den letzten Dingen, aus Citaten platonischer Schriften in deutscher Uebersetzung zusammengestellt von Dr. Josef Murr. 32 Seiten. Preis 24 fr., = 48 Pf.

Seeböck Philibert, O. S. Fr. Sanct Magdalena Spiegel. Gebunden in Leinwand mit rothem Schnitt 75 fr., = M. 1.50.

Karl Greith's nachgelassene kirchenmusikalische Werke. Erscheinen in 6 Lieferungen zum Einzelpreise von à fl. 1.50, = M. 3.—, alle 6 Lieferungen direct von uns bezogen zum Ausnahmepreise von nur fl. 7, = M. 14. 1371

Harmonium-, Piano- und Orgel-Fabrik
Al. Hugo Lhotz in Koeniggratz

(1261) filial-Niederlage (25 18)
 Wien, III. Salsanergasse 31
 empfiehlt billigst ihre bestrenommirten Instrumente
 Auch auf Raten. — Garantie 5 Jahre. — Illustrirte
 Preisconcrete gratis und franco.

Kirchen-Spitzen

eigener Erzeugung liefert billigst
 die anerkannt erste Bezugsquelle

1358 **Theodor Günther** 6 2
 Gottesgab, Erzgebirge, Böhmen.

Wir bitten bei Bestellungen sich stets auf das „Katholische Vereinsblatt“ zu berufen.

Verantwortlicher Redacteur: Karl Reichl.

Eigentümer: Joh. Ev. Mittendorfer und Joh. Heindl.
 Druck der Buchdruckerei „Austria“ Drefcher & Comp., Wien, Neubau, Schottenhofgasse 3.

Katholisches Vereinsblatt.

Motto: „In unserm Lager ist Oesterreich!“

Redigirt von Joh. Ev. Mittendorfer, Pfarrer in Schwertberg (Ob.-Oest.).

Herausgeber: Johann Heindl in Wien

Mitglied des päpstlichen St. Gregorius-Ordens und des Ordens vom heiligen Grabe.
Besitzer des päpstlichen Verdienstkreuzes „pro Ecclesia et Pontifice“.

Reclamationen
und Anzeigen-Aufträge sind zu richten an die Administration des „Katholischen Vereinsblattes“, Wien, I. Stefansplatz 7.
Abonnementpreis
pro Jahr inclusive Franco-Zustellung 6. W. fl. 1.— = Mark 2.50.

Mittheilungen.
welche die Redaction betreffen, sind zu richten an den Chef-Redacteur J. E. Mittendorfer, Pfarrer in Schwertberg, Ob.-Oest.
Vereinsberichte
werden bis zum 10. resp. 25. eines Monates erbeten.

Das katholische Vereinsblatt erscheint am 1. und 15. eines jeden Monates. — An die sämmtlichen katholischen Vereine, Pfarrämter und Klöster Oesterreichs wird das Vereinsblatt jeden 15. übersendet. — Offene Reclamationen sind portofrei.

Nr. 10.

Wien, 15. Mai 1892.

VI. Jahrgang.

Mitbürger! Ihr wisst, daß man ernstlich daran geht, den Plan der Einführung der Goldwährung zu verwirklichen. Wir erblicken hierin eine große Gefahr für alle arbeitenden Classen der Bevölkerung. Die Ausfuhr österreichischer Rohproducte würde dadurch erschwert, die Einfuhr ausländischer Waaren dagegen erleichtert. Die Produktionskosten würden steigen, die öffentlichen Lasten vermehrt werden. Handel und Wandel würden in ihrer ruhigen Entwicklung gestört. Zahllose Streitfragen würden auftauchen und ungezählte Prozesse heraufbeschworen werden. Weder der Bauer, noch der Gewerbsmann, weder der Fabrikant, noch der reelle Kaufmann, weder der Arbeiter in der Fabrik, noch der am Felde, weder der Staatsbeamte, noch der Privatbeamte würden einen Vortheil haben; im Gegentheil, sie alle würden schwer darunter leiden. Nur eine Classe würde wieder Nutzen daraus ziehen, es ist dies die Clique des Großcapitals, die goldene Internationale, dieselbe, deren schweren Druck wir alle jetzt schon bitter empfinden. Dies darf nicht geschehen! Noch ist Zeit zur Abwehr! Eure Vertreter haben noch nicht entschieden. Saget ihnen, wie sie stimmen müssen, wenn sie die Interessen des Volkes vertreten wollen.

Donnerstag den 19. Mai d. J., Abends 7 Uhr, findet in der Volkshalle des neuen Rathhauses in Wien eine Volksversammlung zur Besprechung der Valutafrage statt. Wer persönlich kommen kann, der komme! Wer es nicht kann, der schreibe oder telegraphire, daß er ebenso, wie wir, gegen die Einführung der Goldwährung ist. Die Versammlung am 19. Mai d. J. soll eine Kundgebung aller Völker Oesterreichs werden! Sie soll der Regierung, sie soll den Abgeordneten zeigen, wie das Volk, ohne Unterschied der Sprache, ohne Unterschied der Partei in dieser Frage denkt!

Wien, im Mai 1892.

Antensteiner Ludwig.
Arnhart Ludwig
Gemeinderath.
Armann Julius
Gehilfen-Obmann der Kaufleute.
Bärtl Josef sen.
Gemeinderath.
Bärtl Josef jun.
Bezirksausschuß.
Baumann Anton
Landtags-Abgeordneter.
Becker Gustav
Gemeinderath.
Berger Wilhelm, Dr. Freih. v.
Bianchini Georg
Reichsraths- und Landtags-Abg.
Bika Josef
Bezirksausschuß u. Gen.-Vorstand
Blie Alois
Bezirksausschuß.
Brandl August
Bezirksausschuß.
Brauneis Leopold
Gemeinderath.
Büsch Karl Friedr.
Gemeinderath.
Dapar Nikolaus
Gemeinderath.
Dattler Hugo
Genossenschafts-Vors. d. Schilderm.
Dillinger Anton
Bezirksausschuß.
Dobesch Josef
Gemeinderath.
Dürbeck Johann
G. u. n. Gen.-Vors. d. Schmiede.
Ebeling Christian
Bezirksausschuß.
Edelhofer Peter
Gemeinderath.
Eigner Franz
Gemeinderath.
Endres Gottfried
Bezirksausschuß.
Feichtinger Josef
Bezirksausschuß.
Fenzl Karl.
Fenzl Josef
Obm. d. Genossensch. d. Schneider.

Förster Johann.
Frittmann Johann
Obmann d. Genossensch. d. Wagner.
Fürnkranz Heinrich
Reichsraths- und Landtags-Abg.
Fuxa Josef
Bezirksausschuß.
Gefmann Albert, Dr.
Reichsraths-Abgeordneter.
Geyer Franz
Gemeinderath.
Goosch Louis
Professor.
Gräf Ferdinand
Gemeinderath.
Gratl Josef, Professor.
Gregorec Leop.
Reichsraths- und Landtags-Abg.
Gregorig Josef
Landtags-Abgeordneter.
Grünauer Johann
Bezirksausschuß.
Grünbeck Sebastian
Gemeinderath.
Hartmann Karl
Bezirksausschuß.
Hawranek Jos. Anton
Gemeinderath.
Heindl Johann
Kunsthandl.
Herrmann Franz
Gen.-Vorstand der Blumenmacher.
Hipp Johann
Gemeinderath.
Hofmann Franz
Obm. d. Genossensch. d. Schlosser.
Höllthaler Karl
Bezirksausschuß.
Hoffmeister Jakob
Gen.-Vorstand der Metallgießer.
Hörmann Karl
Gemeinderath.
Horak Josef
Bezirksausschuß.
Höfl Karl
Obm. d. G. d. Kleinholz- u. Kohlenh.
Jax Gottfried
Reichsraths- und Landtags-Abg.

Jedlitschka Johann
G. u. n. Gen.-Vors. d. Tischler.
Jirec Johann
Bezirksausschuß.
Kaher Franz
Geschäftsmann.
Kinast Anton
Bezirksausschuß.
Kohler Johann
Reichsraths- und Landtags-Abg.
Kreidja Johann
Bezirksausschuß.
Kretschmer Heinrich
Gemeinderath.
Kuhn Wenzel.
Bezirksausschuß.
Kupka Augustin, Dr.
Landtags-Abgeordneter.
Kurz Johann
Bezirksausschuß.
Kutschera Franz
Obm. d. Genossensch. d. Plattirer.
Laginja Matthäus, Dr.
Reichsraths- und Landtags-Abg.
Latschka Adam
Gemeinderath.
Leitner Franz
Bezirksausschuß.
Lichtenstein Alois, Fürst
Reichsraths-Abgeordneter.
Linke Karl, Dr.
Gemeinderath.
Lueger Karl, Dr.
Reichsraths- und Landtags-Abg.
Meyer Johann
Landtags-Abgeordneter.
Meyler Hans
Obm. d. Verb. d. Wiener Beamten.
Michel Julius
Bezirksausschuß.
Muth Leopold
Reichsraths- und Landtags-Abg.
Nießner Anton
Bezirksausschuß.
Petruschka Ignaz
Bezirksausschuß.
Pflüger Wilhelm
Bezirksausschuß.

Pollak Eduard
Gemeinderath.
Porzer Josef, Dr.
Hof- u. Gerichts-Advocat.
Pundschuh Johann
Obmann d. Gen. d. Bürstenbinder.
Psenner Ludwig, Dr.
Herausg. d. „Oest. Volksfreund“.
Puricht Alexander
Gemeinderath.
Rauscher Ferdinand
Gemeinderath.
Raus Johann
Obmann d. Genossenschaft d. Hafner.
Reichert Josef
Gemeinderath.
Reimer Wenzel
Bezirksausschuß.
Rigler Franz
Reichsraths- und Landtags-Abg.
Reininger Eduard
Bezirksausschuß.
Reisenhofer Urban
Bezirksausschuß.
Roth Josef.
Ruscha Andreas
Bezirksausschuß.
Sauerborn Johann
Gemeinderath.
Schallaböck Franz
Bezirksausschuß.
Scheider Josef, Dr.
Landtags-Abgeordneter.
Scheidl Anton
Gemeinderath.
Schlesinger Josef
Reichsr.-Abg. u. f. f. Hochschul.-Prof.
Schlögl Josef
Gemeinderath.
Schmid Friedrich
Bezirksausschuß.
Schnabl Josef
Landtags-Abgeordneter.
Schneeweiß Martin
Gemeinderath.
Schneider Ernst
Reichsraths- und Landtags-Abg.

Schöller J.
Gen.-Vorsteher d. Hand Schuhmacher.
Schuh Johann Karl
Gemeinderath.
Schwarz Josef
Bezirksausschuß.
Slama Leopold
Gemeinderath.
Spinčić Alois
Reichsraths- und Landtags-Abg.
Spitaler Paul
Bezirksausschuß, Vors. der Mithm.
Stehlik Karl
Gemeinderath.
Steiner Leopold
Gemeinderath.
Straßhil Vincenz
Bezirksausschuß.
Strobach Josef
Buchhändler.
Swoboda Franz
Bezirksausschuß.
Tischler Josef
Gemeinderath.
Trambauer Theodor
Gemeinderath.
Troll Walter, Ritter von
Reichsraths- und Landtags-Abg.
Thurnher Martin
Reichsraths- und Landtags-Abg.
Trabert Adam
Schriftsteller.
Vergani Ernst
Landtags-Abgeordneter.
Wittinghoff-Schell, Kfrh. W. v.
Gutsbesitzer.
Weitmann Andreas
Gemeinderath.
Zeininger Franz
Bezirksausschuß.
Zidero Franz
Vorsteher d. Gen. der Kürschner.
Ziegelwanger Karl
Gemeinderath.
Zöhrer Eduard
Bezirksausschuß.
Zuleger Franz
Fabrikant.

Wir bitten, unten folgende Erklärung, insbesondere von Seiten von Gemeinden, Genossenschafts- und Vereinsvorständen, landwirthschaftlichen Casinos u. s. w., raschestens zu zeichnen und dann, sei es mittelst Correspondenzkarte, brieflich oder telegraphisch, an die Adresse: Johann Heindl, Kunsthandlung, Wien, I. Stefansplatz 7, einsenden zu wollen. „An die Leitung der Volksversammlung in der Volkshalle des neuen Rathhauses in Wien! Wir begrüßen unsere Mitbürger und sprechen uns, gleich Ihnen, gegen die Einführung der Goldwährung aus. . . . im Mai 1892.“

Die Folgen der Goldwährung für die Landwirthschaft.

Die Valuta-Regulierung ist das Schlagwort der Judenpresse in der jüngsten Zeit. Wer z. B. die „Neue Freie Presse“ genau verfolgt, wird finden, daß seit einem halben Jahre dieser Gegenstand in allen Formen variiert wird. Im Leitartikel, im Feuilleton, unter der Rubrik In- und Ausland, unter den Tagesneuigkeiten, vor allem im Haupttheile des Blattes, nämlich in der „Börse-Zeitung“ oder im „Economist“, wie sie es nennen, allüberall ist nur von der Goldwährung die Rede; und mit echt semitischer Annahme und der abstoßenden Zudringlichkeit des Hausjuden wird an allen diesen Stellen dem österreichischen Volke die Goldwährung empfohlen. Wer die Tendenz dieser Banken- und Börsenblätter kennt, wer weiß, daß in denselben in wirtschaftlichen Fragen auch nicht ein Wort geschrieben wird, das nicht mit schwerem Gelde bezahlt werden muß, der weiß dann auch, daß diese mit so viel Meclame in Scene gesetzte Einführung der Goldwährung nur den Zweck hat, einen neuen großen Fischzug zu veranstalten, welcher die mittleren und kleineren Vermögen zappeln in das Netz des großen, mobilen Capitals liefern soll, das in seiner Unerfahrenheit nach neuen Opfern begehrt.

Wir wollen übrigens über diese, ja längst bekannte Sache nicht weiter hier sprechen, sondern nur die Folgen der Einführung der Goldwährung für einen Stand, den der Landwirth, näher besprechen, da derselbe vielleicht von allen erzeugenden Volksschlassen am schwersten von der geplanten Maßregel betroffen würde.

Der schwere Schade, welcher dem Landwirth durch ein hochwerthiges Geld, wie es das Gold ist, zugefügt wird, hat sich in all' den Ländern eingestellt, in denen die Goldwährung zur Einführung kam. In England ging der Bauernstand fast ganz zu Grunde und viele, viele Tausende Joch des besten Grundes, der seit 800 Jahren urbar und mit Getreide bebaut war, sind im Laufe dieses Jahrhunderts, während der Zeit der Goldwährung, in Wildparks, Wald- und Heide-land verwandelt worden. Die Ursache dieses Ruins der englischen Landwirthschaft lag und liegt einfach in dem Umstande, daß in Indien, wo wie bei uns die Silberwährung herrscht, in Folge des viel billigeren

Geldes, der dadurch erniedrigten Löhne und der gesamten, weitaus geringeren anderen Erzeugungs- und Verfrachtungskosten das Getreide so billig producirt wurde, daß der englische Bauer die Concurrenz des indischen Getreides nicht auszuhalten vermochte und lieber seinen Grund und Boden um einen Pappenstil verkaufte, um sein Leben als Fabrikarbeiter in einer Stadt zu fristen, als daß er auf der eigenen Scholle verhungert wäre.

Genau dasselbe hat sich in Deutschland, wenn auch wegen der Kürze der Zeit noch nicht im gleichen Umfange, seit der Einführung der Goldwährung ergeben.

Seit 1870 ist der Werth von Grund und Boden am flachen Lande in Deutschland um mehr als 25 Percent, in manchen Provinzen Preußens um über 40 Percent gefallen und die Landwirthschaft befindet sich in einer geradezu verzweifelten Lage. Während der Bauer die Steuern, die Zinsen seiner Hypothekenschulden, die Auslagen für seine Consumbedürfnisse in schwerem Goldgelde zahlen muß, ist der Getreidepreis zugleich ungeheuer gesunken. Während vor Einführung der Goldwährung der Metrecenrter Weizen in Deutschland ohne jeden Schutz Zoll für Getreide über 19 fl. kostete, sank der Preis desselben in den Jahren 1871—1875 bis auf etwas über 11 fl., in den Jahren 1881—1885, da bereits ein Schutz Zoll eingeführt war, sogar bis auf 8 Gulden. Und die ganzen landwirthschaftlichen Schutz Zölle, welche Fürst Bismarck zur Rettung der Landwirthschaft einführt, konnten diesen Preisfall der Agrarproducte nicht aufhalten, weil der hohe Werth des Goldgelbes auf die Preisansätze einen beständigen Druck ausübt. Das war auch der Grund, warum in Deutschland, gerade so wie in England, unter den Landwirth die Bewegung gegen die Goldwährung so großen Umfang annahm und bis heute immer weiter um sich greift.

Und wenn wir jene reichsdeutschen Blätter zur Hand nehmen, welche draußen die Interessen der Landwirthschaft vertreten, so finden wir, daß sie zwar gegen die Goldwährung im eigenen Lande getern und deren Beseitigung mit aller Macht anstreben, die Einführung derselben in Oesterreich aber begrüßen. Und sie gestehen ganz offen ein, daß sie deshalb diese Stellung einnehmen, weil sie auf diese Weise am ehesten die Concurrenz der österreichischen Landwirthschaft zu beseitigen hoffen. Denn heute kann der österreichische Bauer, der seine Löhne, seine Steuern, seine Consumartikel in minderwerthigem

Papiergelde zahlt und für sein Getreide und Vieh in Deutschland schweres Gold erhält, zur Noth existiren. Haben aber auch wir die Goldwährung, dann ist diese Exportprämie (Vorthail bei der Ausfuhr) beseitigt und damit die österreichische Concurrenz auf dem deutschen Markte glücklich aus dem Felde geschlagen.

Wenn nun von Seite des Großcapitals und seiner ergebenen Diener versucht wird, gerade die Landwirthschaft, welche naturgemäß die größten Gegner der Goldwährung sein müssen, mit dem Schlagworte von der hohen Relation einzufangen und irrezuführen, so geschieht das nur, um den so berechtigten Widerstand derselben zu brechen und ihnen das geplante Joch allmählich aufzuliegen. Auch im österreichischen Abgeordnetenhaus macht sich dieser Einfluß insbesondere auf die Mitglieder des Hohenwart-Clubs, die zum Theil Landwirth sind oder solche vertreten, in unheilvoller Weise geltend. Und während diese Abgeordneten mit dem festen Entschlusse vor wenigen Wochen nach Wien gekommen sind, die Goldwährung entschieden abzulehnen, hört man jetzt schon einige Stimmen unter ihnen, welche dem Einflusse der Regierung in dieser Lebensfrage für den Bauernstand weichen zu wollen erklären. Wie unbegründet und gegen das Interesse der eigenen Wählerschaft verstoßen eine solche Haltung wäre, entnimmt man aus der gerade entgegengesetzten Stellungnahme der Conservativen im oberösterreichischen Landtage, wo sie noch entschieden und mit vollem Rechte gegen die Einführung der Goldwährung sich vermahnt haben.

Um aber unseren Abgeordneten den nöthigen Muth und die erforderliche Festigkeit zu geben, ist es unerlässlich, daß mit voller Entschiedenheit von Seite der Gemeinden, Bezirkscomités u. s. w. vorgegangen und gegen die Einführung der Goldwährung protestirt werde. Und in diesem Sinne verweisen wir auf den an der Spitze unseres Blattes veröffentlichten Aufruf und fordern alle wahrhaft conservativ Gesinnten an, sich an der dort geplanten Kundgebung zu beteiligen; zugleich aber bitten wir sie, im Petitionswege an das Abgeordnetenhaus gegen die Einführung der Goldwährung zu protestiren und mit der Ueberreichung ihrer Kundgebungen ihre Abgeordneten zu betrauen, damit dieselben nicht Unkenntniß über den Willen ihrer Wählerschaft vorbringen können und ihnen jede Ausflucht benommen werde.

mir damals bezeichneten Blätter nahmen ruhig und schweigend diese sachlich und gerecht gehaltene Abwehr hin, so wie sie auch ruhig meine gleichen Nachweise hinnahmen, welche ich in derselben Richtung in meinen beiden jüngst erschienenen Büchern: „Die Feinde des Kreuzes Christi“ und „Judas, der Nihilist“ veröffentlicht hatte. Außerdem ist es bis heute nicht bekannt geworden, was mit der oben erwähnten „Denkschrift“ vom 16. April 1889 weiter geschehen ist. Das Schweigen der Regierung ist wohl noch das Geringsste, was hier möglich ist.

Warum ich auf diese „alte Geschichte“ jetzt wieder zurückkomme? Weil sie wieder neu geworden ist durch die Nummer der „N. F. Pr.“ vom 28. April 1892, genau drei Jahre und zwölf Tage nach der Ueberreichung der oben gedachten „Denkschrift“.

Herr Adolf Wilbrandt verübt nämlich wieder einmal in der „N. F. Pr.“ einen Roman unter dem Titel „Hermann Zfinger“. Ich sage, er „verübt“ einen Roman, denn wer solches Zeug zu verdammen im Stande ist, der muß einen sehr glücklichen oder vielleicht einen sehr unglücklichen Magen besitzen. Lanter himrissige Gedanken und lauter abgehackte Sätze, denen gegenüber die Leistungen des seligen oder unseligen Gustow noch ein Lachsal zu nennen sind. Ich citire aufs

Der Achtstundens-Arbeitsstag.

Der erste Mai ist vorüber, ohne daß die Welt zu Grunde gegangen, ja ohne daß es außer Frankreich zu irgendwie nennenswerthen Tumulten oder Unordnungen gekommen ist. Die sogenannten classenbewußten Arbeiter haben den Tag mit Versammlungen und öffentlichen Aufzügen gefeiert. Sie konnten das heuer leichter thun als sonst, da der erste Mai auf einen Sonntag fiel. In den zwei vorhergehenden Jahren, denn dieser neueste Feiertag, Arbeiterfeiertag geheißen, ist heuer erst in sein drittes Lebensjahr getreten, wurde in vielen Fabriken das Feiern unter Strafe der Entlassung verboten. Aus der Arbeit entlassen werden ist aber heute bei dem Ueberflusse an industriellen Arbeitern gleichbedeutend mit dem Bettelstabe, dann Schub oder Arrest. Heuer hatte niemand etwas zu verbieten, außer jenen Herren, welche Sonntags arbeiten lassen, wozu die Erlaubniß der Behörde erforderlich ist, aber nicht un schwer ertheilt werden soll.

Die Versammlungen, welche am ersten Mai gehalten wurden, sollen gut, sogar sehr gut besucht gewesen sein. Die öffentlichen Aufzüge, in Wien z. B. in den Prater, wurden mit militärischer Ordnung durchgeführt. Vor zwei Jahren fürchtete sich das Philisterium vor dem ersten Mai, was ich damals schon öffentlich in den Zeitungen als Feigheit gebrandmarkt und als unberechtigt auch ein bißchen lächerlich gemacht habe. Die Arbeiter sind ja im allgemeinen keine Kavachols, richtig ausgesprochen Königsteins. Sie sind natürlich auch nicht so dumm, Aufzüge und Versammlungen vorher anzujagen, bei welchen sie trawallern möchten. Heute sehen das auch die politischen Kinder ein.

Es ist eine ganz andere Frage, welche sich vernünftige Zeitgenossen vor und nach dem ersten Mai vorlegen und natürlich auch nach der gewonnenen richtigen Beantwortung handeln sollten.

Der erste Mai der Arbeiter ist nicht ein Tag des Vergnügens, eine einfach zur Unterhaltung angelegte Festlichkeit, wie derlei Feste und Versammlungen sonst von Bürgern, Bauern, von Vereinen und Gesellschaften, mehr als es für deren Geldbeutel gut ist, arrangirt zu werden pflegen. Dem Arbeiterfeiertage liegt ein tiefer Ge-

danke zu Grunde. Erstens soll mit und durch denselben für die Achtstundenarbeit per Tag als Zukunftseinkunft demonstriert werden, zweitens sollen die Arbeiter geschult werden. Es ist eine Art friedlicher Exercirübung, wenn man will, eines kurzen Manövers. Ich sage das ganz offen, denn ich erkenne dem Arbeiter das Recht zu, sich zu organisiren.

Wenn es nach meinem Willen und Wunsche ginge, so würden die berechtigten Begehren der Arbeiter erfüllt, einige allsogleich, für die anderen die nöthigen Vorbereitungen getroffen werden. Fragen wir uns nun, welche die Begehren der Arbeiter sind, insbesondere, welche zu den berechtigten gehören.

In erster Linie haben wir den Achtstundens-Arbeitsstag. Die Arbeiter stellen ihn an die Spitze ihrer Forderungen. Also behandeln wir ihn heute eingehend. Dabei will ich zum voraus bemerken, daß sie ihn gewiß nicht bekommen werden, ehe nicht einige ebenso tüchtige als besonnene Vertreter der Arbeiter in den Vertretungskörpern Einlaß gefunden haben werden, um den Vertretern der anderen Stände dort nachzuweisen, daß es geht, wenn man will, daß man die Arbeitszeit herabsenken kann, ohne daß die Staatsmaschine stille steht. Ob jene das können werden, hängt von der Wirklichkeit in erster Linie und in zweiter auch von ihrer Ueberzeugungsgabe ab.

Ich für meine Person glaube, daß diesbezüglich etwas vorübergehen muß, wenn es zu einer Reformation und nicht zu einem bedenklichen Umsturz kommen soll. Es ist das die Verbreitung der Idee der Menschewürde. Auch die Arbeiter haben von derselben nicht stets die Anschauung, die sie haben sollten. Auch sie verneigen sich vor dem goldenen Kalbe tiefer, als es nothwendig wäre; auch sie begnügen sich nicht selten nur mit Ansprüchen an den materiellen Mammon, was ich allerdings bei ihnen verzeihlicher finde, weil sie eben auf der untersten Stufe des Lebensstandes stehen. Sie vergessen die eigentliche Würde des Menschen als Gotteskind mit einer ewigen Bestimmung ganz. Allein es bleibt immer wahr, daß man anfangen muß, jeden Menschen nach dem zu schätzen, was er ist, und nicht nach dem, was er besitzt. Die Gegenwart ist diesbezüglich so verbabelt, daß die Leute auf die Frage, was

sie sind, mit ihrem Besitzthume antworten: Ich bin ein Guts-, ein Fabrik-, ein Rentenbesitzer. Insofern als nur Besitzer Vollbürger sind, politische Rechte haben, ist das leider begreiflich. Allein gut ist es nicht. Es wird oder muß noch eine Zeit kommen, in welcher allenfalls ideale Eigenschaften, Rechtlichkeit, Talent, Fleiß einen Unterschied begründen werden, aber nicht der Besitz, am wenigsten allein der Besitz. Dann wird die Gesellschaft auch alle ihre Einrichtungen und Gesetze so machen, daß jeder Mensch sein irdisches und ewiges Ziel erreichen kann. Das ist es, was ich als Vorbedingung für Erringung des Achtstundens-Arbeitsstages betrachte. Doch schauen wir, wie sich dieselbe Frage in den Köpfen anderer darstellt, heute, wo das Vermögens- oder Besitzrecht über dem Menschenrechte steht.

Die Menschen sind da, um Güter zu produciren. Das ist das dem wirtschaftlichen Liberalismus zu Grunde liegende Princip. Im freiem Spiele der Kräfte erwirbt jeder, wie er will. Da nun für die Unternehmer um so mehr abfällt, als die Arbeiter länger arbeiten, mehr produciren bei möglichst geringem Lohne, so hat sich niemand in Zeit- und Lohnfragen einzumengen.

Das ist eine Gattung der Beurtheilung. Eine andere ist gezwungen durch die Macht der Verhältnisse, ebenso zu urtheilen, mindestens zum nämlichen Endschlusse zu gelangen. Es sind das die kleinen Hand- und Werkmeister, die Kaufleute und Krämer, und nicht zum mindesten die Bauern. Diese alle arbeiten selbst, arbeiten nicht zehn, nicht zwölft, sondern bis achtzehn und mehr Stunden. Sie können nur mehr nothdürftig leben, wenn sie selbst mit ihren wenigen Gehältern die Kräfte bis aufs Aeußerste ausnützen. Es will mir scheinen, daß die sogenannten classenbewußten Arbeiter der Großindustrie nicht stets diese Verhältnisse genügend beachten. Die Großfabrikanten könnten den Achtstundentag bewilligen, vorausgesetzt, daß die Frage international gelöst wird. Wenn in allen Ländern, aus welchen allenfalls Producte zu uns oder von uns zu ihnen kommen, regelmäßig nur acht Stunden zu arbeiten gestattet ist, so bleiben sich die Chancen für alle gleich. Erzeugt wird bei der großen Entwicklung des Maschinenwesens noch immer genug. Ja es ist für die Arbeiter geforgt, die sonst brotlos

Jose Gedenkblätter

über gedankenlose und heillose Zeitungsblätter.

Von Dr. Albert Wiesinger.

36. Blatt.

Es war am 16. April 1889, als die halbanthliche „Correspondenz Wilhelm“ die seltsame Nachricht brachte, die Wiener jüdische Cultus-gemeinde habe an den Ministerpräsidenten eine Deputation gesendet, welche eine Denkschrift überreichte, in der über die sogenannten „antijemittischen Blätter“ Klage darüber geführt wurde, daß in denselben die Juden so vielfache Angriffe zu erdulden hätten. Die Herren wollten die Sache so ganz „im Stillen“ abmachen, was sonst nicht jüdische Gewohnheit zu sein pflegt, aber das „Vaterland“ war zufällig zur Kenntniß der Denkschrift gekommen und veröffentlichte dieselbe sofort in den Nummern vom 21. und 23. April 1889.

Eine gewisse Unbefangenheit — ich weiß es nicht, inwiefern dieses Wort richtig gewählt ist — aber ich sage: eine gewisse Unbefangenheit gehört bekanntlich zum geschichtlich erwiesenen Nationalcharakter der Juden, aber daß diese „Unbefangenheit“ so weit gehen könne, wie das bei Ueberreichung der eben erwähnten Denkschrift der Fall war, das hätte selbst ich mir vorher nicht einbilden können, der ich doch in dieser Richtung

schon ein dreißigjähriges theoretisches und praktisches Studium hinter mir habe. Die Juden beklagen sich über Angriffe, denen sie von Seite der christlichen Blätter ausgesetzt sein sollen! Das ist eine „Unbefangenheit“ des Urtheiles, wie es „unbefangener“ nicht mehr gedacht werden kann. Es gibt keine Institution unserer Kirche, es gibt keine Uebung unserer Glaubenslehre und es gibt keinen Glaubenssatz unserer Religion, wogegen im Verlaufe des letzten Vierteljahrhunderts nicht schon die insamsten Angriffe von Seite der jüdischen Blätter gemacht wurden; — und nun kommen die Vertreter der Wiener Juden, um in der Rolle der „getränkten Unschuld“ Klage zu führen gegen die christlichen Blätter, die sich doch einfach immer nur beschränkten auf eine gerechte Abwehr der ungerechten jüdischen Glaubensverpottungen, oder die einfach Klage führten über die bekannte jüdische Geld- und Geschäftspraxis, welche doch mit der Religion absolut nichts zu thun hat.

Daraufhin veröffentlichte ich in den Nummern des „Vaterland“ vom 15., 16. und 17. Mai 1889 drei Artikel, in welchen ich mit genauer Angabe von Ziffern und Daten eine Reihe von Angriffen bezeichnete, welche von jüdischen Blättern gegen das Christenthum überhaupt sowie gegen die katholische Kirche und ihre Institutionen und Lehren insbesondere erfolgt waren. Die von

Geradewohl aus der 95. Fortsetzung dieses Romans die nachfolgende Stelle:

Zfingern schoß das Blut zum Herzen und ins Gesicht. Er sah in den großen Wandspiegel, dem er gegenüberstand; er erblickte Christel darin, die wirklich noch mitten im Zimmer stand. Sie schien auch zu erröthen. Auf einmal hielt er sich nicht mehr; es war ihm, als wenn er von einer unerträglichen Last sich befreien müsse. Aufspringend und den Stuhl zurückstoßend, presste er zwischen den Zähnen hervor: „Versteht du denn nicht — du Zigeuner du. Du weißt nicht, von wem du sprichst, weil du nur die Linas kennst! — und auch nicht, zu wem du sprichst. Mir gefällt das nicht. Ich nehme das nicht mehr hin. Ich wünscht in meinem Haus reine Luft zu haben. Bitte, nimm das wörtlich. Schöne deine Zunge — und mich — und uns Alle! Alle!“

Oder nehmen wir die 99. Fortsetzung, in der es unter Anderem heißt:

Er sah ihr unverwandt zu, so lange es dauerte; zuletzt ward's ihr langweilig, sie verschwand, kam wieder, mit einem vergilbten Vorbeertranz, den sie sich ins Toilettezimmer gehängt hatte (von ihrem Abschiedsabend in der großen Oper), und vor ihrem Spiegel setzte sie ihn sich auf. Sie verneigte sich. Sie lächelte. Sie warf langhändchen. Leo sah ihr zu. Sie wil wieder tanzen, dachte er, wenn ich lange genug in der Erde liege . . .

„Gott sei Dank!“ sagte er zu sich, „ich bin so im Dusek, es thut kaum mehr weh. — Ja, die Porzelläne . . .“ Wie kam er auf einmal auf die Porzelläne; das that doch noch weh. Er sah sie im grauen Federhut und in der saltigen, bebängten Jacke, wie Rubens' zweite Frau; wie damals, als

sie bei ihm — Die härt' ich heiraten sollen, dachte er in seinem einschlafenden Hirn; statt der mit den Knäpchen. — Nun ist Alles eins . . .

Seine Gefühle vergingen; dann auch die Gedanken. Die Augen blieben offen, aber sie sahen nicht mehr. Das harte, ruhelohe Aethen hatte aufgehört; langsam, immer langsamer — viel langsamer als bei der hordenden Lina — senkte und hob sich die Brust. Endlich stand sie still. Es schien aus zu sein; nach einer Ewigkeit kam doch noch ein letzter, in den Nästern zitternder, leben wollender Athemzug. Dann kam keiner mehr. Lina's Fall war Witwe.

Wenn eine solche Sprache nicht die Sprache des Narrenhauses ist, so will ich mein Leben lang zum Romanlesen verurtheilt sein.

Uebrigens mag jeder Narr seine Kappe tragen; was geht das die anderen vernünftigen Leute an, so lange sie selber nicht behelligt werden? Aber gerade das ist bei diesem verrückten Romane des Herrn Wilbrandt nicht der Fall. Er schildert nämlich in der 94. Fortsetzung dieses Romans, welche am 28. April in der „N. F. Pr.“ stand, wie die drei Herren Kircher, Brenzel und Prachm an einer Kreuzigungsgruppe vorübergehen, und da findet Herr Prachm, daß der rechte Schächer „ein Schuft ist“, und zwar ein Bild des „gründlich Schelchen“; Herrn Kircher aber gefällt der linke mit seinem „Schafsgesicht“, der „urpöblich fromm und zahm geworden ist“.

Man sieht daraus, daß Wilbrandt bei seiner Nartheit den rechten mit dem linken Schächer verwechselt, und außerdem ist zu bemerken, daß die Kirche den

rechten Schächer als einen Heiligen verehrt. — Genug! — Aber jetzt kommt die Kritik an „den Mann in der Witte“. — Und hier folgen Ausdrücke, die so verurtheilt sind, daß sie sich vorderhand nicht gut wiedergeben lassen. — Aber es wird ja Zeit kommen!

In der Sitzung des Abgeordnetenhauses vom 29. April wurde der Justizminister von den Abgeordneten Ritter v. Zallinger und Genossen wegen dieses „gegen den Welterlöser begangenen gotteslästerlichen Frevels“ interpellirt, worauf die „N. F. Pr.“ noch in der Abendnummer des-

selben Tages Herrn v. Zallinger sammt seinen katholischen Gesinnungsgefährten als „triviale Kumpagne“ titulirt, deren „bodenlose Dummheit“ so stammenswerth ist, wie „ihre Bornirtheit und ihr intellectueller Stumpfthum“. — Ich begreife das, denn der einmal das Wort „Kerl“ an einer ganz anderen Stelle niedergeschrieben hat, der muß die Verehrer und Anbeter dieses —

Genug! Mehr als genug!

In der Sitzung des Abgeordnetenhauses vom 3. Mai beantwortete Herr Justizminister Graf Schönborn die erwähnte Interpellation mit den nachfolgenden Worten:

Ich beehre mich, die Interpellation dahin zu beantworten, daß seitens der Staatsanwaltschaft die Einleitung des subjectiven Strafverfahrens wegen des durch den Inhalt der vierten und fünften Strophe begründeten Verbrechens der Religionsstörung, § 122 lit. a St. G., beantragt wurde, daß

werden, weil die Maschinen weniger Hände benötigen. Die Großunternehmer, die auch heute durch Ringe und Cartelle die Preise dictiren, würden sicher nichts verlieren.

Aber wie stände es mit den kleinen Leuten? Ich rede gar nicht vom Bauer. Der hat Zeiten, wo er mit acht Stunden auskommt, aber auch solche, wo er sich am liebsten nicht schlafen legte. Bei den Handwerkern ist es vielfach gerade so.

Den Socialdemokraten macht der Todeskampf dieser Stände kein Bedenken. Sie wünschen ja die Proletarisierung derselben, weil ihre Zahl dadurch so vermehrt wird, daß sie die endgültige Lösung der socialen Frage in ihrem Sinne schneller durchführen können. Nun das mag ein Gedanke sein, der Menschen einleuchtet, welche nichts zu verlieren haben, welchen die zukünftige Kaiserkrone kein Bedenken macht, welche mit einem Worte den Communismus der Production und der Arbeitsfrüchte möglich und haltbar glauben. Nach meiner Ueberzeugung ist letzteres eine Utopie. Jedenfalls würde es ein vollkommenes Menschengeschlecht voraussetzen. Wie die Dinge stehen, fürchte ich, die Arbeiter werden nur vorgeschoben, die Resultate aber werden jener Classe in den Schoß fallen, welche zu jeder Zeit den Rahm zu schöpfen wußte. So wie die beregte Classe heute die Staaten auswichert und dominiert, so würden in der socialistisch eingerichteten Gesellschaft die Rollen der Aufseher und Ausbeuter der Arbeiter und die Freiliche derselben zu fallen. Damit sage ich nichts gegen den Achtstundentag, wo er durchführbar ist. Mir gefiele er auch. Allein zuerst muß man die Gesellschaft anders organisiren, dann kommt er, sonst nicht.

Dr. Scheider.

Auszüge aus dem Talmud.

Von Robert Wolf, Professor der Theologie.

XII.

Jede Arbeit am Sabbath, die zur Errettung eines Juden vom Tode gethan werden kann, ist nicht nur nicht erlaubt, sondern pflichtmäßig. Wenn also am Sabbath ein Haus oder ein Hausen über einen Juden stürzt, so darf man den Hausen wegtragen, um dem darunter liegenden Juden das

Leben zu retten; ja, wenn auch mehrere Akum (Christen) mit dem Juden darunter liegen und die Akum, falls wir den Juden retteten, auch gerettet würden, so müssen wir doch, um den Juden zu retten, den Hausen Steine wegnehmen. Tractat Joma p. 85. — Also, um einen Juden zu retten, darf man selbst die große Sünde, einen Christen vom Tode zu retten, begehen. (Wie wir schon einmal erwähnt haben, ist es dem Juden verboten, einen Akum vom Tode zu erretten). — Joma p. 84.

Der jüdischen Hebamme ist es nicht nur erlaubt, sondern geboten, einer jüdischen Frau am Sabbath zu helfen und dabei auch alles zu thun, womit der Sabbath sonst entheiligt wird. Einer christlichen Frau zu helfen, ist jedoch verboten, selbst, wenn man ihr helfen kann, ohne den Sabbath zu entheiligen, da sie doch nur als Thier betrachtet werden kann. Im Buche Aguda lautet die betreffende Stelle, und zwar in hebräischer Sprache: bath Jisrael lo thilled lekhuith mipen schemiledeh ben la abudath elilim (d. h. „Eine Tochter Israels soll nicht als Hebamme einer Cathäerin (heutzutage = Christin) dienen, weil sie macht, daß ein Kind zur Abgötterei geboren wird.“

Als Zeuge kann nur der dienen, welcher etwas Menschlichkeit und Ehre besitzt; wer aber seine Ehre wegwirft, wie z. B. der, welcher da nach auf die Straße hinausgeht oder der da von einem Akum Almosen verlangt, wo er daselbe im Geheimen thun kann (d. h. sich nach Bedürfnis nehmen), der gleicht einem Hunde, da er seine Ehre nicht achtet — und ist also auch nicht zeugnishaftig.¹⁾

Als Zeugen können nur diejenigen betrachtet werden, welche den Namen Menschen haben, ein Akum hingegen oder ein Jude, der Christ geworden ist, der noch ärger ist als ein (geborener) Christ, können durchaus nicht als Menschen angesehen werden, folglich hat ihre Zeugenaussage auch keinen Werth!²⁾

¹⁾ Sanhedrin p. 26.

²⁾ Baba kama p. 14, Abodah sarah p. 26.

Gerathen zwei Juden miteinander in Streit, sei es wegen Geld- oder anderer Sachen, und sind sie die Entscheidung eines Richters anzurufen genöthigt, so müssen sie zum Beth din (Rabbineramt) gehen und sich seiner Entscheidung unterwerfen, dürfen aber nicht zu einem Akum (Christen) gehen, selbst nicht vor einem königlichen Gericht Recht suchen, wo Akum Richter sind, und selbst, wenn ihr Gesetz gleichlautend mit dem rabbinischen Gesetz ist, ist es eine große Sünde und eine furchtbare Gotteslästerung. Wer aber dieses Gebot übertreten und mit einem anderen Juden vor einem christlichen Gerichte Recht gesucht hat, den hat das Beth din die Pflicht, zu verdammen (d. h. zu excommuniciren), bis er seinen nächsten Juden von der ihm gestellten Forderung befreit hat.¹⁾

Ein Jude darf keinem Akum (Christen) als Zeuge gegen einen anderen Juden dienen. Wenn demnach ein Akum von einem Juden Geld fordert und der Jude es dem Akum ablegt, dann ist es einem anderen Juden, der es weiß, daß der Akum Recht hat, verboten, dem Akum Zeuge zu werden. Hat ein Jude aber dies Gebot übertreten und ist einem Akum gegen einen Juden Zeuge geworden, dann ist das Beth din verpflichtet, denselben zu verdammen (d. h. zu excommuniciren).²⁾

Die Bürger (nämlich die Juden), in einer Gemeinde haben das Recht, anderen Kaufleuten zu verbieten, nach ihrem Orte zu kommen und Waren billiger zu verkaufen; ausgenommen, wenn die Waren der Fremden besser sind, als die der Einwohner. Dann können die Einwohner es nicht verbieten, da die Käufer doch bessere Ware bekommen würden. Aber natürlich ist das nur der Fall, wo die Käufer Juden sind; wo aber die Käufer Akum (Christen) sind, da kann man es den Fremden wohl verbieten, weil es eine Sünde ist, dem Akum Gutes zu Theil werden zu lassen, indem es bei uns (Juden) Grundsatz ist, es sei erlaubt, einem Hunde ein Stück Fleisch vorzuwerfen, aber nicht einem Noehri (Fremden, Christen) es zu schenken, weil ein Hund besser sei, als ein Noehri (Christ).³⁾

Original-Correspondenz.

Böhmen.

Es gährt im Volke, es wimmelt von socialistisch-anarchistischen Schriften und Zeitungen, die Verführung des Volkes von Seiten gewissenloser Agitatoren nimmt schrecklich überhand, Kirche, Geistlichkeit und Religion überhaupt werden allseits verunglimpft, geschmäht oder vornehm ignorirt, der Liberalismus äußert sich überall im Handel (Wochenmärkte an Sonn- und Feiertagen), im Amte (Vorladungen zu Amtshandlungen an Sonn- und Feiertagen während des Gottesdienstes), in der Schule (vergleiche die famosen Auslassungen des böhmischen Lehrercongresses am 6. August 1891 in Prag) u. s. w. Alles, was katholisch ist, ist ein Dorn in den Augen der liberalen Gesellschaft, es wird bald gar nicht rathsam sein, diese Gesellschaft irgendwo aufzusuchen.

Und doch müssen wir Katholiken handeln, warnen, kämpfen und wehren; leider ist jeder auf sich selbst angewiesen, auf eigene Faust abwehrend, ohne einheitliche Leitung, ohne gemeinsame Unterstützung.

Es geschieht zwar viel Gutes in Wort (Conferenzen), Schrift (katholische Presse) und That (charitative Vereine). Aber alles ist noch immer viel zu wenig gegenüber der concentrirten und stramm zueinanderhaltenden Masse von Religionsfeindschaft in der Gesellschaft.

¹⁾ Gittin p. 88.

²⁾ Baba kama 113.

³⁾ Schuleh. a. Chosch. b. § 156.

Leider haben wir zwar den besten Willen, aber wissen nicht das richtige Mittel anzuwenden; eigentlich aber ist all' unser Bestreben fruchtlos, so lange nicht die Hauptwurzel des Übels ausgerottet ist, der Liberalismus der Neuschule.

Die jetzige Gesellschaft gibt schon sehr wenig Hoffnung auf bessere Zeiten; es fehlt ihr gründlicher Glaube, wahre Gottesfurcht, Gewissenhaftigkeit, Wahrheit, Treue, überhaupt alles, worauf hauptsächlich der Segen Gottes ruht. Es muß ein neues Geschlecht heranwachsen, das an Gott glaubt, mit Gott und für Gott arbeitet, und von Gott zeitliches und ewiges Wohl erhoffen kann.

Das kann aber und wird die jetzige confessionsschule und die jetzigen, weitaus liberalen Lehrer — ob deutsch ob böhmisch, gleichviel — nie leisten.

Wir Katholiken jeglicher Zunge müssen und werden immer dieses einzige, radicale Heilmittel verlangen, die confessionelle Schule, freilich aber diese nicht bloß auf dem Papiere, sondern wirklich auch durchgeführt. Wir müssen mit dem WC des echten Katholicismus in der Mittelschule, katholische Universitäten haben und mit diesen katholisches Leben in Schule und Amt in Handel und Wandel, in der ganzen Gesellschaft.

Es feinden sich immer noch und jetzt wieder von neuem beide Nationalitäten an, wo doch beide — wenigstens die Gutgeimten auf beiden Seiten — sich vereinen sollten zur Abwehr des gemeinsamen Feindes, des Liberalismus, des Anarchismus, Nihilismus und jeglichen gemein-schädlichen —ismus. Ist etwa auch der leidige National — ismus hienüt gemeint? Ich will diese Frage nicht beantworten, nur soviel ist gewiß: was nützt aller nationale Stolz, wenn die Zugend — beiderlei Nationalitäten — außer zwei Stunden wöchentlichen Religionsunterrichtes gar keine religiöse Ausbildung erhält, wenn die Intelligenz — beider Nationalitäten — der Religion gegenüber ganz gleichgültig, wenn nicht feindselig gesinnt ist, wenn die Bourgeoisie — beider Nationalitäten — im glaubenslosen Liberalismus sich gefällt, wenn die Arbeiterklasse — beider Nationalitäten — im Schlepptrah der internationalen Socialdemokratie und Anarchie alle Religion, alle Autorität, alle Achtung vor göttlichen und menschlichen Gesetzen über Bord wirft und kein erwünschtes Ziel kennt, als die ganze jetzige Gesellschaft umzuwerfen? Hier ist der gemeinschaftliche Feind, hier sollte alles brüderlich zusammenhalten, ob Deutscher oder Böhme oder Pole u. s. w., um die jetzige Gesellschaft auf dem Grunde der confessionellen Schule wieder zu Gott und zur Ordnung zu führen, damit im Volke wieder Religion würde; denn nur durch Religion lehrt Ordnung in der Gesellschaft, Friede unter den Nationalitäten, zeitliches und ewiges Wohl der Völker wieder zurück.

Eine Stimme des Rufenden in der Wüste.

Rundschau.

Wiewohl der Heilige Vater noch immer seiner weltlichen Güter beraubt ist und daher zur Regierung der Kirche Gottes rein nur auf die Liebesgaben angewiesen bleibt, welche ihm seine treuen Kinder aus allen Theilen der Welt in der Form des „Peterspfennig“ zukommen lassen, so öffnet er dennoch überall seine milde Hand, wo es gilt, edle Unternehmungen zu fördern, Noth und Elend zu lindern. So hat der Papst für die katholische Universität in Salzburg 10.000 Francs gespendet. Aus Anlaß des Osterfestes hat Leo XIII. weiters an arme Familien, an ausgediente päpstliche Civil- und Militärbeamte und an die Directoren der katholischen Schulen in Rom eine bedeutende Summe vertheilen lassen. — Die Gesundheit des hehren Greises ist

eine zufriedenstellende, Leo XIII. ertheilte zur Osterzeit zahlreiche Audienzen. Der Prinz Eugen von Schwaben und Norwegen wurde von Sr. Heiligkeit in Privataudienz empfangen.

Es geht das Gerücht, daß der König von Italien in diesem Monate nach dem deutschen Kaiser in Berlin einen Besuch machen werde. Die italienische Regierung brütete vergeblich über die finanziellen Verlegenheiten des Landes und gab darnach ihre Demission.

In Frankreich nimmt der Krieg gegen die Kirche seinen ungeschwächten Fortgang, wenigleich die Regierung dem apostolischen Stuhle gegenüber von heuchlerischen Versicherungen ihrer „Friedensliebe“ triest. Schuld seien nur die „renitenten“ Bischöfe.

Der Staatsrath nannte denn auch den Hirtenbrief des Bischofs von Mende einen „Gewaltmißbrauch“, und das „Journal Officiel“ veröffentlichte ein von Carnot unterzeichnetes Decret, in welchem der Inhalt des Hirtenbriefes und einer Brochüre als „Mißbrauch der Amtsgewalt“ erklärt wird. Dasselbe Schicksal ereilte auch den Erzbischof von Nîmion und seine 4 Suffragane. Die katholische Zeitung „Autorité“ hat dem Bischof von Mende bereits eine große Summe eigens gesammelten Geldes anstatt des sperreten Gehaltes übersendet. Noch die katholischen Franzosen!

Der Bischof von Nancy, dem ebenfalls von der Regierung der Gehalt gesperrt wurde, richtete an den Minister ein Schreiben, in dem er erklärt, es sei für ihn eine Ehre, daß man ihn wegen der Vertheidigung der Kirche maßregelte.

Der Brief schließt mit den Worten: „Ich erkläre angesichts des ganzen Landes, daß ich mich niemals vor jenen unerhörten Entheiligungen beugen werde, welche die Kirche schänden, noch vor jener schmachvollen Knechtschaft, die man uns auferlegen will. Ich werde bis zu meinem letzten Athemzuge für Freiheit und Gerechtigkeit eintreten.“

Der Erzbischof von Aix bewies in seinem Hirtenbriefe auf Grund des Hauptstückes 38 des Katechismus, daß es eine Sünde sei, schlecht zu wählen. Charakteristisch für die Lage in Frankreich sind die Worte aus dem Hirtenbriefe des Bischofs von Nancy: „Ich frage, ob jemals, seit 19 Jahrhunderten den Geistlichen eines Landes eine so gefäßige, heuchlerische, dumme und entehrende Tyrannei auferlegt worden. Die französische Geistlichkeit wird den Nacken nicht beugen.“ Aehnlich sprach sich der Bischof von Dijon aus. Ehre diesen pflichtgetreuen Hirten ihrer Herden! — Aber auch durch administrative Maßregeln läßt die Regierung dem Clerus ihre Macht fühlen. Eine religiöse Genossenschaft im Departement Vienne erhielt die „behördliche Erlaubnis“ zur Aufnahme eines Darlehens oder Verkauf von Realitäten, um die vorgezeichnete Zuwachssteuer in der enormen Höhe von 118.000 Francs entrichten zu können.

Vom 10. bis 14. Mai fand die 41. Jahresversammlung der Katholiken Frankreichs in Paris statt.

Der Anarchist Nachaool und sein Genosse Simon wurden in Paris zu lebenslänglicher Zwangsarbeit verurtheilt. Die durch ein neues, am 28. April, als an dem Vorabend des Processus am Restaurant Very verübtes Attentat eingeschulterten Geschwornen hatten verurtheilte Umstände“ angenommen. Dem Restaurateur Very wurden die Hände amputirt und ihm ein Auge herausgenommen, seine Frau ist wahnsinnig geworden, mehrere Personen wurden leicht verletzt.

Englands Katholiken erleben vor kurzem die Freude, den durch den Tod des unverglichen Cardinals Manning verwaisten erzbischöflichen Stuhl von Westminster wieder durch einen würdigen Nachfolger besetzt zu sehen. Dr. Herbert Vaughan, der neue Erzbischof von Westminster, war bisher Bischof in Salford und ist Eigenthümer des katholischen Blattes „Tablet.“ — London zählt jetzt 30-70% Beisig- und Erwerbslose (Paupers).

In Preußen hat der Landtag seine Verathungen wieder begonnen. Die Regierung wird gegenüber den christlichen Parteien, die sie durch die ganz un-motivirte Zurückziehung des Schulgeheimnisses arg vor den Kopf stieß, einen schweren Stand haben. — Die Juden sind in Angst, weil die Gefahr besteht, daß die (protestantischen) Conservativen die Judenfrage in ihr Programm aufnehmen. — Dem Rufe des christlichen Volkes nach Gerechtigkeit in Sachen des Kantener Anabenmordes entsprechend, ist endlich dem jüdischen Schächter Buichhoff seiner Frau und seiner Tochter die Anklageschrift zugestellt worden.

Die Verfolgung der Katholiken im Südwesten Rußlands scheidet fort. Katholische Pfarr- und Filialkirchen und Kapellen werden gewaltsam in orthodoxe verwandelt.

In Amerika scheinen hübsche Zustände zu herrschen. Während der zwei letzten Jahre fanden innerhalb der Vereinigten Staaten 10.196 Personen den Tod durch Mordhand; 229 Thäter wurden hingerichtet, 323 aber gelyncht.

In unserem Vaterlande Oesterreich-Ungarn hält die drohende Gefahr der von der Großfinanz für ihre Zwecke beghehten Valutaregulirung alle Kreise des arbeitenden Volkes in Athem. Möge der Aufruf in unserer heutigen Nummer tausendfachen Widerhall im ganzen Reiche finden!

Das österreichische Abgeordnetenhaus hat am 26. April seine Thätigkeit wieder aufgenommen.

In Ungarn werden große Vorbereitungen getroffen, um in nächsten Monate das 25jährige Jubiläum der Krönung Sr. Majestät des Kaisers als König von Ungarn feierlich zu feiern.

In der Nacht des 28. April brannte das in Wien aufgestellt gewesene berühmte Panorama Pighe's „Die Kreuzigung Christi“ ab. — Die „Neue Freie Presse“ veröffentlichte an diesem Tage ein Gedicht, dessen Gottessäferungen ganz den schenstlichen Schmähungen entsprechen, die der Talmud über unseren Heiland Jesus Christus enthält. Wir verweisen auf die Behandlung dieses Aergernisses in den heutigen „Gedenblätter.“ — Se. Eminenz Cardinal Grunich a hielt am 8. d. M. im St. Stephensdom eine herrliche Predigt, in der er den furchtbaren Frevel gebührend brandmarkte. Es fehlt auch nicht an spontanen feierlichen Protesten und Gebeten aus dem christlichen Volke gegen dieses gräßliche Aergerniß. — Dem verantr. Redacteur K. F. Kohler der „Neuen Freien Presse“ ist bereits am 7. d. M. seitens der Staatsanwaltschaft die Anklageschrift wegen Verbrechens der Religionsstörung nach § 122, strafbar nach § 123, zugestellt worden. Somit schnelle Justiz. — Erklärlich wird vieles, wenn man erfährt, daß unter den 390 Mitgliedern des Journalisten- und Schriftstellervereines Concordia 256 Juden sind. Das Landesgericht Wien lehnte es ab, in Angelegenheit der Verurteilung am 14. November v. J. die Untersuchungsacten dem Abgeordnetenhaus abzutreten. Der Justizminister erklärte weiters, daß er keine Macht habe, von der Börsenammer die Acten über die dort correct geführte Untersuchung verlangen zu können.

In der katholischen Bewegung sind zwei oberbittliche Rundgebungen zu verzeichnen. In Mähren sprächen erfreulicherweise an vielen Orten katholische Vereine empor und ist sogar die Abhaltung eines regelmäßig wiederkehrenden Katholikentages geplant, wozu der hochwürdigste Bischof von Brünn bereits seine Zustimmung gegeben hatte. Se. Eminenz der hochwürdigste Cardinal Fürstbischof von Olmütz richtete an die Vorstehung des neugegründeten katholischen Vereines in Pörsau ein aufmunterndes Schreiben. — Der hochwürdigste Bischof von Leitmeritz erließ vor seiner dritten Romreise ein Hirten-schreiben, in dem es heißt: „Ich werde dem Heiligen Vater berichten können, daß sich das katholische Vereinswesen sehr gehoben hat, indem in mehreren Orten Genossenschaften gegründet worden sind, welche sich nicht bloß die Pflege des katholischen Glaubens, der Frömmigkeit und der christlichen Nächstenliebe zum Zwecke gewählt haben, sondern auch in politischer und socialer Hinsicht eine Besserung auf streng geselliger Weise herbeiführen trachten.“

Der Dritte allgemeine österreichische Katholikentag in Vind findet vom 8. bis inclusive 11. August statt. Ein slovenischer Katholikentag wird am 30. und 31. August in Laibach abgehalten werden. Am 1. Mai fanden in Wien 32 Versammlungen statt, in denen eine Resolution angenommen wurde, welche in folgenden Forderungen gipfelt: Achtstündiger Arbeitstag als hygienische, wirtschaftliche und culturelle Nothwendigkeit, Einhaltung der 36 stündigen Sonntagsruhe, Vereinerung aller Beschränkungen der freien Meinungsäußerung in Schrift und Wort, Wahlrecht aller Staatsangehörigen ohne Unterschied des Geschlechtes vom 21. Lebensjahre an.“ Der Drücker „Volksfreund“ erschien bezeichnenderweise in blutrother Farbe. — In der Babenbergerstraße (Wien) geriet ein Trupp von Arbeitern mit der Sicherheitswache ins Handgemenge.

Bei einem Berichte über die „Maifeier“ darf die Bomben-Chronik nicht fehlen, welche die Anarchisten

zwar bedauerlicherweise von den überwachenden Dragan die Verschlagnahme der Zeitschrift aus einem Uebersehen unterlassen wurde, dieses Uebersehen aber im Hinblick auf die Person des Verfassers und die bisher von ihm verfolgten Tendenzen (?) erklärlich erscheint.

Dieses Geständnis eines „Uebersehens“ von Seite der Staatsanwaltschaft ist der zweite mir bekannte Fall dieser Art, denn im Jahre 1884 nannte der Jude Singer in einer Brochüre die katholische Religion eine „verfluchte Religion“, und als ich mich hierüber der Staatsanwaltschaft gegenüber sehr entschieden aussprach, wurde an kompetenter Stelle gleichfalls das Bedauern von wegen des „Uebersehens“ ausgesprochen. Gut, es ist menschlich und somit möglich, namentlich bei einem in der Welt sonst unbekannten Herrn Singer. — Aber bei Herrn Wilbrandt steht die Sache denn doch etwas anders, als es hier bezüglich der „Person des Verfassers“ gesagt wird.

Ich könnte hierüber viel reden, aber es wird etwas Weniges wohl auch genügen.

Schon im Jahre 1874 machte derselbe Herr Wolf Wilbrandt den berühmten kirchlich-politischen Revolutionär Giordano Bruno zum Gegenstande eines Trauerspiels, welches am 2. März 1874 im damaligen Stadttheater zum erstenmale aufgeführt wurde. Die Censur hatte damals an diesem Stücke das Ihrige gethan, denn auch Herr Wilbrandt hatte — das Seine gethan. Wenn's beliebt, so kann ich die damaligen Recensionen der Blätter citiren, welche etwas — Anderes erwartet hatten, sowie auch das Publi-

cum ziemlich enttäuscht fortging; aber wer kann dann sagen wollen, daß derselbe Herr Wilbrandt gar so harmlos sein soll?

Darauf wurde im December 1875 im Burgtheater Wilbrandt's „Nero“ aufgeführt, über welches Stück die „N. F. Pr.“ am 5. December eine aus der Feder des Herrn Seidl gewonnene Kritik brachte, die an dem guten Wilbrandt keinen guten Faden läßt. Das Stück wird als „ein Schandstück“ bezeichnet, in dem „eine wüste Scene der anderen folgt“, wobei sich „das Ekelhafte nicht mehr höher treiben läßt“. — Es ist wirklich interessant, diese vernichtende Kritik über Herrn Wilbrandt in derselben „N. F. Pr.“ zu lesen, die ihn heute glorificirt, und es ist interessant, zu hören, daß die „Person“ des Herrn Wilbrandt gar so harmlos erscheinen soll.

Würde ich im Abgeordnetenhaus sitzen — Aber richtig, ich sitze ja nicht darin!

Neuere sage ich vorläufig nicht über diese neueste Schandthat der „N. F. Pr.“, welche die Geschichte Christi schon längst eine „nazarenische Legende“ genannt hatte, und die ihn selbst als einen „jüdischen Proletarier“ und den „Sohn eines Judenmädchens“ bezeichnet hatte.

Wir werden ja alle, die wir in der Person Christi unseren Herrn und Heiland verehren, noch mehr zu sagen haben. Noch viel mehr! Es muß ja doch endlich eine letzte Grenze dieser Niedertracht geben, und diese Grenze wird wohl noch gezogen werden und gezogen werden müssen; vielleicht eher, als die Herren sich's denken!

zur Erhöhung der Festesfreude vor und nach dem 1. Mai um einiges bereichert hatten.

In Wien fand man auf Tramwayseisenbahnen und an Anstandsstellen Geschosse, deren Wirkung, wenn sie nicht rechtzeitig entdeckt worden wären, noch fürchterlicher gewesen sein würde, als Dynamit. Bomben wurden weiters vorgefunden, respect. platzen sie, ohne Schaden anrichten zu können, in Albi (Departement Tarn, Frankreich), in Tours auf einem Anstandsplatz, in der bedeutenden Fabrikstadt St. Etienne, in Forli (Romagna) vor einem Gefängnisse, in Sinigaglia (Provinz Ancona), in Aublain bei Couvin (Belgien) vor der Wohnung des Bürgermeisters, in Lüttich am Hause einer Madame Mst. Ebenso wurde in Barcelona noch rechtzeitig eine Explosion verhindert. In Livorno pläze eine Bombe in der Via Risiccoli neben einem Anstandsplatz. In Faenza explodirte im Unratschale unter dem im Präfectur-Gebäude befindlichen Gendarmenposten eine Petarde. In Chartres explodirte in der Kathedrale während der heiligen Messe eine Bombe. Weniger glimpflich ging es bei einer Explosion am Boulevard de la Souverainere in Lüttich ab, wo das Palais des Grafen d'Anghem in eine Ruine verwandelt wurde. In der Kirche St. Martin in Lüttich fielen Glasgemälde im Werthe von 100.000 Francs einer Explosion zum Opfer. In Chateau (Belgien) suchte man 2 Brauhäuser in die Luft sprengen. Am 7. wurde berichtet: Die Präfectur von Toxys steht in Flammen.

Die Regierungen aller Länder veranstalten eine wahre Treibjagd nach Anarchisten, und sind auch bereits zahlreiche Verhaftungen erfolgt. Sehr bedenklich klingen die Nachrichten über die Einschmuggelung anarchistischer Flugchriften in die Kasernen. Wehe der herrschenden Klasse, wenn ihre letzte Stütze, die stehenden Bataillone, zusammenbricht! Aber es kommt schon wieder ein Trost! Durch die Blätter ging folgende Nachricht: „In Paris scheint man ein Anti-Explosivmittel entdeckt zu haben, das einen sphaerischen Zustand herstellt, welcher die durch die Explosion frei werdenden Gase hindert, sich auszudehnen und dieselben zum Theil flüssig macht.“ Wenn nur die Anarchisten diesen „sphaerischen Zustand“ nicht wieder zerstören! Es wird wohl auch zu teuer kommen, in der ganzen Welt diesen Zustand herzustellen. Diesen sphaerischen, dynamitischen Zustand könnte nur die Religion herstellen, wenn sich Hoch und Nieder den Befehlen Gottes fügen wollten. Leider sind die „Kinder der Welt“ eine „handvoll Geldleute“, die in Pracht und Leppigkeit versinken, der Genüsse überflüssig, während Millionen Hunger leiden, weit davon entfernt, dies zu thun. Daher ist der Haß gegen die „bestehende Ordnung“ in den Massen so tief eingegriffen und hat in den Herzen solche Verwundungen angerichtet, wie die Nebelsäule an den Weinstöcken, so daß die Dynamit-Explosionen die ausbleibenden Funken eines glühenden Kraters zu sein scheinen.

In Corfu wurden 500 Kilo Dynamit und Pulver gestohlen. Damit kann noch viel geschehen! In Paris sprach ein Redner sich so aus: „Die wahre Bedeutung des 1. Mai ist die Vereinigung der Kräfte zur bevorstehenden Revolution!“ Möge es nicht wahr sein!

K. R.

Literatur.

Luther's Lebensende.

Eine historische Untersuchung
von Paul Majumbe.

Fünfte verbesserte Auflage. Mainz, Kupperberg, 1891.
Besprochen von Dr. Sebastian Brunner.

Wir bemerken gleich vor der Besprechung dieser höchst merkwürdigen, in die Streitfragen der Confessionen scharf eingreifenden Schrift — es möge jeder katholische Priester und auch jeder Katholik, dem es um den richtigen Standpunkt bei Beurtheilung der religiösen Zeit und Streitfragen zu thun ist — sich sowohl die obgenannte Schrift als auch jene Broschüren (von demselben Verfasser, welche durch die fanatischen Angriffe von Seite des sogenannten „evangelischen Bundes“ gegen Majumbe erfolgt sind — zu einer sehr notwendigen zeitgemäßen Belehrung und Orientierung anschaffen.

Majumbe bemerkt im Vorwort:
„Da man auf protestantischer Seite nicht müde wird, immer von neuem die gegängelteten Geschichten gegen

die Katholiken auszugraben, — erst in jüngster Zeit sprachen die Anhänger des „evangelischen Bundes“ wieder von den „schlechten Päpsten“, vom „römischen Uebermuth“, der „römischen Tyrannei“ — so mögen in specie den Mitgliedern jenes „Bundes“ im Nachfolgenden aus der Geschichte ihrer „Kirche“ einige Blätter gewidmet werden, die keine Geschichtslügen, auch keinen Uebermuth und keine Tyrannei enthalten, die man aber in der protestantischen Literatur zu entfernen und zu übertrüben pflegt.“

Majumbe setzt dem officiell fabricirten Bericht über den „seligen Tod“ Luthers eine sehr unvorsichtige, die Stimmung unter den Bewohnern in Eisenblei und der Umgebung signalisirende Neuferung eines Predigers entgegen.

In der Nacht vom 17. auf den 18. Februar 1546 war Luther gestorben.

Am 20. Februar jagte der lutherische Michael Coelius in der Leichenrede:

„Er ist noch nicht begraben, nicht mehr denn einen Tag todt gewest und schon fanden sich Leute, die, durch den bösen Geist getrieben, ausgebracht haben sollen, als hab man ihn todt im Bette gefunden. Ja, ich trage nicht Zweifel, daß der, so von Unbegreifem ein Vignier ist, noch mancherlei mehr und schlimmere Lügen erdenken wird, denn nicht mehr um Luther ist's ihm zu thun, sondern um seine Lehre.“

Dieser Prediger Coelius hat sehr vorzüglich diese schlimmen „Lügen“ nicht näher bezeichnet, aber daß noch schlimmere Lügen schon allgemein verbreitet waren, ist deutlich zu ersehen, weil Coelius, nachdem er den „wahren Vorgang“ beim Tode Luthers berichtet, noch einmal mit verstärktem Pathos gegen die „Lügen“ loszugehen für nöthig hielt.

Der „wahre Hergang“ zunächst sollte der gewesen sein, daß Luther unter lauten Gebeten und Bibelsprüchen seine letzten Augenblicke zugebracht habe. Wiederholt soll er Plamenstellen recitirt und namentlich die Worte gesagt haben: „In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti etc.“

Zuletzt hätten Doctor Jonas und der Medner Coelius ihn noch einmal mit eindringlicher Stimme gefragt: „Reverendo Pater, wollet Ihr auf Euern Herrn Jesum Christum herben und die Lehre, so Ihr in seinem Namen gethan, bekennen?“ — worauf der Sterbende deutlich geantwortet: „Ja!“ „Hierauf fing er an, eine halbe Viertelstunde zu schlafen; dann that er einen tiefen Odem holen und hiemit gab er sanft und in aller Stille mit großer Geduld seinen Geist auf.“

Unmittelbar nach dieser Erzählung wendet sich Coelius sogleich wieder an die „Lügner“.

„Was sagt Gott“, fährt er fort, „vor dem wir's auf unser Gewissen nehmen, daß es mit seinem (Luthers) Abschied also und nicht anders ergangen sei — wie man daselbst in einer Historia zusammengetragen und im Druck wird reichlicher angesehen lassen.“ — „Das aber habe ich erzählt“, so schließt Coelius, „daß man dem Teufel und den Seinen ihren eigenen Schaden thut; damit man, wenn man anders, wie jemand gehöret, davon reden wird, dem nicht Statt noch Glauben gebe. Denn ich und andere, so dabei gewest, wollen des lebendigen Zeugen sein. Wer uns nun Glauben geben will, wohl gut; wer nicht will, der fahre hin, lüge und trüge auf seine Abenteuer; ich weiß Gottlob, daß ich der Wahrheit Zeugniß geben hab.“

Es müssen allerdings sehr bedenkliche Gerüchte gewesen sein, welche der „Teufel“ angelichtet hatte, wenn der Mansfelder Prediger mit einem solchen heftigen und wiederholten Anjumen und mit der ausgesprochenen Vermuthung, daß sie nicht verschunnen würden, sich gegen dieselben zur Wehr setzte — trotzdem das Lebensende Luthers ganz harmlos und naturgemäß verlaufen sein sollte — und wenn die drei Theologen noch angeklagt des Verdachts Luthers eine „Historia“ (in der sich die Erzählung des Coelius über des Verschiedenen letzte Momente zum Theil wörtlich wieder findet) für Gegenwart und Zukunft zusammenzustellen begannen.

Außerdem verfaßte Jonas noch einen Specialbericht an den sächsischen Kurfürsten. Dieser Brief wurde später gleichfalls gedruckt. Der Druck stimmt natürlich mit den Angaben der „Historia“ überein. Aber der Zweifler ist (trotz Sedendorf), der den Brief „Jonas manu subscriptam“ im Archiv zu Weimar — in „Reichsdrift“ — gefunden hatte) berechtigt, ob der Brief im Original so gelautet hat, wie im Druck. — Für unsere spätere Darstellung ist übrigens der Umstand von Interesse, daß, während die „Historia“ unter Luther's Dienern, welche zu Eisenblei um ihn waren, den Ambrosius, und andere „Diener“ ausdrücklich erwähnt, auch in dem Jonas'schen Briefe an den Kurfürsten hervorgehoben wird, daß außer diesem Ambrosius „noch ein oder zweien“ Diener in Luther's Umgebung sich befunden haben.

(Schluß folgt.)

(Monatsschrift für christliche Socialreform.)
Gesellschaftswissenschaft, volkswirtschaftliche und verwandte Fragen. Begründet von weiland Freiherrn Karl v. Vogelsang, fortgesetzt von Dr. Wilhelm Freiherrn von Berger. Verlag Joh. Heindl, Wien. Preis jährlich 6 fl. Das

4. Heft liegt uns vor und bietet wieder reichen Stoff. Der hochwürdige Herr Dr. Fischer-Colbrie, Director im höheren Priesterseminar zu St. Augustin, erfreute uns mit einem Aufsatz, betitelt: „Die Kirche und die Arbeit“, in welcher der unmissverständlichen Auffassung des christlichen Heidenthums von der Arbeit und den Sklaven die christliche Auffassung entgegengesetzt wird, durch welche der Arbeit wieder die Ehre gegeben wurde. In dem Artikel „Wahrer Capitalismus und falscher Capitalismus“ von Wenzel wird der Begriff „Capitalismus“ richtig gestellt. Ein weiterer interessanter Artikel ist betitelt: „Ueber die socialpolitische Bedeutung des Clearing.“ (Fortsetzung). Von M. V. sind wieder mehrere Aufsätze enthalten, welche über die jüngsten Ereignisse der letzten socialen Bewegung berichten und dieselben beleuchten, so: „Socialas aus England“, „Der deutsche Gewerkschafts-Congress in Halberstadt“, „Socialer Nihilismus“, „Vergessene Wahrheiten“. Auch das neueste Lehrbuch der Volkswirtschaftslehre von Dr. W. Neurath erfährt sachgemäße Besprechung. Wir empfehlen die Monatschrift warmstens zum Abonnement.

(Der Teufel in der Schule.) Erzählung für das Volk. Von Conrad von Voland. Freiburg und Wien. Seidel. Preis 1 M. 3. verbesserte Auflage. Das Werk ist von der treuen katholischen Presse in Oesterreich, Deutschland, der Schweiz und Luxemburg auf das häufigste besprochen worden.

(Die Schäden und Gefahren der Balutaregulirung) für die Staatsfinanzen, die Volkswirtschaft und die Kriegsbereitschaft von Dr. Josef Ritter von Neupauer. Wien, Pest und Schiedsmos, 1892. Preis 30 kr. Die Schrift ist lesenswerth. Verfasser ist gegen die Balutaregulirung.

„Gerechtigkeit“. Buchhandlung Leo W. örl, Wien, erscheint zweimal im Monate. Preis im Jahre 1 fl. Die erste Nummer ist erschienen und sehr inhaltreich. Dieses christliche Arbeiterblatt sei hiemit bestens empfohlen.

Die confessionelle Schule. Vertrauliche Briefe an einen Dreipunkte-Bruder von Dr. Augustin Rohling, I. I. Universitätsprofessor und Canonikus in Prag. Verlag J. Heindl, Wien, I. Stefansplatz 7. Preis 15 kr. Um die Idee der endlichen Erlangung der confessionellen Schule nach zu erhalten, empfehlen wir diese herrliche Broschüre des berühmten Gelehrten zur eifrigen Verbreitung, was um so leichter ist, als bei Bezug mehrerer Exemplare Freizeitung gewährt werden und in diesem Falle auch Franco-Zufendung erfolgt. Bei 5 Exemplaren werden 1, bei 10 Stück 3, bei 25 Stück 8 Freizeitung gewährt.

Die älteste Zeitung Angens, das „Echo der Gegenwart“ urtheilt über Rohling's Schrift wie folgt: „Vertrauliche Briefe“ nennt der gelehrte Verfasser seine geheimnissvollen Schreiben an den Dreipunkte-Bruder; in der That recht vertraulich, wenn man derartige Liebes unermüdet einkindern muß! Wäre es doch bei der Vertraulichkeit geblieben, wird unser Herr Bruder denken, sieht er doch jetzt seine Niederlage vor aller Welt bloßgestellt. Rohling's Briefe stellen klar, um was es sich bei der Genossenschaft der Brüder im Schulkampfe handelt; die Schule für die Gottlosigkeit trocknen, ist ihr Ziel; würden sie es erreichen, Religion und Staat wären der Vernichtung anheimgelassen. Dem Gebäude, das Verwahn und Bosheit aufgebaut, entzieht der Verfasser mit seinen unwiderstehlichen Argumenten das Fundament. Den Einsturz zu beschleunigen und vollständig zu machen, wünschen wir der Schrift weiteste Verbreitung; sie umfaßt die katholischen Interessen aller Völker.“

Für jene vereinzelteten vorjährigen Abonnenten, welche den Abonnementsbetrag von 1 fl. für das Jahr 1892 noch nicht entrichteten, legen wir dieser Nummer eine bedruckte Postanweisung zur gütigen Benützung bei.

Derselben wollen sich auch jene P. T.

Leser bedienen, welche das „Vereinsblatt“

etwa fürderhin monatlich zweimal, also

auch an einem jedem Ersten im Monate,

zu beziehen wünschen.

Die Administration

des „Katholischen Vereinsblattes“

Wien, I. Stephansplatz 7.

Literatur.

Für Reconvalescente und Blutarmer empfehlen wir als stärkendes, die Verdauung, den Appetit und die Ernährung beförderndes Mittel Krizda's Cienecognac von J. Joh. Krizda, Kreisapotheker, Kornuburg bei Wien.

Mater Divina Gratiae. Polychromirtes Chromobild aus der Veunoner Malerschule, Größe 43x31 Centimeter. Preis 2 Mark. Verlag Hermann K. H. Sautlau, Württemberg.

Bestens empfohlen werden:

Die katholischen Missionen. Illustrierte Monatschrift. Jahrgang 1892. 12 Nummern. Mark 4 = fl. 2.40 ö. B. B. — Freiburg im Breisgau. Herder'sche Verlagshandlung. Durch die Post und den Buchhandel.

Literarische Rundschau für das katholische Deutschland. Herausgegeben von Dr. G. Krieg, Professor an der Universität Freiburg im Breisgau. Jahrgang 1892. 12 Nummern. Mark 3. — Freiburg im Breisgau. Herder'sche Verlagshandlung.

Unsere verehrten Leser werden ergebenst gebeten, die im „Vereinsblatt“ inserirenden Firmen zu berücksichtigen, bei Bestellungen das „Vereinsblatt“ zu citiren und christliche Fabrikanten, Gewerbetreibende und Handlungshäuser zur Aufkundung ihrer Erzeugnisse zu veranlassen.

Um armen Kirchen die Anschaffung von Paramenten, kirchlichen Metallwaren, Kreuzwegen u. s. w. zu erleichtern, bewilligt J. Heindl, kirchl. Kunst- und Paramenten-Handlung Wien, I. Stefansplatz 7 im fürsterzbischöflichen Palais, Ratenzahlungen. Die Zahlungstermine können vom P. T. Auftraggeber bestimmt werden. Wir bitten unseren mit circa 1000 Illustrationen versehenen Kunst-katalog zu verlangen, welcher gratis abgegeben wird.

Mittheilung.

Aus Wörthshofen. Die heutige Nummer unseres Blattes enthält eine „Rundmachung“ des hochw. Herrn Pfarrers Seb. Weipp, auf die wir besonders aufmerksam machen.

Rundmachung!

Die firma Franz Kathreiner's Nachfolger in Stadlau-Wien und München stellt einen Malzsaft mit Geschmack v. Bohnen her und bittet denselben mit meinem Bild und Facsimile in den Handel.

Dies geschieht mit meiner ausdrücklichen Erlaubniß, weil ich mich überreut habe, daß in diesem Malzsaft mit Bohnengeschmack kein schädliches Substanz, welche dem Bohnensaft anhaften, „Coffein“ genannt, nicht enthalten sind.

Dagegen hat der Kathreiner'sche Malzsaft den großen Vortheil, daß, wenn man, auch, dergleiche, welcher Malzsaft nicht, dem Genuß des reinen Bohnensaftes entzogen und dafür ein viel gefährlicheres u. nahrungsschädliches Getränk an seine Stelle setzen kann, dessen Verwahn, namentlich auch unter Kindern, sich zu halten kommt.

Wörthshofen, den 1. März 1892.

geb. S. Weipp M. P.,

kath. Pfarrer.

1555 10 2

WIEN. Hôtel „goldene Ente“, I. Riemerstrasse 4, Schulerstrasse 22, neu erbaut, nächst der Stefanskirche und Universitätskirche. Hôtel ersten Ranges, mit Personenaufzug, Centralheizung, Bäder etc. Permanentes Absteigequartier des P. T. hochwürdigen Clerus.

C. Richard, Eigenthümer.

Zur coulanten Besorgung aller Effecten u. Valuten bestens empfohlen:

Wechselstube des Bankhauses Schelhammer & Schattera, WIEN, I. Kärntnerstrasse 20. (147 24 9)

Wir bitten bei Bestellungen sich stets auf das „Katholische Vereinsblatt“ zu berufen.

Schutz

gegen

Maul- und Klauenjuche, Rothlauf der Schweine, Fliegenplage in Stallungen, Matten und Ungeziefer aller Art, Fäulniß und Verflüchtung des Holzes, Hauss- und Mauer-schwamm, feuchte Wände etc.

bietet nur allein das unübertroffene

Barthel's Original Carbolium

zugleich nachbrauner Anstrich für Holzobjecte, welchen er eine 3-4fache Dauer verleiht. Prospekte umsonst. 5 kg. Postcollt fl. 1.50, 100 kg. fl. 16.— ab Wien ev. Pfisen. Auslage gering. — Nutzen 1000fach!

Ferner liefern Wagen-u. Lederfette, Maschinenöle, Dachpappe, Patent-Starrtheer, Samenbeize gegen Weizenbrand, Eisen-, Kupfervitriol, Carbonsäure etc. billigt

MICHAEL BARTHEL & CO., WIEN, X., Keplergasse 20. (Gegründet 1781.)

! Feinste Altarwachskerzen!

1 Kilo fl. 2.20 franco Fracht und Emballage auf ganzjähr. Rechnung oder gegen Cassa 5% Cassaconto empfohlen und um gütigen Zuspruch bittet

Roman Vladyka in Blattan (Böhmen).

NB. Meine Kerzen sind aus echtem böhmischen Bienenwachs erzeugt, brennen sehr sparsam, daher zweimal so billig als nachgeahmte. 1484 24 8

Warnung.

In der Festzeit blüht der Schwindel, welcher dem Streben entspringt, ohne ehrliche Arbeit gut zu leben und schnell reich werden zu wollen. Gegen die Fälschung der Nahrungs- und Genussmittel mußten sogar gesetzliche Maßregeln ergriffen werden.

Im größeren Maßstabe wird der Schwindel in denjenigen Artikeln betrieben, welche die Landbevölkerung benötigt, die aus Indolenz, Unwissenheit oder aus schlecht angebrachten Sparsystemen nur recht billig einkaufen will. Diesen Umstand benützen unrelle Firmen, indem sie der Ware werthlose Zusätze beimeischen, um sie schwerer und voluminöser zu machen. So hat man gefunden, daß z. B. beim Wagenfett 200—300 % Schwermetall (zu Staub gemahnter Kieselstein) beigemischt werden, welcher die Wagenfette schwerer macht und auch die Achsen schädigt.

Nicht minder wird der Schwindel beim Carbolium betrieben, welches wegen seiner Vorzüge massenhaft verwendet wird. Auch hier kommen billige Surrogate, bestehend aus Rückständen der Oel-, Harz- und Petroleum-Refinerien, vermengt mit leichtem Theer und Carbolölen in den Handel, ev. werden gewöhnliche Crocolöle als Carbolium angepriesen. Durch Zusatz von Harz als Ersatz des fehlenden Körpers, sowie Beimischung der Carbolöle behufs Imprägnirung wird dann versucht, über die wahren Eigenschaften des Carboliums hinwegzutäuschen, und so finden wir eine Menge von Carbolium-Präparaten, welche zu fabelhaft billigen Preisen verkauft werden, aber doch zu theuer für jeden Preis sind, weil sie vollständig werthlos für den Zweck, für den sie gekauft wurden, sind. Es existirt ein Rezept, nach welchem 40% Wasser zur Bereitung des Carboliums genommen wird!

Nachdem diese Nachahmungen für den Laien schwer erkennbar sind, wird hiemit auf ein Product aufmerksam gemacht, auf das Carbolium, der Firma „Michael Barthel & Comp.“ in Wien, welches alle Konkurrenzfabrikate übertrifft, deren Alter schon (111 Jahre) die beste Garantie für deren Solidität bietet.

Wir empfehlen das bei heutigen Nummern beiliegende Circular zur gefälligen Beachtung.

Celluloid-Collar-Streifen,

Zu jeder Jahreszeit sehr angenehm zu tragen.

in 3 Breiten 2 1/2, 3 und 3 1/2 Centimeter, per Stück 35, 40 und 50 kr. Solche mit schwarzem oder blauem Strich 60 kr.

Umlogkragen für Benedictiner etc. 70 kr.

Johann Heindl

Wien, I. Stefansplatz Nr. 7.

J. HARTMANN & SOHN

(1421) protokollierte Firma (24 11)

Lieben bei Prag (Staatsbahnhof).

empfehlen ihre Dienste als Spediteure

und Commissionäre.

Postspareassa-Check-Conto Nr. 816.995.

Prag. Telephon Nr. 845. So. Hochwürden

unser hiesiger Herr Pfarrer gibt auf Verlangen uns die besten Referenzen.

Harmonium-, Piano- und Orgel-Fabrik

Al. Hugo Lhotz in Koeniggratz

(1535) 3111. Niederlage (25 3)

Wien, III. Salsanergasse 31

empfiehlt billige ihre bestrenommirten Instrumente.

Nach auf Raten. — Garantie 6 Jahre. — Illustrierte

Preiscontante gratis und franco.

Johann Heindl

Kirchliche Kunst- u. Paramenten-Handlung

Wien, I. Stefansplatz 7.

(im fürsterzbischöflichen Palais).

Srenzweg-Stationen.

Preis complete mit Rahmen und Aufsatz

a) Selbstverdruck:

Bildgröße 8 1/2 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90 92 94 96 98 100 102 104 106 108 110 112 114 116 118 120 122 124 126 128 130 132 134 136 138 140 142 144 146 148 150 152 154 156 158 160 162 164 166 168 170 172 174 176 178 180 182 184 186 188 190 192 194 196 198 200 202 204 206 208 210 212 214 216 218 220 222 224 226 228 230 232 234 236 238 240 242 244 246 248 250 252 254 256 258 260 262 264 266 268 270 272 274 276 278 280 282 284 286 288 290 292 294 296 298 300 302 304 306 308 310 312 314 316 318 320 322 324 326 328 330 332 334 336 338 340 342 344 346 348 350 352 354 356 358 360 362 364 366 368 370 372 374 376 378 380 382 384 386 388 390 392 394 396 398 400 402 404 406 408 410 412 414 416 418 420 422 424 426 428 430 432 434 436 438 440 442 444 446 448 450 452 454 456 458 460 462 464 466 468 470 472 474 476 478 480 482 484 486 488 490 492 494 496 498 500 502 504 506 508 510 512 514 516 518 520 522 524 526 528 530 532 534 536 538 540 542 544 546 548 550 552 554 556 558 560 562 564 566 568 570 572 574 576 578 580 582 584 586 588 590 592 594 596 598 600 602 604 606 608 610 612 614 616 618 620 622 624 626 628 630 632 634 636 638 640 642 644 646 648 650 652 654 656 658 660 662 664 666 668 670 672 674 676 678 680 682 684 686 688 690 692 694 696 698 700 702 704 706 708 710 712 714 716 718 720 722 724 726 728 730 732 734 736 738 740 742 744 746 748 750 752 754 756 758 760 762 764 766 768 770 772 774 776 778 780 782 784 786 788 790 792 794 796 798 800 802 804 806 808 810 812 814 816 818 820 822 824 826 828 830 832 834 836 838 840 842 844 846 848 850 852 854 856 858 860 862 864 866 868 870 872 874 876 878 880 882 884 886 888 890 892 894 896 898 900 902 904 906 908 910 912 914 916 918 920 922 924 926 928 930 932 934 936 938 940 942 944 946 948 950 952 954 956 958 960 962 964 966 968 970 972 974 976 978 980 982 984 986 988 990 992 994 996 998 1000 1002 1004 1006 1008 1010 1012 1014 1016 1018 1020 1022 1024 1026 1028 1030 1032 1034 1036 1038 1040 1042 1044 1046 1048 1050 1052 1054 1056 1058 1060 1062 1064 1066 1068 1070 1072 1074 1076 1078 1080 1082 1084 1086 1088 1090 1092 1094 1096 1098 1100 1102 1104 1106 1108 1110 1112 1114 1116 1118 1120 1122 1124 1126 1128 1130 1132 1134 1136 1138 1140 1142 1144 1146 1148 1150 1152 1154 1156 1158 1160 1162 1164 1166 1168 1170 1172 1174 1176 1178 1180 1182 1184 1186 1188 1190 1192 1194 1196 1198 1200 1202 1204 1206 1208 1210 1212 1214 1216 1218 1220 1222 1224 1226 1228 1230 1232 1234 1236 1238 1240 1242 1244 1246 1248 1250 1252 1254 1256 1258 1260 1262 1264 1266 1268 1270 1272 1274 1276 1278 1280 1282 1284 1286 1288 1290 1292 1294 1296 1298 1300 1302 1304 1306 1308 1310 1312 1314 1316 1318 1320 1322 1324 1326 1328 1330 1332 1334 1336 1338 1340 1342 1344 1346 1348 1350 1352 1354 1356 1358 1360 1362 1364 1366 136

Joh. Heindl's

kirchliche Kunst- u. Paramenten-Handlung
Wien, I. Stefansplatz 7
seit 20 Jahren im fürstbischöflichen Palais
empfiehlt:

Prachtvolle Altarlampe,
versilbert oder vergoldet, für den „Ewigen
Licht“-Apparat eigens hergestellt. Kessel-
durchmesser 32 Cm. u. W. fl. 45.—.

Hierzu: Ein Apparatglas (roth oder
blau) u. W. fl. 1.20.
Schutzdeckel, vergoldet oder ver-
silbert 70 kr.

Echt Guillon-Apparatdochte
Nr. 1, 2, 3 und 4, per Schachtel fl. 1.60.

Kerzen-Anzünder

der nicht abtropft (verhütet vielen Schaden
an den Altarparamenten von Stoff und
Metall), ein Paket enthaltend 5 Meter
30 kr.; lässt sich an jedem beliebigen Löss-
horn mühelos anbringen.

Eine große Anzahl hochwürdiger Herren
Pfarrer, welche seit Jahren statt der früher
üblichen „Wachs“-kerzen nicht abtropfenden
Kerzenanzünder in Gebrauch haben, haben
dankbar in rühmender Weise anerkannt, dass
seitdem ein Betropfen der Altartücher, Pil-
ster, Tälere etc. vollkommen aufgehört hat.

Kirchenweihrauch

Wir sind in der angenehmen Lage, die
Weihrauchsorten in den bisherigen gleich
vorzüglichen Qualitäten zu einem er-
mässigten Preise liefern zu können
und zwar:

I^{ma} Qualität feinst duftende **grosse**
Tropfstücke per Kilo . . . fl. 1.20
I^{ma} Qualität feinst duftende **kleine**
Tropfstücke per Kilo . . . 1.20
II^a Qualität per Kilo . . . 1.—
III^a Qualität (Brosen) per Kilo . . . —50

Fertige Messkleider, Vela, Stolen
versende franco mit Post zur gefälligen
Ansicht und Wahl.

Wer Bedarf hat, bediene sich dieses Modus;
jedermann bekommt nach seinem Ge-
schmacke und kann sich von der Qualität
des Gebotenen selbst überzeugen.

Wichtig für den Beichtstuhl

Otophon (Hörrohr.)

Preis 5 fl.

Vollkommenstes Hilfsmittel für schwer-
hörige Beichtväter und Beich-
tende. Von mehreren Bischöfen
empfohlen und ebenso in der „Linzer
Theologisch-praktischen Quartalschrift“,
Jahrgang 1884, pag. 966.

Pfarramts-Siegel

Messingstempel mit Holzgriff mit Namen
der Pfarre und Ort . . . fl. 3.—.
Mit Namen Ort u. Kirchenpatron fl. 5.50.

Pfarramtsstempel

aus Kautschuk, mit Farbe, in Etui complet
2 fl. 50 kr. Mit Kirchenpatron 3 fl. 50 kr.
In feinsten künstlerischen Ausführung 5 fl.
50 kr. bis 6 fl. Francozusendung über-
allhin 22 kr.

Siegelmarken

gummiert, verschiedene Farben, geprägt mit
Namen und Ort per 1000 Stück fl. 3.—.
Mit Namen, Ort u. Kirchenpatron fl. 5.50.

Processions-Laternen

mit Tragstangen von 7—25 fl.

Taschen-
Weinwasserflacon

Metallschraubengewind
und Aspergil, starkes
Krystall-Glas mit gra-
virtem Namen Jesu. Ver-
schluss und Aspergil China-
silber u. W. fl. 3.—, echt Sil-
ber fl. 6.—, feines Leder-
Etui fl. 1.50, franco Zusen-
dung 20 kr. — Sehr prak-
tisch für Versöhlgänge, Tau-
fen, auf Reisen, Friedhof-
besuchen.

Neue
Verseh-Laterne!

Liefere eine neue, kleinere,
äußerst praktische Verseh-
laterne. Dieselbe ist sehr
leicht, kann nöthigenfalls am
Rockknopf befestigt, beim
Nichtgebrauch aber flach zu-
sammengelegt und in einem
Etui in der Tasche getragen
werden. Fig. A offen, Fig. B zusammengelegt.
Preis in Etui fl. 1.40. Franco per Post fl. 1.60.

Hostien-Backeisen
gravirt, nach
liturgischer Vor-
schrift, sammt zwei Ausstechern und der
Anleitung zum Backen, fl. 16.—.

Johann Heindl, Wien.

1529 K. k. pat. 61

Antimerulion

ist das sicherste geruchlose Mittel zur Bekämpfung und Verhütung
des Hausstaubmilb in Wohnräumen, wofür 10 Jahre garanti-
rte. Vom k. k. Ministerium des Innern bestens empfohlen. Zu
bekommen bei der renommirten, 111 Jahre bestehenden Firma
Michael Farthel & Co., Wien, X. Keplerg. 20.

Die größte
Orgelbauanstalt in Ungarn

von 1505 bis 5

Josef Angster

Kolocal-erbischoflicher Orgelbauer
in Fünfkirchen.

Im Besitze eines ausschließlichen Privilegiums
und einer goldenen Medaille (1879). Was die
Werke dieser Anstalt besonders beliebt macht, ist das
unvergleichliche in seiner Art dastehende, nicht schön-
er, sondern dennoch feinsten Instrumente (Crescendo
et Decrescendo) durch Jalosieffwechsel für volles
Brett (Pedal auch inbegriffen) von 8 Stimmen auf-
wärts bis zu 30, was nicht nur folienalen Effect
macht, sondern das Pfeifenwerk auch nicht vor Ver-
fälschung bewahrt. Die Mechanik functionirt absolut
geruschlos und leicht. Größere Werke werden mit
ausschließlich geprüfter pneumatischer Maschine,
zur Erleichterung der Spieler, versehen. Im Fünf-
kirchner neu restaurirten Dome stellte die Firma in
der großen Orgel die op. 100 auf; drei Jahre später
in einer Kapelle deselben Domes die op. 150; so daß
die Firma seit ihrer Gründung 1867 bis heute schon
über 100 Werke hergestellt, was gewiss genug Zeugnis
von deren Qualität gibt. Solche Ausführung. Preis-
Courant auf Verlangen gratis und franco.

General-Depôt von
Dalmatiner Rothwein
bei Aug. Lutz

Wien, IX. Altmühlgasse Nr. 3.
Diesen vorzüglichen Wein, der seiner
großen Zinnhaltigkeit wegen von den
Ärzten besonders Blutarmen und
Wagenleidenden empfohlen wird, ver-
sende in Gebinden v. 30 Liter anfangend
und in Demijohn (Korbfasche) von
20 Liter zu 30, 40 und 60 fr. per Liter.
In Kisten zu 25 Literflaschen verpackt ver-
sende die Kiste à fl. 12.50, 15.— u. 18.—
incl. Flaschen, Verpackung und Kiste.
Probekisten mit je 1 Liter-Bout, sende
à fl. 6.50. (1490 12 9)

Nachts leuchtende
Crucifixe

und 1883 6 3

Maria Lourdes

in musterhaft plastischer Aus-
führung und von bewunde-
rungswerthem Anblick. Für
brillante Leuchtkraft wird ga-
rantirt.

Crucifixe
36 cm hoch . . . fl. 2.50
36 „ „ „ „ „ fl. 3.75
50 cm hoch . . . fl. 5.—
Selbst auf Popanien

Maria Lourdes
33 cm hoch . . . fl. 5.—
42 „ „ „ „ „ fl. 6.50
60 „ „ „ „ „ fl. 12.50
Einzig und allein bei

R. KLINGL
Wien, I. Maysedergasse Nr. 2.

Für den Monat Juni.

Herz-Jesu-Statuen

aus feinsten Münchener Steinmasse
in künstlerischer Polychromierung, die
Haltung und der Gesichtsausdruck über-
aus edel, zur Andacht stimmend.
145 Cm. hoch . . . fl. 125.—
110 „ „ „ „ „ fl. 85.—
In Cementmasse, feinst gefaßt,
90 Cm. hoch . . . fl. 36.—
120 „ „ „ „ „ fl. 60.—

Joh. Heindl's
kirchliche Kunsthandlung
Wien, I. Stefansplatz 7.

Für den Monat Mai

In unserem Verlage ist erschienen und
durch alle Buchhandlungen zu beziehen:

Maiandacht für das christliche Volk.

31 Betrachtungen über das Leben, Leiden
und Sterben der heiligen Mutter Gottes.
Mit einem Anhang von Gebeten und
Liedern von C. Brüh. Mit kirchlicher
Genehmigung. 88 Seiten. 8°. Preis 25 Fig.
Vorgenanntes Werkchen eignet sich, da
es zum Vor- u. Nachbeten eingerichtet ist,
sowohl zum privaten als auch zum gemein-
schaftlichen Gebrauche. (1542 2 2)

Paderborn,
Bonifacius-Druckerei.

Empfehlen von schönem und altem
Holze gut gearbeitete Violinen, Violas,
Violoncellos (5 Jahre Garantie); ferner:
Contrabässe, Zithern, Gitarren,
Flöten, Clarinetten, Oboen, Trom-
peten, Cornets, Posaunen, Wald-
hörner, Pisons etc. etc. in reiner
tadelloser Stimmung. Cinellen (Becken),
grosse u. kleine Trommeln liefern in
dauerhafter, bester Qualität. Zughar-
monikas (Accordeons) zu den billigsten
Erzeugungspreisen; in allen Grössen
und Sorten Reparaturen, selbst die
schwierigsten von Violinen u. Cellos
werden gewissenhaft und solid aus-
geführt. Preiscourante gratis u. franco.
(1114 15 13)

Für Frohleichnam.

Altar-Blumenstöcke aus Stoff-
blumen per Stück 2 fl. bis 10 fl.
Monstranzenkränze aus Stoff-
blumen per Stück 3 fl. bis 10 fl.
Kerzen-Bouquets aus einfachen
Stoffblumen, mit Bandschleifen,
per Stück 30 fr., 40 fr., 50 fr.
Blumenguirlanden aus einfachen
Stoffblumen per Met. fl. 1.20, fl. 2.
Blumenguirlanden aus feinen
Stoffblumen per Meter fl. 2.20,
fl. 3.50.

Joh. Heindl, Wien, I. Stefansplatz 7.

Die
Marmorwerke in Oberalm

bei Gallitz (Salzburg).
Liefen aus den geschätztesten Marmorarten des In-
und Auslandes Altäre, Kanzeln, Speisegeitter,
Monsaplaten, Marmorplastiken; außerdem
liefern die Werke ihre bekannten Oberalm-
Marmorreliefs, Marmorplatten
zu Kirchenpfeilerungen, in Marmorrechten Dessins und
farben

Grabmonumente in reicher Auswahl am Lager

Ausgeführte Kirchen-Arbeiten: Dom in
Eins, Dom in Olmütz, Maria-Max St. Stefan in
Wien, Dom in Fünfkirchen, Haupt- und Seiten-Altäre
Kirche in Traun, Altäre Pfarrkirche in Nied. Altm.
und Pfalzberg St. Josef in Salzburg, Altar und
Sarkophag Gruntpelle in Aranyos-Morath, Altäre
Pfarrkirche Runkel, Altäre in St. Heiligen Kreuz,
Haupt- und Seiten-Altäre St. Puchheim, Hoch- und
Seiten-Altäre St. Eilend, Capellen St. Florian
bei Eins, Altäre Pfarrkirche St. Gall, Wägen-
kirchen u. i. w. (1341 24 24)

Joh. Heindl's kirchliche Kunst- u. Paramenten-Handlung, Wien, I. Stefansplatz 7
im fürstbischöflichen Palais liefert:

Traghimmel
(Baldachin)

155 cm breit, 190 cm lang.

Die Fransen sind bei Angabe der Breite
nicht mit inbegriffen.

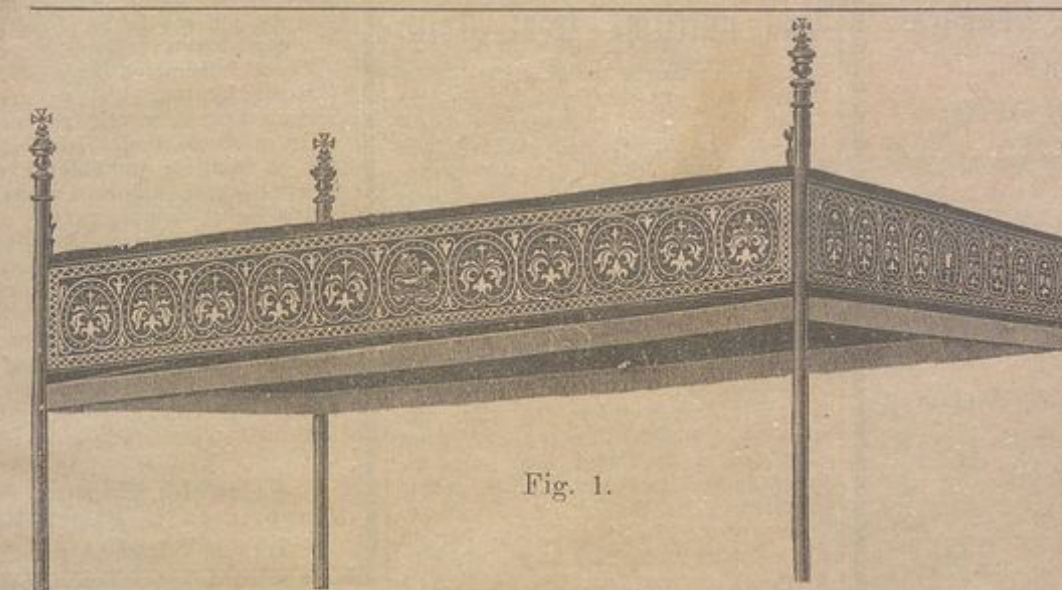

Fig. 1.

Fig. 1. Behänge 27 cm breit, Stoff gewebt,
Decke Halb-Seidendamast mit tam-
bouriertem Namen Jesu, Seiden-
borten, Seidenfransen, Lederüberzug,
lackierte Tragstangen, Metallkreuze
fl. 90.—.

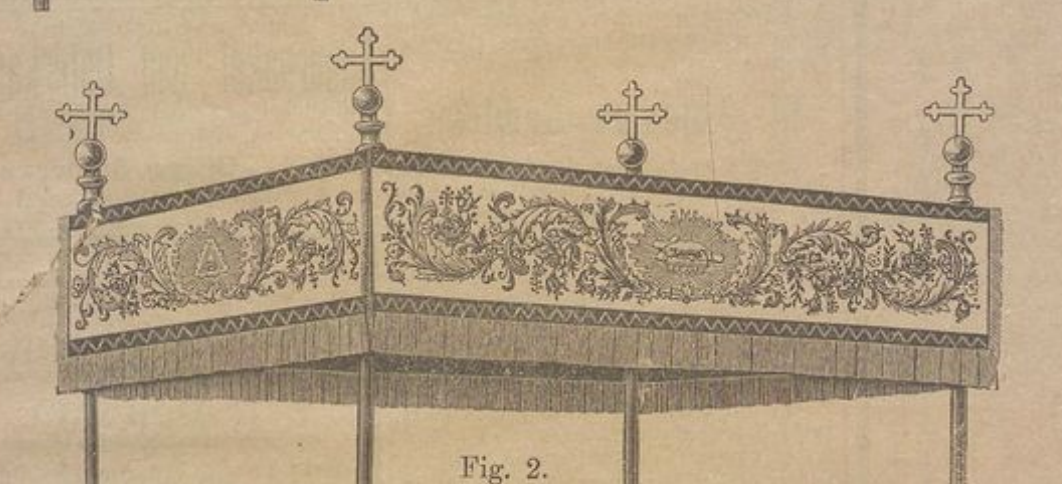

Fig. 2.

Fig. 2. Behänge 28 cm breit, aus leoni-
nischem, buntem Kirchenstoff, Decke
Spalierdamast, leonisch brochierter
Name Jesu, leonische Goldborten,
leonische Goldfransen, Lederüberzug,
lackierte Tragstangen, Metallkreuze
fl. 125.—.

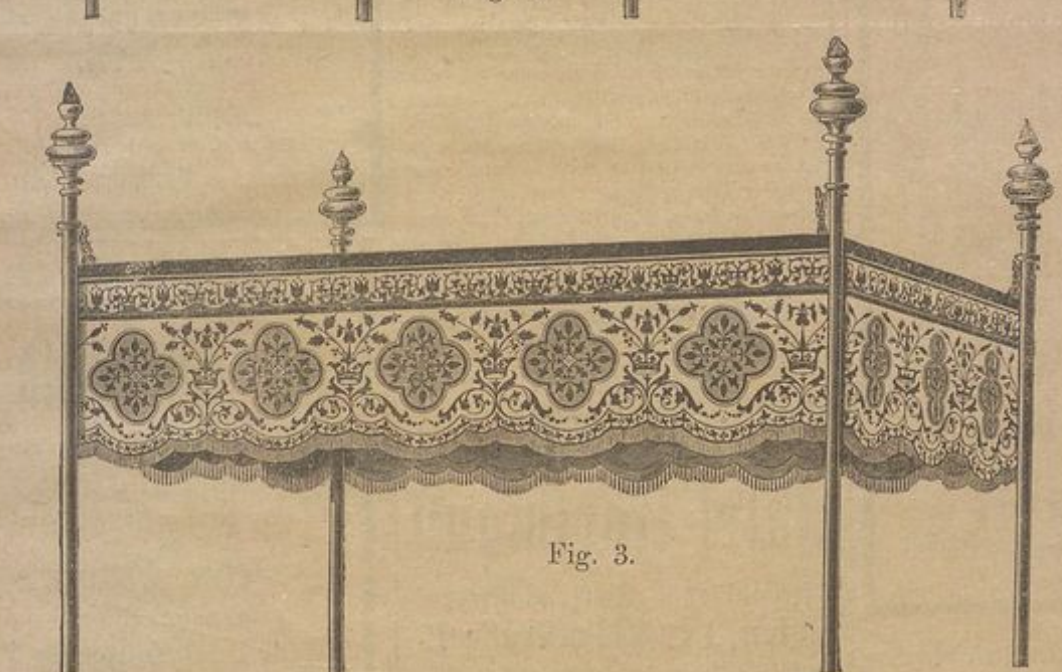

Fig. 3.

Fig. 3. Behänge 40 cm breit, aus Seide ge-
webt, Decke Spalierdamast, Name
Jesu in Seide gewebt, Seidenborten,
Seidenfransen, Lederüberzug, can-
nelierte Tragstangen, vergoldete Metall-
vasen fl. 150.—.

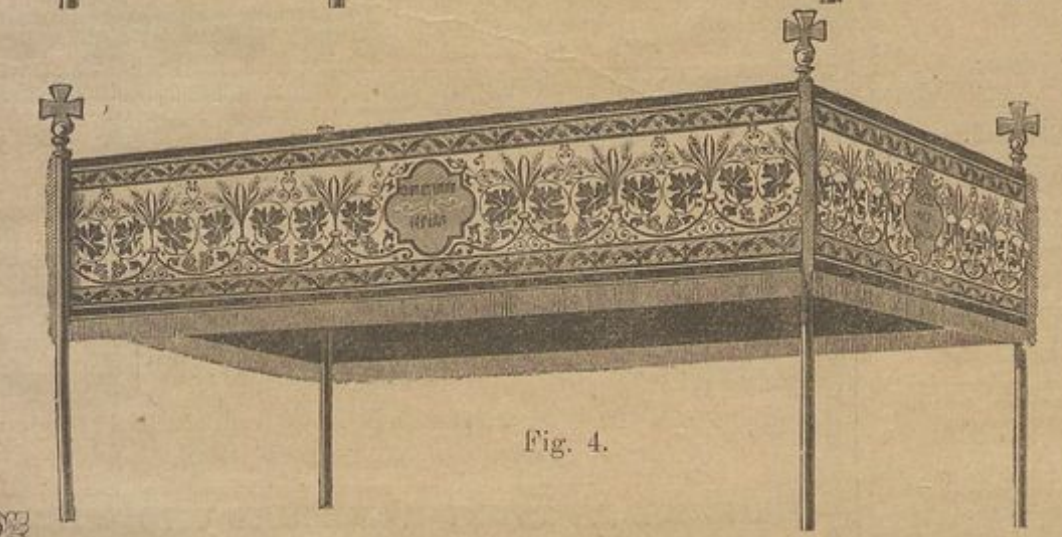

Fig. 4.

Fig. 4. Behänge 40 cm breit, aus Seide ge-
webt, Decke Ganz-Seidendamast,
Seide gestickter Name Jesu, mehr-
farbigen Seidenborten und Seiden-
fransen, Lederüberzug, fein can-
nelierte Tragstangen, vergoldete Metall-
kugeln mit Kreuz fl. 200.—.

Ferner liefere Baldachine:

Behänge, Seidenmoiré mit echt Gold ge-
stickten Emblemen, Decke reich in Gold
gestickter Name Jesu, echte Goldborten,
echte Goldfransen, fein cannelierte Tra-
gstangen mit vergoldeten Metallknöpfen, ver-
goldeten Metallvasen oder Kugeln, mit Kreuz
fl. 250.—.

Derselbe mit reicherer Goldstickerei,
schweren Goldfransen, zu 350, 500 u. 800 fl.
Behänge aus echtem Gold- oder Silber-
brocat (Stoff wie Fest-Ornat Seite 16 in
Nr. 2) 30 cm breit mit echt Gold oder Silber
gestickten Emblemen, Decke schwerer Ganz-
Seidendamast, Decke echt Gold oder Silber
gestickter Name Jesu, echte Goldborten,
vierfach vergoldete Bouillonfransen, feine
Tragstangen, vergoldete Metallvasen oder
Kugeln fl. 550.—.

A. k. auschl. Privilegium.
Combinirter Patent-Naupenseim
(Patent Gih)

bestbewährtes Schuttmittel gegen alle Baumraupen, befördert, empfohlen insbesondere gegen

Nonnenraupen und Fieberspinner

offerirt billigt die chemische Fabrik des

J. HITZ, Prag, Tuchmachergasse Nr. 9.
Prospecte und Proben auf Verlangen gratis.

Wir bitten bei Bestellungen sich stets auf „das Katholische Vereinsblatt“ zu berufen.

Johann Heindl's kirchl. Kunst- u. Paramentenhandlung
Wien, I. Stefansplatz 7.

Statuen von unserer lieben Frau von Lourdes
für Kirchen und Haus-Andachten.

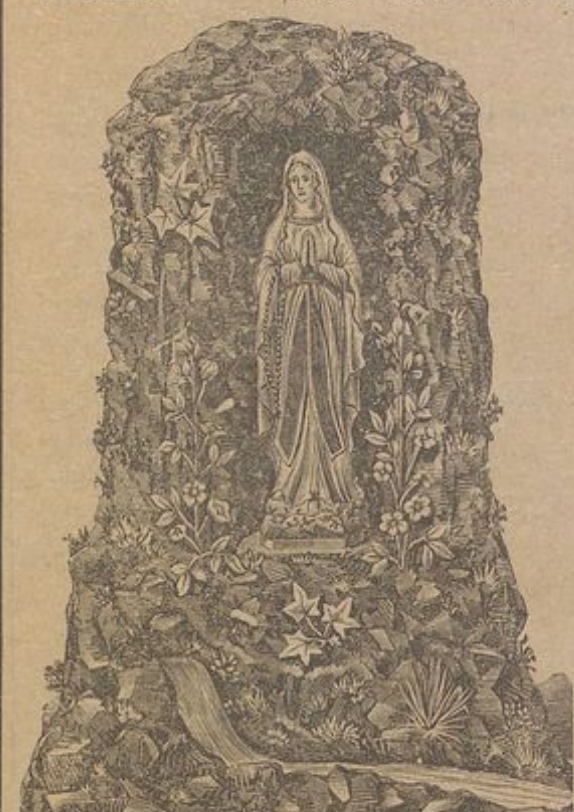

a) Eisenbeinmasse, mit gemalter blauer Schleiße:
13 15 20 26 33 42 52 Cm.
fl. —50 —60 —80 120 150 2.— 4.—
62 75 Cm.

b) Cementmasse, fein gemalt:
13 16 20 25 40 52 62 Cm.
fl. 1.80 2.— 2.80 4.— 6.— 10.— 15.—
75 85 95 100 120 Cm.
fl. 20.— 30.— 40.— 50.— 60.—

c) Steinmasse, fein gemalt, aus d. Mayer'schen Hof-Kunstausstatt
110 145 190 Cm.
fl. 80.— 125.— 210.—

d) In Holz:
60 70 80 90 100 120 130 Cm.
fl. 40.— 50.— 60.— 70.— 80.— 100.— 116.—
140 150 160 180 200 Cm.
fl. 130.— 140.— 150.— 180.— 210.—

Großen zu Lourdes-Statuen, mit Kunstblumen geziert.
Größe der Statue . . . 40 50 60 75 85 95 110 Cm.
Preis der Statue . . . 40 50 60 75 85 95 110
Größe der Statue . . . 60 75 85 95 110 120 145
Preis der Statue . . . 60 75 85 95 110 120 145
Größe der Statue . . . 100 120 145 160 180 200 220
Preis der Statue . . . 100 120 145 160 180 200 220
Größe der Statue . . . 120 145 160 180 200 220 240
Preis der Statue . . . 120 145 160 180 200 220 240

Kronen für Lourdes-Statuen
genau nach dem Original wie in Lourdes, feinst aus-
geführt, vergoldet, zu Statuen passend

hoch . . 52 62 75 85 95 110 120 145 190 Cm.
Preis . . 4.— 5.— 8.— 10.— 12.— 18.— 20.— 25.— 40.— fl.

KWIZDA'S
Haargeist, gegen Schuppen und Ausfällen der Haare. 1 Flasche 50 kr.
Zwiebelpomade, Haarwuchsbeförderndes Mittel. 1 Tiegel 80 kr.
Hühneraugenpflaster, 1 Schachtel à 35 und 70 kr.
Hühneraugen- und Warzen-tinctur. 1 Flasche 35 kr.

Eisen-Cognac. diätetisches Mittel für Blutarmer u. Reconvalescente. 1 Flasche fl. 1.40.
Dorschlebertran. 1 Flasche à 70 kr. und fl. 1.30.
Franzbranntwein. 1 Flasche 85 kr.
Spitzweigerichsaft, gegen Husten und Heiserkeit der Kinder. 1 Flasche 35 kr.

Tägliche Postversendung d. das Haupt-Depot Kreisapotheke Korneuburg b. Wien.

Neu! Für Bruchleidende, welche mit einem Leisten-
Elastisches Bruchband ohne Schenkelband, diese ganz neue Construction ist
das sicherste Mittel zur Hinaushaltung einer weiteren Ausdeh-
nung des Leides; einseitig fl. 5.— bis fl. 8.—, doppelt fl. 9.— bis fl. 15.—, für
schwere reponierbare Brüche eignet sich ganz besonders mein Elastisches Bruchband mit elastischer Borte,
einseitig fl. 4.50 bis fl. 7.50, doppelt fl. 8.50 bis fl. 15.—. Verschlingungen mittels Polstrichnahme bei
H. Schick, Specialist, Wien, I. Goldschmidgasse 3. des Leides. 1489 8

Für den Monat Juni
hatte aus meinem Verlage
bestens empfohlen:

Das göttliche Herz Jesu,

die Liebe und Barmherzigkeit der hl. Kirche. — Ein Betrachtungs- und Gebetbuch a. Schriften des P. Croiset S. J. von P. Philibert Seeböck Ord. S. Fr. Mit f. v. Approbation. Mit Chronobild und farbigem Titel. 536 Seiten. — Preise: Broschirt 60 kr., Geb. Leinw. Marimorph. 85 kr., Rothsch. 95 kr., Goldsch. fl. 1.—. Jeder Rothsch. fl. 1.20, Jeder Goldsch. fl. 1.30, Chagrin Goldsch. fl. 1.45, Chagrin Goldsch. mit Nahnne und Schloß fl. 1.75.

Vorliegendes Buch ist eigentlich eine neue und zwar die 18. Auflage des Buches „Die heiligsten Herzen Jesu und Maria“; diese gänzliche Neu- resp. Umarbeitung ist durch die Decrete des päpstlichen Stuhles vom 29. August 1887, über die Zulassung der Schriften P. Croisets“ nötig geworden. „Das Buch ist ein vollständiges „Herz-Jesu-Buch“ geworden, das in seinen Abschnitten die Andacht zum göttlichen Herzen auf die einzelnen Tage des Monats Juni vertheilt und die von der kath. Kirche gesegneten Andachtsübungen zum göttlichen Herzen darlegt.

St. Antonius-Büchlein.

Vollständiges Andachtsbüchlein zur Verehrung und Anrufung des heil. Antonius von Padua nebst den täglichen Andachten, von Dr. J. A. Keller, Pfarrer in Gottenheim. Mit f. v. Approbation. Bequemes Taschenformat. 320 Seiten. Preis broschirt 36 kr., geb. in Leinw. Rothsch. 50 kr., Leinw. Goldsch. 60 kr., Leder Rothsch. 60 kr., Chagrin Goldsch. 80 kr., edl. Saffian Rothsch. fl. 1.— Goldsch. fl. 1.10.

Bei der weiten Verbreitung der Andacht zum heil. Antonius wird dieses neue Büchlein des geschätzten Verfassers gewiß recht vielen willkommen sein, zumal daselbe gleichzeitig ein vollständiges Gebetbuch für katholische Christen enthält. Dasselbe enthält u. a.: Eine kurze Lebensbeschreibung des heil. Antonius, Morgengebet zum heil. Antonius und andere Gebete. Abendandacht zu Ehren des heil. Antonius. Communionandacht zu Ehren des heil. Antonius. Eiauei zum heiligsten Herzen Jesu. Eiauei vom süßen Namen Jesu zc. Tagzeiten an den neun Dienstagen. Eiauei und Responsorium zu Ehren des heil. Antonius. Drei Fußfälle vor der heiligsten Dreifaltigkeit. 15 Gebete zum heil. Antonius in verschiedenen Anliegen. Gebete für die neun Dienstags, u. s. w.

Verlag von (1551 2 2)
Anton Pustet in Salzburg.

Josef Hartmann

Vergolder u. Kirchenstiftler
Wien, IV. Wienstraße 17
empfiehlt sich der hochwürdigen Geistlichkeit für Reparaturen und für Neu-Vergoldungen.
1544 5 2

MATTONI'S
GISSHÜBLER
SAUERBRUNN

bestes Tisch- und Erfrischungsgetränk erprobt bei Husten, Halskrankheiten, Magen- und Blasenkatarrh.

HEINRICH MATTONI, KARLSBAD UND WIEN.

Die billigste Triebkraft!
für Gewerbetreibende und Landwirthschaft (ist ausführbar vom Kinder-spielzeug an, bis in die Hunderte von Pferdekraften.)
Ein Tabakfabrikant, der zum Maschinenbetrieb schon 9 Jahre unermüdet nach einer von sich selber gefundenen Triebkraft forschte, hat jetzt ein wirklich zweckdienliches Rad erfunden, das einfach durch einen Hebel aufgezogen wird, so-dann tagelang Pumpen, Schleifsteine, Sägen, Drechs- und Feuerschneid-maschinen, Drehbänke, Schnellpressen, überhaupt jede Maschine in beliebigen Pferdekraften treibt, auch von jedem Schmied oder Mühlenarzt an Ort und Stelle gefertigt werden kann, wozu eine farbige Zeichnung nebst Beschreibung gegen 1 Papiergulden liefert der Erfinder: 1560
Friedrich Braun,
Kappellhof 7, in Pforzheim
Täglich in Betrieb zu sehen!

Feuer- und diebessichere
Tabernakel und Opferkasten
sowie Schränke zum Aufbewahren der Monstranzen, Kelche etc. empfiehlt
1543 12 2 **Georg Schwarz,**
Schlossermeister, Frankfurt a. M.

In unserer Verlage ist erschienen und durch alle Buchhandlungen zu beziehen:
Der heil. Moyſius
von Gonzaga.
Sein Leben, die Andacht der sechs Sonntage und Gebete.
Von R. Papenordt,
Priester der Diocese Paderborn.
Mit f. v. Approbation.
1561 **Zweite Auflage.** 2 1
64 Seiten fl. 8.— Kartonnirt 25 Pfg.
Paderborn. Bonifacius-Druckerei.

Alte Ölgemälde
auf Blech, Leinwand oder Holz (Altar-bilder, Kreuzwege, Botivbilder, Por-traits zc.) werden um mäßigen Preis restaurirt. Gefällige Aufträge erbeten an
Johann Heindl's
Kunsthandlung
Wien, I. Stefansplatz 7.

In 11. Auflage ist soeben erschienen:

Der Edelstein
der
gottgeweihten Jungfräulichkeit.

Nach einem Manuscripte
des sel. P. Hartmann Strele, O. S. Fr., umgearbeitet und vermehrt
von
P. Philibert Seeböck, O. S. Fr.

640 Seiten in 16°, mit hübschem Farbendrucktiefbild.
Preis gebd. Leinwand Rothsch. fl. 1.—, Leinwand Goldsch. fl. 1.15, Leder Roth-sch. fl. 1.20, Leder Goldsch. fl. 1.40, Chagrinleder Goldsch. fl. 1.55, Chagrin-leinwand Rothsch. fl. 1.80, Goldsch. fl. 1.80. 1545 2 2

Ueber dieses vorzügliche von 16 Ordinariaten approbirte Buch
schrieb das
„**St. Francis-Blättlein**“: „Wir möchten allen Christen, besonders Jünglingen und Jungfrauen, aber auch Eltern und Erziehern dieses reichhaltige und gediegene Büchlein angelegentlich empfehlen, damit sie daraus lernen, den kostbaren Schatz der Jungfräulichkeit und Keuschheit besser zu hüten, als das leider heutzutage bei vielen geschieht. Auch zu Standesunterweisungen, Exercitien u. dgl. ist darin reiches Material und vielfache Anregung geboten.“

Verlag von Anton Pustet in Salzburg.

Kwizda's
Korneuburger Viehnährpulver
für Pferde, Hornvieh und Schafe.
Selt nahezu 40 Jahren mit bestem Erfolg in den meisten Stallungen im Gebrauch, bei Mangel an Fresslust, schlechter Verdauung, zur Verbesserung der Milch und Vermehrung der Milchorgiebigkeit der Kühe; es unterstützt wesentlich die natürl-iche Widerstandskraft der Thiere gegen durchsuchende Einflüsse.
Preis 1/2 Schachtel 70 kr., 1/2 Schachtel 35 kr.
Man achte gefälligst auf obige Schutzmarke und verlange ausdrücklich **Kwizda's Korneuburger Vieh-Nähr-Pulver.**
Leht zu beziehen in den Apotheken und Droguerien.
Täglich zweimalige Postversendung durch das HAUPT-DEPOT
FRANZ JOH. KWIZDA 1497 10 4
k. u. k. österr. u. kön. rumän. Hoflieferant, Kreisapotheker, Korneuburg bei Wien.

Prämirt von der päpstlichen Jubiläums-Ausstellung im Vatican, Rom 1888.
Ferd. Gustfleser
Bildhauer
Atelier für kirchliche Kunst
St. Ulrich-Gröden, Tirol
empfiehlt seine aus Holz im Haus selbst erzeugten **Christusse, Statuen, Altäre, Kreuzwegstationen in Reliefs etc. etc.** in feinsten Ausführung.
Preise von Statuen, feinst polychromirt:
Höhe Ctm. 100 120 140 160 180 200 225
mit Goldbordüre fl. 35 50 68 84 115 160 250
Reich damascirt fl. 48 68 87 122 146 180 350
Christus-Corpus ohne Kreuz.
Höhe der Corpus in Ctm. 100 130 160 180 200
Fein polychromirt fl. 20 40 70 100 125
Für alle meine Arbeiten leiste ich Garantie.
Den illustrierten Katalog gratis und franco.
Zeugniß: Ich Unterzeichnete bezeuge hiermit wahrheitsgetreu, daß die von mir beim Herrn Ferd. Gustfleser, Bildhauer in St. Ulrich-Gröden, bestellten: Herz-Jesu-Statue und Kal-varienstuppe, jede einzelne Gehalt 2 Meter hoch, sowohl in Herstellung der Bildhauerei, als auch der Ausstattung wirklich kunstvoll ausgeführt und selbst von Kunstlern als ein Meisterwerk anerkannt worden. Schon der Anblick dieses herrlichen Werkes allein genügt, um das gläubige Herz unwillkürlich zur tiefsten Andacht zu fähnen. — Indem ich für diese Leistung dem Herrn Gustfleser meine vollkommene Zufriedenheit öffentlich ausbreite, erlaube ich zugleich die Gelegenheit, seine Werthhabe jedem Kunstliebhaber auf das Beste und Wärmste zu empfehlen.
Gegeben zu M. Rabau, Aderer Comitatus, in Ungarn
P. Julius Amberger,
Klosterprior u. Pfarrverweier.
1552

Die Rumburger Leinwand-Niederlage

(1548) von Lorenz Kühnel, Dyr in Böhmen. (21 1)
(Eigene Weberei in Pausch bei Rumburg)
empfiehlt sich zum Bezuge von **Leinenweben, Hausleinen, Tisch- und Bett-wäsche, Shirtinge, Baumwoll-Leinwand, Piqués, Barchente** zc. sowie alle **Ausstattungs-Gegenstände.** Verandt wird jedes beliebige Quantum in durohaus nur **solider Waare.** — Von 10 fl. ab portofreie Zusendung. — Es wird ersucht, Muster und Preisliste zu verlangen.
Zufolge Leistungsfähigkeit, sowohl in Quantität, tieferer auch für hochw. Häuser, Anstalten, Ziviler zc. (kein Zwischenhandel, demnach billige Original Preise.)

Biliner Sauerbrunn!
1525 6 2
Altbewährte Heilquelle für Nieren-, Blasen- und Magenleiden, Gicht, Bronchialkatarrh, Hämorrhoiden etc., vortrefflichstes, diätetisches Getränk.
Brunnen-Direction. Bilin (Böhmen)

SCHUTZ - MARKE. Unübertroffen!
Echt Kneipp-Malz-Kaffee pur
oder mit **Öl-Kaffee** 1379 20 14
gemischt, gibt ein gesundes, billiges Kaffee-Getränk mit feinem Aroma, das dem theuren giftigen Bohnenkaffee entschieden vorzuziehen ist. Kneipp-Malz-Kaffee ist nur echt in rothen, vier-eckigen Paketen mit den Schutzmarken, dem Bilde des Pfarrers und der Pflaume. — Ölz-Kaffee mit unserer Firma und der Pflaume.
Gebrüder Ölz, Bregenz.
vom hochw. Herrn Pfarrer Seb. Kneipp für Österreich-Ungarn allein priv. Malz-Kaffee-Fabrik.
In haben in allen besseren Specereihandlungen, und wo dies nicht der Fall, versenden wir 4/5 Kilo billigh durch die Post franco.

Kirchenblumen
(1382 12 8) liefert schnell und sehr billig die
Blumenfabrik Alex. Waldl, Linz
(Ober-Österreich.) Franz-Josefs-Platz. (Ober-Österreich.)
Blumensäfte nach der Natur, „Blüthen pfündbar“, eine Neuheit, sehr praktisch ausgeführt, im Preiswerth von 50, 80 kr., 1 fl. bis 10 fl. per Stück, je nach Feinheit, Größe und Anzahl der Blüthen zc. und zwar: Rosen, Camellien, Asten, Lilien, Hortensien, Fuchsien, Azaleen, Schneeballen zc. zc. Letzte Neuheit „Marshallblumen“ im Durchmesser über 20 Ctm., Effectblumen, für Kirchen besonders empfehlenswerth. Ebenio Blattsplanzen Begonien, Cyphen zc. Monstranzentranke, Kerzenbouquets, Bild- u. Säulen-Guirlanden, Primis, Arm- und Keldstränge, Straußchen zc. zc.
Viele Anerkennungs-schreiben bürgen für Solidität der Waare und Preise.
Preis-Courants gratis. — Telegramm-Adresse: Alex. Waldl, Linz.

Die im Jahre 1838 in Triest errichtete
k. k. priv.
Versicherungs-Gesellschaft
Riunione Adriatica di Sicurtà
GENERAL-AGENTSCHAFT
in Wien, Stadt, Weihburggasse Nr. 4
Filiale für kirchl. Versicherungen
in Wien, Stadt, Wollzeile Nr. 3.
(1550 7 1)

Wir bitten bei Bestellungen sich stets auf das „Katholische Vereinsblatt“ zu berufen.

Herder'sche Verlagshandlung, Freiburg im Breisgau. — H. Herder, Wien, I. Wallzeile 33.

Sobald ist erschienen und durch alle Buchhandlungen zu beziehen: 1559

Calderon de la Barca, Don Pedro, Ausgewählte Schauspiele.

Zum erstenmal aus dem Spanischen überfetzt und mit Erläuterungen versehen von Professor A. Pisch.

Zweites Bändchen: Morgen des April und Mai. — Meine Herrin über alles. 12° (VI u. 278 S.) fl. 1.08. — 1891 ist erschienen:

Erstes Bändchen: Spaniens letzter Zweikampf. — Der Galicier Luis Perez. 12° (XX u. 276 S.) fl. 1.08.

Diese Sammlung wird in sieben Bändchen 14 bisher noch nicht oder in freier Bearbeitung ins Deutsche übertragene Schauspiele Calderon's enthalten.

Warnung.

Wir erlauben uns das P. T. Publicum höflichst darauf aufmerksam zu machen, daß unser

Kathreiner's Kneipp-Malz-Kaffee
niemals offen

sondern nur in weissen Originalpaketen mit blauem Druck à 1/2 Mgr., 200 und 100 Gramm mit unserer Unterschrift und nebenstehender Schutzmarke versehen, verkauft wird.

Man achte besonders auf unsere Schutzmarke, denn die Nachahmungen, durch welche man das P. T. Publicum zu täuschen versucht, erreichen das Höchstmögliche. Papier, Druck und Text sind genau, wie bei unserem Fabrikate nachgemacht, nur das Bild des hochwürdigen Herrn Pfarrers u. unsere Unterschrift fehlen auf dem Falsificate.

Niemand fälle ein Urtheil über die Qualität des Kathreiner's Kneipp-Malz-Kaffee, wenn er nicht die echten, mit nebliger Schutzmarke versehenen Pakete erhalten hat.

Kathreiner's Malzkaffee-Fabriken
Berlin — Wien — München. 1556 7 1

Wer am besten und billigsten irgend etwas von Wien beziehen will

wende sich an das einzige katholische altronumirte

Versandt-Geschäft

Anton J. Czerny

Wien, Währing, Karl Ludwigstrasse 6 (im eigenen Hause).

Dasselbe hält ein reich assortirtes Lager und versendet auf Bestellung alle Bedarfsartikel des täglichen Lebens und zwar Kleider, Wäsche, Schuhe, Hüte für Herren, Damen und Kinder, Kleiderstoffe, Leinwand, Bettwäsche, Kragen und Manchetten, Cravatten, Hosenträger, Vorhänge und Teppiche, Tischzeuge, Hand- und Wirthschaftstücher, Küchengeräthe, Porzellan- und Glaswaaren, Uhren, Galanteriewaaren, Parfumerien etc. Der Versandt geschieht auf Wunsch umgehend gegen Nachnahme oder Voreinsendung des Betrages.

Der ausführliche, reich illustr. Preis-Courant, genannt „Freie Blätter“, Monatschrift für Unterhaltung und Belehrung, wird sämtlichen Personen gratis und franco zugesendet, deren genaue Adresse bekannt gegeben wird. An das Versandt-Geschäft Anton J. Czerny, Wien, Währing, Karl Ludwigstrasse 6. Kaffee- und Gasthäuser, Vereine, Casinos und Lesehallen machen wir auf diese interessante Gratis-Zeitung „Freie Blätter“ ganz besonders aufmerksam. 1539 4 2

Einem Hochwürdigen Clerus empfehle ich meine Erzeugnisse in feinen, festen denstleider, Mäntel, Fernien, Doctin, Duff, Strapazierstoffe, Kirchentücher, Kost-, Gosen- und Heberzieherstoffe, Planch, Stoff zu spanischen Wollmänteln, Staubmänteln, Dunst Reifschlaid, Cachemir, Rips, Sammgarne etc. Zahlreiche Belohnungen von Hochw. Herren liegen auf. Bitte sich wegen Anlauf von gutem, feinem Tuch oder Stoff vertrauensvoll an 1491 12 8

M. TEMPUS kath. Tuchfabrikation Odrau, Stiftsstrasse zu wenden. Jeder Versuch führt zu dauernder Kundschafft. — Muster gratis und franco.

Andreas Leitner

(1338.) Uhrmacher 12 11

Wien, IV. Paniglgasse 22.

(Ecke der Wiedener Hauptstrasse) empfiehlt sein gutsortirtes Lager von Schweizer Taschenuhren, sowie Pendel-, Wand- und Weckuhren etc. in solidester Ausführung zu den billigsten Preisen, mit zweijähriger Garantie. Reparaturen werden unter Garantie bestens gemacht und billigst berechnet. — Preislisten auf Verlangen gratis und franco.

Orell Füssli-Verlag, Zürich,

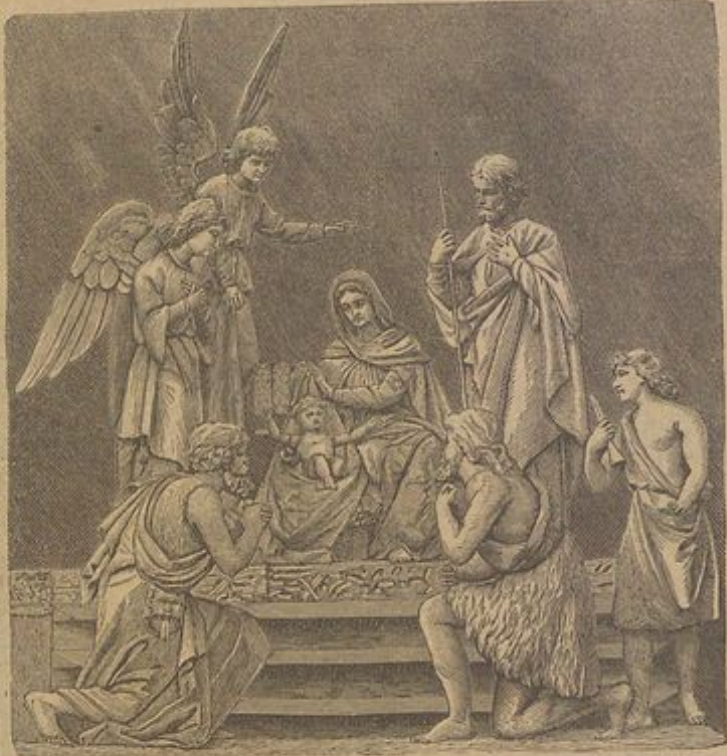
Tschudi Schweiz. Reisehandbuch „Der Tourist“ erscheint in 32. Auflage. M. 6.50.

Tschudi's Touristenkarte der Schweiz. Supplement zu Tschudi's Reisehandbuch. Preis: 1. M. 1514 24 6

Tschudi's Praktische Reiseergehen für Schweizer-Reisende. Preis: 80 Pf.

Europäische Wanderbilder

Collection beliebter Reiseführer, 200 Nummern in deutscher, französischer und englischer Sprache erschienen. Prospekte und ausführliche Kataloge gratis und franco.

Goldenes Verdienstkreuz 1873. Goldene Medaille London 1884. Goldene Medaille Eger 1881. Goldene Medaille Paris 1878. Juror der Weltausstellung in Wien 1873. Silberne Medaille Paris 1878. Bronzen e Medaille Paris 1878. Silberne Medaille Triest 1882. Päpstliche Medaille 1888.

Die privatgewerbliche Fachschule in Gröden, Tirol
im eigenen Hause des akadem. Bildhauers

Ferdinand Demek

Besitzer des goldenen Verdienstkreuzes

empfeht sich als in Gröden selbstschaffende Anstalt von religiös und kunstgerecht ausgeführten

Grab-Christussen

Krippendarstellungen, Heiligenstatuen
Kreuzwegen, Altären, Kanzeln

aus Holz, nach jeder Stilart und jedem Muster, in einfacher und reicher Ausführung, überhaupt für alles, was in dieses Fach einschlägig erscheint, zu bescheidenen Preisen.

Krippendarstellung in Holz, Figurenhöhe 60 Cm., schön polychromirt, per Figur 20 fl. Zusammenstellung und Figurenanzahl dem P. T. Besteller selbst überlassen.

Kostenvoranschläge werden auf Wunsch gerne zugesendet. 1518

Garantie für vollste Zufriedenheit betreffs der Ausführung und unverletzten Empfang. Nichtconvenirendes nehme ich innerhalb 12 Tagen anstandslos auf meine Kosten zurück.

Wir bitten bei Bestellungen sich stets auf das „Katholische Vereinsblatt“ zu berufen.

Verantwortlicher Redacteur: Karl Reichl.

Eigenthümer: Joh. Ev. Wittendorfer und Joh. Seindl.

Druck der Buchdruckerei „Austria“ (verantwortlicher Leiter Ludwig Feig), Wien, Neubau, Schottenhofgasse 3.